JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

RIPOTI YA MWAKA YA MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI KUHUSU TAARIFA YA FEDHA ZA SERIKALI KUU KWA MWAKA UNAOISHIA TAREHE 30 JUNE, 2014

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali,
Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi
Mtaa wa Samora /Ohio,
S. L .P 9080,
Simu: +255 (022) 2115157/8,
Nukushi: +255 (022) 2117527,
Barua pepe: ocag@nao.go.tz,
Tovuti: www.nao.go.tz,
Dar es Salaam.

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi, Barabara ya Samora, S.L.P. 9080, Dar es Salaam.
Simu ya Upepo: 'Ukaguzi' D'Salaam, Simu: 255(022)2115157/8, Tarakishi: 255(022)2117527, Barua pepe: ocag@nao.go.tz,
tovuti: www.nao.go.tz

Unapojibu tafadhali taja:
Kumb. Na.FA.27/249/01/2013/2014 **Tarehe:26 Machi 2015**

Mh. Dkt. Jakaya M. Kikwete,
Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania,
S.L.P. 9120,
Ikulu,
1 Barabara ya Baraka Obama,
11400 DAR ES SALAAM.

Yah: Kuwasilisha Ripoti Kuu ya Mwaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabuza Serikali juu yaTaarifa za Fedha za Serikali Kuu kwa mwaka ulioishia tarehe 30Juni, 2014

Kwa mujibu wa Ibara ya 143 (4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania (iliyorekebishwa 2005) na Kifungu cha 34 (1)(c) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Na.11 ya mwaka 2008.

Ninayo heshima kubwa kuwasilisha ripoti kuu ya ukaguzi ya mwaka inayohusu taarifa za fedha za serikali kuu za mwaka ulioishia tarehe 30 Juni 2014 kwa taarifa na hatua zako muhimu.

Katika ripoti hiyo, nimetoa mapendekezo yenye lengo la kujenga ambayo kama yatatekelezwa yanaweza kupunguza matukio ya ukiukwaji wa taratibu na kwa kiasi kikubwa kuboresha uwajibikaji wa watendaji wa Serikali katika masuala ya fedha.

Nawasilisha.

Prof. Mussa Juma Assad
MDHIBITI NA MKAGUZI MKUU WA HESABU ZA SERIKALI

Mdhibiti Na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali,
Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi, Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Ilianzishwa kwa mujibu wa Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano

Madaraka na wajibu wa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali yameelezwa kwenye Ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania (iliyorekebishwa 2005) na kufafanuliwa zaidi katika Kifungu cha 10 (1) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Na.11 ya mwaka 2008.

Dira
Kuwa kituo cha ufanisi katika Ukaguzi wa Hesabu za Serikali na Taasisi za Umma.

Dhima
Kutoa huduma ya ukaguzi wa hesabu yenye tija ili kuimarisha uwajibikaji nathamani ya fedha katika kukusanya na kutumia rasilimali za umma.

Katika kutoa huduma zenye ubora, ofisi hii inaongozwa na vigezo vya msingi vifuatavyo:

Uadilifu: sisi ni asasi adilifu inayotoa huduma kwa namna isiyo na upendeleo.

Ubora: sisi ni wanataaluma wanaotoa huduma zenye ubora kwa kuzingatiaviwango kubalifu vya Ukaguzi

Uaminifu: tunahakikisha kuwa na kiwango cha juu cha uaminifu na kuzingatiautawala wa sheria.

Mtazamo wa watu: tunatazama na kukazia zaidi katika matarajio ya wadauwetu kwa kujenga utamaduni mzuri wa kuhudumia mteja na kuwa nawatumishi wataalamu na wenye motisha ya kazi.

Uvumbuzi: sisi ni asasi ambayo wakati wote inahamasisha utamaduni wakupokea na kuendeleza mawazo mapya kutoka ndani na nje ya asasi.

Matumizi bora ya rasilimali: sisi ni asasi inayothamini na kutumia rasilimali zaumma ilizokabidhiwa kwa umakini mkubwa.

Tunaifikia adhma yetu kwa kufanya yafuatayo:
- Kuchangia usimamizi bora wa fedha za umma kwa kuhakikisha kwamba wateja wetu wanawajibika kwa rasilimali walizokabidhiwa;
- Kusaidia kuboresha ubora wa huduma za jamii na kusaidia ubunifu katika kufanya matumizi bora ya rasilimali za umma;
- Kutoa ushauri wa kiufundi kwa wateja wetu juu ya mapungufu yaliyoko katika mifumo ya uendeshaji wa shughuli zao
- Kufanya ukaguzi shirikishi baina yetu na wateja wetu katika mchakato mzima wa ukaguzi; na
- Kuwapatia mafunzo sahihi wakaguzi wetu, vitendea kazi vya kutosha na motisha ili kuhakikisha uhuru wakati wakitekeleza majukumu yao.

YALIYOMO

Mdhibiti Na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali iv

Dira na Dhima v

VIFUPISHO xi

DIBAJI xxvii

SHUKRANI...xxx

MUHTASARI xxxi

SURA YA KWANZA.. 1

UTANGULIZI NA MAMBO YA JUMLA 1

1.0 Utangulizi 1

1.1 Mamlaka na Umuhimu wa ukaguzi... 1

1.2 Viwango na taratibu zilizotumika kutoa taarifa 4

1.3 Idadi ya wakaguliwa 5

1.4 Majukumu ya kisheria ya Asasi zinzokaguliwa 8

1.5 Taarifa za Fedha 9

SURA YA PILI 10

HATI ZA UKAGUZI...10

2.0 Utangulizi 10

2.1 Maana ya hati ya ukaguzi 10

2.2 Aina za hati za ukaguzi 10

2.3 Aya yenye masuala ya msisitizo na aya yenye masuala mengine 12

2.4 Mchanganuo wa hati za ukaguzi kwa Serikali Kuu kwa

mwaka 2013-14 13

2.6 Mwenendo wa Hati za Ukaguzi kwa miaka mitano iliyopita (2009/10 - 2013/14) 16

SURA YA TATU 20

UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA UKAGUZI KWA MIAKA ILIYOPITA 20

3.0 Utangulizi 20

3.1 Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi

yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kila fungu 20

3.2 Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali kwa ripoti jumuifu 21

3.3 Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa na

Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC) 22

SURA YA NNE 24

MAKUSANYO YA MADUHULI NA MCHANGANUO WA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA NA MAENDELEO 24

4.0 Utangulizi 24

4.1 Ukusanyaji wa maduhuli na mchanganuo wa matumizi 24

4.3 Masuala Kuhusu Mpango Wa Kubakiza Makusanyo 36

SURA YA TANO 38

HESABU ZA TAIFA 38

5.0 TAARIFA YA HESABU ZA MAJUMUISHO 38

5.1 Ukaguzi wa Taarifa za Hesabu za Majumuisho 38
5.2 Ukaguzi Mamlaka ya Mapato Tanzania 43
5.3 Ofisi ya Msajili wa Hazina 57
5.4 Ukaguzi wa Deni la Taifa 64
5.5 Ukaguzi wa Awali wa Malipo ya Mafao ya Wastaafu 73
SURA YA SITA 79
MFUMO WA UTHIBITI WA NDANI 79
6.0 Utangulizi 79
6.1 Mambo muhimu yatokanayo na tathmini ya mfumo wa udhibiti wa ndani. 79
SURA YA SABA 89
USIMAMIZI WA RASILIMALI WATU NA MISHAHARA 89
7.0 Utangulizi 89
7.1 Usimamizi wa rasilimali watu 89
7.2 Usimamizi wa mishahara 89
SURA YA NANE 99
WAKALA WA SERIKALI NA TAASISI NYINGINE 99
8.0 Utangulizi 99
8.1 Matokeo ya Ukaguzi wa Wakala za Serikali 99
8.2 Matokeo ya Ukaguzi wa Mifuko Maalum ya Serikali 115
8.3.Matokeo ya Ukaguzi wa Taasisi nyingine za Serikali 116
8.4 Ukaguzi wa Vyama Vya Siasa 119

SURA YA TISA........ 121

USIMAMIZI WA MANUNUZI NA MIKATABA 121

9.0 UTANGULIZI........ 121

9.1 Sheria ya Manunuzi ya Umma Na.7 ya 2011 na Kanunizake za Mwaka 2013........ 121

9.2 Mapungufu yaliobainika katika ukaguzi wa Manunuzi........ 121

SURA YA KUMI........ 139

USIMAMIZIWAMATUMIZI........ 139

10.0 UTANGULIZI 139

10.1 Mapungufu katika Usimamizi wa matumizi 139

SURA YA KUMI NA MOJA 153

USIMAMIZI MALI NA MADENI 153

11.0Utangulizi 153

11.1 Ukaguzi wa Usimamizi wa Mali........ 153

11.2 Ukaguzi wa madeni kwa mwaka 2013/2014 167

SURA YA KUMI NA MBILI........ 171

12.0 UKAGUZI MAALUM........ 171

12.1Utangulizi 171

SURA YA KUMI NA TATU 187

HITIMISHO NA MJUMUISHO WA MAPENDEKEZO 187

13.0 UTANGULIZI........ 187

Orodha ya Majedwali

Jedwali 1: *Matokeo ya hati za Ukaguzi kwa Miaka Mitano*......................................xxxiii
Jedwali 2: *Mamlaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali Kisheria*..1
Jedwali 3: *Idadi ya Wakugliwa*..6
Jedwali 4: *A*ina za hati za ukaguzi..11
Jedwali 5: Aya yenye masuala ya msisitizo na aya yenye masuala mengine..12
Jedwali 6: *Mchanganuo wa hati za ukaguzi-2013/14*..13
Jedwali 7: *Muhtasari wa mwenendo wa bajeti kwa miaka mitatu* 26
Jedwali 8: Inaonyesha uchambuzi wa bajeti 28
Jedwali 9: Uwiano wa fedha zilizoidhinishwa kwa matumizi ya kawaida dhidi Makisio..29
Jedwali 10: *Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya kawaida na matumizi halisi*..30
Jedwali 11: *Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya maendeleo dhidi Makisio.* 31
Jedwali 12: *Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya maendeleo dhidi Matumizi halisi.*..32
Jedwali 13: *Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya maendeleo dhidi Matumizi halisi.*..34
Jedwali 14: *Muhtasari wa Mpango wa* kubakiza makusanyo 37
Jedwali 15: Jumla ya makusanyo kwa mwaka 2013/14..44
Jedwali 16: Ufanisi wa ujumla katika makusanyo ya mapato Tanzania 46
Jedwali 17: Muhtasari wa kesi zilizo katika Bodi ya Rufaa za Kodi na Mahakama ya Rufaa Tanzania..48
Jedwali 18: Muhtasari wa kesi zilizo katika Bodi ya Rufaa za Kodi na Mahakama ya Rufaa Tanzania..50
Jedwali 19: Misamaha iliyotolewa kwa wanufaika wasiostahili 53
Jedwali 20: Misamaha kutolewa mara mbili kwenye ankara moja..55
Jedwali 21: *Ukuaji wa Deni la Taifa katika Kipindi cha Miaka 5*..65
Jedwali 22: Mseto wa Deni la Ndani..67
Jedwali 23: Mseto wa Deni la Ndani..70
Jedwali 24: Idadi ya Majalada ya Wastaafu..75
Jedwali 25: *Mafao ya Wastaafu yaliyozidishwa*..75

Jedwali 26: Mafao ya Wastaafu yaliyopunjwa 75
Jedwali 27: *Mapungufu katika ufanisi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani.* 79
Jedwali 28: Mapungufu katika Utendaji wa Kamati ya Ukaguzi 81
Jedwali 29: Mapungufu katika kuzuia Vihatarishi 83
Jedwali 30:*Udhaifu wa Uliojitokeza kwenye Mifumo ya Teknolojia ya habari* 84
Jedwali 31: Mapungufu yaliobainikia katika tathimini ya udanganyifu. 86
Jedwali 32: Mchanganuo wa mapungufu yaliojitokeza katika mifumo ya ndani kwa mwaka wa fedha 2013/2014 86
Jedwali 33: Malipo ya mishahara kwa wafanyakazi ambao hawapo kwenye utumishi wa Umma 90
Jedwali 34: Watumishi 473 ambao hawajathibitishwa 92
Jedwali 35: Taasisi ambazo watumishi wake wanapata mshahara chini ya kiwango kilichopitishwa kisheria. 93
Jedwali 36: Mishahara isiyolipwa ambayo haikuingizwa katika Akaunti husika 95
Jedwali 37: Watumishi waliostaafu ambao hawakuweza kurudi nyumbani 96
Jedwali 38: *Orodha ya balozi zenye wastaafu* 97
Jedwali 39: Muhtasari wa Mapungufu yaliyojitokeza 104
Jedwali 40: Wakala Wenye Mali zisizothaminiwa 106
Jedwali 41: Ardhi na Nyumba zisizo na hati miliki 107
Jedwali 42: Mali zisizotumika 108
Jedwali 43: Orodha ya Madeni Yasiyolipwa 109
Jedwali 44: Wakala wenye Madeni Yasiyolipwa 110
Jedwali 45: Madeni Yanayotegemea Maamuzi ya Matukio 112
Jedwali 46: Malipo yasiyokuwa na Viambatisho 113
Jedwali 47: Orodha ya Wakala walio na Masurufu yasiyorejeshwa 114
Jedwali 48: Wakala wa Serikali walio na Ukosefu wa Watumishi 114
Jedwali 49: Muhtasari wa Makosa yaliyojitokeza – Mifuko Maalum 115
Jedwali 50: Matokeo ya Ukaguzi Katika Taasisi Nyingine 117
Jedwali 51: Hapa chini ni muhtasari wa aina ya maoni ya ukaguzi niliyotoa kufuatia kaguzi za vyama vya siasa kwa kipindi mwaka ulioishia 30 Juni 2010, 2011, 2012 na 2013. 120
Jedwali 52: Taasisi zilizofanya Manunuzi nje ya Mpango wa Manunuzi wa Mwaka 123

Jedwali 53: Taasisi zilizofanya Manunuzi bila idhini ya Bodi ya Zabuni 124
Jedwali 54: Manunuzi yasiyo kuwa na ushindani 125
Jedwali 55: Mapokezi ya vifaa visivyofanyiwa ukaguzi 126
Jedwali 56: Utunzaji Usioridhisha wa Kumbukumbu za Manunuzi 127
Jedwali 57: Ununuzi wa bidhaa na huduma bila ya kuwepo kwa Mikataba 128
Jedwali 58: Manunuzi kwa kutumia Masurufu 129
Jedwali 59: Manunuzi bidhaa na huduma toka kwa wazabuni wasioidhinishwa 130
Jedwali 60:Bidhaa zilizolipiwa hazikupokelewa 131
Jedwali 61: Tathmini ya PPRA Uzingatiaji Sheria na Kanuni za Manunuzi 133
Jedwali 62: Mapungufu yaliyojitokeza katika Wizara na Idara za Serikali zilizokaguliwa 134
Jedwali 63: Taarifa ya Mhakiki Mali 137
Jedwali 64: Orodha ya *Taasisi zenye hati za malipo zinazokosekana:* 141
Jedwali 65: Taasisi zilizohusika na kufanya manunuzi bila kudai risiti za kielektroniki 143
Jedwali 66: Taasisi zenye masurufu yasiyorejeshwa kwa muda mrefu 147
Jedwali 67: Malipo zaidi ya kiasi kinachostahili 149
Jedwali 68: Ulinganisha wa matumizi yasiyo na faida kwa miaka miwili 151
Jedwali 69:*Ulinganifu wa malipo yasiyokusudiwa kwa miaka miwili:* 151
Jedwali 70: Taasisi ambazo zina vyombo vya moto ambavyo zimeegeshwa bila matengenezo. 153
Jedwali 71: Taasisi ambazo hazikutenganisha ardhi na majengo. 154
Jedwali 72: Mali ambazo hazikuonyeshwa katika taarifa za fedha. 156
Jedwali 73: Mali zisizoshikika ambazo hazikuonyeshwa katika taarifa za fedha 156
Jedwali 74:Taasisi ambazo hazina nyaraka za umiliki wa ardhi na majengo. 158

Jedwali 75: Taasisi ambazo taarifa zake za mali zinatofautiana na taarifa iliyopo katika rejista ya mali za kudumu..159
Jedwali 76: Taasisi ambazo rejista ya mali za kudumu haziendani na wakati..159
Jedwali 77: Taasisi ambazo rejista ya mali za kudumu haziendani na wakati 160
Jedwali 78: Nyumba za serikali ambazo ziko katika hali mbaya 161
Jedwali 79: Taasisi zilizonunua mali za kudumu ambazo hazitumiki..163
Jedwali 80: Taasisi zenye vifaa ambavyo havikuingizwa kwenye vitabu. 164
Jedwali 81: Taasisi ambazo zina mapungufu katika usimamizi wa vifaa 166
Jedwali 82: Taasisi zenye kesi zinazoendelea..168

Vielelezo

Kielelezo 1: Mbinu za Ukaguzi 3
Kielelezo 2: Utaratibu Ukaguzi kwa mwaka 2013/14 5
Kielelezo 3: Muundo wa Wakaguliwa 6
Kielelezo 4: Dondoo ya mpangilio wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa Serikali Kuu kwa mwaka uliomalizika 2013/14 8
Kielelezo 5: Majukumu ya kisheria ya wakaguliwa 9
Kielelezo 6: mchanganuo wa hati zilizotolewa na aina zakekwa mwaka wa fedha-2013/14 14
Kielelezo 7: Inaonesha mlinganisho (Kwa taasisi) wa Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa mwaka wa fedha- 2013/14 15
Kielelezo 8: Mwenendo wa Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa miaka mitano iliyopita..........17
Kielelezo 9: Chati inayoonesha Mwenendo wa hati za ukaguzi zilizotolewa kwa miaka mitano iliyopita..........18
Kielelezo 10: Hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kwa Miaka iliyopita 21
Kielelezo 11: Taarifa hizi pia zinaweza kuonekana kwenye chati hapa chini 35
Kielelezo 12: Makusanyo halisi kwa kila Idara kwa mwaka 2013/14 45
Kielelezo 13: Mseto wa Deni la Taifa..........65
Kielelezo 14: Ukuaji wa Deni la Taifa katika Kipindi cha Miaka 5 66
Kielelezo 15: Mseto wa Deni la Nje 68
Kielelezo 16: Chati ya zenye mapungufu katika ufanisi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani 80
Kielelezo 17: Taasisi zenye mapungufu katika Kamati za Ukaguzi 82
Kielelezo 18: Mapungufu katika tathimini ya Vihatarishi katika taasisi za Serikali Kuu 83
Kielelezo 19: Taasisi zenye udhaifu kwenye Mifumo ya Udhibiti wa Teknolojia ya Habari 85
Kielelezo 20: Asilimia ya mapungufu katika mifumo ya ndani 87
Kielelezo 21: Mapungufu katika Mafungu,Wakala na Taasisi nyingine za Serikali 88
Kielelezo 22: Mchanganuo wa Mapato ya wakala kutoka Serikalini na Mapato ya Ndani 100

Kielelezo 23: Mchango wa Mapato kwenye wakala kutoka Serikalini na Mapato ya Ndani 2013/2014 101
Kielelezo 24: Mwenendo wa malipo yaliyo na nyaraka pungufu 140
Kielelezo 25: Malipo ambayo Hati za malipo zinakosekana 141
Kielelezo 26: Malipo Katika vifungu visivyostahili 144
Kielelezo 27: Malipo yaliyofanyika nje ya bajeti iliyoidhinishwa 146
Kielelezo 28: Masurufu yasiyorejeshwa kwa muda mrefu 148
Kielelezo 29: Mwenendo wa malipo zaidi ya kiwango stahiki 150

Viambatisho

Kiambatisho 1: Hati za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Mafungu ya Serikali kuu (Votes)........206
Kiambatisho 2: Hata za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Wakala wa Serikali(Agencies) 209
Kiambatisho 3: Hati za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Taasisi nyingine (Other Institutions) 211
Kiambatisho 4: Hati za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Ofisi za Balozi 213
Kiambatisho 5: Hoja zilizosalia 215
Kiambatisho 6: Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya taarifa ya jumla ya Mkaguzi na Mdhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali 219
Kiambatisho 7: Utekelezaji wa mapendekezo ya kamata ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali........253
Kiambatisho 8: Fedha za matumizi ya kawaida zilizotolewa kwa Wizara, idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa 264
Kiambatisho 9: Fedha za Maendeleo zilizotolewa kwa Wizara, idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa........272
Kiambatisho 10: Kampuni ambazo Serikali ina ubia au umiliki hisa za asilimia 50........279
Kiambatisho 11: Misamaha ya kodi kwa Taasisi mbalimbali........280
Kiambatisho 12: Miradi iliyofadhiliwa na Mikopo ya nje 281
Kiambatisho 13: Michango isiyowasilishwa 286
Kiambatisho 14: Orodha ya Mafungu yenye mapungufu ya mifumo ya ndani........287
Kiambatisho 15: Orodha ya Taasisi ambazo zina mapungufu ya mifumo ya ndani 290
Kiambatisho 16: Orodha ya Wakala wa Serikali ambazo zina mapungufu ya mifumo ya ndani........291
Kiambatisho 17: Upungufu wa Idadi ya Watumishi wa Umma........292
Kiambatisho 18: Nafasi za watumishi zilizoachwa wazi zaidi ya miezi sita 294
Kiambatisho 19: Mapungufu katika Utekelezaji wa Mikataba na Miradi 296
Kiambatisho 20: Taarifa ya Mhakiki Mali 2013/2014........298
Kiambatisho 21: Hati za malipo zenye nyaraka pungufu 304
Kiambatisho 22: Malipo katika vifungu vya bajeti visivyostahili........305
Kiambatisho 23: Matumizi yaliyofanyika nje ya bajeti iliyoidhinishwa 306

Kiambatisho 24: Matumizi yasiyokuwa na manufaa 307
Kiambatisho 25: Fedha kutumika kwa shughuli zisizokusudiwa 308
Kiambatisho 26: Orodha ya madeni kwa miaka miwili 2012/2013 na 2013/2014 309
Kiambatisho 27: Orodha ya taasisi zilizopata hati zenye shaka pamoja na sababu za msingi za kupata hati hizo kwa mwaka 2013/14 312
Kiambatisho 28: Utegemezi wa Wakala katika Ruzuku ya Serikali 316
Kiambatisho 29: Bajeti na Mapato halisi ya ndani ya Wakala 318
Kiambatisho 30: Ruzuku ya Matumizi Mengineyo 321
Kiambatisho 31: Ruzuku ya Maendeleo ya Wakala 323

Vifupisho

AAG	Msaidizi wa Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
AccGen	Mhasibu Mkuu wa Serikali
ADC	Chama cha ADC
ADS	Sekta ya Utawala
ADEM	Wakala wa Maendeleo ya Elimu
ACBF	Taasisi ya Kujenga Uwezo Afrika
AfDB	Benki ya Maendeleo ya Afrika
AFROSAI	Shirika la Taasisi Kuu za Ukaguzi Kanda ya Afrika
AFROSAI-E	Shirika la Taasisi Kuu za Ukaguzi kwa nchi zinazoongea kiingereza
AFP	Chama cha Wakulima Tanzania
AGR	Ripoti Kuu Ya Mwaka Ya Mdhibiti Na Mkaguzi Mkuu Wa Hesabu Za Serikali
AGITF	Mfuko wa Pembejeo za Kilimo
AMCOS	Chama Cha Ushirika Cha Kuuza Mazao ya Kilimo
ATCL	Shirika la Ndege la Tanzania
APP	Mpango wa Manunuzi wa Mwaka
APPT	Chama cha APPT Maendeleo
ASA	Wakala wa Mbegu
APRM	Mpango wa kujitathimini wan chi za Afrika
BOQ	Mchanganuo wa gharama za Ujenzi
BoT	Bank kuu ya Tanzania
CAG	Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
CCM	Chama cha Mapinduzi
CCTV	Kamera na Runinga za Ulinzi

CCK	Chama cha Kijamii (CCK)
CDTI	Chuo cha Maendeleo ya jamii
CEO	Mtendaji Mkuu
CHAUMA	Chama cha Ukombozi wa Umma
CHAUSTA	Chama cha Haki na Ustawi
CHADEMA	Chama cha Demokrasia na Maendeleo
CG	Serikali Kuu
CKL – Net	Mtandao wa Habari Tanzania
CRDB	Benki ya CRDB
CUF	Chama cha Wananchi
CS-DRMS	Jumuiya ya Madola-Mfumo wa kunakili na kusimamia Madeni
DAG	Naibu Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali
DART	Mpango wa Mabasi yaendayo kasi Dar es Salaam
DDCA	Wakala wa Uchimbaji na Ujenzi wa Visima na mabwawa
DDH	Hospitali Teule za Wilaya
DGAM	Idara ya Mhakiki Mali
DMO	Afisa wa Kukusanya Madeni
DP	Chama cha Demokrasia
DSA	Uchambuzi wa ustahimilivu wa Madeni
DW	Mkurugenzi wa Wanyama Pori
EFD	Mashine ya Kutoa Risiti za Mauzo
e GA	Wakala wa Serikali Mtandao
ESCB	Mradi wa Kujenga Uwezo Katika Uzalishaji wa Nishati
EPS	Sekta ya uchumi na Uzalishaji
FETA	Wakala wa Mafunzo ya Uvuvi
GBEs	Taasisi za Kibiashara za Serikali

GCLA	Wakala wa maabara ya Kemia Tanzania
GIZ	Shirika la Maendeleo ya Ujerumani
GN	Tangazo la Serikali
GoT	Benki Kuu ya Tanzania
GPSA	Wakala wa Manunuzi ya Serikali
GST	Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania
H.E	Mtukufu
HCMIS	Mfumo wa taarifa za rasilimali watu
IACB	Chuo cha Sanaa Bagamoyo
IALSD	Taasisi ya Uongozi ya Afrika Kwa Maendeleo Endelevu
IFAC	Shirikisho la Wahasibu la Kimataifa
IFMS	Mfumo Funganifu wa Usimamizi wa Fedha
IFRS	Viwango vya Kimataifa vya utunzaji wa hesabu
IJA	Chuo cha Utawala wa Mahakama Lushoto
INTOSAI	Shirika la kimataifa la Taasisi kuu za Ukaguzi
IPSAS	Viwango vya Kimataifa vya Uandaaji wa hesabu katika Sekta za Umma
ISA	Viwango vya Ukaguzi vya Kimataifa
ISCF	Mfuko wa Ukaguzi na Usimamizi wa Vyama vya Ushirika
ISSAIs	Viwango vya Kimataifa vya Ukaguzi wa Taasisi za Umma
IT	Teknolojia ya Habari
JNIA	Uwanja wa Ndege wa Julius Nyerere
JKT	Jeshi la Kujenga Taifa
LDF	Mfuko wa Maendeleo ya Mifugo
LGA	Mamlaka ya Serikali za Mitaa
LGTI	Chuo cha Serikali za Mitaa(Hombolo)
LITA	Wakala cha Mafunzo ya Mifugo
LPO	Mikataba midogo ya Manunuzi

LRMS	Mfumo wa kusimamia malipo ya kodi za ardhi
LST	Shule ya Sheria Tanzania
MAFSC	Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika
MCS	Mfuko wa Maendeleo ya Maji
MDAs	Wizara, Idara na Wakala
MDEF	Mfuko wa Kusaidia maendeleo ya Madini
MFAIC	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa
MoF	Wizara ya Fedha
MoHSW	Wizara ya afya na ustawi wa jamii
MSD	Bohari ya Madawa
MTEF	Mkakati wa Matumizi wa Muda wa Kati
NA	Akaunti za Taifa
NAIVS	Mpango wa Taifa wa Pembejeo za Kilimo
NAO	Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi
NAOT	Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi Tanzania
NCCR - MAGEUZI	Chama cha NCCR Mageuzi
NDRF	Mfuko wa Maafa wa Taifa
NDS	Mkakati wa Deni la Taifa
NFRA	Wakala wa hifadhi ya chakula ya Taifa
NFA	Mfuko wa Taifa wa Mambo ya Kale
NHIF	Mfuko wa Bima ya Afya
NHBRA	Wakala wa Utafiti wa Shirika La Nyumba Tanzania
NIDA	Mamlaka ya Vitambulisho vya Taifa
NLD	Chama cha NLD
NM-AIST	Chuo cha Sayansi na Teknologia cha Nelson Mandela
NSSF	Mfuko wa Taifa wa hifadhi za jamii

NRA	Chama cha NRA
OSHA	Wakala wa usalama na afya makazini
OPRAS	Upimaji wa utendaji kazi wa wazi wa watumishi
PA	Mashirika ya Umma
PA&S	Ukaguzi wa Ufanisi na Ukaguzi Maalumu
PAA	Sheria ya Ukaguzi wa Umma
PAC	Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali Kuu
PAR	Kanuni za Ukaguzi za Umma
Para	Aya
MKURABITA	Mkakati wa Kurasimisha Rasilimali na BiasharaTanzania
PBRF	Mfuko wa Mendeleo ya Haki za Wazalishaji wa Miti Tanzania
PCCB	Taasisi ya kuzuia na kupambana na rushwa
PCT	Shirikisho la Pharmacia Tanzania
PE	Taasisi inayofanya Manunuzi
PFA	Kanuni za Fedha za Umma
PFMRP	Maboresho ya Usimamizi wa fedha za Umma
PFR	Kanuni za Fedha za Umma
PMIS	Mifumo ya manunuzi ya Umma
PMG	Mlipaji Mkuu wa Serikali
PMO-RALG	Ofisi ya Waziri Mkuu-Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
PMU	Kitengo cha Usimamizi wa manunuzi
PO-PSM	Ofisi ya Raisi Utumishi
PPA	Sheria ya Manunuzi ya Umma
PPE	Mali, Mitambo na Vifaa
PPF	Mfuko wa hifadhi ya Mashirika ya Umma
PPP	Ushirikiano waSekta binafisi na Sekta za Umma
PPR	Kanuni za manunuzi ya Umma

PPRA	Mamlaka ya Udhibiti wa manunuzi ya Umma
PSAs	Makubaliano ya kugawana Uzalishaji
PSPF	Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma
PWPF	Mfuko wa Ifadhi ya wanyama pori
PWTI	Chuo cha Wanyama pori Pasiansi
RAS	Katibu Tawala Mkoa
REA	Wakala wa Umeme Vijijini
RFB	Bodi ya Barabara
RPC	Kamanda wa Polisi wa Mkoa
RS	Sektretariate ya Mkoa
RITA	Wakala wa uandikishaji wa vizazi na Vifo
SAU	Chama cha Sauti ya Umma
SDU	Kitengo cha Maendeleo ya Mifumo
Sect.	Kifungu
SES	Sekta ya Uhuduma
Shs.	Fedha ya Tanzania
SNAO	Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi Sweden
SOS	Sekta ya kijamii
SPD	Mkutano wa kimataifa wa SMART Partnership
SSRA	Mamlaka ya kudhibiti Mifuko ya Jamii
TAA	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege
TADEA	Chama cha TADEA
TaESA	Wakala wa ajira Tanzania
TANROADS	Wakala wa Barabara Tanzania
TASUBA	Taasisi ya Sanaa Bagamoyo
TATC	Kituo cha Kuunda Mitambo na Magari Tanzania

TB	Bodi ya Zabuni
TBA	Wakala wa Majengo
TCRA	Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania
TCLA	Tanzania Chemistry Laboratory Agency
TFS	Wakala wa Huduma za Misitu
TFF	Mfuko wa kuifadhi Misitu Tanzania
TEMESA	Wakala wa Ufundi wa Mitambo,magari na umeme
TGLA	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa
TGFA	Wakala wa ndege za Serikali
TIA	Taasisi ya Uhasibu Tanzania
TIN	Namba ya Mlipa Kodi
TIC	Kituo cha Uwekezaji Tanzania
TLP	Chama cha TLP
TMA	Mamlaka ya Hali ya Hewa
TMAA	Wakala wa Madini Tanzania
TNMC	Chama cha Wakunga na Manesi
TPA,	Mamlaka ya Bandari
TPSC	Chuo cha Utumishi wa Umma
TRA	Mamlaka ya Mapato Tanzania
TSSU	Kitengo cha Huduma za Kiufundi
TTSA	Wakala wa Mbegu Tanzania
TVLA	Wakala wa Maabara ya Mifugo
TWPF	Mfuko wa uhifadhi wa Wanyama pori
URT	Serikali ya Jamhuri ya Muungo wa Tanzania
UPDP	Chama cha UPDP
UDP	Chama cha UDP

UMD	Chama cha UMD
UN	Umoja wa Mataifa
USAID	Shirika La Msaada la Marekani
VAH	Hospitali binafisi za Kujitolea
VAT	Kodi ya Ongezeko la thamani
VT	Fungu
WMA	Wakala wa Mizani na Vipimo
WDF	Mfuko wa Maendeleo wa wanawake
WDMI	Chuo cha Maendeleo ya Maji
WETCU	Chama cha Walimaji wa Tumbaku Magharibi

Dibaji

Nina furaha kubwakuwasilishataarifa yangu ya kwanzaya ukaguziwa Serikali Kuu(Wizara, Idara, Wakala na Taasisizinazojitegemea) nikiwakamaMdhibitina Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali zaJamhuri ya Muungano waTanzaniatangukuteuliwa na MheshimiwaDr.JakayaM.Kikwete,Rais waJamhuri ya Muungano waTanzania.

Prof Mussa.J.Assad

Kazi hii ya ukaguzi imefanyika katika mazingira ya kuwa Serikali ina wajibu wa kuwapatia huduma wananchi wake kutokana na kodi wanazo lipa pamoja na rasilimali nyingine za nchi. Wakati huo huo, Taasisi hizi za serikali kuu zinawajibika kwa ajili ya usimamizi na utendaji,kuhusiana na ukusanyaji na matumizi ya rasilimali katika kutoa huduma .

Taarifa hii ya Ukaguzi inasaidia kujenga mazingira na matarajio kutoka kwa watumishi wa Wizara,Idara na Sektretarieti za Mikoa ili kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi, kimaadili na kwa mujibu wa Sheria na Kanuni za utumishi.

Katika Mwaka wa fedha uliopita Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa ziliaandaa taarifa za fedha kwa kutumia Viwango vya kimataifa vya kihasibu katika sekta vya umma kwa msingi wa fedha usio taslimu (accrual basis of accounting). Kutumia Viwango vya kimataifa vya kihasibu katika sekta ya umma vya msingi wa fedha usiyo taslimu pamoja Mfumo mpya wa kielektroniki wa Malipo Serikalini (Epicor version 9.05), imelazimu watumishi wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kuwajengea uwezo kuhusu mifumo hii mipya ili kuweza kufanya ukaguzi katika mazingira ya kutumia kompyuta.

Taarifa hii ya Ukaguzi inawasilishwa kwa Mheshimiwa Rais kwa mujibu wa Ibara ya 143(4) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Kifungu 34(1)(c) cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma Na.11 ya mwaka, 2008.

Kwa mujibu wa Ibara ya 143 (2) (c) Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali anatakiwa angalau mara moja kila mwaka kufanya ukaguzi na kutoa taarifa juu ya ukaguzi wa Hesabu za Serikali ya Jamhuri ya Muungano, hesabu zinazosimamiwa na watumishi wote wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano, hesabu za Mahakama zote za Jamhuri ya Muungano na hesabu zinazosimamiwa na Katibu wa Bunge.

Chini ya Ibara ya 143(4) ya Katiba ya Jamhuri wa Muungano wa Tanzania, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali anatakiwa kuwasilisha kwa Rais kila ripoti anayotoa chini ya Ibara 143(2)(c). Baada ya kupokea ripoti hizo, Rais ataagiza wanaohusika waziwasilishe ripoti hizo mbele ya Kikao cha kwanza cha Bunge ndani ya siku saba baada ya kuanza kwa kikao.

Uhuru wa kiutendaji wa ofisi yangu kwa kiasi kikubwa umeimarika baada ya kuanza kutumia Sheria ya Ukaguzi wa Umma Na 11 ya mwaka, 2008. Hata hivyo, kulingana na viwango vya kimataifa maboresho zaidi yanahitajika hasa kwa upande wa kupanga mishahara na ajira za watumishi wa ofisi yangu ili kuniwezesha kutekeleza majukumu yangu ya kikatiba kwa ufanisi zaidi.

Ni vyema kutambua kuwa wakati ofisi yangu inatoa taarifa kuhusu ukiukwaji wa sheria, taratibu na kanuni mbalimbali na udhaifu katika mifumo ya udhibiti wa ndani kwenye taasisi za Umma na hasa Serikali Kuu, lakini wajibu wa kuhakikisha kuwepo kwa mifumo thabiti ya udhibiti wa ndani ni jukumu la Maafisa Masuuli.

Bunge na watanzania kwa ujumla wanatarajia kupata uhakikisho kutoka kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kuhusiana na taarifa za fedha na usimamizi wa rasilimali katika Serikali Kuu pia ufanisi na ubora na usimamizi wa mipango iliyowekwa. Kwa njia ya ukaguzi, ofisi inachangia katika kutoa mapendekezo kuhusu uimarishaji na uboreshaji wa sekta ya Umma. Kwa msingi huu, Serikali Kuu na Ofisi yangu kila mmoja ana mchango katika kujenga imani kwa umma katika usimamizi wa rasilimali za umma. Ingawa majukumu ya ofisi yangu na yale ya taasisi za umma yanatofautiana, hata hivyo matarajio ya usimamizi bora wa rasilimali yanafanana.

Ili kukidhi matarajio ya Wabunge na Umma wa watanzania kwa mapana zaidi, Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi imeendelea kufanya uchambuzi wa njia bora zaidi za kufanya ukaguzi na kuongeza wigo wa masuala yanayokaguliwa na hivyo kuimarisha utendaji wa uwajibikaji katika sekta ya Umma. Aidha, tunahakikisha ukaguzi wetu unalenga kuyapa kipaumbele maeneo muhimu ili kuchangia maendeleo katika sekta ya Umma. Kwa kuwa kazi ya ukaguzi ni chachu katika usimamizi wa fedha, tutaendelea kujadili masuala yanayoathiri utawala/uongozi katika sekta ya umma, hasa katika utoaji wa taarifa za usimamizi wa fedha na masuala ya utawala bora.

Natarajia kuwa Bunge litaona taarifa hii kuwa ni muhimu katika kuhakikisha Serikali inatekeleza jukumu lake la usimamizi wa fedha za Umma na utoaji wa huduma kwa Watanzania. Hivyo, nitafurahi kupata maoni kutoka kwa watumiaji wa ripoti hii jinsi gani nitaweza kuboresha taarifa yangu kwa siku zijazo.

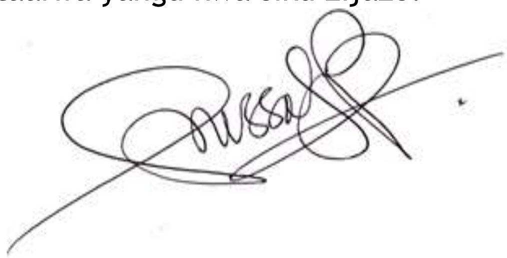

Profesa Mussa Juma Assad
Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali

Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi,
Dar es Salaam,

Machi, 2015

Shukrani

Napenda kutoa shukarani zangu za dhati kwa Mheshimiwa Dr. Jakaya M. Kikwete, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kunituea kuwa Mdhibiti na Mkaguzi wa hesabu za Serikali wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.Nashukuru sana kwa uteuzi huu wa kikatiba na ninahakika nitafanya kazi hii kwa uadilifu na weledi wa hali ya juu.

Napenda, kutoa shukrani zangu za dhati kwa Wakurugenzi, Watendaji Wakuu na wafanyakazi wote wa Taasisi za Serikali kuu zilizokaguliwa, kwa ushirikiano walioutoa kwa wakaguzi wakati wa zoezi zima la ukaguzi. Vilevile ninapenda kuwashukuru sana wafanyakazi wote wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa kujitolea kwao na uvumilivu waliouonyesha katika kukamilisha taarifa ya ukaguzi, hii imeniwezesha kutekeleza jukumu la kikatiba la kuwasilisha taarifa kabla ya tarehe 31/03/2015 kwa Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.Nawashukuru watu wote, taasisi na wadau mbalimbali waliofanikisha kwa namna moja au nyingine uandaaji wa taarifa hii.

Pia, napenda kuwashukuru wajumbe wa kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kuu, kwa maoni yao mazuri, maelekezo na mapendekezo wakati wa mijadala na Maafisa Masuuli. Bunge kupitia kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali kuu inajukumu la kutoa uhakika na uthibitisho wa namna fedha za umma zilivyotumika.Tunalipa umakini mkubwa jukumu la kamati katika kusimamia uwajibikaji katika kuwezesha uelewa wa pamoja wa mamlaka ya mdhibiti na mkaguzi mkuu wa hesabu za Serikali miongoni mwa wadau wote wa ndani na nje ya nchi.

Napenda pia kutambua kazi iliyofanywa na Idara cha Usimamizi wa Mali(Division of Government Assets Management) za Serikali ilio chini ya Wizara ya Fedha kwa kuandaa na kuwasilisha taarifa ya uhakiki wa mali uliofanyika kwenye baadhi ya Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa kwa mwaka wa fedha 2013/14 na kuonyesha mambo mengi ambayo kwa kiasi kikubwa yalijitokeza kwenye ripoti yangu ya mwaka. Napenda kutambua kazi iliyofanywa na Kitengo hiki ambayo nimeona ni vyema nikaijumuisha kwenye ripoti yangu.

Nina kila sababu ya kuwashukuru wadau wetu wengine ikiwa ni pamoja na Waziri wa Fedha, Mlipaji Mkuu wa Serikali; na Mamlaka ya Ununuzi wa Umma(PPRA) walio chini ya Wizara ya Fedha kwa ushirikiano nautoaji wa taarifa muhimu zilizohitajika kwa ajili ya maandaliziya ripoti hii. Pia

napenda kumshukuru Mpiga chapa kwa kuharakisha uchapaji wa ripoti hii na kuweza kuiwasilisha kwa wakati.

Natoa shukrani zangu za dhati kwa wafadhili hasa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi ya Sweden, Serikali ya Sweden kupitia Shirika la Kimataifa la Misaada la Maendeleo la Sweden, Benki ya Dunia kupitia Mradi wa Kusimamia na Kuboresha Sekta ya Fedha za Umma (PFMRP), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Shirika la Misaada la Ujerumani (GIZ), Shirika la Misaada la Marekani (USAID), Serikali ya China na wale wote wanaotutakia mema ambao wamechangia kwa kiasi kikubwa katika kuboresha Ofisi yangu. Michango yao katika kukuza rasilimali watu, mifumo ya teknolojia ya habari na mali (vitendea kazi) imekuwa na manufaa makubwa katika kufanikisha shughuli zetu.

Mwisho kabisa lakini si kwa umuhimu; napenda kutoa shukrani zangu za dhati kwa kazi nzuri aliyofanya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa hesabu za Serikali aliyestaafu Ndugu Ludovick S. L. Utouh.Nasema asante sana kwa yote uliyofanya katika kuboresha Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi ya Jamhuri wa Muungano wa Tanzania.

Naahidi utumishi uliotukuka kwa taifa katika kipindi hiki cha kusimamia uwajibakaji katika mapato na matumizi ya rasilimali za umma.Muhtasari

Utangulizi

Muhtasari huu unaainisha kwa kifupi hoja mahususi zilizojadiliwa kwa kina katika sura husika za ripoti hii zinazohitaji kufanyiwa kazi na Serikali, Bunge, na Menejimentiza taasisi za Serikali Kuu husika ili kuhakikisha kunakuwa na tija na ufanisi katika utendaji wa Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa.Ripoti hii inajumuisha matokeo ya ukaguzi ambayo yalionekana kukwamisha utendaji wa Serikali Kuu na Sektretarieti za Mikoa yaliyotokana na taarifa za Ukaguzi.Kwa ujumla ripoti hii inahusisha masuala ambayo yalionekana ya muhimu na ambayo yanahitaji hatua za haraka.Masuala hayo kwa ufupi ni kama ifuatavyo:

i) **Mwenendo wa jumla wa hati za Ukaguzi**

Ukaguzi wa taarifa za fedha ulifanyika kwa Wizara na idara za Serikali sitini (60), Sekretarieti za Mikoa ishirini na tano (25) na Balozi thelathini na nne (34) kwa mwaka wa fedha ulioishia Juni 30, 2014.Vile vile katika taarifa hii nimejumuisha matokeo ya ukaguzi kwa Wakala Wa Serikali (32), Mifuko maalumu kumi na mbili (12), Taasisi nyinginezo kumi na tatu (13) pamoja na vyama vya siasa. Muhtasari wa matokeo muhimu ya ukaguzi yamejumuishwa katika taarifa hii na taarifa za kina kwa menejimenti ambazo zilitumika kutengeneza taarifa hii zimetolewa kwa barua kwa Maafisa Masuuli wote husika. Matokeo na hati za ukaguzi kwa miaka mitano zilizotolewa ni kama inavyoonekana katika jedwali Na 1 hapa chini:

Jedwali 1: *Matokeo ya hati za Ukaguzi kwa Miaka Mitano*

	Hati za Ukaguzi	Hati inayoridhisha		Hati yenye shaka		Hati isiyoridhisha		Hati Mbaya		Jumla ya wakaguliwa
		Total	%	Total	%	Total	%	Total	%	
Miaka	2009/10	78	76%	21	21%	2	2%	1	1%	102
	2010/11	99	93%	8	7%	0	0%	0	0%	107
	2011/12	103	95%	5	5%	0	0%	0	0%	108
	2012/13	85	73%	30	26%	1	1%	1	1%	117
	2013/14	166	94%	9	5%	1	1%	0	0%	176

Hati isiyoridhisha ilitolewa kwa taarifa za Hesabu Jumuifu za Fedha za Taifa

Sababu kuu ya kutolewa kwa hati isiyoridhisha kwa hesabu hizi ni kama ifatavyo:

- Taarifa za Hesabu za Majumuisho kwa kipindi kinachoisha 30 Juni, 2014, zimejumuisha taasisi za umma zenye vipindi tofauti vya ufungaji wa hesabu na kile cha serikali kinyume na Kanuni ya 6 ya IPSAS, Aya ya 47.
- Taasisi nyingi za umma zimekuwa zikitumia kanuni mbalimbali za uhasibu katika kuwasilisha hesabu. Wakati Serikali Kuu, ambaye ndie mmiliki wa taasisi hizo imekuwa ikitumia Kanuni za Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS Accrual basis of accounting) inapoandaa hesabu zake, bado baadhi ya taasisi kama vile Shirika la Magazeti Tanzania (TSN), Benki ya Posta, Mamlaka ya Bandari na nyinginezo zimekuwa zikitumia kanuni za IFRS kwenye kuwasilisha taarifa zao.
- Mapitio ya Hesabu za Majumuisho ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania yamebaini kwamba kuna taasisi za umma ambazo hazikujumuishwa. Taasisi ambazo hazikujumuishwa ni Unit Trust of Tanzania (UTT), Suma JKT, Tanzania Nurses and Midwife Council (TNMC), na Mamlaka ya Usajili wa Leseni za Biashara (BRELA). Kutokuwepo kwa taasisi hizi za umma

kwenye hesabu za majumuisho kunaharibu uwasilishwaji wa uhalisia wa taarifa za hesabu.

Kwa ujumla, mwaka huu kuna ongezeko kubwa la hati zinazo ridhisha ukilinganisha na miaka iliyopita. Taasisi zilizopata hati inayoridhisha zimeongezeka kutoka 73% mwaka jana hadi 93%. Taasisi zilizopata hati yenye shaka zimepungua kwa asilimia 26%hadi asilimia 6%

ii) Utekelezaji wa mapendekezo ya kaguzi zilizopita

Ufuatailiaji makini wa mapendekezo ya ukaguzi husaidi kupatikana kwa thamani halisi ya ukaguzi.Nimefanya ufuatiliaji juu ya utekelezaji wa mapendekezo yangu katika taarifa za Maafisa Masuuli wa Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa. Katika Wizara na Idara za Serikali, kulikuwa na hoja 2,228 zilizotolewa kwa Wizara na Idara 85, Ofisi za Balozi 34 na Sekretariati za Mikoa 25. Kati ya mapendekezo 2,228, mapendekezo 846 (38%) yametekelezwa kikamilifu, 653 (29%) yalitekelezwa kwa sehemu na 681 (31%) hayakutekelezwa na mapendekezo 48 (2%) yalipitwa na wakati.Kutokana na asilimia 38% ya hoja kutekelezwa kikamilifu hii inaonesha kuwa Kasi ya utekelezaji wa mapendekezoniliyotoa sio ya kuridhisha.

Katika ukaguzi wa mwaka jana, taarifa yangu ilikuwa na masuala Ishirini na mbili (22) ambayo yalihitaji majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali. Nimepokea majibu kutoka kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali ambapo hoja kumi na tano (15) zimefungwa huku hoja saba bado zinasubiri majibu.

Katika ripoti hii ya ukaguzi jumla ya mapendekezo 26 hayajatekelezwa ambayo yanahitaji jitihada za serikali kufanyia kazi.Hii inaonesha ongezeko la mapendekezo 4 sawa na asilimia 18% ikilinganishwa na Ukaguzi wa Mwaka wa fedha uliopita.Taarifa hizi zimeelezwa kwa kina katika sura ya tatu.

iii) **Utekelezaji wa Mapendekezo ya kamati ya bunge ya hesabu za Serikali Kuu**

Katika taarifa hii ya ukaguzi kuna jumla ya mapendekezo kumi (10) yaliotolewa na Kamati ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC) ambayo hayajatekelezwa. Mapendekezo saba yalitolewa kwa miaka ya nyuma na mapendekezo matatu yametolewa mwezi Januari, 2015. Tarehe 28/1/2015 wizara ya fedha ilitoa majibu ya repoti ya PAC iliyowasilishwa bungeni Mwezi Januari, 2015. Ufuatiliaji wa mapendekezo ya kamati ya bunge ya hesabu za Serikali kuu bado unaendelea.Taarifa hizi zimeelezwa kwa kina katika sura ya tatu.

iv) **Kuchelewa kutolewa kwa fedha**

Kumekuwa na ucheleweshaji katika kutolewa kwa fedha kutoka Hazina na kutoka kwa washirika wa maendeleo kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Hii imesababisha kuchelewa kwa utekelezaji au kutotekelezwa kabisa kwa miradi iliyokusudiwa kutekelezwa na kupelekea kuongezeka kwa gharama za miradi zaidi ya ilivyopangwa awali na kupelekea halikadhalika kuwepo kwa kiasi kikubwa cha fedha zisizotumika mwishoni mwa mwaka. Katika kipindi cha mwaka wa fedha uliomalizika, fedha za maendeleo kiasi cha TZS.1,888,911,542,533 hazikutolewa sawa na asilimia (38%) wakati kiasi cha TZS.19,229,865,085 sawa na asilimia (1%) cha fedha iliyotolewa hakikutumika. Kiasi cha TZS.400,259,001,766 za akaunti ya matumizi ya kawaida hakikutolewa wakati kiasi cha TZS.8,279,275,815 cha fedha iliyotolewa sawa asilimia 0.09% hakikutumika.

Fedha za maendeleo kiasi cha TZS.1,259,031,558,670 sawa na 40.01% ya fedha zilizotolewa kwa Wizara na Sekretarieti za Mikoa na fedha za matumizi ya kawaida kiasi cha TZS.2,187,509,171,733 sawa na 23% ya fedha zilizotolewa kwa Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilitolewa katika robo ya nne ya mwaka wa fedha. Taarifa hizi zimeelezwa kwa kina katika sura ya nne ya taarifa hii.

v) **Mapungufu katika Hesabu Jumuifu**

Nimebaini kuwa Serikali imekuwa ikiandaa hesabu kwa kujumuisha hesabu kutoka taasisi mbalimbali za serikali ambazo zimekuwa zikitumia miongozo tofauti ya uandaji wa hesabu pamoja na kufunga hesabu tarehe tofauti. Mapungufu haya yanapatikana kwenye sura ya tano ya taarifa hii.

vi) **Usimamizi usioridhisha wa uwekezaji wa Serikali na maslahi mengine**

Nimebaini kuwepo kwa kudorora kwa uwekezaji wa serikali katika taasisi mbalimbali na hata kupelekea thamani yahisa za serikali kupungua au kuwa katika hatari ya kuisha kabisa. Hii imesababisha Serikali Kushindwa kuongeza mtaji zaidi wakati inapohitajika kama ilivyojidhihirisha katika hisa za Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Benki ya Biashara (NBC 1999 Ltd.), Shirika la Ndege (ATCL), TAZARA, TTC na Shirika la Reli (TRL) ambayo yote kwa namna moja au nyingine yamekumbwa na uhaba wa mtaji.

vii) **Mamlaka ya Mapato Tanzania**

Makisio ya makusanyo ya kodi ya Mamlaka ya Mapato Tanzania yaliyokuwa yameidhinishwa kwa mwaka wa fedha 2013/2014 yalikuwa TZS 10,914 billioni ambapo kiasi cha TZS 9, 996 bilioni kilikusanywa. Hata hivyo, upembuzi kuhusiana na ukusanyaji wa mapato kwa kipindi cha ukaguzi unaonyesha kiwango cha makisio hakikuweza kufikiwa kwa asilimia 8.4. kutokufikia kwa makisio kumekuwepo kwa miaka minne iliyopita ukiacha mwaka 2011/2012.

Kufuatia hili, usimamizi wa fedha umekuwa ni sehemu muhimu katika usimamizi wa matumizi ya umma. Kutokana na kupungua kwa fedha zinazotolewa, kumesababisha serikali na taasisi zake kushindwa kutekeleza kazi kama ziliyoidhinishwa. Kama kumekuwa na usahihi wa makaridio ya makusanyo, ingekuwa rahisi kuwa na mikataba ya ufanisi kwa upande wa TRA ili kufikia

malengo hayo. Hatukuweza kupata ushahidi kama mikataba ya ufanisi inazingatiwa.

Ukiacha hilo, kuna changamoto zingine kama; ucheleweshwaji wa kusikiliza rufaa za kesi za kodi, matumizi mabaya ya misamaha ya kodi, mapungufu katika ukusanyaji ushuru wa forodha, mapungufu katika sheria za kodi zilizopo na mapungufu katika ukadiriaji wa kodi. Haya yote yanachangia katika kukwamisha ukusanyaji wa mapato. Masuala haya kwa kirefu yameelezwa katika ukurasa wa tano wa ripoti hii.

Hata hivyo, kuna mambo ya haraka yanayoweza kufanyika ili kuziba mianya katika ukusanyaji wa mapato na kuongeza ufanisi. Kwa mfano, inafahamika kwamba serikali inafanya biashara kwa kiasi kikubwa na sekta binafsi, lakini wafanyabiashara wengi hawazingatii sheria ya kodi ya ongezeko la thamani (VAT) inayowataka kutumia mashine za kiielekroniki katika kutoa stakabadhi za mauzo (EFD receipts). Kama Serikali ikiamua kwamba Serikali na Taasisi zake zote zisinunue bidhaa au huduma yoyote kutoka kwa wafanyabiashara wasiotoa stakabadhi za kielekroniki, ninaamini utii wa sheria hii ungeongezeka na hivyo kuongeza makusanyo ya kodi ya ongezeko la thamani na kodi nyinginezo.

Kuna maeneo mengine ambayo TRA haijajikita sana katika kukusanya kodi. Moja ya maeneo haya ni mapato yatokanayo na pango. Maendeleo katika ujenzi wa majengo ni eneo linalokuwa kwa kasi katika kipindi cha miaka 20 iliyopita. Orodha ya wamiliki wa majengo haijawahi kuandaliwa wala kutumika na TRA kukusanya mapato na chanzo hiki. Hivyo, ni muhimu suala hili kupewa kipaumbele na Serikali.

viii) Tathimini ya mfumo wa udhibiti wa ndani

Katika taarifa hii nimejumuisha mapungufu mbalimbali yaliobainika katika mifumo ya udhiti ya ndani yaliojitokeza wakati wa ukaguzi na kujumuisha katika taarifa yangu.Mifumo ya ndani ni

eneo muhimu linalohitaji kuboreshwa katika utendaji wa taasisi za serikali kuu. Nilibaini kuwa kamati ya Ukaguzi na Vitengo vya ukaguzi wa Ndani vilifanya kazi chini ya kiwango kutokana na uhaba wa watumishi, rasilimali na mapungufu katika muundo wa kamati za ukaguzi. Nilibaini kwamba Wizara/Idara za Serikali na Sekretarieti za mikoa hazikuwa na Sera inayoongoza matumizi ya Teknolojia ya Habari iliyoandikwa na kutolewa kwa watumiaji wote wa vifaa vya kompyuta, pia nilibaini kutokuwepo mpango wa kufufua huduma iwapo majanga yakijitokeza. Maelezo ya kina kuhusu udhibiti wa ndani yanapatikana sura ya sita ya taarifa hii.

ix) Udhaifu katika Usimamizi wa rasilimali watu na taarifa za Mishahara

Katika kupitia usimamizi wa rasilimali watu na mishahara ,nilibaini mapungufu yafuatayo:Malipo ya mishahara yalifanyika kwa watumishikatika wizara,idara na Sekretarieti za Mikoa ambao hawapo katika utumishi wa umma,upungufu wa watumishi 9,670 katika Wizara na Idara ,Sekretarieti za Mikoa na balozi,baadhi Watumishi wa umma kukaimu nafasi zilizoachwa wazi kwa muda zaidi ya miezi sita, Watumishi wa umma kutothibitishwa kazini kwa muda mwafaka, watumishi katika Wizara na Idara , na Sekretarieti za Mikoa kupokea mishahara chini ya kiwango kinachoruhusiwa kisheria, fedha za mishahara isiyolipwa hazikupelekwa katika akaunti husika,kulipwa posho na kodi ya pango kwa maofisa waliostaafu kazi katika balozi tano za Tanzania nje ya nchi na ambao hawakuwa na mkataba wa kisheria wa ajira.Taarifa hizi zimeelezwa kwa kina katika sura ya saba.

x) Mapungufu katika Utendaji wa Wakala za Serikali

Katika taarifa mwaka wa fedha 2013/2014 nimejumuisha sura inayoelezea mapungufu mbalimbali yaliojitokeza kwenye wakala (ambazo kwa idadi ni 37), mifuko maalumu na taasisi nyingenezo za serikali. Ukaguzi unaonesha kuwa kuna mapungufu katika kuzingatia sheria mbalimbali katika taasisi hizi. Mapungufu mengi yameainishwa katika sura ya nane yakionesha ukosefu wa uadilifu kutozingatia au upotoshaji wa sheria na kanuni. Mapungufu

yaliojitokeza yanajumuisha,malipo yasiokuwa na viambatanisho vya kutosha,malimbikizo ya madeni,mapato yatokanayo na madeni hayakukusanywa,fedha za maafa hazikusimamiwa vizuri,kukosekana kwa hati za viwanja na nyumba.Undani wa taarifa hii umeelezewa kwenye sura ya nane.

xi) Mapungufu katika Manunuzi na usimamizi wa mikataba

Licha ya, Serikali kuendelea na juhudi katika kuimarisha sheria na taratibu za manunuzi katika ofisi zote za umma kwa kutekeleza mapendekezo yangu ya nyuma na mapendekezo yaliyotolewa na Mamlaka ya udhibiti wa Manunuzi ya umma. Hata hivyo, bado kuna baadhi ya Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa ambazo hazifuati kikamilifu mahitaji yaliyomo katika sheria ya Ununuzi wa Umma katika kuidhinisha zabuni, usimamizi wa mikataba, kutozingatiwa mpango wa manunuzi, utunzaji wa nyaraka za manunuzi usioridhisha katika kitengo cha manunuzi, kutofanyika uteuzi wa kamati ya tathmini, kamati ya ukaguzi bidhaa na kamati mapokezi. Maelezo ya kina kuhusu mikataba na manunuzi ya bidhaa na huduma yanapatikana sura ya tisa ya taarifa hii.

xii) Mapungufu katika usimamizi wa Matumizi

Katika mwaka huu wa fedha nimebaini mapungufu mbalimbali katika usimamizi wa matumizi ya fedha za serikali katika maeneo yafuatayo; Malipo ya kiasi cha TZS. 39,117,335,237 yaliofanyika bila ya kuwepo viambatisho vya kutosha Katika malipo haya yanajumuisha (Hati za malipo hazikupatikana wakati wa ukaguzi,Risiti za kielectroniki hazikuambatanishwa na Malipo yasiyoambatanishwa na risiti),Malipo yaliyofanyika kwenye vifungu visivyostahili TZS.1,833,544,597,Matumizi yaliofanyika nje ya bajeti yenye thamani ya TZS. 4,956,081,490,masurufu ya muda mrefu yasiyorejeshwa TZS.291,558,029; Malipo ya zaidi TZS.440,721,740;Malipo yasiokuwa na manufaa TZS. 924,558,029,Malipo yaliofanywa kwa kazi zisizokusudiwa TZS.1,562,946,574;Mapungufu haya yameelezewa kwa kina kwenye sura ya kumi.Katika ukaguzi wa matumizi ya risiti za

kielektroniki nilibaini kuwa makampuni binafisi hayatoi risiti za kielektroniki hii ilipelekea malipo yenye thamani ya TZS.4,419,662,152 kutokuwa na risiti hizo.

xiii) Usimamizi wa Mali

Usimamizi wa mali za umma ni eneo lenye changamoto nyingi linalohitaji mpango mkakati kwa ajili ya kutekeleza lengo husika. Kama ilivyobainishwa katika sura ya kumi na moja Mapitio ya usimamizi wa mali na madeni kwenye taasisi za serikali kuu ulibaini mapungufu yafuatayo:magari na pikipiki ambazo zimeegeshwa bila matengenezo katika taasisi 11 kwa mwaka huu wa fedha, ikilinganishwa na taasisi 17 kwa mwaka wa fedha uliopita,taasisi nane (8) zilitoa taarifa ya ardhi na majengo lakini taasisi hizi hazikuwa na hati miliki ambazo zinathibitisha umiliki wa mali hizo, nyumba 29 katika balozi za Tanzania nje ya nchi ambazo ziko katika hali mbaya zinahitaji matengenezo, viwanja katika Ubalozi wa Tanzania Maputo Msumbiji,Lilongwe Malawi na Moroni Comoro havijaendelezwa na mapungufu mbalimbali katika usimamizi wa vifaa katika taasisi 11.

xiv) Mapungufu katika usimamizi wa madeni

Katika ukaguzi wa madeni nilibaini,malimbikizo ya madeni katika Wizara na idara zake 59 na Sekretarieti za Mikoa 23 yenye jumla ya TZS.772,508,290,161ikiwa ni ongezekolaTZS.272,979,513,582 sawa na asilimia 55% ikilinganishwa na kiasi cha TZS.499,528,776,579 katika mwaka wa fedha uliopita(ulioishia 30 Juni 2013). Nilibaini matumizi ambayo hayakulipwa mwaka wa fedha uliopita hayakuingizwa kwenye bajeti ya mwaka huu unaofuata katika mzunguko wa bajeti wa wizara. Hii itapelekea kuongezeka kwa madeni kutokana na fedha za bajeti za mwaka husika kutumika kulipia madeni ya kipindi kilichopita. Katika hali ya kipekee madeni yalihusisha madeni ya matibabu katika hospitali za India yanayofikia Rupia 605,014,043 sawa na TZS.16,940,393,204 hadi kufikia mwezi Januari,2015.

Mbali na hilo kulikuwa na kesi 83 katika taasisi 12 dhidi ya makampuni na watu mbalimbali zenye jumla ya kiasi cha TZS.599,473,932,835 zilikuwa bado zinasubiri maamuzi ya mahakama wakati ambapo kesi zingine zilikuwa zina zaidi ya miaka kumi na hakukuwa na taarifa za mahakamajuu ya tarehe zakusikilizwa. Taarifa hizi zimeelezwa kwa kina katika sura ya kumi na moja.

xv) Ukaguzi Maalumu

Katika mwaka 2013/2014 nimefanya kaguzi maalum nane (8). Taarifa zimeandaliwa na kutolewa kwa mamlaka husika. Hata hivyo, maelezo ya ukaguzi maalum uliofanyika yanapatikana katika sura ya kumi na mbili ya taarifa hii. Muhtasari wa masuala ya msingi kutokana na ukaguzi maalum ni kama inavyooneka hapa chini:

- Ukaguzi maalum wa mfumo mzima wa manunuzi, uagizaji kutoka nje ya nchi, mapokezi na usambazaji wa pembejeo za kilimo katika sekta ya kilimo cha tumbaku chini ya WETCU – Tabora ulibaini kuwa wazabuni walipewa zabuni bila ya kuwasilisha maombi ya zabuni na pia zabuni hazikuidhinishwa na bodi ya zabuni.kulikuwa na utunzaji hafifu wa kumbukumbu pamoja na ukiukwaji mkubwa wa taratibu za kiuhasibu. Pia, nimebaini kuwepo mgongano wa maslahi katika mchakato mzima wa manunuzi ya zabuni.

- Katika ukaguzi maalum wa ujenzi wa jengo la kumbi za watu mashuhuri katika uwanja wa ndege wa kimataifa wa Julius Nyerere Dar es Salaam katika kipindi cha mwaka 2006/2007 hadi 2011/2012nilibaini mapungufu kadhaa ambayo ni;Mkataba wa ujenzi haukupatikana wakati wa ukaguzi.Katika taarifa yake, mthamini Mkuu wa majengo ya Serikali amebainisha kwamba thamani ya jengo hilo hadi Mwezi Mei, 2014 ni sawa na TZS3,072,000,000 tofauti na TZS12 billioni zilizotolewa taarifa.Niligundua manunuzi ya TZS 916, 917,145 yalifanyika kinyume na Sheria ya Manunuzi ya Umma.

- Ukaguzi maalum ulifanyika kwenye Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa kimataifa kuhusu matatizo yanayozikumba balozi za Tanzania ulifanyika kwa miaka ya fedha 2010/2011,2011/2012 and 2012/2013 ulibaini kuwa,bajeti za balozi ziliandaliwa bila kuzingatia mahitaji halisi ya balozi,ukomo wa bajeti haukuzingatia matumizi kama ya umeme na mafuta ya magari,fedha za maendeleo kutotosheleza na kutotenga fedha kwa ajili ya ukarabati wa majengo ya serikali yaliyopo Balozini.

- Katika Ukaguzi maalum juu ya utekelezaji wa mikataba ya ujenzi wa mradi wa usambazaji maji Chalinze – Awamu ya pili nilibaini;mikataba kutokamilika kwa muda uliopangwa,kutopatikana kwa taarifa ya upembuzi yakinifu haukufanyika,kasoro mbalimbali katika usanifu wa mradi na michoro,malipo kufanyika bila ya kuonesha kazi zilizofanyika,miundombinu ya maji kukabidhiwa bila kufanyiwa majaribio na malipo ya ziada kutokana na ucheleweshaji wa malipo TZS.3,897,283,923.

- Ukaguzi maalum wa fedha zilizotumiwa na Wizara mbalimbali kuchapisha hotuba za bajeti baada ya kuidhinishwa na bunge la bajeti kwa mwaka 2011/2012 na 2012/2013 ulibaini kuwa jumla ya TZS.2,545,517,366.79zilitumika kugharimia machapisho ya hotuba za bajeti za wizara 21 na taasisi 5 katika kipindi cha mwaka 2011/2012 na 2012/2013. Nilibaini piakutokuwepona sheriazinazoelekeza matangazo ya bajeti kwenye vyombo vya habari.

- Ukaguzi maalum katika fungu 98 – Wizara ya Ujenzi kuhusu uhalali wa fedha TZS.252,975,000 za ujenzi wa barabara.Ilibainika kuwataarifa iliyowasilishwa ya mradi wa ujenzi wa barabara Na 4168 wa TZS.252,975,000 haukuwa sahihi kwani fedha zilitumika kulipia madeni ya wakandarasi.

- Nilifanya ukaguzi maalum wa taarifa za fedha za Mkutano wa kimataifa wa global 2013 Smart Partnership Dialogue ambapo Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa ilikuwa mwenyeji .Ukaguzi huu ni kwa ajili ya kipindi cha miezi kumi na nane kuanzia Julai 2012 hadi Januari 2014 nakubaini manunuzi yenye thamani ya TZS.614,626,341 yalifanyika nje ya mpango wa manunuzi uliopitishwa. Kutozingatiwa kwa bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya manunuzi ya tiketi za usafiri wa ndege pia vifaa kununuliwa baada ya mkutano kuisha.

- Ukaguzi maalum wa mradi wa matrekta na zana za kilimo wa SUMA JKT kwa kipindi cha kuanzia Julai, 2010 hadi Aprili, 2014 ulibaini kuwakampuni ya ESCORT LTD ilipewa tenda ya kuuza matrekta, pampu za umwagiliaji, zana za kilimokwa USD 40,000,000 wakati mzabuni alikuwa ameomba kwa gharama ya USD 35,526,411.48 na hivyo kusababisha ziada ya ya USD 4,473,588.52 ambazo hazikuwa na maelezo. Manunuzi ya matrekta 2,114 pamoja na zana za kilimo 4,450 yalifanyika bila ya kufuata taratibu za manunuzi. Pia nilibaini hasara ya TZS 261,029,531 iliyotokana na kunyofolewa vipuri kwenye matrekta matano na zana za kilimo 16(power tillers)

Mhutasari wa Mapendekezo

Katika ukaguzi wa mwaka 2013/2014 natoa mapendekezo yafuatayo kwa matumizi bora ya rasilimali za taifa na utoaji wa huduma bora kwa jamii.

Utekelezaji wa mapendekezo ya kaguzi zilizopita

Serikali ikishirikiana na maafisa masuuli wa taasisi husika wanatakiwa kuweka bidii ya kutosha ili kufanyia kazi mapendekezo yaliyotolewa.Kuna umuhimu wa kuboresha mifumo ya ndani.Hii inatokana na mapungufu yaliyojitokeza kusababishwa na mifumo dhaifu.Maafisa masuuli wanashauriwa kuanda mpango mkakati wa utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ili kuweza kutekeleza mapendekezo hayo kwa wakati.

Ucheleweshaji wa kutolewa kwa fedha
Ili kukabiliana na changamoto ya fedha zilizoidhinishwa kutototolewa kwa wakati, nashauri Serikali kuandaa makisio ya matumizi ya mwaka yanayoendana na makusanyo ya mapato ili kuzuia kutolewa kwa kiasi kikubwa cha fedha mwishoni mwa mwaka wa fedha. Kwa kufanya hivyo, inatarajiwa kwamba shughuli zilizopangwa zitatekelezwa kama zilivyopangwa.

Mapungufu katika usimamizi wa uwekezaji wa Serikali (Msajili wa Hazina)
Napendekeza kuwa, serikali itenge kiasi cha fedha cha kutosha kutoka kwenye vyanzo vyake vya mapato pamoja na gawio analopata Msajili wa Hazina kutoka kwenye makampuni mbalimbali ili kuweza kulinda uwekezaji wake katika makampuni pamoja na kubuni sehemu nyingine za uwekezaji.Vilevile, napendekeza serikali kufanya thamini ya uwekezaji mara kwa mara kwenye kampuni mbalimbali ili kuweza kubaini mafanikio ya uwekezaji huo.

Mapungufu katika Hesabu Jumuifu
Nashauri serikali kuhakikisha mfumo wa kihasibu wa taasisi zake unakuwa mmoja ili kuweza kuendana na Viwangovya kimataifa vya uandaaji wa hesabu vile vile kuunganisha hesabu za taasisi zake zote ili kuonesha hali halisi ya hesabu za majumuisho.

Mapungufu katika Misamaha ya Kodi na Matumizi ya Mashine za elektroniki
Ninapendekeza Serikali iimarishe mfumo wa udhibiti na usimamizi wa misamaha ya kodi inayotolewa na menejimenti ya TRA iimarishe mfumo wa ukaguzi na uchunguzi kupunguza migogoro kuhusiana na ulipaji wa kodi. Pia, kuwe na kikao cha kimkakati kujadili maeneo maalumu na njia za kukuza ukusanyaji wa mapato pamoja na kushughulikia rufaa za kesi za kodi nchini.

Mamlaka ya Mapato Tanzania kutoza wafanyabiashara wasiotumia mashine za kielektroniki. Serikali itoe miongozo kwa taasisi zake kuacha kufanya biashara na wazabuni wasiotoa risiti za kielektroniki.

Usimamizi wa rasilimali watu na taarifa za Mishahara
Serikali inashauriwa kuhakikisha kuwakasoro hii haitokei na Maafisa Masuuli wote kuhakikisha mishahara iliyolipwa kwa wasio watumishi wa umma inarudishwa kutoka kwa watumishi hao na kuwasilishwaHazina,Sekretarieti yaajira ya Utumishi wa Umma kuhakikishaajira yawafanyakazi wapyana uthibitisho wa watumishi wanaokaimu nafasi zilizoachwa wazi unafanyika ili kuongeza ubora katika utoaji wa huduma kwa jamii,Wizara,Idara na Sekretarieti za Mikoa zirekebishe taarifa za wafanyakazi wake wote katika mfumo wa malipo ya mshahara(LAWSON), Maafisa Masuulikuimarisha mfumo waudhibiti wa ndani juu ya mikopoya wafanyakazi, maafisa wastaafukatika balozi za Tanzania warudishwe nyumbani mara baada ya kustaafu na nafasi zao kujazwa maramoja.

Wakala wa Serikali, mifuko maalumu na taasisi nyingine
Idara za serikali zinashauriwa kulipa madeni yote wanayodaiwa na wakala wa serikali pamoja na taasisi nyingine. Maafisa masuhuli wanashauriwa kuzingatia sheria na miongozo mbalimbali ili kuboresha uwajibikaji na uwazi katika wakala, mifuko maalumu na taasisi nyingine.

Mapungufu katika Manunuzi na Usimamizi wa mikataba
Kwa kuzingatia muhtasari wa matokeo ya ukaguzi katika ripoti hii natoa ushauri kwa menejimenti na Taasisi za Serikali Kuukuhakikisha zinaifuata kikamilifu Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011 na Kanuni zake za mwaka 2013. Nguzo kuu za mchakato wa manunuzi (Afisa Masuhuli, Kitengo cha Manunuzi, Bodi ya Zabuni, kamati ya tathimini pamoja naidarazinazohitaji) kufanya kazi bila kuingiliana kama ilivyoainishwa kwenye sheria ya umma ya mwaka 2011. Maafisa masuhuli pamoja na kitengo cha manunuzi kuhakikisha mpango wa manunuzi wa mwaka unafuatwa na manunuzi yanafanyika kwa idhini ya bodi ya zabuni.Vifaa na bidhaa vinafanyiwa ukaguzi kabla ya kupokelewa.Vile vile taasisi za

serikali kuu kuzingatia sheria ya manunuzi katika ushindanishi wa bei pamoja na upatikanaji wa wazabuni.

Mapungufu katika Usimamizi wa Mali
Serikali inashauriwa kuhakikisha kwamba mali zote zinalindwa na mali ambazo zimechakaa na haziwezi kufanyiwa matengenezo zinaondolewa ili kuzuia uwezekano wa kupata hasara kwa baadae, Wizara, idara, Wakala, Sekretarieti za Mikoa na balozi zote zipate hati za umiliki wa mali za serikali walizonazo, matengenezo ya majengo ya ubalozi yafanyike ili kuzuia uharibifu zaidi wa majengo na viwanja vya serikali katika balozi husika viendelezwe.

Usimamizi wa Madeni
Ninapendekeza kwa serikali Kuhakikisha fedha zinatolewa kama zilivyopitishwa katika bajeti ili kupunguza limbikizo kubwa la deni ambalo linaweza kusababisha madai kuongezeka.

Madeni ambayo kuthibitika kwake kunategemea maamuzi ya tukio/mahakama
Maafisa masuhuli kwa kushirikiana na ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa serikali nawashauri kufuatilia kwa karibu mashauri au kesi mbalimbali zilizopo mahakamani ili kukamilika kwa wakati ili kupunguza gharama kwa serikali.Kuweka makisio katika bajeti kwa zile kesi ambazo serikali inaweza kushindwa na kuepuka maamuzi yanayoweza kupelekea kujitokeza kwa malalamiko/au kesi mahakamani na kuongeza udhibiti wa madeni.

Mapungufu katika usimamizi wa Matumizi
Bodi za ushauri za wizara pamoja na maafisa masuuli wanatakiwa kuzingatia kuwa matumizi yote ya serikali yanatakiwa kuwa na viambatanisho vya kutosha ili kuweza kuboresha usimamizi wa matumizi na ufuatiliaji wa matumizi ya Wizara, Idara na Taasisi za Serikali.

Ukaguzi Maalumu
- AMCOS zinashauriwa kuzingatia sheria ya manunuzi ya umma na kanuni zake katika manunuzi yote. Serikali ifanye uchunguzi pamoja

na kuviagiza vyombo vyake vya kichunguzi kwaajili ya kuwachukulia hatua stahiki wahusika wote.

- Nashauri kuwa uendelezaji wowote katika viwanja vya ndege ufanyike kwa makini ili kuleta ufanisi katika utendaji. Serikali inapaswa kuwa na mfumo wa udhibiti wa ndani ulio imara hususani wa mali zinazopatikana. Mfumo wa nyaraka na kumbukumbu unapaswa kuboreshwa ili kuhakikisha ukamili, uadilifu na upatikanaji wa taarifa.

- Naishauri Serikali kuongeza bajeti ya balozi nje ya nchi ili kuziwezesha kutekeleza majukumu yake.

- Serikali kuingia mikataba ambayo fedha za kutosha zimetengwa katika utekelezaji wa miradi.Michoro ya kazi za ujenzi inatakiwa kupitiwa na wataalamu kabla ya kuidhinisha ujenzi ili kuhakikisha kazi bora inafanyika.Serikali itoe kazi kwa wakandarasi kulingana na uwezo wa usajili wao.Michoro kwa miradi kama ule wa Chalinze uhakikiwe na wataalam kabla ya kazi kutangazwa.

- Serikali iandae mwongozo kwa taasisi zake namna ya kutangaza bajeti ikishapitishwa na bunge.

- Matangazo ya zabuni za Serikali yaendane sambamba na kiasi cha bajeti kilichotengwa katika mwaka husika. Wizara ikishirikiana na TANROADS kuboresha kitengo cha uhasibu katika utunzaji sahihi wa malipo kwa wakandarasi pamoja na usuluhishi wa madeni ya ukandarasi na rejista ya madeni.

- Menejimenti ya SUMA JKT iboreshe mifumo ya ndani ikiwa ni pamoja na kuzingatia sheria za manunuzi.

SURA YA KWANZA

UTANGULIZI NA MAMBO YA JUMLA

1.0 Utangulizi

Sura hiiinatoataarifa ya jumla kuhusumchakato wa ukaguzi,hitaji la kisheriala kufanyaukaguzi namahusianokati yaMkaguzi nawakaguliwa.

1.1 Mamlaka na Umuhimu wa ukaguzi

Mamlakaya kisheria yanampa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuuwa Hesabu za Serikali kuanzisha nakufafanua kusudi, jukumu na mawanda ya shughuliza ukaguzikatikaJamhuri ya Muungano waTanzania.

1.1.1 Mamlaka ya Ukaguzi

Kwa mujibu waIbara ya 143 yaKatiba yaJamhuri ya Muungano waTanzaniaya mwaka 1977(iliyofanyiwa marekebisho) na kifungu cha10cha Sheriaya Ukaguzi wa UmmaNa.11 ya mwaka 2008, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuuwa Hesabu za Serikali nimkaguziwa wamapatoyote ya Serikalina matumizi.Mamlakayake Kisheria nikama yalivyo katika **Jedwali Na.2**hapa chini.

Jedwali 2: *Mamlaka ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali Kisheria*

Vigezo	Mamlaka
Ibara ya 143 (2) (C) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977	Inamtaka Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kufanya ukaguzi na kutoa taarifa ya ukaguzi angalau mara moja kila mwaka kwa mujibu wa taarifa za fedha zilizoandaliwa na Maafisa Masuuli wa Serikali ya Jamhuri ya Muungano ya Tanzania, Taarifa za fedha za Mahakama zote za Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na taarifa za fedha za Bunge.
Ibara ya 143 (3) ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977	Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali na kila mtumishi wa Serikali aliyeruhusiwa na yeye atakuwa na haki ya kuchunguza vitabu, taarifa za akaunti, ripoti na hati nyinginezo zote zinazohusika na aina yoyote ya akaunti iliyotajwa katika ibara ndogo (2).

Kifungu Na. 10 (2) (a) chaSheria ya Ukaguzi wa Umma Na. 11, 2008	Inamhitaji Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kujiridhisha kwamba taarifa za fedha zimeandaliwa kwa kuzingatia viwango vya uhasibu vilivyokubalika kama inavyotakiwa na sheria husika.
Kifungu Na. 34 cha Sheria ya Ukaguzi ya Umma Na.11, 2008 na Kanuni. 88 ya Kanuni za Ukaguzi wa Umma, 2009	▪ vinahitaji Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu baada ya uchunguzi wa taarifa zote za fedha kuandaa na kuwasilisha Ripoti Jumuifu ya mwaka ▪ Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu atawasilisha ripoti Jumuifu ya mwaka kwa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ifikapo tarehe 31 Machi kila mwaka na taarifa hiyo kufikishwa na Waziri katika Bunge ndani ya siku saba ya kikao kijacho cha Bunge.

Chanzo:Katibaya Jamhuri ya Muunganoya 1977,Sheria ya Ukaguzi wa Umma Na.11 ya mwaka 2008&Kanuni za Ukaguzi wa Ummaya mwaka 2009

1.1.2 Umuhimu waUkaguzi

Sehemu hiiinatoamaelekezo yalengo la ukaguzi, madhumuni, mbinu, wigo/mawanda na viwango vya ukaguzi.

1.1.2.1 Lengo la Ukaguzi

Lengo kuu lakufanya ukaguzini kumwezeshaMdhibiti na Mkaguzi Mkuukutoamaoni huru ya ukaguzikuhusiana nahesabu zaWizara,Idara, Wakala wa Serikali, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka ya Mapato TanzanianaHesabu Jumuifu za Taifakwamwaka ulioishia Juni 30, 2014.

Pia,kuthibitisha kamataarifa za fedhazimetayarishwa kwa kuzingatia viwango vya kimataifa vya uhasibu katika sekta ya Umma visivyo vya msingi wa taslimu (IPSASaccrual basis of accounting).

1.1.2.2 Mbinu za Ukaguzi

Ukaguzihuu ulijumuisha kupitia taarifa mbalimbali za uhasibu pamoja na taratibu nyingineili kukidhimalengo ya ukaguzi. Taratibu zilizotumika ni kama zinavyoonekana katika **KielelezoNa.1** hapo chini:

Kielelezo 1: Mbinu za Ukaguzi

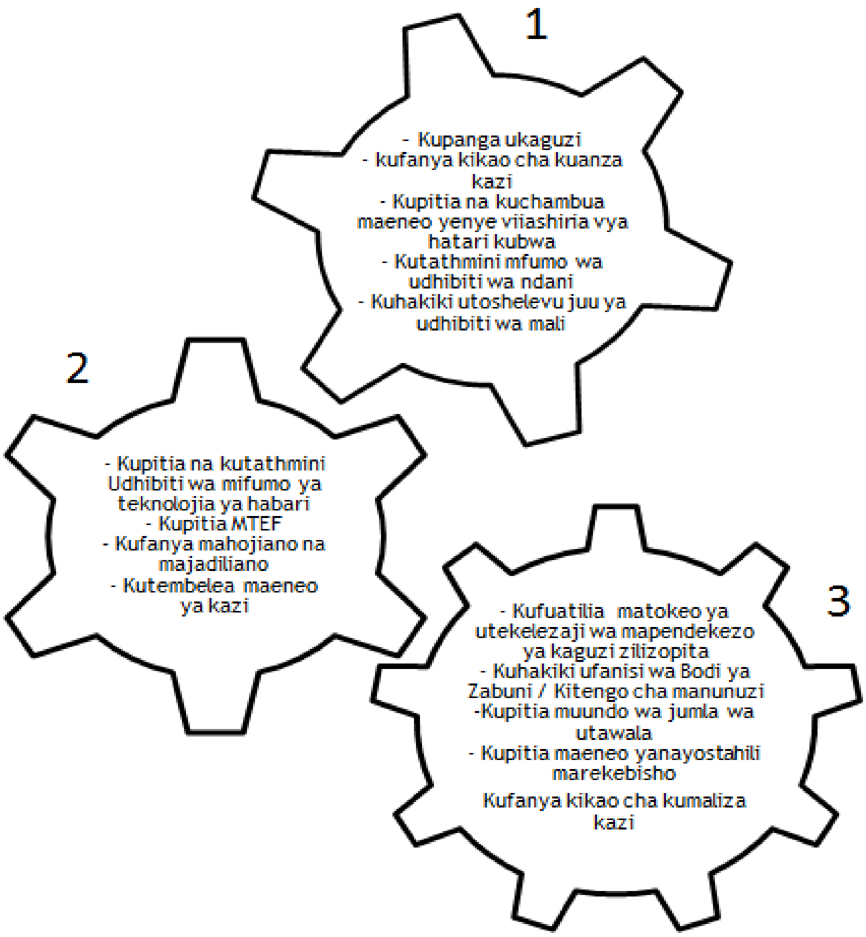

Chanzo: Taarifa za ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2013/14

1.1.2.3 Mawanda ya Ukaguzi

Ukaguzi huu ulifanyika kwa kufanya tathminiya ufanisi wauhasibuna mifumo ya udhibitiwa ndani juu yashughuli mbalimbali zataasisi zaSerikali Kuu.Ukaguzi ulifanywakwa misingi yasampuli, Kwa hiyomatokeo ya ukaguzi huu kwa kiasi kikubwa yalitegemea kumbukumbu za taarifa nanyaraka tulizoomba na kuwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi.

Kamamkaguzi, si jukumu langu la msingihasakutafutaudanganyifu namakosa, hivyo basi, ukaguziwangu hauwezikutegemewakufichuamambo yotehayo.Hata hivyoukaguzi wanguulipangwakwa njia ya kuwezakujiridhisha kwamba kama kungekua na makosamakubwa katika taarifa za fedhayanayotokana nakukiukwa kwa taratibuikiwa ni pamoja naudanganyifu ningeweza kuzibaini.Wajibuwa kuchunguza, kuzuia dosari nakuwekamfumothabiti waudhibiti wa ndanini jukumu la Menejimenti ya taasisi husika.

1.2 Viwango na taratibu zilizotumika kutoa taarifa

Sehemu hii inaeleza juu ya viwango na taratibu za ukaguzi zilizotumika wakati wa ukaguzi wa mwaka wa fedha 2013/14.

1.2.1 Viwango vilivyotumika wakati wa ukaguzi

Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi ni mwanachama wa Shirika la Kimataifa la Asasi Kuu za Ukaguzi (INTOSAI), Shirika la Asasi Kuu za Ukaguzi Afrika(AFROSAI), na Shirika la Asasi Kuu za Ukaguzi Afrika –Nchi zinazozungumza Kiingereza (AFROSAI-E). Ushirikiano na taasisi nyingine kuu za Ukaguzi (SAI) imewezesha Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi (NAOT) kuwa na eneo kubwa la kujifunza na kubadilishana uzoefu na utaalamu wa ukaguzi katika sekta ya umma.

Ukaguzi huu ulifanyika kwa mujibu wa Viwango vya Kimataifa vya Asasi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs) viliyotolewa na Shirika la Kimataifa la Asasi Kuu za Ukaguzi (INTOSAI), ili kutoa uhakika kama taarifa za fedha ni sahihi na hazina makosa makubwa.

1.2.2 Taratibu zilizotumika kutoa taarifa

Ufanisi wa ukaguzi wangu hutegemea sana mawasiliano mazuri na menejimenti ya wakaguliwa. Mawasiliano ni muhimu katika mchakato mzima wa ukaguzi ambao unahusisha hatua zifuatazokwa muhtasari, **KielelezoNa.2**hapa chini kinaonyesha hatua ukaguzi zinazotumika katika ukaguzi wa Serikali Kuu.

Kielelezo 2: Utaratibu Ukaguzi kwa mwaka 2013/14

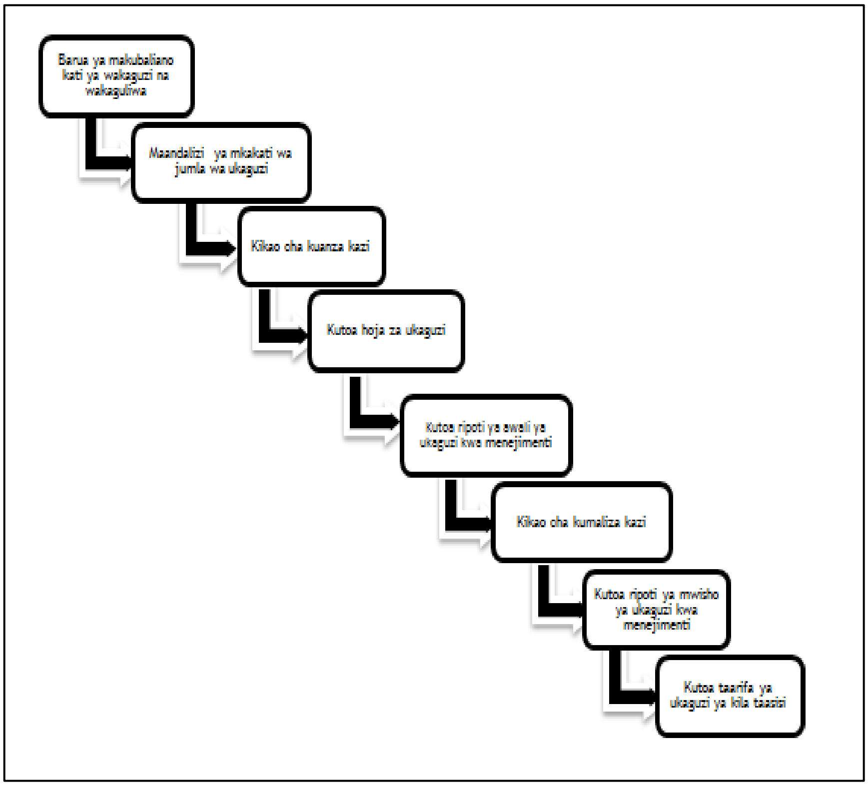

Chanzo: Taarifa za ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2013/14

1.3 Idadi yawakaguliwa

Sehemu hii ya ripotiinaelezaidadi yawakaguliwakwamwaka wa fedha ulioishia2013/14pamoja nampangilio wa Ofisi ya Ukaguzi ya Taifa.

1.3.1 Idadi yawakaguliwa

Katika kipindi cha mwaka2013/14, jumla yawakaguliwa176chini yaSerikali Kuuwalikaguliwa; wakaguliwahawa jumlayao na asilimia zao ni kama kwawanavyoonekana katika **Jedwali Na.3na kielelezoNa.3** hapa chini.

Jedwali 3: ***Idadi ya Wakugliwa***

Muundo na Idadi ya Wakaguliwa kwa mwaka wa Fedha 2013/14		
	Jumla	**Asilimia**
Wizara & S/Mikoa	87	39.7
Balozi	34	22.5
Taasisi nyingine	23	16.6
Wakala	32	21.2
Jumla	**176**	**100**

Chanzo: Taarifa za ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2013/14

Jedwali Na.3: hapo juu inayohusu muundo wawakaguliwakwa mwaka wa fedha2013/14 inaweza pia kuonekana kwa **Kielelezo Na.3** hapo chini.

Kielelezo 3: Muundo wa Wakaguliwa

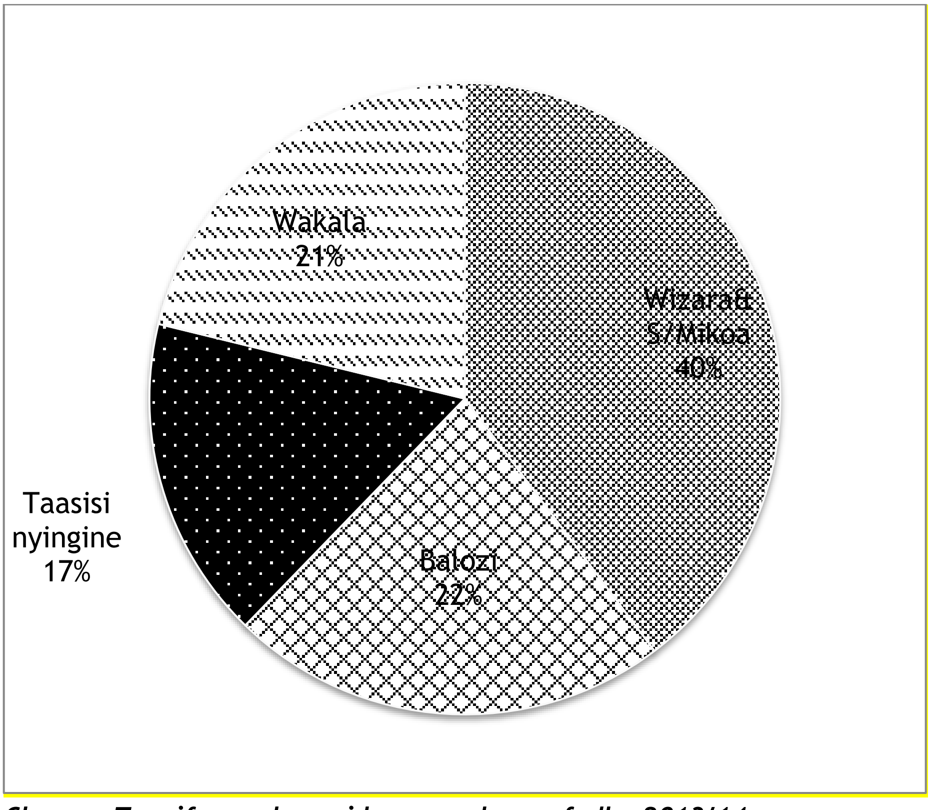

Chanzo: Taarifa za ukaguzi kwa mwaka wa fedha 2013/14

Pamoja na hayo, sikufanikiwa kufanya ukaguzi wa Wakala mbili za Serikali kwa sababu tofauti kama nilivyoainisha hapa chini.

- Mamlaka ya Usajili waBiashara na Leseni(BRELA)–Hesabu zake hazikuwasilishwa kwa sababu ya mataatizo katika mfumo wa uhasibu,(EPICOR).
- Shirika la Maendeleo laKigamboni(KDA) –Hesabu zake hazikuwasilishwa kwa sababu halijaanza utendaji tangu lilipoanzishwamwaka2012.

Mamlaka ya Chakula na Dawa Tanzania(TFDA) –Hesabu zake zimekamilika na kukaguliwa na taarifa yake imejumuishwa katikaRipoti ya mwaka ya Mashirika ya Ummana Taasisinyingine kwa mwaka2013/14.

1.3.2 Mpangilio wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi

Ofisi ya Taifa ya Ukaguziinafanya kazi zake za ukaguzi kwa mpangilio watimuza ukaguzizinazoongozwa naviongozi wa timuna kusimamiwa naMkaguzi Mkuuwa njewa Hesabu (CEA) ambaye anatoa taarifa kwaMsaidizi wa MkaguziMkuu(AAGs). Imekuwamuhimukuwagawanya wakaguliwawetu katikamaeneomadogoyanayoitwaSektayanaongozwa naMsaidizi wa MkaguziMkuu (AAGs)ambaye anatoa taarifa kwaNaibuMkaguziMkuu (DAGs), ambaye anatoa taarifa moja kwa moja kwaMdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali. Dondoo yampangilio wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa Serikali Kuu ni kama inavyoonekanakatika **KielelezoNo.4**hapa chini:

Kielelezo 4: Dondoo ya mpangilio wa Ofisi ya Taifa ya Ukaguzi kwa Serikali Kuu kwa mwaka ulioshia 2013/14

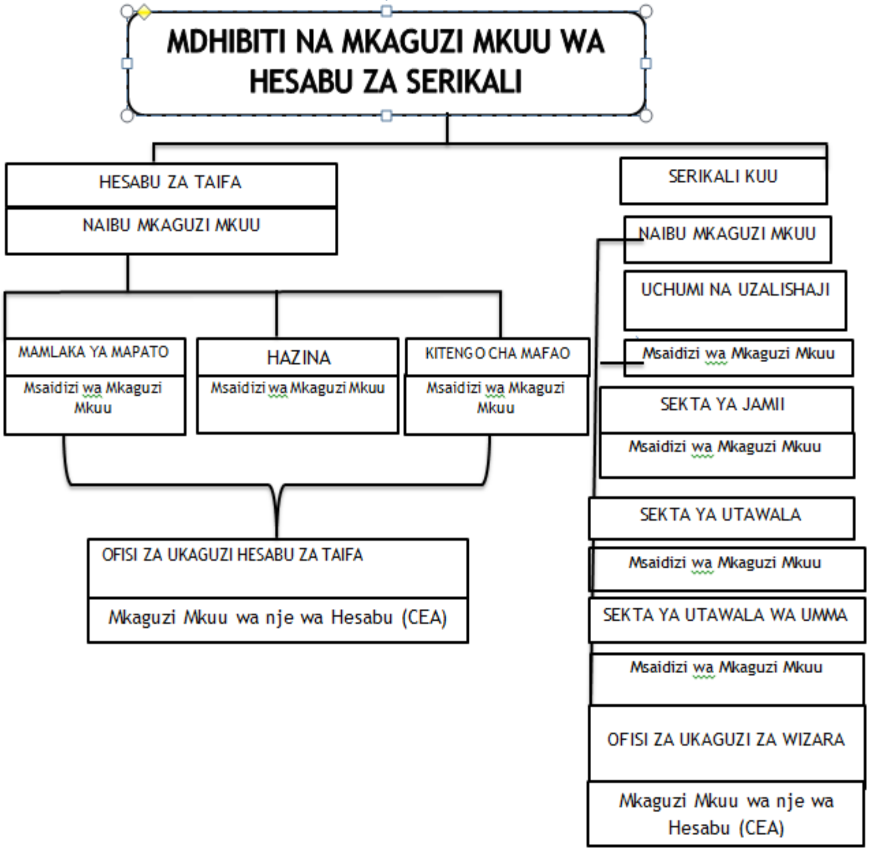

1.4 Majukumu yakisheriaya Asasi zinazokaguliwa

Majukumuya kisheria yaasasi inayokaguliwakatika maandaliziya taarifa ya fedhana kuwasilishataarifa hizo yanaweza kufafanuliwakwa msaada wa**KielelezoNa.5** hapa chini.

Kielelezo 5: Majukumu ya kisheria ya wakaguliwa

Chanzo: *Sheria ya fedha ya Umma Na.6,2001 na Kanuni zake za Mwaka 2009, Waraka wa Kihasibu Na.11 wa mwaka 2012/13*

1.5 Taarifa za Fedha

Taarifa kamili za fedha zinazoandaliwa kwa mujibu wa viwango vya Kimataifa vya Uhasibu wa Sekta ya Umma kwa misingi ya fedha isiyo taslimu inajumuisha taarifa zifuatazo:

i. Mizania ya Hesabu;
ii. Taarifa ya mapato na matumizi/ Taarifa ya ufanisi wa fedha;
iii. Taarifa yamabadiliko ya mtaji;
iv. Taarifa ya mtiririko wa fedha;
v. Taarifa ya uwiano wabajeti nakiasi halisi cha matumizina
vi. Sera zaUhasibu namaelezo yataarifa za fedha.

SURA YA PILI

HATI ZA UKAGUZI

2.0 Utangulizi

Ni wajibu wangu kikatiba kutoa uhakika kwa wadau wa taasisi zilizo chini ya Serikali Kuu kama taarifa zao za fedha zimeandaliwa kwa kufuata viwango vya kimataifa vya uandaaji wa taarifa za fedha za umma kuhusu mizania ya hesabu ya taasisi husika katika tarehe husika, hali ya fedha na mtiririko wake katika kipindi kinachohusika.

2.1 Maana ya hati ya ukaguzi

Hati ya ukaguzi inatoa maoni ya kama taarifa za fedha zimeandaliwa, zimezingatia masuala yote muhimu, kulingana na mifumo inayokubalika ya uandaaji wa taarifa za fedha. Maoni hayo ya ukaguzi ni lazima yaoneshe kama taarifa husika za fedha zimetoa ufafanuzi wa kutosha kumwezesha mtumiaji wa taarifa hizo kuzielewa ama la.

Maoni ya mkaguzi katika taarifa za fedha:

- Yanasaidia kuzifanya taarifa za fedha kuaminika zaidi;**hata hivyo**
- Hayatoi uhakika wa kufanikiwa kwa taasisi siku za usoni, na
- Hayatoi dhamana kwamba taasisi iko huru dhidi ya ubadhilifu.

2.2 Aina za hati za ukaguzi

Kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Ukaguzi wa Taasisi za Umma (ISSAIs), **JedwaliNa.4**lifuatalo linafafanua aina za hati za ukaguzi.

Jedwali 4: *A*ina za hati za ukaguzi

Hati ya ukaguzi	Mazingira inayotolewa	Hali halisi kwa mwaka 2013/14
Hati inayoridhisha *(ISSAI 1700.16)*	Taarifa za fedha zimeandaliwa kwa kuhusisha masuala yote muhimu, kulingana na mifumo ya uandaaji wa taarifa za fedha iliyokubalika kimataifa.	Jumla ya taasisi 166 sawa na asilimia 94 zimepata hati inayoridhisha; angalia **Jedwali Na.6Kiambatisho 1-4**
Hati yenye shaka *(ISSAI 1705.7)*	Taarifa za hesabu zilizoandaliwa zinaonyesha kukwazwa kwa mawanda ya ukaguzi kunakotokana aidha na uongozi wa taasisi husika au na hali ambayo ipo nje ya uwezo wa mkaguzi na endapo kukwazwa huko kuna madhara makubwa lakini sio muhimu; au kuna kiasi kikubwa cha kutokukubaliana na uongozi wa taasisi kaguliwa aidha kutokana na kuwa na taarifa ambazo hazijitoshelezi kwenye taarifa za fedha au kurekodi vitu kwenye taarifa za fedha kinyume na inavyotakiwa.	Jumla ya taasisi 9 sawa na asilimia 5 zimepata Hati yenye shaka; angalia J**edwali Na.6Kiambatisho1-4**
Hati isiyoridhisha *(ISSAI 1705.8)*	Hati hii inatolewa pale ambapo mkaguzi amejiridhisha kuwa, taarifa zilizoandaliwa na kukaguliwa zina makosa makubwa na yenye athari kubwa, likiangaliwa kosa moja moja au kwa ujumla wake. Makosa hayo yanaweza yakawa yametokea kutokana na; kutokukubaliana na uongozi wa taasisi husika aidha kwa kuwa na taarifa ambazo hazijitoshelezi kwenye hesabu au kurekodi vitu kwenye taarifa za fedha kinyume na inavyotakiwa. Kutokukubaliana huko kunapelekea taarifa za fedha kupoteza uhalisia wake na hivyo kutoaminiwa kwa ujumla wake. Kwa hali hiyo mkaguzi anahitimisha kuwa taarifa zilizoandaliwa hazionyeshi hali halisi ya shughuli zilizofanywa na hivyo hazikuzingatiwa viwango vya kimataifa vya uandaaji wa taarifa hizo.	hati ya ukaguzi isiyoridhisha ilitolewa kwa Hesabu Jumuifu za Taifa
Aya ya Hati mbaya *(ISSAI 1705.9;10)*	Hati mbaya hutolewa pale ambapo mkaguzi ameshindwa kupata nyaraka za kutosha wakati wa ukaguzi ili kuweza kutoa hati sahihi na kujidhihirisha kuwa, madhara yanayoweza kutokea kutokana na mapungufu ambayo hajaweza kuyagundua yanaweza yakawa makubwa na ya muhimu sana. Katika hali hii mkaguzi anakataa kutoa hati ya ukaguzi.	Hakuna taasisi iliyopata hati mbaya.

Chanzo: *ISSAI &Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014*

2.3 Aya yenye masuala ya msisitizo na aya yenye masuala mengine

Aya yenye masuala msisitizo pamoja na aya yenye masuala mengine, kama ilivyo kwenye **Jedwali Na.5**Nimeweka aya ya mausala ya msisitizo kwenye ripoti zangu kwa wakaguliwa ili kuwaeleza masuala ambayo, ingawaje yameripotiwa sahihi kabisa kwenye taarifa za fedhani ya muhimu sana na ni ya msingi kwa watumiaji kutoa maelezo zaidi waweze kuzielewa taarifa hizo.

Jedwali 5: Aya yenye masuala ya msisitizo na aya yenye masuala mengine

Aya yenye masuala ya msisitizo	Aya yenye masuala mengine
• Uwalakini kutokana na madai ya kisheria ambapo haijulikani matokeo ya madai hayo yanaweza kuathiri hesabu za mwisho • Pale ambapo kuna kiasi kikubwa cha kutooana au kuchanganyana kati ya yaliyomo kwenye ripoti ya mwaka ya wakaguliwa na taarifa za fedha, au kati ya ufafanuzi uliopo kwenye taarifa za fedha na taarifa zenyewe za fedha ambapo yalihitaji kurekebishwa lakini uongozi wa taasisi husika haukufanya hivyo. • Masuala muhimu yalioneshwa kwenye taarifa za fedha na muhimu sana kwa watumiaji wa taarifa katika kuelewa hesabu hizo	• Endapo kumegundulika kiasi kikubwa cha udanganyifu kwenye taarifa nyingine za mwaka (other information in the annual report) ambapo ilihitaji kurekebishwa lakini uongozi wa taasisi husika haukufanya hivyo. • Masuala yanayohusiana na kutokuwepo na; kamati makini na zenye ufanisi za ukaguzi au kamati hizo kutokuwepo kabisa, vitengo vya ukaguzi wa ndani kutokidhi haja au kutokuwepo kabisa na kutokuwepo vitengo vya manunuzi makini na vyenye ufanisi, • Hali ya kutozingatia sheria na kanuni ambazo zimeleta athari ndogo

Chanzo: *Viwango vya Kimataifa vya Taasisi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs)*

Katika mwaka huu wa ukaguzi,jumla ya taasisi 29 ilipata hati safi zenye maswala msisitizo au maswala mengine. Kama ilivyo kwenye **Jedwali Na. 6 na Viambatanisho Na. 1-4**

2.4 Mchanganuo wa hati za ukaguzi kwa Serikali Kuu kwa mwaka 2013-14

Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa mwaka 2013-14 kwa upande wa Serikali kuu ni kama unavyoainishwa katika **Jedwali Na. 6**hapa chini:

Jedwali 6: ***Mchanganuo wa hati za ukaguzi-2013/14***

	Hati	inayoridhisha		Hati yenye Shaka		Hati isiyoridhisha		Hati mbaya		Jumla
		Jumla	%	Jumla	%	Jumla	%	Jumla	%	
Idara	Wizara & S/Mikoa	79	91%	7	8%	1	1%	0	0%	87
	Balozi	34	100%	0	0%	0	0%	0	0%	34
	Taasisi zingine	21	91%	2	9%	0	0%	0	0%	23
	Wakala	32	100%	0	0%	0	0%	0	0%	32
	Jumla	166	94%	9	5%	1	1%	0	0%	176

Chanzo:*Taarifa za mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali-2013/14*

Mchanganuo wa hati za ukaguzi za taasisi za Serikali kuu kwa mwaka 2013/14 ulioneshwa kwenye **Jedwali Na.6** unafafanuliwa zaidi na **Kielelezo Na.6** hapa chini:

Kielelezo 6: mchanganuo wa hati zilizotolewa na aina zakekwa mwaka wa fedha-2013/14

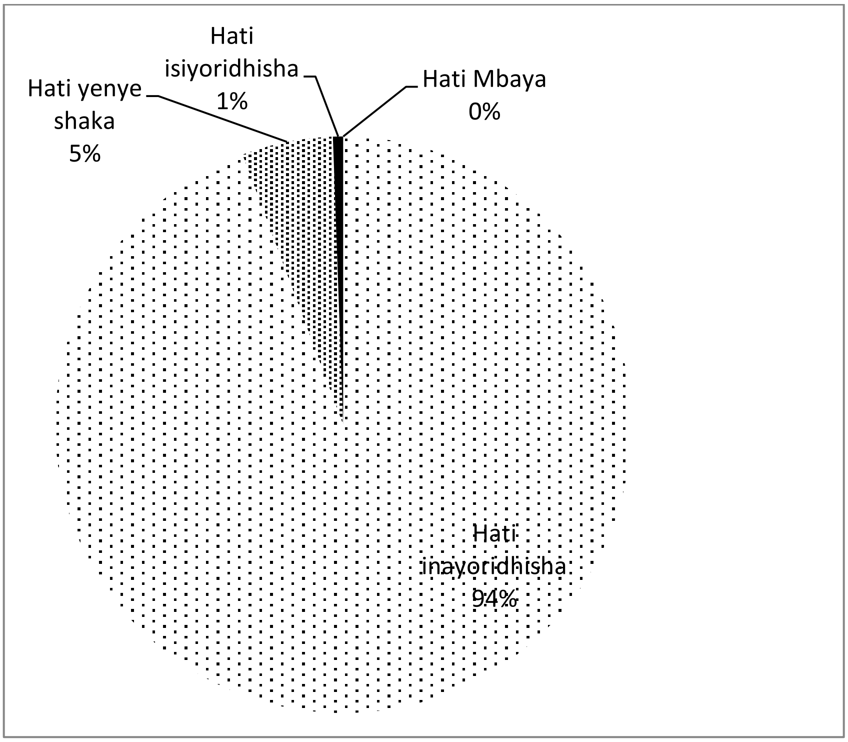

Chanzo: *Taarifa za mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali-2013/14*

Kielelezo No.6 hapo juu kinaonesha kwamba, kwa mwaka 2013/14, Taasisi za Serikali Kuu zimeboresha uandaaji na uwasilishaji wa taarifa zao za fedha. Bado ipo fursa ya kuimarisha namna ya uandaaji na uwasilishaji taarifa za fedha kwa mujibu wa miongozo na viwango vya uandaaji wa taarifa za fedha.

Mchanganuo zaidi wa hati za ukaguzi za taasisi za Serikali kuu kwa mwaka 2013/14 (kwa makundi) ulioneshwa kwenye **Jedwali Na.6** unafafanuliwa na **Kielelezo Na.7** hapa chini;

Kielelezo 7: Inaonesha mlinganisho (Kwa taasisi) wa Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa mwaka wa fedha- 2013/14

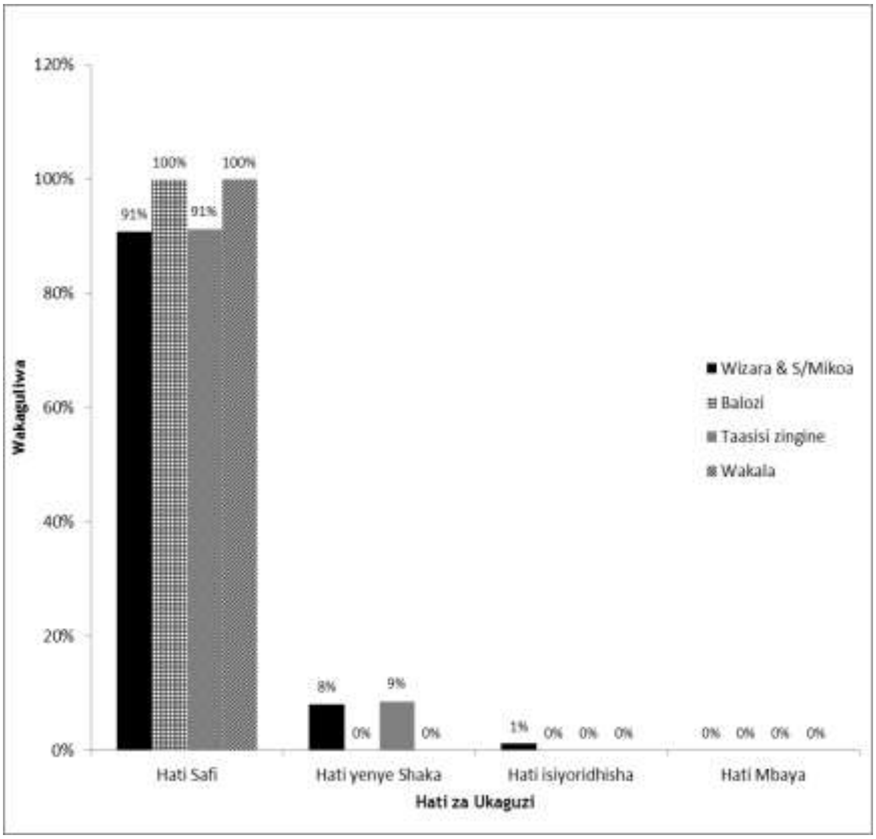

Chanzo: *Taarifa za mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali-2013/14*

Katika **Kielelezo No. 7** hapo juu kinaonesha kwamba, balozi na wakala wa serikali zinaongoza katika uandaaji na kuwasilishwa taarifa za fedha kwa mujibu wa viwango vya kimataifa vya uandaaji wa taarifa za fedha ikifuatiwa na Wizara na taasisi nyingine.

2.5 Vigezo vya hati yenye shaka

Kulingana na jedwali Na. 6 hapo juu,kulikuwa na Taasisi tisa (9) zilizopata hati yenye shaka. Taasisi hisi ni pamoja na Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera, Geita, Iringa, Mwanza, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii, Wizara ya Mambo ya Ndani, Idara ya Deni la Taifa, Chuo cha Wanyamapori Pasiansi na Baraza la Famasia

Tanzania. Orodha ya Taasisi hizi pamoja na vigezo vya hati yenye shaka viko **kiambatisho Na. 27.** Pia hesabu jumuifu za Taifa zilipata hati isiyoridhisha kutokana na vigezo vifuatavyo:

- Taarifa za Hesabu za Majumuisho kwa kipindi kilichoishia 30 Juni, 2014, zimejumuisha taasisi za umma zenye vipindi tofauti vya ufungaji wa hesabu na kile cha serikali kinyume na Kanuni ya 6 ya IPSAS, Aya ya 47.
- Taasisi nyingi za umma zimekuwa zikitumia kanuni mbalimbali za uhasibu kwenye kuwasilisha hesabu. Wakati Serikali Kuu, ambaye ndie mmiliki wa taasisi hizo imekuwa ikitumia Kanuni za Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS Accrual basis of accounting) inapoandaa hesabu zake, bado baadhi ya taasisi kama vile Shirika la Magazeti Tanzania (TSN), Benki ya Posta, Mamlaka ya Bandari na nyinginezo zimekuwa zikitumia kanuni za IFRS kwenye kuwasilisha taarifa zao.
- Mapitio ya Hesabu za Majumuisho ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania yamebaini kwamba kuna taasisi za umma ambazo hazikujumuishwa. Taasisi ambazo hazikujumuishwa ni Unit Trust of Tanzania (UTT), Suma JKT, Tanzania Nurses and Midwife Council (TNMC), na Mamlaka ya Usajili wa Leseni za Biashara (BRELA). Kutokuwepo kwa taasisi hizi za umma kwenye hesabu za majumuisho kunaharibu uwasilishwaji wa uhalisia wa taarifa za hesabu.

Kwa ujumla, mwaka huu kuna ongezeko kubwa la hati zinazo ridhisha ukilinganisha na miaka iliyopita. Taasisi zilizopata hati inayoridhisha zimeongezeka kutoka 73% mwaka jana hadi 94%. Taasisi zilizopata hati yenye shaka zimepungua kutoka asilimia 26%hadi asilimia 5%.

2.6Mwenendo wa Hati za Ukaguzi kwa miaka mitano iliyopita (2009/10 - 2013/14)

Mwenendo wa Hati za Ukaguzi zilizotolewa kwa kipindi cha miaka mitano kuanzia mwaka wa fedha 2009/10 hadi mwaka wa fedha 2014/15 kwenye taasisi za Serikali Kuu zinaweza kuchambuliwa kama zinavyoonekana katika **Kielelezo Na8**

Kielelezo 8: Mwenendo wa Hati za ukaguzi zilizotolewa kwa miaka mitano iliyopita

		2009/10					2010/11					2011/12					2012/13					2013/14				
		Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati isiyoridhisha	Hati Mbaya	Jumla	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati isiyoridhisha	Hati Mbaya	Jumla	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati isiyoridhisha	Hati Mbaya	Jumla	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati isiyoridhisha	Hati Mbaya	Jumla	Hati inayoridhisha	Hati yenye shaka	Hati isiyoridhisha	Hati Mbaya	Jumla
Hati za Ukaguzi	Wizara & S/Mikoa	49	19	2	1	71	67	8	0	0	75	73	3	0	0	76	56	28	0	1	85	79	7	1	0	87
	Balozi	29	2	0	0	31	32	0	0	0	32	30	2	0	0	32	29	2	1	0	32	34	0	0	0	34
	Taasisi zingine	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0	21	2	0	0	23
	Wakala	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0	0	-	-	-	0	32	0	0	0	32
	Jumla	78	21	2	1	102	99	8	0	0	107	103	5	0	0	108	85	30	1	1	117	166	9	1	0	176
%	Wizara & S/Mikoa	69%	27%	3%	1%	100%	89%	11%	0%	0%	100%	96%	4%	0%	0%	100%	66%	33%	0%	1%	100%	91%	8%	1%	0%	100%
	Balozi	94%	6%	0%	0%	100%	100%	0%	0%	0%	100%	94%	6%	0%	0%	100%	91%	6%	3%	0%	100%	100%	0%	0%	0%	100%
	Taasisi zingine	-	-	-	-	-	0%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	91%	9%	0%	0%	100%
	Wakala	-	-	-	-	-	0%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100%	0%	0%	0%	100%
	Jumla	76%	21%	2%	1%	100%	93%	7%	0%	0%	100%	95%	5%	0%	0%	100%	73%	26%	1%	1%	100%	94%	5%	1%	0%	100%

Chanzo: *Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesbu za Serikali kwa miaka 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13 & 2013/14*

Uchambuzi wa mwenendo wa hati za ukaguzi kwa kipindi cha miaka mitano kuanzia mwaka 2009/10 hadi 2014/15 zinaweza kutolewa kwa kutumia **kielelezo Na.9** pamoja na mwelekeo wa mwenendo kama inavyokana hapa chini.

Kielelezo 9: Chati inayoonesha Mwenendo wa hati za ukaguzi zilizotolewa kwa miaka mitano iliyopita

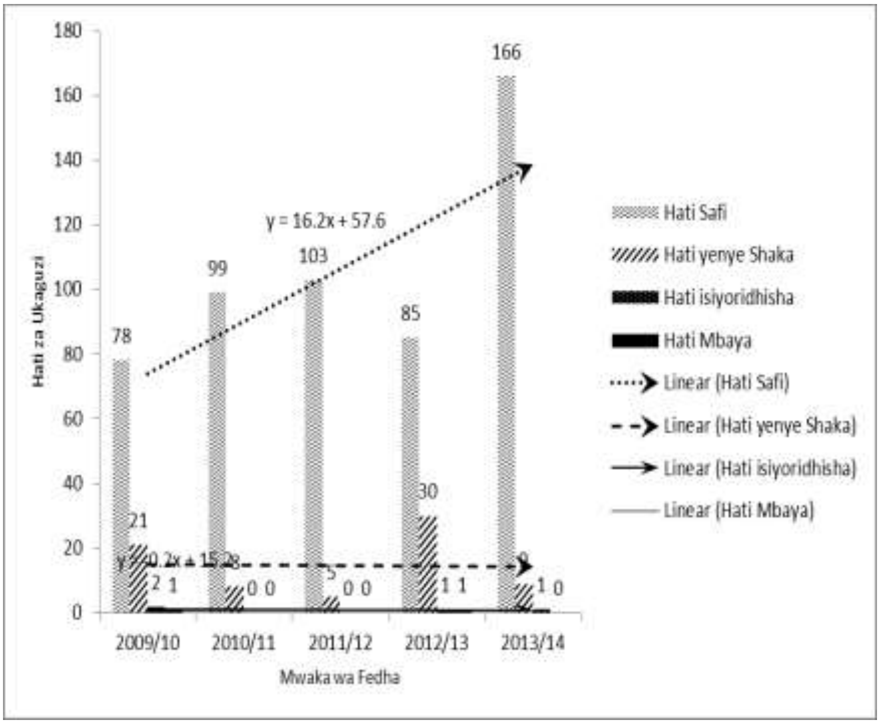

***Chanzo:** Taarifa za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesbu za Serikali kwa miaka 2009/10, 2010/11, 2011/12, 2012/13 & 2013/14*

Uchambuzi kama unavyoonekana katika jedwali Na.6, na mwelekeo wa mwenendo katika Kielelezo Na.8 hapo juu inaonesha kwamba:

a) **Hati Safi**: kuna uhusiano na mwenendo chanya kati ya hati safi zilizotolewa na idadi ya miaka ya fedha kuanzia mwaka 2009/10 hadi 2013/14. Hii ina maana kwamba, idadi ya Hati Safi katika Serikali Kuu inaongezeka kadri miaka inavyoongezeka.

b) **Hati yenye Shaka:** Kwa mwaka 2013/14 Hati zenye shaka zimepungua kutoka 30 hadi 9 ikilinganishwa na idadi ya Hati zenye shaka zilizotolewa katika kipindi cha mwaka 2012/13.

Kwa ujumla, kutokana na uchambuzi hapo juu mwenendo wa hati za ukaguzi kwa kipindi cha miaka mitano, inaweza kuonekana kuwa, kuna mafanikio katika kuandaa hesabu kwa taasisi za Serikali Kuu ambazo zipo katika kipindi cha mpito cha utekelezaji wa maandalizi ya hesabu kwa kutumia Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika Sekta ya Umma visivyo vya misingi ya Taslimu (IPSAS accrual basis of accounting)

SURA YA TATU

UFUATILIAJI WA UTEKELEZAJI WA MAPENDEKEZO YA UKAGUZI KWA MIAKA ILIYOPITA

3.0 Utangulizi

Surahii inatoamatokeoya tathminijuuya utekelezajiwa mapendekezoyaliyotolewa kwa miaka ya nyuma kwa kila fungu na ripoti ya jumla ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali. Piaufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya kamati ya kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC).

Inatoa Muhtasari wa maoni ya Ukaguzi pamoja na tathmini ya hatua za utekelezaji za Wizara, Idara, Wakala na Sektretarieti za Mikoa zilizofanywa katika kutekeleza maoni yangu.

3.1 Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kila fungu

Ufuatiliaji ulifanywa kutathmini hali ya wa utekelezaji wa mapendekezo ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kwa ripoti ya kila fungu umeonyesha kuwa Wizara, Wakala na Idara 30, Balozi 23 na Sekretarieti za Mikoa 23 zina hoja ambazo hazijajibiwa na zile ambazo zimejibiwa bila kukamilika ni TZS 1,292,399,778,599JP¥17,089,499,858, £79,568, €221,968 and US$ 57,662,248 Orodha kamili inayoonyesha kiasi halisi katika kila fungu imeambatanishwaa katika **Kiambatisho Na. 5** cha ripoti hii.

Mchanganuo unaonesha kuwa Wizara na Idara 89 na Sekretarieti za Mikoa 25zilikuwa na jumla ya mapendekezo 2,228 kutoka kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali ambazo zilihitaji utekelezaji kutoka kwa Maafisa Masuuli.Hali ya utekelezaji wa mapendekezo ni kama ilivyoelezwa katika **Kielelezo Na. 9:**

Kielelezo 10: Hali ya utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kwa Miaka iliyopita

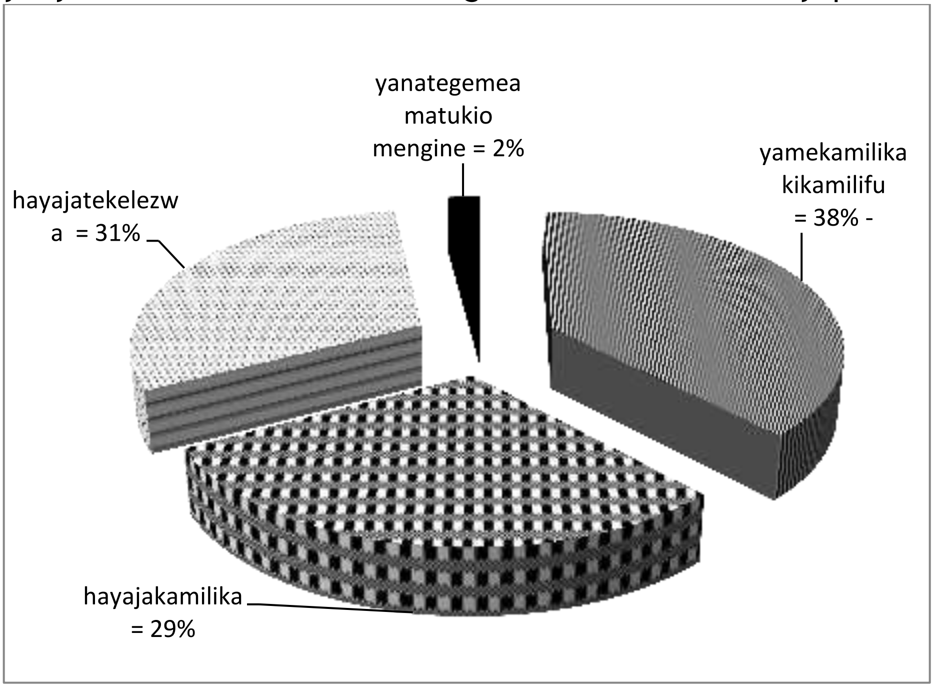

Chanzo: taarifa kwa menejimenti za wizara, Idara, Balozi na Sekretarieti za Mikoa kwa mwaka 2013/2014

Kwa ujumla, utekelezaji wa maoni ya ukaguzi umekuwa wa kasi ndogo na uliokosa mikakati mizuri ya utekelezaji. Ili kuongeza uwazi na uwajibikaji katika usimamizi wa mali za umma, nashauri Maafisa Masuuli kuhakikisha wanatekeleza mapendekezo ya ukaguzi kwa wakati ili kupunguza kujirudia rudia kwa hoja za ukaguzi.Maafisa Masuuli waandae mpango kazi wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi pamoja na majibu ya hoja za ukaguzi ndani ya siku 21 toka siku ambayo ripoti jumuifu ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu ilipowasilishwa bungeni na kuwasilishwa kwa Mlipaji Mkuu wa serikali na nakala kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu.

3.2 Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali kwa ripoti jumuifu

Majibu ya serikali kwa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa kwenye ripoti ya jumla ya mwaka 2012/2013 yaliwasilishwa kwa

mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali kupitia barua yenye kumbukumbu namba C/DE.85/229/01/72 ya tarehe 30 Agosti, 2014.Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 inahitaji Mlipaji Mkuu wa Serikali kuwasilisha nakala ya majibu jumuifu ya serikali na mpango kazi wa utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali.

Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Serikali katika ripoti ya jumla ya mwaka wa fedha 2012/2013 alitoa mapendekezo ya ukaguzi 22 kwa serikali.katika mwaka huu, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu ametoamapendekezo ya ukaguzi 28 kwa serikali, ikiwa ni ongezeko la mapendekezo sita ukilinganisha na mwaka uliopita.
Utekelezaji wa mapendekezo ya ukaguzi yaliyotolewa na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kutoka kwa Serikali ni kama inavyoonekana kwenye **Kiambatanisho Na. 6** cha ripoti hii.

3.3 Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo yaliyotolewa na na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali (PAC)

Kifungu cha 40 cha sheria ya ukaguzi wa umma na. 11 ya mwaka 2008 inahitaji Mlipaji Mkuu wa Serikali na Maafisa Masuhuli kuzingatia hoja na mapendekezo ya Kamati ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali wakati wa kutoa majibu kwa ripoti ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu.

Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Hesabu za Serikali aliwasilisha hoja na mapendekezo ya kamati kwa taarifa za fedha za serikali kuu kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni, 2013 bungeni mwezi Januari, 2015na serikali kutoa majibu tarehe 28 Januari, 2015. Utekelezaji wa mapendekezo ya kamati ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali ni kama inavyoonekana kwenye **kiambatanisho 7** cha ripoti hii.

Natambua mchango wa kamati ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali, kwa hatua ambazo imekuwa ikizichukua hususan kwa mapendekezo niliyokuwa nikitoa katika ripoti zangu, kwa jinsi hiyo nimeweza kutekeleza majukumu yangu ya kisheria na kwa ufanisi.

Ni muhimu mambo yote yaliyoibuliwa pamoja na mapendekezo yaliyotolewa na kamati ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali yakatekelezwa kwa umakini kwa kuwekwa katika mpango kazi unaotekelezeka.

Kwa kutekeleza mapendekezo ya kamati ya kudumu ya bunge ya hesabu, serikali itakuwa kwenye nafasi ya kuongeza ukusanyaji wa mapato, kudhibiti bajeti na matumizi, hivyo kuleta uwajibikaji katika rasilimali za taifa.

SURA YA NNE

MAKUSANYO YA MADUHULI NA MCHANGANUO WA FEDHA ZA MATUMIZI YA KAWAIDA NA MAENDELEO

4.0 Utangulizi

Sehemu hiiinaeleza juu ya mtazamo mzima wa bajeti ya nchi kwa ujumla na vyanzo vyafedha za bajetiikilinganishwa navyanzovilivyoidhinishwa vya mapato, fedha zilizotolewa zamatumizi ya kawaida namatumizi ya maendeleo na fedha za mpango wa bakizo kwa mwaka 2013/14.

4.1 Ukusanyaji wa maduhuli na mchanganuo wa matumizi

Makisio ya mapato na matumizi ya Serikali huidhinishwa kwa misingi ya fedha taslimuna hutumika kwa mwaka wa fedhakuanzia tarehe 1 Julaihadi 30 Juni.Bajetiiliyoidhinishwa na Bungehujumuisha shughuli zotendani yaSerikali yaJamhuri ya Muungano waTanzania.Bajeti iliyoidhinishwa na Bunge kwa mwaka wa fedha2013/2014ilikuwaSh.18,248.98 bilioni.

4.2 Masuala muhimu niliyobainisha kuhusiana na Usimamizi wa Fedha za Umma

Sehemu hii ya ripotiinatoakwa muhtasarimatokeo ya ukaguziwa ukusanyaji wa mapatona fedha nyingine zilizogharamia matumizi katika bajeti,utekelezaji wa bajeti,fedha zilizotolewa nakiasikilichotumikwa kwa Serikali Kuu kwa mwaka2013/14.

4.2.1 Maelezo ya jumla yaukusanyaji wa mapatoya utendaji

Katika kipindi cha mwaka wa fedha 2013/2014 jumla ya makisio ya mapato ya Serikali yalifikia kiasi cha Sh.18,248.98 bilioni ikijumuisha matumizi ya kawaida Sh.12,574.95 bilioni na Sh.5,674.03 bilioni kwa ya ajili ya matumizi ya Maendeleo.

Vyanzo vya mapato ya kugharamia bajeti hiyo ni pamoja na Kodi ya mapato, Mapato yasiyo ya Kodi, Fedha za gawio kutoka kwa

wawekezaji (Finance Income), mikopo ya ndani na nje na fedha za Misaada toka kwa wahisani.

Jumla ya mapato halisi ya makusanyo kutoka vyanzo mbalimbali yalifikia kiasi cha TZS.16,304.29 bilioni hivyo, kushindwa kufikia lengo la ukusanyaji kwa jumla ya TZS.1,583.54 bilioni sawa na asilimia 8.85 bila kujumuishwa kwa mapato kutoka vyanzo vya Serikali za Mitaa.

Kati ya mapato yote yaliyokusanywa kiasi cha TZS.12,491.66 bilioni kilitolewa kwa ajili ya matumizi ya kawaida na kiasi cha TZS.3,578.67 bilioni kwa Matumizi ya maendeleo. Hata hivyo, kiasi cha TZS.4,747.66 bilioni kilitolewa katika robo ya nne ya mwaka. Fedha hizi ziligawiwa kwa Wizara ,Idara, na wakala za Serikali, kiasi cha TZS.3,928.84 bilioni, Sekretarieti za Mikoa TZS.43.996 bilioni na Serikali za Mitaa zilipata TZS.774.82 bilioni.

Katika mwaka wa fedha 2013/2014 mapato halisi yaliyokusanywa kutokanana kodi yalikuwa TZS.9,289 bilioni (ikiwa ni asilimia 89) ikilinganishwa na lengo la TZS.10,412.94 bilioni, hivyo kutofikia lengo kwa kiasi cha TZS.1,123.94 bilioni sawa na asilimia 11 ya Makisio idhinishwa.

Mapato yasiyotokana na kodi,zilikusanywa jumla ya TZS.532 bilioni (83%) ikilinganishwa na lengo la TZS.639.68 bilioni hivyo kushindwa kufikia lengo kwa kiasi cha TZS.107 bilioni sawa na asilimia 17 ya Makisioyaliyoidhinishwa.

Mapato halisi kutoka fedha za gawio (Finance Income)zilikuwa TZS.108.71 bilioni (88%) ikilinganishwana lengo la TZS.123.75bilioni, ambapo kiasi cha TZS.15.04 bilioni sawa na asilimia 12 ya Makisio hakikupokelewa.

Mikopo ya ndani ilikuwa TZS.3,289.41 bilioni dhidi Makisioidhinishwa ya TZS.1,699.86 bilioni hivyo kukopa zaidi kwa

kiasi cha TZS.1,589.55 bilioni sawa na asilimia 94zaidi ya Makisio ya yaliyopitishwa.

Mikopo ya Nje na Msaada ya wahisani katika 2013/14 jumla ya TZS.3,084.93 bilioni zilipatikana dhidi ya Makisioyaliyoidhinishwa ya TZS.5,011.6bilioni. Misaada kutoka nje kiasi cha TZS.1,926.67 bilioni ambayo ni asilimia 38 ya Makisioyaliyopitishwa hayakupokelewa.Mwenendo waukusanyaji wa mapatokwa miaka mitatu mfululizokwa muhtasari nikamaunavyoonekana katika**Jedwali Na.7**hapo chini.

Jedwali 7: *Muhtasari wa mwenendo wa bajeti kwa miaka mitatu(Kiasi katikaBilioniTZS)*

2013/2014				
Aina ya mapato	Makisio yaliyoidhinishwa TZS	Mapato Halisi TZS	Tofauti (Pungufu)/Zaidi	Asilimia ya kutofikia lengo (%)
Mapato ya ndani (Kodi)	10,412.94	9,289.00	(1,123.94)	(10.79)
Mapato ya vyanzo visivyotokana na Kodi	639.68	532.24	(107.44)	(16.80)
Mapato yatokanayo na gawio (Finance Income)	123.75	108.71	(15.04)	(12.15)
Mikopo ya Ndani	1,699.86	3,289.41	1,589.55	93.51
Mikopo ya Nje na Misaada ya Wahisani	5,011.60	3,084.93	(1,926.67)	(38.44)
Jumla	**17,887.83**	**16,304.29**	**(1,583.54)**	**(8.85)**
2012/2013				
Aina ya Mapato	Makisio yaliyoidhinishwa TZS	Mapato Halisi TZS	Tofauti (Pungufu)/Zaidi	Asilimia ya kutofikia lengo (%)
Mapato ya ndani (Kodi)	8,432.29	8,052.29	(380.01)	(4.51)
Mapato ya vyanzo visivyotokana na Kodi	644.58	419.56	(225.02)	(34.91)
Mapato yatokanayo na gawio (Finance Income)	72.26	61.59	(10.66)	(14.76)
Mikopo ya Ndani	1,632.00	2,492.71	860.71	52.74
Mikopo ya Nje na Misaada ya Wahisani	4,410.81	3,992.17	(418.64)	(9.49)
Jumla	**15,191.94**	**15,018.33**	**(173.62)**	**(1.14)**
2011/2012				
Aina ya Mapato	Makisio yaliyoidhinishwa TZS	Mapato Halisi TZS	Tofauti (Pungufu)/Zaidi	Asilimia ya kutofikia lengo (%)
Mapato ya ndani (Kodi)	6,229	6,415	186	2.99
Mapato ya vyanzo visivyotokana na Kodi	693	720	27	3.93
Mapato yatokanayo na gawio (Finance Income)	205	208	3	1.59
Mikopo ya Ndani	1,204	1,639	435	36.13
Mikopo ya Nje na Misaada ya Wahisani	5,195	3,168	(2,027)	(39.02)
Jumla	**13,526**	**12,150**	**(1,375)**	**(10.17)**

Vyanzo:Taarifa ya ukaguzi ya Mamlaka ya Mapato Tanzania,taarifa ya ukaguzi ya Deni la Taifa, Taarifa ya ukaguzi yaWizara yafedhaza2013/2014na Taarifa ya jumla ya Mkaguzi Mkuu wa Serikali yamwaka 2012/2013.

Mwenendo wa makisio ya mapato yatokanayo na kodi katika mwaka wa fedha 2013/2014 yameongezeka kwa asilimia 24 na ikilinganishwa na asilimia 67 ya makisio katika mwaka wa fedha 2012/2013 na 2011/2012 kwa mtiririko huo, Hata hivyo kumekuwako na ongezeko katika ukusanyaji wa mapato halisi kwa asilimia 15 na asilimia 45 ikilinganishwa na mapato yaliyokusanywa katika mwaka wa fedha 2012/2013 na 2011/2012 kwa mtiririko huo.

Katika mwaka wa fedha 2013/2014 makisio ya mapato yasiyotokana na kodi yalipungua kwa asilimia 0.8 na asilimia 8 ikilinganishwa na Makisio ya mwaka wa fedha 2012/2013 na 2011/2012 kwa mtiririko huo. Hata hivyo, makusanyo halisi ya mapato yasiyo ya kodi yaliongezeka kwa asilimia 27 na yalipungua kwa asilimia 26 ikilinganishwa na makusanyo halisi katika mwaka wa fedha 2012/2013 na 2011/2012 kwa mtiririko huo.

Makisio ya mapato yatokanayo na Fedha za gawio (Finance Income) katika mwaka wa fedha 2013/2014 yaliongezeka kwa asilimia 71 na kupungua kwa asilimia 40 yakilinganishwa na Makisio yaliyopitishwa katika mwaka wa fedha 2012/2013 na 2011/2012 kwa mtiririko huo. Mapato ya fedha halisi yaliongezeka kwa asilimia 77 na kupungua kwa asilimia 48 ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2012/2013 na 2011/2012 kwa mtiririko huo.

Fedha halisi kutoka katika mikopo ya ndani iliongezeka kwa asilimia 32, huku mikopo ya nje na misaada ya wahisani ikipungua kwa asilimia 23 katika mwaka wa fedha 2013/2014 wakati ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2012/2013.

Pamoja na ukweli kwamba, Makisio ya mapato yaliongezeka na mapato halisi kuongezeka kwa mwaka wa fedha 2013/2014, ufanisi katika utelekezaji wa bajeti haukuwa nzuri kwani malengo mengi hayakufikiwa hasa katika ukusanyaji wa mapato ya ndani. Kwa maana ya mapato yatokanayo na kodi na yale yasiyotokana na kodi.

Mapato yatokanayo na Fedha za gawio na yale yasiyotokana na Kodi yamekua yakipanda na kushuka mwaka hadi mwaka. Kutotimiza malengo katika ukusanyaji wa mapato inaathiri utekelezaji wa bajeti. Mwenedo wa bajeti unaoonesha kupanda na kushuka kwa makisio na mapato ni kama unavyookana katika **Jedwali Na.8**hapo chini

Jedwali 8: Inaonyeshauchambuzi wa bajeti(Kiasi katikaBilioniTZS)

Aina ya Mapato	Makisio yaliyoidhishwa TZS 2013/14 (A)	2012/13 (B)	2011/12 (C)	D Tofauti (A - B)	E Tofauti (A - C)	% D	% E
Mapato ya ndani (Kodi)	10,412.94	8,432.29	6,228.84	1,980.65	4,184.10	23.49	67.17
Mapato kutoka vyanzo visivyotokana na Kodi	639.68	644.58	692.74	(4.90)	(53.06)	-0.76	-7.66
Mapato yatokanayo na gawio (Finance Income)	123.75	72.26	204.87	51.49	(81.13)	71.26	-39.60
Mikopo ya Ndani	1,699.86	1,632.00	1,204.26	67.86	495.60	4.16	41.15
Mikopo ya Nje na Misaada ya Wahisani	5,011.60	4,410.81	5,195.18	600.79	(183.58)	13.62	-3.53
Jumla ya Makisio	**17,887.83**	**15,191.94**	**13,525.90**	**2,696**	**4,362**		
Aina ya Mapato	**Mapato Halisi TZS 2013/14**	**2012/13**	**2011/12**	**D Tofauti (A - B)**	**E Tofauti (A - C)**	**% D**	**% E**
Mapato ya ndani (Kodi)	9,289	8,052	6,415	1,237	2,874	15.36	44.81
Mapato ya vyanzo visivyotokana na Kodi	532	420	720	113	(188)	26.86	-26.07
Mapato yatokanayo na gawio (Finance Income)	109	62	208	47	(99)	76.50	-47.77
Mikopo ya Ndani	3,289	2,493	1,639	797	1,650	31.96	100.65
Mikopo ya Nje na Misaada ya Wahisani	3,085	3,992	3,168	(907)	(83)	-22.73	-2.63
Jumla ya Mapato	**16,304**	**15,018**	**12,150**	**1,286**	**4,154**		

Vyanzo:Taarifa ya ukaguzi ya Mamlaka ya Mapato Tanzania,taarifa ya ukaguzi ya Deni la Taifa, Taarifa ya ukaguzi yaWizara yafedhaza2013/2014na Taarifa ya jumla ya Mkaguzi Mkuu wa Serikali yamwaka 2012/2013.

4.2.2Uwiano wa fedha za matumizi ya kawaida zilizotolewa kwa Wizara, idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa.

Makisio ya matumizi ya kawaida yaliyoidhinishwa kwa mwaka wa fedha 2013/2014 kwa Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa yalikuwa TZS.9,959.81 bilioni ambayo inaonyesha ongezeko la TZS.1,359.93 bilioni sawa na asilimia 16 ikilinganishwa na bajeti ya mwaka 2012/2013 ya TZS.8,599.88 bilioni.

Mapitio ya hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilibainisha kuwa TZS.9,559.55 kilipokelewa kama matumizi ya kawaida ikiwa ni asilimia 96 ya Makisio yaliyoidhinishwa, hivyo, kiasi cha TZS.400.26 bilioni hakikutolewa sawa na asilimia 4 ya Makisio yaliyoidhinishwa kwa matumizi ya kawaida.
Hata hivyo, kuna ongezeko katika fedha iliyotolewa la TZS.1,275.14 bilioni sawa na asilimia 15 ikilinganishwa na fedha zilizotolewa mwaka fedha 2012/2013. Fedha zilizotolewa kwa ajili ya matumizi ya kawaida katika mwaka wa fedha 2012/13 ilikuwa TZS.8,284.42 bilioni dhidi ya bajeti ya TZS.8,599.88 bilioni kupelekea kiasi cha TZS.315.46 bilioni sawa na asilimia 4 ya Makisio pitishwa kutotolewa.

Fedha za matumizi ya kawaida ambazo hazikutolewa katika mwaka wa fedha 2013/14 ziliathiri utekelezaji wa shughuli za kawaida za Wizara na Sekretarieti za Mikoa. Uwiano huu unaweza kuonekana katika **jedwali Na.9** kama linavyoonekana hapa chini. Maelezo zaidi yapo katika **kiambatisho Na.8**

Jedwali 9: Uwiano wa fedha zilizoidhinishwakwa matumizi ya kawaida dhidiMakisio: (Kiasi katikaBilioniTZS).

Mwaka wa fedha	Makisio yaliyoidhinishwa	Fedha zilizotolewa	Tofauti
2013/14 (A)	9,959.81	9,559.55	400.26
2012/13 (B)	8,599.88	8,284.42	315.46
2011/12 (C)	9,214.89	8,687.23	527.66
Tofauti (A - B)	1,359.93	1,275.14	
Tofauti (A - C)	744.93	872.32	

***Chanzo:** Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa*

4.2.3 Uwiano wa fedha za matumizi ya kawaida kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali na matumizi halisi katika Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa.

Matokeo ya ukaguziyanaonyesha kuwa zilitumika jumla ya TZS.9,551.28bilioni kwa matumizi ya kawaida kwamwaka wa fedha2013/2014, dhidi ya TZS.9,559.55bilioni zilizotolewa hivyo kupelekea kiasi cha TZS.8.28bilioni sawa na asilimia0.09ya fedhailiyotolewa kutotumika.

Katika mwaka wa fedha 2013/2014 matumizi halisi yaliongezeka kwa kiasi cha TZS.1,302bilioni ikilinganishwa namatumizi halisikatika mwaka wa fedha2012/2013. Uwiano huu unaweza kuonekana katika **jedwali Na.10** kama linavyoonekana hapa chini. Maelezo zaidi yapo katika **kiambatisho Na.8**

Jedwali 10:*Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya kawaida na matumizi halisi(Kiasi katikaBilioniTZS)*

Mwaka wa Fedha	Fedha zilizotolewa	Matumizi Halisi	Fedha zisizotumika
2013/14 (A)	9,559.55	9,551.28	8.28
2012/13 (B)	8,284.42	8,249.28	35.14
2011/12 (C)	8,687.23	8,685.28	1.96
Tofauti (A - B)	1,275.14	1,302.00	
Tofauti (A - C)	872.32	866	

Chanzo: Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa

Kwa ujumla kwa mwaka wa fedha 2013/2014, matumizi ya kawaida yaliongezeka ukilinganisha na miaka miwili iliyopita kama inavyoonekana katika Jedwali hapo juu.

4.2.4 Uwiano wa fedha za maendeleo zilizotolewa kwa Wizara, idara za Serikali na Sekretariati za Mikoa dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa.

Makisio kwa matumizi ya Maendeleo yaliyoidhinishwa katika mwaka wa fedha 2013/2014 yalikuwa TZS.5,035.94 bilioni ambayo

inaonyesha ongezeko la bilioni TZS.810.47 sawa na asilimia 19 ikilinganishwa na bajeti ya mwaka 2012/2013 ya TZS.4,225.48bilioni.

Mapitio ya hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoayamebainisha TZS.3,147.03 bilioni zilitolewa kama matumizi ya maendeleo ikiwa ni asilimia 63 ya makisio yaliyoidhinishwa.Hivyo, TZS.1,888.91 bilioni hazikutolewa sawa na asilimia 38 ya makisioyaliyoidhinishwa.

Hata hivyo, fedha za maendeleo zilizotolewa katika mwaka 2013/2014 zilikuwa pungufu kwa TZS.100.49 bilioni ikilinganishwa na fedha zilizotolewa mwaka 2012/2013 kwa ajili ya maendeleo.Uwiano huu unaweza kuonekana katika J**edwali Na.11**kama linavyoonekana hapa chini. Maelezo zaidi yapo katika **kiambatisho Na.9**

Jedwali 11: *Uwiano wa fedha zilizotolewakwa matumizi ya maendeleo dhidiMakisio: (Kiasi katikaBilioniTZS).*

Mwaka wa fedha	Makisio yaliyoidhinishwa	Fedha zilizotolewa	Tofauti
2013/14 (A)	5,035.94	3,147.03	1,888.91
2012/13 (B)	4,225.47	3,247.53	977.95
2011/12 (C)	4,311.01	3,384.43	926.58
Tofauti (A - B)	810.47	(100.49)	
Tofauti (A - C)	724.93	(237.40)	

Chanzo: Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa

Jumla ya Fedha za Maendeleo kiasi cha TZS.3,247.53 bilioni zilitolewa katika mwaka wa fedha 2012/2013 ikilinganishwa na bajeti iliyokuwa imeidhinishwa ya TZS.4,225.474 bilioni,hivyokiasi cha TZS.977.94 bilioni sawa na asilimia 23 hazikutolewa.

Fedha za maendeleoambazo hazikutolewa mwaka 2013/14 ziliathiriutekelezaji washughuli za maendeleopia huongeza malimbikizoya matumiziyanayodaiwa namakandarasinakuanzakulimbikiza ribaambayo inakuwamzigokwa Serikalikatika siku za usoni.

4.2.5Uwiano wa fedha za maendeleo kutoka Mfuko Mkuu wa Serikali na matumizi halisi katika Wizara, Idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa.

Matokeo ya ukaguziyanaonyesha kuwafedha za maendeleo toka katikamfuko mkuu wa Serikali kwa mwaka wa fedha2013/14 zilikua jumla ya kiasi cha TZS.3,147.03bilioniambapomatumizi halisiyalikuwaTZS.3,127.8bilioni na kusababishakutotumikakwa kiasi cha TZS.19.23bilioni sawa na asilimia0.61 ya fedha zilizotolewa.

Matumizi ya fedha za maendeleo pia yalipungua kwa kiasi cha TZS.75.30bilioni ikilinganishwa namatumizi ya mwaka2012/2013.Uwiano huu unaweza kuonekana katika **jedwali Na.12**kama linavyoonekana hapa chini. Maelezo zaidi yapo katika **kiambatisho Na.9**

Jedwali 12: *Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya maendeleo dhidi Matumizi halisi: (Kiasi katika Bilioni TZS).*

Mwaka wa Fedha	Fedha zilizotolewa	Matumizi Halisi	Fedha zisizotumika
2013/14 (A)	3,147.03	3,127.80	19.23
2012/13 (B)	3,247.53	3,203.10	44.43
2011/12 (C)	3,384.43	3,376.30	8.14
Tofauti (A - B)	(100.49)	(75.30)	
Tofauti (A - C)	(237.40)	(248.49)	

Chanzo:Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa

Matumizi ya Fedha za Maendeleo yanaonyesha kupungua kwa ujumla katika mwaka wa fedha 2013/14 ikilinganishwa na mwaka wa fedha 2012/13. Hata hivyo, kiasi cha TZS.1,259.03 bilion kilitolewa kwenye robo ya nne ya mwaka wa fedha 2013/2014 hivyo kuweza kuathiri mpango mzima wa matumizi.

Mapendekezo
Kuimarisha na kuboresha mifumo ya kiuchumi na kuhakikisha maendeleo imara ya kiuchumi, kunahitaji kuzingatia sheria, Kanuni na nyaraka mbalimbali zinazotolewa na Serikali ili kuweza kuongeza ufanisi katika utendaji na hatimaye kuchangia kuongeza mapato ya Serikali ili kufikia malengo yanayowekwa.

Ufanisi katika ukusanyaji wa mapato katika kipindi cha miaka mitatu iliyopita inaonyesha kuongezeka kwa wastani. Serikali inatakiwa kuchukua hatua madhubuti katika eneo hili, ikiwa ni pamoja na, kuongeza ukusanyaji wa mapato ya ndani kusimamia utekelezaji wa sheria zinazohusiana na ukusanyaji wa mapato kama sheria ya inayosimamia ukusanyaji wa mapato kwa kutumia mfumo wa kielektroniki 'EFD' na kurekebisha mfumo wa bajeti ili uweze kutekelezwa kufikia malengo.

Serikali inashauriwa kuandaa bajeti inayotekelezeka na ipeleke fedha kwenye Wizara, Idara za Serikali na Sekretariati za Mikoa kama zilivyoidhinishwa na bunge. Hali hii itasaidia ufanisi wa bajeti kwa kiasi kikubwa na kupunguza uhamisho wa fedha wa mara kwa mara kati ya mafungu mbali mbali. Pia, Serikali inashauriwa iboreshe viashiria vya mapato ya ndani na nje pamoja na kuwasiliana na wadau wa maendeleo ili watimize kwa wakati ahadi zao na kutoa fedha za misaada kwa wakati.

4.2.6 Uwiano wamapato yasiyotokana na kodi dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa

Bajetiiliyoidhinishwa kwa ajili yamapato yasiyotokana na kodikatika Wizara na Idara za Serikali (MDA) Sekretarieti za Mikoa na Balozikwa mwaka wa fedha2013/2014ilikuwa TZS.639,631

milioni; TZS.49milioni naTZS.17,152 milioni kwa mtiririko huo. Makusanyo halisiyalikuwaTZS.532,221 milioni, TZS.14 milioni na TZS.21,069milioni kwa Wizara na Idara za Serikali (MDA), Sekretarieti za Mikoa na Balozi.

Kulikuwa na mapungufu katika ukusanyaji ambapo Wizara na Idara zake walishindwa kufikia lengo kwa TZS.107,410milioni sawa na asilimia17ya makisio,Balozizilivuka lengo kwaTZS.3,917milionisawa na asilimia23juu ya makisio wakatiSekretarieti za Mikoa zilishindwa kufikia lengo kwa TZS.35milioni sawa naasilimia71ya makisio yaliyoidhinishwa.

Aidha, bajetiiliyoidhinishwa ya mwaka 2012/2013 kwa ajili yamapato yasiyotokana na kodikwa ajili Wizara na Idara za Serikali (MDA), Sekretarieti za Mikoa na Baloziilikuwa kiasi cha TZS.644,515 milioni,TZS.65 millioni na TZS.15,968 milioni.Makusanyo halisi ya mapato yalikuwaTZS.461,138 milioni,TZS.2,128 milioni na TZS.19,918 milioni kwaWizara na Idara za Serikali (MDA), Sekretarieti za Mikoa (RS) na Balozi. Maelezo zaidi yapo katika **Jedwali Na.13** hapa chini.

Jedwali 13: *Uwiano wa fedha zilizotolewa kwa matumizi ya maendeleo dhidi Matumizi halisi: (Kiasi katika Bilioni TZS).*

		Idara	Makisio Idhinishwa	Makusanyo Halisi	Ziada/ Pungufu	% ya halisi dhidi ya makisio	% ya halisi dhidi ya yasiyokusanywa
Miaka	2013/14	Wizara	639,631	532,221	(107,410)	83.21	(16.79)
		S/Mikoa	49	14	(35)	28.93	(71.07)
		Balozi	17,152	21,069	3,917	122.84	22.84
	2012/13	Wizara	644,515	461,138	(183,377)	71.55	(28.45)
		S/Mikoa	65	2,128	2,063	3,273.85	3,173.85
		Balozi	15,968	19,918	3,950	124.74	24.74
	2011/12	Wizara	342,176	361,334	19,158	105.60	5.60
		S/Mikoa	65	8,130	8,065	12,507.69	12,407.69
		Balozi	13,503	21,413	7,910	158.58	58.58

Chanzo:Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa

Kielelezo 11: Taarifa hizi pia zinaweza kuonekana kwenye chati hapa chini (Kiasi katika TZS milioni)

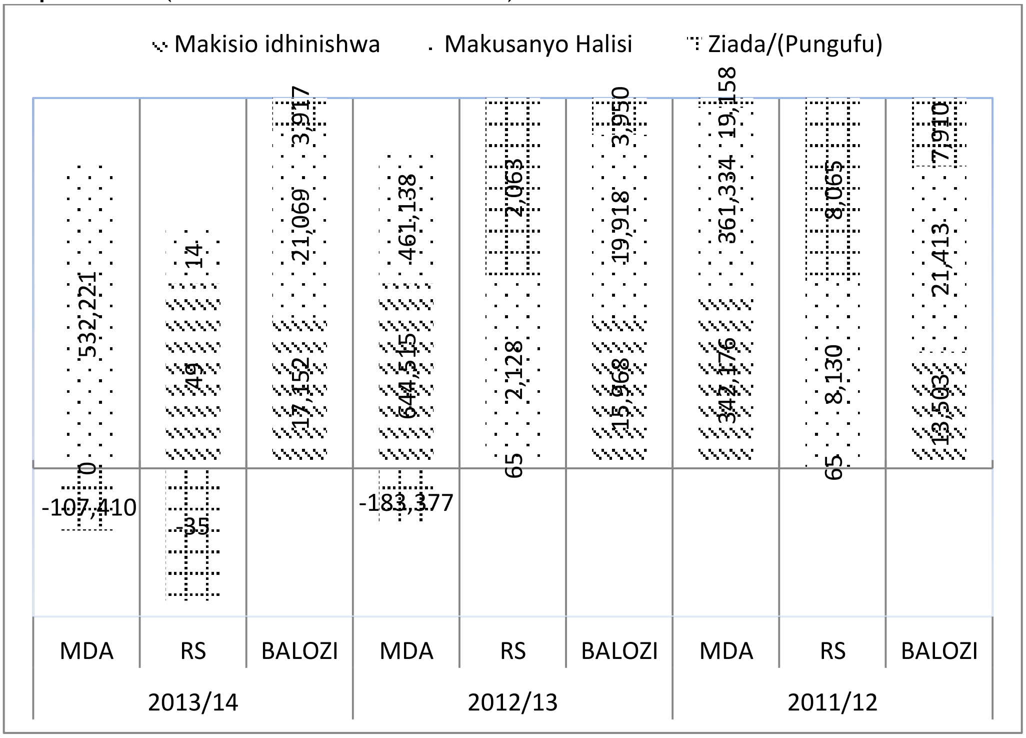

Chanzo:Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa

Mwenendo wa mapato yasiyotokana na kodi umekuwa ukitofautiana mwaka hadi mwaka na ufanisi wake umekuwa ukipanda na kushuka kwa Wizara na Idara zake na Sekretarieti za Mikoa. Ofisi za Balozi zimekuwa zikifanya vizuri mwaka hadi mwaka kama inavyoonekana kwenye chati hapo juu.

Ingawa makisio ya mapato yasiyo ya kodi yamekuwa yakitofautina kwa kiwango kidogo makusanyo yake halisi yamekuwa yakiongezeka sana mwaka hadi mwaka kitu ambacho kinaonyesha mapato zaidi yanaweza kupatikana kutoka chanzo hiki kama hatua madhubuti zikichukuliwa na Serikali katika kusimamia sheria zinazohusu ukusanyaji wa mapato, hii ni pamoja na matumizi ya mfumo wa kukusanyia mapato wa kieletroniki (EFD) katika ukusanyaji wa mapato yasiyo ya kodi.

Sekretarieti za Mikoa zimeonyesha kushuka kwa mapato mwaka hadi mwaka kwa kipindi cha miaka mitatu kama mwenendo huo unavyoonekana hapo kwenye chati juu.

Serikali inashauriwa kuchua hatua zaidi katika kukusanya mapato yasiyo ya kodi hasa katika ngazi za Wizara. Idara za Serikali na Wakala wa Serikali chini ya wizara mama zisimamiwe vizuri na wizara husika ili kuweza kufikia malengo waliyojiwekea kwani mapato yasiyo ya kodi husaidia katika kugharimia matumizi ya kawaida.

4.3 Masuala Kuhusu Mpango Wa Kubakiza Makusanyo

Sehemu hii inatoa taarifa juu ya mambo yaliyojitokeza katika ukaguzi wa mwaka 2013/14 kuhusu mpango wa Serikali kubakisha fedha katika chanzo kilichokusanya kwa makubaliano (retention scheme).

4.3.1 Kushindwa kurejesha pesa za Mpango wa kubakiza makusanyo TZS 32.74 bilioni

Serikali inamakubaliano nabaadhiWizara, Idara zake naWakala kuweka makusanyo yao yote kwenye Mfuko Mkuu wa Serikali kisha asilimia iliyokubalika yamapato hayo hurejeshwa kwa Wizara au Idara husika chini ya mpango wa kubakiza makusanyo.

Wizarahizoni pamoja na;Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi, Wizara ya Maliasili na Utalii, Wizara ya Elimu naMafunzo yaUfundi, Wizara ya Nishati na Madinina Wizara yaMaendeleo ya Jamii,Jinsia na Watoto.

Zoezi la ukaguzi katika Wizara na Idara zake limebainikwamba kiasi chaTZS.32.74bilionizikiwa fedha za mpango wa mabakizo hazikurejeshwa kwenye Wizara na Idara husika ambazo ni Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazikiasi chaTZS.23.07bilioni na Idara ya Uhamiaji kiasi chaTZS.9.67bilioni. Muhtasari wake ni kama unavyoonekana katika **Jedwali Na.14** hapa chini.

Jedwali 14:*Muhtasari wa Mpango wa* kubakiza makusanyo *(Kiasi katika TZS bilioni)*

Wizara/ Idara	Makisio idhinishwa	Makusanyo Halisi	Asilimia ya mabakizo	Kiasi cha kubakiza	Kiasi kilichopelekwa Mfuko Mkuu wa Serikali	Kiasi kilichobakizwa/kilichorejeshwa	Kiasi kisichorejeshwa	Asilimia isyokusanywa (Zaidi)/Pungufu
Aridhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	100.05	47.89	100	47.89	47.89	25	23.07	52.13
Nishati na Madini	220.00	176.05	96	169.01	176.05	169		19.98
Maliasili na Utalii	84.45	73.28	37	27.11	45.81	27	-	13.23
Kitengo cha Zimamoto na Uokoaji	35.38	19.96	37	7.38	19.96	7	-	43.60
Mambo ya Ndani-Jeshi la Polisi	17.99	25.17	33	8.31	25.17	8	-	(39.86)
Idara ya Uhamiaji	84.19	87.33	47	41.05	87.33	31	9.67	(3.74)
Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	1.58	1.02	93	0.95	0.07	1	-	35.55

Chanzo:Hesabu za Wizara na Sekretarieti za Mikoa zilizokaguliwa

Isipokuwa Wizara ya Mambo ya Ndani -Jeshi la Polisina Idara ya Uhamiaji waliokusanya zaidi ya malengo, Wizara nyingine zilizo chini yampango wa kubakiza makusanyo zilishindwa kufikia malengokwa kati ya asilimia13.23na asilimia52.13kama kuonekana **Jedwali Na.15** hapo juu.

Serikali inatakiwakutekelezampango huu wa kubakiza makusanyo kwa kurejeshafedha kwaWizara na Idara husika kulingana namakusanyo yaona kwa uwiano waliokubaliana. Kurejesha makusanyo kwa wakati itawezesha Wizara na Idara husikakutekelezamalengo yaoambayo kwa upande mwingine itaongezamakusanyosiku zijazo.

Wizara na Idarachini yampangokubakiza makusanyo wanahimizwa kukusanya mapato yasiyo ya Kodina kukidhilengo walilojiwekea kwa mwaka.

SURA YA TANO

HESABU ZA TAIFA

5.0 TAARIFA YA HESABU ZA MAJUMUISHO

Sura hii ninaelezea masuala ya msingi yaliyojiri kutokana na ukaguzi wa Hesabu za Taifa. Hesabu hizi ni pamoja na; Hesabu za Majumuisho, Mamlaka ya Mapato Tanzania, Msajili wa Hazina (Treasury Registrar), Deni la Taifa, na Kitengo cha Ukaguzi wa Awali cha Malipo ya Pensheni.

5.1 Ukaguzi wa Taarifa za Hesabu za Majumuisho

5.1.1 Utangulizi

Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania ilianza rasmi kutumia Viwango vya uandaaji Kimtaifa wa Hesabu za Umma (IPSAS) visivyo vya taslimu (accrual basis) wakati wa kuandaa Taarifa za Hesabu kuanzia 1 Julai, 2012. Hivyo basi, serikali iliandaa Hesabu za Majumuisho kwa kuzingatia kanuni za IPSAS katika mwaka wa fedha ulioishia 30 Juni, 2013.

Hata hivyo, serikali ilifanikiwa kujumuisha taarifa za hesabu za Serikali Kuu pekee, na kuacha hesabu za Serikali za Mtaa na Taasisi za Umma (Government Business Enterprises).

Mwaka huu, serikali imejumuisha taasisi zake zote isipokuwa Suma JKT, Baraza la Uuguzi na Ukunga Tanzania (TNMC), na Mamlaka ya Usajiri wa Leseni za Biashara (BRELA).

5.1.2 Uandaaji wa Taarifa za Hesabu za Majumuisho

Kufuatia uamuzi wa serikali kurasmisha matumizi ya Kanuni za Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS accrual basis of accounting) kuanzia tarehe 1 Julai, 2012, serikali inalazimika kuandaa taarifa ya hesabu zake na za taasisi inazomiliki kulingana na Kanuni Na.6 za IPSAS na Kifungu cha 25 cha Sheria za Fedha, 2001 (marekebisho 2004).

Pamoja na nia ya dhati ya serikali ya kuboresha uwazi na uwajibikaji, ujumuishwaji wa taasisi za umma kwenye Taarifa za Hesabu za Majumuisho umeendelea kukumbwa na changamoto kadha wa kadha katika utekelezaji. Changamoto hizo ni pamoja na:

5.1.2.1 Kujumuishwa kwa Taasisi zenye kutumia Kanuni za Uhasibu Tofauti

Taasisi nyingi za umma zimekuwa zikitumia kanuni mbalimbali za uhasibu kwenye kuwasilisha hesabu. Wakati Serikali Kuu, ambaye ndie mmiliki wa taasisi hizo imekuwa ikitumia Kanuni za Uhasibu katika Sekta ya Umma (IPSAS Accrual basis of accounting) inapoandaa hesabu zake, bado baadhi ya taasisi kama vile Shirika la Magazeti Tanzania (TSN), Benki ya Posta, Mamlaka ya Bandari na nyinginezo zimekuwa zikitumia kanuni za IFRS kwenye kuwasilisha taarifa zao.

Hivyo, kutokuwepo kwa usuluhishi wa kanuni za kiuhasibu kati ya zile za serikali na taasisi zake inapelekea taarifa za hesabu za majumuisho kuandaliwa na taarifa zisizo wiana. Hali hii inatia shaka kwenye uhalisia wa hesabu za majumuisho.

Hali kadhalika, nimebaini uwepo wa sera mbalimbali za kiuhasibu katika taasisi za umma. Kujumuishwa kwa taasisi zenye sera tofauti pasipo kufanyiwa usuluhishi inapelekea kuleta uwalakini wa uhalisia wa taarifa za hesabu za Majumuisho.

Napenda kushauri watendaji katika taasisi za umma kuhakikisha kwamba wanazifanyia usuluhishi kanuni zao za kiuhasibu ili kuendana na IPSAS, kanuni zinazotumika serikalini. Mwisho zaidi, napendekeza serikali kuandaa sera na miongozo ya kiuhasibu itakayotumiwa na taasisi zote za Umma.

5.1.2.2 Kutofanyiwa Marekebisho Ufungaji wa Hesabu za Taasisi zenye Vipindi Tofauti

Taarifa za Hesabu za Majumuisho kwa kipindi kinachoisha 30 Juni, 2014, zimebainisha kujumuishwa kwa taasisi za umma zenye vipindi tofauti vya ufungaji wa mahesabu na kile cha serikali kinyume na Kanuni ya 6 ya IPSAS, Aya ya 47.

Vilevile, nimebaini kwamba serikali haikufanyia maboresho vipindi vya ufungaji taarifa za hesabu za taasisi zake ili kuleta uwiano. Muhtasari wa taasisi za umma zenye ufungaji wa hesabu katika vipindi tofauti na serikali unaonekana katika **Kiambatanisho 10.**

Natambua uwepo wa Mwongozo wa Hazina Na. 11 wa mwaka wa fedha 2014/2015 uliotolewa tarehe 9 Januari, 2015 ukizitaka taasisi zinazomilikiwa na serikali kufunga hesabu zake kulingana na kipindi cha ufungaji wa hesabu za serikali. Pia, Mwongozo wa Hazina Na. 12 wa mwaka wa fedha 2014/2015 nao ulizitaka idara na taasisi zote za serikali kuzingatia Kanuni sahihi za hesabu za majumuisho katika taasisi za umma.

Kuna haja ya serikali kufuatilia kwa ukaribu jitihada zake ili kuhakikisha kwamba taasisi za umma zinafunga hesabu zao katika vipindi sawa ili kupunguza muda unaotumika kufanya masahihisho ya hesabu zao.

Kutokana na hali hii, naishauri serikali isimamie miongozo inayotolewa ili taasisi zote za umma zifunge hesabu zake mwishoni mwa mwaka wa serikali, na pia kupunguza changamoto zinazoweza kutokea wakati wa kusuluhisha vipindi tofauti vya hesabu.

5.1.2.3 Uandaaji wa Hesabu za Majumuisho kwa kutumia Taarifa ambazo Hazijakaguliwa

Taarifa ya Hesabu za Majumuisho huwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi mwezi mmoja baada ya taarifa za hesabu kutoka wizara na idara zake, serikali za mitaa na tawala za mikoa pamoja na

halmashauri. Hivyo, ni wazi kwamba ukaguzi wa taarifa za hesabu za majumuisho huanza wakati taarifa za wizara, idara, tawala za mikoa, halmashauri na serikali za mitaa bila kusahau taasisi za umma mbalimbali zikiendelea kufanyiwa ukaguzi.

Utaratibu huu unapelekea taarifa za majumuisho kujumuishwa kwa kutumia hesabu ambazo hazijakaguliwa, na hata kufanyiwa marekebisho. Mwishowe, inaleta changamoto kwenye kufanya marekebisho/masahihisho yaliyojitokeza ndani ya hesabu za majumuisho na hatimaye inashindikana kufanya hivyo.

Hivyo basi, changamoto hii inapelekea hesabu za majumuisho kugubikwa na tofauti kubwa kati ya taarifa zake na zile hesabu za serikali na taasisi zake moja moja. Hatimaye, taarifa za Hesabu za Majumuisho zinaweza kutokuwa sahihi.

Napendekeza serikali kupitia upya tarehe ya uwasilishwaji wa hesabu za majumuisho kwa kuifanyia maboresho kifungu cha 25 cha Sheria ya Fedha, 2001 (marekebisho 2004) ili tarehe ya kuwasilishwa hesabu za majumuisho iwe miezi 7 baada ya serikali kufunga mwaka.

5.1.2.4 Kuandaa Hesabu za Majumuisho za Serikali kwa Kutumia Mfumo Unaojiendesha

Kimsingi, Hesabu za Majumuisho zinaandaliwa kwa kutumia taarifa za hesabu za serikali, taasisi zake, wabia, na wakala huku zikizingatia taratibu zilizowekwa na kanuni za uhasibu. Wakati wa uandaaji wa hesabu za majumuisho, taarifa za hesabu za serikali na taasisi zake zinajumuishwa hatua kwa hatua, na pia kujumuisha vitu vinavyofanana ndani ya mizania za mali, madeni, mapato na matumizi.

Nilipitia utaratibu mzima wa kuandaa hesabu za majumuisho na kubaini kwamba mfumo wa kihasibu unaotumika haujawezeshwa kujumuisha taarifa mbalimbali za hesabu. Hali hii inapelekea taarifa za hesabu kutoka taasisi mbalimbali na zile za serikali

kuingizwa bila kutumia mfumo wa komputa. Serikali imekuwa ikifanya hivyo kwa kuingiza takwimu moja moja kwenye kurasa zilizodahiliwa za 'Microsoft Excel'. Kwa kutumia utaratibu huu wa kujumuisha, usalama wa takwimu zinazojumuishwa na Excel unakuwa mashakani, huku ukichukua muda mrefu, na pengine kuwa na kasoro nyingi.

Japokuwa kumekuwa na changamoto katika hesabu za majumuisho hasa kwenye taasisi za serikali ambazo hazitumii Mfumo wa Malipo wa Epicor, bado kuna uwezekano wa Serikali Kuu pamoja na Serikali za Mitaa kuandaa hesabu za majumuisho kwa kutumia mfumo unaojiendesha na hapo baadae kujumuishwa kwenye taasisi zote.

Mfumo wa kisasa unaojiendesha wenyewe wakati wa kufanya hesabu za majumuisho utapunguza kwa kiasi kikubwa dosari pamoja na makosa na hivyo kuwezesha kutambua na kuboresha masahihisho ili kuonyesha salio sahihi wakati wote.

Napendekeza kwa serikali ifikirie kufanya maboresho kwenye mfumo wa Epicor ili kuweza kujumuisha taarifa za fedha za Serikali Kuu na za Mitaa. Vile vile naishauri serikali iandae mwongozo ambao utatumiwa na Taasisi za Serikali wakati wa majumuisho.

5.1.2.5 Kushindwa Kujumuisha Uwekezaji wa Serikali kwa Wabia na Wakala (Associates)

Serikali ina ubia katika kampuni 4 huku ikimiliki hisa za asilimia 50 na pia ina uwakala katika kampuni 27 ambako inamiliki kati ya asilimia 20 hadi 50 kama inavyoainishwa kwenye **Kiambatanisho 10.**

Kanuni ya 7 na 8 inaitaka serikali kuzingatia misingi ya ubia na uwakala wa uwekezaji wake. Kanuni hizi zinatoa mwongozo ni jinsi gani serikali inapaswa kujumuisha taarifa ya hesabu za ubia na uwakala wake katika Hesabu za Majumuisho.

Badala yake, nimebaini kwamba serikali haijumuishi ubia na uwakala wake katika Hesabu zake. Kutokuingizwa kwa wabia na wakala wa serikali katika hesabu za majumuisho kunaweza kupelekea taarifa za fedha za Majumuisho kutokuelezea hali halisi.

Napendekeza kwamba serikali ijumuishe ubia na uwakala wake katika taarifa za hesabu zake kwa kuzingatia umiliki wake.

5.1.2.6 Kushindwa KujumuishaTaarifa za Fedha

Mapitio ya Hesabu za Majumuisho ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania yamebaini kwamba kuna taasisi za umma ambazo hazikujumuishwa. Taasisi ambazo hazikujumuishwa ni Unit Trust of Tanzania (UTT), Suma JKT, Tanzania Nurses and Midwife Council (TNMC), na Mamlaka ya Usajili wa Leseni za Biashara (BRELA). Kutokuwepo kwa taasisi hizi za umma kwenye hesabu za majumuisho kunaharibu uwasilishwaji wa uhalisia wa taarifa za hesabu.

Napendekeza serikali kufanya jitihada za maksudi ili kujumuisha hesabu zote za taasisi zake.

5.2 Ukaguzi Mamlaka ya Mapato Tanzania

5.2.1 Utangulizi

Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) imeanzishwa kwa mujibu wa Sheria Na.11 ya mwaka 1995 kama ilivyorekebishwa na Sheria Na.8 ya mwaka 1996 ikiwa na majukumu ya kusimamia na kukusanya mapato ya kodi kwa niaba ya Serikali.

Mamlaka inatengeneza aina mbili za Taarifa za Hesabu ambazo ni zile za Mapato na Taarifa ya Hesabu ya Matumizi. Taarifa ya Hesabu za Matumizi inaandaliwa kwa kutumia Viwango vya Kimataifa vya Taarifa za Fedha (IFRS) wakati zile za Mapato zinaandaliwa kwa kutumia Viwango vya Kimataifa vya kihasibu katika Sekta ya Umma kwa misingi ya fedha taslimu.

5.2.2 Mchanganuo wa Makusanyo ya Mapato

Sehemu hii inatoa taarifa fupi ya matokeo ya mapato ya Tanzania, mchanganuo linganifu wa makusayo ya mapato katika nchi za Afrika Mashariki, na inatoa taarifa fupi ya kodi zisizokusanywa bado ambazo masuala yake bado yako mahakamani na mwisho ni mapendezo yangu kuhusu masuala ya kodi.

5.2.3 Matokeo ya Makusanyo ya Mapato Tanzania

Katika mwaka wa ukaguzi niliona kwamba Mamlaka ya Mapato ilikusanya jumla ya Shilingi bilioni 9,996 dhidi ya malengo yaliyowekwa ya Shilingi bilioni 10,914 hali inayoonyesha upungufu katika ukusanyaji kwa shilingi bilioni 918 ambazo ni sawa na asilimia 8. ya jumla ya makisio au malengo. **Jedwali Na. 15** lifuatalo linaonyesha jumla ya makusanyo ya mapato toka Tanzania bara na visiwani:

Jedwali 15: Jumla ya makusanyo kwa mwaka 2013/14

TZS Bilioni	Lengo	Makusanyo halisi	Tofauti	asilimia
Mapato ya Ndani	1,975.41	1,745.49	(229.92)	(11.64)
Walipakodi wakubwa	4,690.24	4,491.64	(198.61)	(4.23)
Forodha na Ushuru wa Bidhaa	4,248.17	3,759.52	(488.65)	(11.50)
Jumla (Pasipo kodi za vocha)	**10,913.82**	**9,996.64**	**(917.18)**	**(8.40)**

Chanzo: Ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kwa mwaka 2013/14

Kwa ujumla makusanyo yote katika idara zote tatu hayakufikia malengo kwa mwaka huu. Hata hivyo, idara ya walipakodi wakubwa ndiyo iliyokusanya kwa kukaribia lengo.Idara hii ilishindwa kufikia lengo la asilimia 4.23 ikilinganishwa na idara ya Forodha and Ushuru wa Mapato asilimia 11.50 na asilimia 11.64 idara ya kodi za ndani.

Kielelezo Na. 11 kinachofuata kinaonyesha kwamba idara ya walipakodi wakubwa ilikusanya asilimia 45 ya makusanyo halisi ambayo ndiyo sehemu kubwa kuliko zote ikifuatiwa na Idara ya Forodha yenye asilimia 38 na kodi za ndani asilimia 17 ambayo ndiyo ya chini zaidi ya zote.

Kielelezo 12: Makusanyo halisi kwa kila Idara kwa mwaka 2013/14

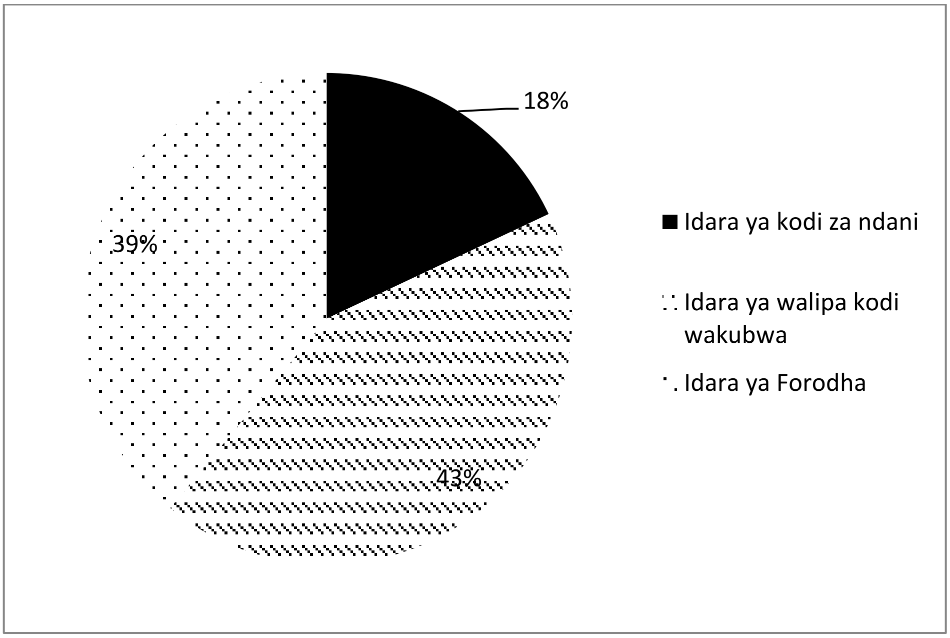

5.2.4 Ufanisi wa Kodi na mwelekeo wa Mapato

Mwelekeo wa makusanyo ya mapato kwa kipindi cha miaka mitano iliyopita, kwa wastani, ulikuwa chini ya makadirio yaliyoidhinishwa isipokuwa katika mwaka 2011/2012 ambapo makusanyo halisi yalivuka makadirio kwa asilimia 4. Ingawa kulikuwa na mwelekeo wa ongezeko la ufanisi wa mapato (uwiano wa kodi dhidi ya zao la jumla la ndani (GDP)) kwa kipindi cha miaka mitatu iliyopita hadi kufikia asilimia 16.9 katika mwaka 2013/2014, huu uwiano wa kodi dhidi ya zao la ndani bado ulikuwa chini ya asilimia 19.9 ya kilichotarajiwa na Mamlaka kufikiwa mwaka 2018.

Ingawa Mamlaka haikufikia lengo, imerikodi ongezeko katika uwiano wa kodi na zao la ndani kwa takribani asilimia 1 ikilinganishwa na zao la asilimia 16 la mwaka mmoja uliopita. **Jedwali Na. 16** hapo chini linaonyesha mwelekeo wa makusanyo kwa kipindi cha miaka mitano:

Jedwali 16: Ufanisi wa ujumla katika makusanyo ya mapato Tanzania (milioni TZS)

Mwaka	**2009/10**	**2010/11**	**2011/12**	**2012/13**	**2013/14**
Lengo	4,919,169	5,721,831	6,329,413	7,978,158	10,957,001
Makusanyo halisi	4,516,674	5,443,592	6,586,585	7,912,304	10,026,659
Uwiano kati ya lengo na makusanyo halisi	92%	95%	104%	99%	92%
zao la jumla la ndani (GDP) (Tax/GDP)					
Tanzania			15.80%	16.00%	16.90%
Kenya					22.10%
Rwanda					14.90%
Uganda					13.30%
Burundi					13.60%

Chanzo: Takwimu za Mamlaka ya Mapato Tanzania, 2014

Kutokana na uchambuzi wa malengo dhidi ya makusanyo, makusanyo halisi ikilinganishwa na asilimia ya makadirio yalikuwa ni asilimia 96 kwa wastani kwa muda wa kipindi cha miaka mitano iliyopita ambayo ni chini ya malengo, lakini kumbukumbu za makusanyo ya mwaka huu zinaonekana kuwa ndogo zaidi kwa kipindi chote kwani kiasi kisicho kusanywa kilifikia kiwango cha juu cha asilimia 8.

Sababu zilizotolewa na TRA ni kuwa maamuzi ya serikali kusitisha ukusanyaji wa kodi katika kadi za simu na ushuru katika kusafirisha fedha kwa njia ya simu umekuwa na matokeo hasi katika ufanisi wa Mamlaka ya Mapato katika ukusanyaji wa kodi kwani vyanzo hivyo vipya vilikuwa tayari ni vigezo vilivyotumika

katika makadirio ya mwaka 2013/14. Hili linasababisha wasiwasi wangu juu ya mfumo wa utambuzi wa vyanzo vya kodi, ukadiriaji wa mapato na usimamizi kuhusiana na kodi hizo.

Kwa upande mwingine, mchanganuo linganifu wa ufanisi wa kodi kwa nchi zote za Afrika Mashariki inaonyesha kwamba Mamlaka ya Mapato Tanzania iko katika nafasi ya pili nyuma ya Kenya na kwamba Mamlaka inafanya vizuri katika uwiano wa zao la kodi dhidi ya zao la ndani la jumla zaidi ya Rwanda, Uganda, na Burundi. Kwa kuzingatia mwelekeo linganifu wa Kenya, ninaonelea kwamba, ufanisi wa kodi wa Tanzania kwa pande zote mbili za zao halisi na zao lengwa, zinaacha fursa ya maboresho zaidi kwa kuongeza juhudi katika ukusanyaji wa mapato.

Kwa hiyo, ninapendekeza kwa Serikali kuhakikisha hatua za utekelezaji katika kukusanya kodi zinapewa kipaumbele kuepusha vipingamizi katika kukunyaji kodi kwa siku zijazo na Mamlaka iweke juhudi ili kuboresha ufanisi wake.

5.2.5 Kesi za muda mrefu katika bodi ya rufaa ya kodi na Mahakama TZS.1,716 bilioni

Wakati wa ukaguzi wangu, nilibaini kwamba Mamlaka ya Mapato ina kesi zilizoko katika bodi ya rufaa na Mahakama ya rufaa za kodi kwa muda mrefu zenye jumla ya shilingi bilioni 1,716.23 ambazo kiasi cha shilingi bilioni 261.19 zimekwama katika Mahakama ya Rufaa na kiasi kilichobaki cha shilingi bilioni 1,455.04 kinasubiri maamuzi katika bodi ya rufaa za kodi kama taarifa inavyoonekana hapa chini kwenye **Jedwali Na. 17:**

Jedwali 17: Muhtasari wa kesi zilizo katika Bodi ya Rufaa za Kodi na Mahakama ya Rufaa Tanzania

S/N	Mwaka	Bodi ya rufaa za kodi		Mahakama ya rufaa Tanzania		Jumla Kuu	
		(USD)	(SHS "000")	(USD)	(SHS "000")	(USD)	(SHS "000")
1	2002	-	24,519,199	-	-	-	24,519,199
2	2003	-	7,051,800	-	-	-	7,051,800
3	2004	15,008,720	26,912,582	-	-	15,008,720	26,912,582
5	2005	11,502,492	2,482,708	-	21,355,407	11,502,492	23,838,115
6	2006	-	1,671,961	-	234,295	-	1,906,256
7	2007	-	35,356,744	7,999,826	2,879,720	7,999,826	38,236,464
8	2008	10,000	14,333,378	-	17,118,181	10,000	31,451,559
9	2009	-	70,925,132	-	-	-	70,925,132
10	2010	1,505,426	132,931,042	-	1,576	1,505,426	132,932,618
11	2011	215,211,223	18,715,164	-	80,386,487	215,211,223	99,101,650
12	2012	13,446,396	111,823,457	1,702,971	25,317,358	15,149,367	137,140,815
13	2013	315,059,470	2,048,313	26,042,542	50,981,458	341,102,012	53,029,770
	Total	**571,743,727**	**448,771,480**	**35,745,340**	**198,274,481**	**607,489,066**	**647,045,961**
	Kiwango cha kubadili fedha kilichotumika					**SHS.1760/USD**	**1:01**
	Mapato ya kodi yaliyokwama katika kesi kwa "000"					**1,069,180,757**	**647,045,961**
A	Jumla ya mapato yaliyokwama katika kesi (SHS Billions)					**1,716.23**	
B	Bajeti ya mwaka 2013/14 (SHS billions)					**18,249**	
C	Sehemu ya mapato ya kodi kwa asilimia ya bajeti (A/B *100)					**9%**	
D	Zao la jumla la ndani kwa mwaka 2013/14 (SHS Billions)					55,619.08	
E	Sehemu ya mapato ya kodi kwa asilimia ya zao la ndani (GDP) (A/D*100)					3%	

Kwa ujumla, jedwali hapo juu linaonyesha mapato yaliyokwama katika rufaa ni asilimia kumi (10%) ya jumla ya makadirio ya makusanyo na asilimia tatu ya zao la jumla la ndani (GDP), ya mwaka 2014/2015. Hivyo thamani ya kodi inayobishaniwa katika bodi ya rufaa ya kodi na mahakama ya rufaa za kodi iko juu na serikali inapata gharama katika kuendesha kesi hizi kwa muda mrefu, na hasara kwenye mapato pale mrufani atakapo filisika kabla ya kesi kuamuliwa.

Hivyo napendekeza kwamba(a) usikilizwaji wa kesi hizi ufanyike haraka na Mahakama (b) Kwa suluhisho la kudumu, napendekeza kwa serikali kuunda kamati huru ya kusikiliza rufani, na (c) menejimenti ya Mamlaka ya Mapato Tanzania kuongeza nguvu na kuboresha mchakato wa ukaguzi na uchunguzi ili kupunguza malalamiko kati ya Mamlaka na walipakodi.

5.2.6 Usimamizi wa misamaha na ukusanyaji wa Kodi

Sehemu hii ineleza mambo makuu mawili katika usimamizi wa misamaha ya kodi na ukusanyaji wa mapato Tanzania. Sehemu ya kwanza ineleza mambo ya misamaha ya kodi na sehemu ya pili inajumuisha mambo ambayo ninaona ni muhimu kutolewa taarifa katikia ripoti yangu.

5.2.6.1Misamaha ya kodi kwa mwaka wa ukaguzi TZS.1,834.097 Bilioni

Serikali kwa kupitia Mamlaka ya Mapato ilitoa misamaha ya kodi kwa ajili ya shughuli maalum zilizoainishwa kama vile uwekezaji katika bidhaa za mtaji kwa kipindi maalum cha wakati ili kuvutia uwekezaji kutoka nje ya nchi na kukuza sera maalum za kiuchumi kama vile kuhamasisha uwekezaji katika sekta maalum, kuendeleza uhusiano na mataifa mengine kwa kutoa misamaha kwa shughuli za kidiplomasia na kwa sababu za kibinadamu.

Misamaha hii hutolewa kulingana na matakwa ya sheria na kanuni zilizopo. Hakika Misamaha hii ni halali lakini ikitolewa bila udhibiti wa kutosha, mapungufu katika sheria zilizopo, njama na vitendo vya matumizi mabaya ya misamaha na ukosefu wa mfumo wa kutosha wa usimamizi yote haya hutoa fursa inayopelekea upotevu usio wa lazima wa mapato ya kodi kwa kupitia misamaha ya hiyo kodi.

Taarifa za Fedha za Mamlaka ya Mapato kwa mwaka wa fedha unaoishia Juni 30, 2014 zinaonyesha misamaha ya kodi yenye jumla ya shilingi bilioni 1,834.097 (3.3% ya zao la ndani la jumla (GDP)) ikiwa ni misamaha iliyotolewa kwa taasisi mbalimbali na watu binafsi (2012/13: TZS 1,515.607 bilioni). Mwenendo unaonyesha ongezeko la TZS.318.49 bilionisawa 21% ya kiasi kilichoripotiwa katika mwaka wa fedha uliopita.

Endapo kiasi hiki cha TZS. 1,834.097 bilioni kilichosamehewa kingekusanywa, makusanyo yote yangekuwa TZS.11,724.07 bilioni badala ya TZS.9,889.97 bilioni ambacho ni Zaidi ya lengo

lililokadiriwa la shilingi10.809 bilioni. Mwelekeo wa ongezeko, unaleta matokeo hasi katika makusanyo kwa ujumla. Maelezo ya misamaha kwa wanufaika yanaonyeshwa katika **kiambatanisho Na. 11 cha ripoti hii.**

5.2.6.2Mchanganuo linganishi wa Misamaha ya Kodi

Uwiano wa misamaha ya kodi na zao la ndani la jumla uliongezeka toka asilimia 2.10 mwaka 2009/2010 hadi asilimia 4.39 katika mwaka 2011/2012 kabla ya kushuka hadi asilimia 3.13 na 3.30 katika miaka ya 2012/2013 na 2013/2014 kwa mtiririko huo. Jedwali Na. 7 hapo chini linaonyesha kwamba kiasi cha misamaha ya kodi kwa wastani wa asilimia 3.0 ya zao la ndani la jumla kwa miaka mitano iliyopita.**Jedwali Na18** hapa chini linaonesha.

Jedwali 18: Muhtasari wa kesi zilizo katika Bodi ya Rufaa za Kodi na Mahakama ya Rufaa Tanzania

Mwak (Milioni TZS)	Pato la mwaka(Nominal GDP)	Jumla ya misamaha ya kodi	Asilimia ya Misamaha ikilinganisha na pata la Taifa (Exemptions to GDP In %)
2009/10	31,316,224	653,652.50	2.10%
2010/11	35,026,679	1,016,320.30	2.90%
2011/12	41,125,313	1,806,203.60	4.39%
2012/13	48,385,100	1,515,607.40	3.13%
2013/14	55,619,077	1,834,097.36	3.30%

Chanzo: Tarifa za fedha za Mamlaka na takwimu, 2010-2014.

Kutokana na mchanganuo hapo juu, kiasi cha misamaha ya kodi cha asilimia ya pato la Taifa la jumla (GDP) kwa kipindi cha miaka mitano iliyopita kilikuwa asilimia 3 ya GDP, kwa wastani, ambacho bado kiko juu ikilinganishwa na lengo la asilimia moja ya pato la Taifa au asilimia tano ya makusanyo yote. Misamaha hiyo kwa kipindi cha miaka mitano iliyopita ilifikia kiwango cha juu kabisa cha asilimia 4 ya GDP katika mwaka wa 2011/12 kikifuatiwa na asilimia 3 ya GDP katika mwaka huu wa ukaguzi. Hata hivyo, mapitio yangu yalionyesha kwamba hakuna mwongozo uliokubalika wa kisera ulioweka kiwango cha misamaha ya kodi ambacho nchi ingezingatia wakati wote.

Ongezeko la misamaha ya kodi limeamsha hamasa kwa umma na wadau wengine juu ya kiwango, matumizi na matokeo ya mihamaha ya kodi katika uchumi wa nchi. Kuna mtazamo kuwamakusanyo yaliyosamehewa kupitia misamaha ya kodi yako juu, huzorotesha uchumi wa nchi; na kwa wawekezaji misamaha ya kodi si kigezo muhimu katika maamuzi ya uwekezaji. Wengine wanaonelea kuwa kuna matumizi mabaya ya misamaha ya kodi. Kutokana na kilio hiki cha jamii, Rais na kamati ya hesabu za serikali (PAC) ya bunge waliitaka Ofisi yangu kufanya ukaguzi kwenye misamaha ya kodi kwa lengo la kuthibitisha kama misamaha ya kodi inatolewa kwa kuzingatia mfumo wa sheria zinazotawala katika misamaha ya kodi, matumizi mazuri ya misamaha hiyo na kama misamaha hiyo ina matokeo chanya katika uchumi wa nchi na kuishauri serikali juu usimamizi mzuri wa misamaha.

Yafuatayo ni mambo muhimu yaliyotokana na ukaguzi wa misamaha ya kodi kwa miaka ya 2011/2012 na 2012/2013 .:

a) Mafuta ya msamaha kutumiwa na kampuni nyingine TZS.22,325,178,728

Mapitio ya matumizi ya mafuta ya msamaha katika kampuni za madini yalionyesha kuwa kampuni mbili za Geita Gold Mines na Resolute Tanzania Limited, zilihamisha mafuta ya msamaha kwa kampuni nyingine zisizo na misamaha hiyo. Jumla ya thamani ya mafuta yaliyokuwa na msamaha wa kodi ya TZS. 22,325,178,728 yalihamishwa ambapo TZS. 22,305,069,488 yanahusu Geita Gold Mines Ltd na TZS. 20,109,240 yanahusu Resolute Tanzania Limited. Uhamishwaji wa mafuta hayo kwenda kwa kampuni isiyo na misamaha hiyo ni kinyume na tangazo la serikali Na. 480 lililochapishwa tarehe 25 Oktoba, 2002. Tangazo hili la serikali linataka kusitishwa kwa misamaha kama mafuta ya msamaha yatatolewa kwa matumizi mengine au kuhamishwa, kuuzwa au kutolewa kwa namna yoyote ile kwa mtu asiyestahili misamaha hiyo.

Ninapendekeza kwa menejimenti ya Mamlaka ya Mapato Tanzania kurejesha kodi ya mafuta yanayosafirishwa kwa wakandarasi waliopewa kazi na mkandarasi mkuu ya kiasi cha TZS.22,305,069,488 kwa M/s Geita Gold Mines na TZS.20,109,240 kwa Resolute Tanzania Limited, na M/s Geita Gold Mines Ltd

.Piaawasilishe kwa wakaguzi repoti ya matumizi kwa mwezi Apri,l 2013 ambayo hayakutolewa wakati wa ukaguzi

b) Matumizi mabaya ya Misamaha yaliyofanywa na Kiliwarrior Expedition Ltd TZS. 392,701,602

Katika miaka ya fedha ya 2011/12 na 2012/13 Kiliwarrior Expedition Ltd ya S.L.P 12339, Arusha mwenye hati ya misamaha Na. 030863 na 030863-1 aliingiza magari ishirini na nane (28) yenye msamaha wa kodi wa TZS. 465,235,220.

Ziara ya wakaguzi ilibaini kuwa kampuni hiyo ilikuwa na magari mawili tu moja likiwa na namba za usajili T721 AFM lilinunuliwa tarehe 10/01/2005 na lingine lenye namba ya usajili T461 AUU lilinunuliwa tarehe 30/04/2008; yote mawili yakiwa si miongoni mwa magari yaliyoingizwa na kusamehewa kodi katika kipindi hicho cha ukaguzi.

Zaidi ya hayo, uongozi wa Mamlaka ya Mapato Mkoa wa Arusha alitoa maelezo kuwa baadhi ya magari yaliyoingizwa yalisajiliwa na kutumiwa na watu wasiostahili msamaha huo. Mamlaka ilizuia utoaji wa usajili mpya wa leseni za magari matano (5) na iliweza kuokoa kodi ya TZS 72,533,618 kati ya TZS.465,235,220 na kubakia ya TZS 392,701,602. Hata hivyo, suala kuu ni kwa nini Mamlaka haikuweza kuzuia uandikishaji wa magari kwa watumiaji wasiokuwa waagizaji wa magari hayo. Kwa maoni yetu, udhaifu katika mazingira ya mifumo ya udhibiti (Mfumo wa Usimamizi wa misamaha ya kodi) na njama(collusion) ndio sababu zilizopelekea wafanyabiashara wasio waaminifu kutumia vibaya misamaha ya kodi kwa manufaa yao binafsi na hivyo kudhoofisha malengo ya kiuchumi ya motisha wa misamaha hiyo.

c) Misamaha iliyotolewa kwa wanufaika wasiostahili TZS. 53,399,565

Kilimakyaro Mountain Lodge Limited ilipewa hati ya msamaha Na. 031753 kwa lengo la kupanua mradi wa nyumba ya kulala wageni wiliyani Karatu, mkoani Arusha katika shamba Na. 2531 lililoko katika kijiji cha Changarawe. Mapitio ya misamaha yalionyesha kuwa kampuni hiyo iliingiza nchini magari matatu kwa ajili ya mradi huo yenye jumla ya msamaha wa kodi wa TZS. 72,641,973 kama inavyoonyeshwa katika **Jedwali Na. 19** hapa chini:

Jedwali 19: Misamaha iliyotolewa kwa wanufaika wasiostahili

Na	Tarehe	Namba ya Usajili	Gari iliyoagizwa	Namba ya Chassis	Namba ya Usajili	Misamaha (TZS)
1	29/12/11	R120526	BMW X5 iliyotumika	WBAZW4209 0L465446	T647BYB	39,145,405.60
2	22/06/12	R057812	Toyota Land Cruiser Prado iliyotumika	JTEBZ29J10 0012725	T630CBB	14,254,160.40
3	14/03/13	R026995	Hyundai Santa mpya	KMHSU81CSD U072516	T680CHX	19,242,406.80
			Jumla			**72,641,972.80**

Ziara yetu katika eneo la mradi haikukuta magari husika, hata hivyo, Menejimenti ya kampuni iliifahamisha timu ya ukaguzi kuwa kampuni iliingiza nchini gari mpya moja aina ya Hyundai Santa ambayo wakati wa ziara ilikuwa Jijini Dar es Salaam na kwamba menejimenti ya kampuni haijui chochote kuhusiana na magari mengine mawili. Hivyo, serikali ilipoteza mapato ya jumla ya TZS 53, 399, 565 kwa kupitia misamaha ya kodi ilitolewa kwa mfaidika asiyejulikana kwa kuingiza nchini magari ya BMW X5 na Land Cruiser Prado.

Naishauri menejimenti ya Mamlaka ya Mapato (a) kuchunguza na kukusanya kodi za magari mawili kisha ifungue mashtaka kwa wahalifu waliohusika (b) iimarishe mazingira na mfumo wa udhibiti dhidi ya magari yaliyosamehewa kodi kwa kuhakikisha kwamba magari yaliyosamehewa kodi hayasajiliwi kwa jina jingine lisilo la muagizaji aliyepata msamaha huo wa kodi.

5.2.7 Mambo mengine yanayohusu usimamizi wa makusanyo ya Mapato

5.2.7.1 Kukosekana kwa ushahidi wa kuondolewa nchini mali zilizoingizwa kwa muda zenye kodi ya jumla ya TZS.835,974,894,955

Mapitio ya mfumo wa kutunzia taarifa za Forodha, "Asycuda ++" kwa mwaka 2013/2014 umeshindwa kuthibitisha uondokaji wa mizigo 6,316 iliyoingizwa nchini kwa muda kutoka nchi mbalimbali

kinyume na kifungu 117(3) cha sheria ya kusimamia ushuru wa forodha ya Afrika Mashariki (EACCMA) ya mwaka, 2004. Mizigo hiyo iliyoingizwa kwa muda ina kodi yenye jumla ya TZS. 835, 974,894,955. Mali na mitambo mingine inayoingizwa nchini kwa muda inaweza kutumika nchini kinyume na matakwa ya sheria na hivyo kuikosesha Serikali mapato.

Naishauri Serikali kwa kupitia Mamlaka ya Mapato Tanzania (a) kufanya uchunguzi juu ya bidhaa na vifaa vilivyoingizwa kwa muda kwa lengo la kukusanya kiasi cha kodi husika na (b) kuweka udhibiti imara utakaowezesha kusimamia maingizo yote ya muda na utakao hakikisha kuwa bidhaa hizo hazitumiki hapa nchini.

5.2.7.2Kutokusanywa kwa Ada ya Mchakato wa Forodha *(Customs Processing Fees)* TZS. 511,501,388

Katika mwaka wa fedha 2013/2013 nilibaini kuwa Kampuni ya Gesi ya Uingereza *(BG Company))* ambayo inajihusisha na utafutaji wa gesi na mafuta huko Mtwara haijalipa Ada ya Mchakato wa Forodha *(Customs Processing Fees)* yenye jumla ya TZS. 511,501,388.09. Kutolipa kwa Ada ya Mchakato wa Forodha kunasababisha ukosefu wa mapato hivyo kuathiri Serikali pamoja na Mamlaka ya Mapato Tanzania katika kufikia malengo yake

Hivyo naishauri menejimenti ya Mamlaka ya Mapato Tanzania Kuchunguza kampuni zote za gesi na madini ili kujihakikishia kuwa kampuni hizo zinalipa ada za mchakato wa forodha na kukusanya kiasi ambacho hakijalipwa.

5.2.7.3Nafuu maalum ya kodi iliyotolewa mara mbili kwenye Ankara moja USD 326,078 (sawa na TZS.540,598,195)

Mapitio ya misamaha maalum ya kodi ya ongezeko la thamani (VAT) yalibainisha kuwa kampuni ya Swala Oil and Gas (T) Ltd ilipewa misamaha maalum ya VAT mara mbili kupitia ankara ya USD 163,039 kila moja wakati wa manunuzi ya mradi wa “20 Seismic - Seismic Data line” Kwa kutumia ankara kifani moja Na. 478 ya 30 Septemba, 2013.

Ilionekana kuwa mfumo wa kupitia wa viambatisho vya misamaha maalum ya kodi ya ongezeko la thamani (VAT) ilikuwa hautoshi na hivyo kupelekea hali hii isiyo ya kawaida. Hivyo basi, kiasi cha Dola za Kimarekani 163,039 kilitolewa kwa kampuni hii kinatakiwa kurudishwa. **Jedwali Na. 20** linaonyesha misamaha iliyopokelewa kwa kutumia ya ankara yenye namba 478.

Jedwali 20: Misamaha kutolewa mara mbili kwenye ankara moja

Na	**Namba ya usajiri**	**18% VAT**	***Ankara namba***	***Muuzaji***
18/10/2013	115-280-066	163,039	478	Polaries Seismic(T) Ltd
10/10/2013	115-280-066	163,039	478	Polaries Seismic(T) Ltd
Jumla		**326,078**		

Hivyo, nashauri kwamba menejimenti ya Mamlaka ya Mapato Tanzania ikusanye Dola za kimarekani 163,039 ambazo zilitolewa kwa kampuni ya Swala Oil and Gas (T) Ltd na kuhakikisha kuwepo kwa udhibiti stahiki utakaozuia jambo kama hili kujirudia.

5.2.7.4 Kodi iliyokokotolewa inayosubiri kukusanywa TZS.33,149,386,548

Mapitio ya daftari la uchunguzi wa kodi uliofanywa na Idara ya Uchunguzi ya Mamlaka ya Mapato Tanzania kwa mwaka 2013/14 na taarifa hiyo kupelekwa ofisi za mikoa kwa ajili ya ukusanyaji, inaonyesha kodi iliyokokotolewa ya TZS. 33,149,386,548. Hali hii ilionekana katika sampuli ya ofisi za mikoa ya kodi iliyotembelewa ya Kinondoni, Ilala, Temeke na Mwanza.

Hata hivyo, kiasi hicho cha kodi bado hakijakusanywa hadi wakati wa ukaguzi Novemba, 2014. Kutokusanya kodi iliyokokotolewa kwa muda mrefu kunatokana na mfumo dhaifu wa ukusanyaji wa kodi katika ofisi za mikoa za Mamlaka ya Mapato Tanzania.

5.2.7.5 Kodi iliyokokotolewa pungufu ya kiasi halisi kwa TZS.28,531,795,324 na $329,149 (sawa na TZS.29,077,484,868)

Wakati wa ukaguzi wa mwaka 2013/14 nilibaini kodi iliyokokotolewa pungufu ya kiasi kilichopaswa kulipwa kwa TZS.28,531,795,324 na USD.329,149.

Nilikokotoa kodi kwenye sampuli ya majalada, nyaraka na taarifa za malipo na kufanya mapitio ya taarifa za Mamlaka ya Mapato Tanzania na kubaini kuwa maafisa wa kodi walikokotoa kodi pungufu. Kwa maoni yangu ukokotoaji wa kodi ulio pungufu ya kiasi halisi kinachopaswa kulipwa kunatokana na kutokuwepo kwa mfumo wa kutosha wa upitiaji makadirio ya kiasi cha kodi na hivyo kupelekea kuinyima serikali mapato yake halali.

5.2.7.6 Faini iliyotozwa bila kukusanywa kwa kutotumia mashine za kielekitroniki (EFD) TZS.368,900,000

Kifungu Na. 20 cha Kanuni za mashine za kielekitroniki *"Electronic Fiscal Device"* (EFD) za mwaka 2012 kinamtaka mtu yeyote anayetakiwa kutumia mashine za kielekitroniki (EFD) na ameshindwa kufanya hivyo kwa sababu zilizo nje ya matakwa ya Kanuni, kulipa faini isiyopungua Sh. 3,000,000 au kutumikia kifungo cha muda usiozidi miezi kumi na miwili, au vyote kwa pamoja.

Mapitio ya taarifa za utendaji za kila mwezi ulibaini kuwa faini ya TZS. 440,793,600 ilitozwa kwa wafanyabiashara ambao walishindwa kutumia mashine za kielekitroniki (EFDs) kutolea stakabathi ambapo jumla ya TZS. 71,893,600 tu zililipwa sawa na asilimia 16, na hivyo kufanya bakaa ya TZS. 368,900,000 bado kulipwa.

Kwa maoni yangu, kushindwa kukusanya tozo hizo za adhabu kunaweza kuhamasisha kutotumika kwa mashine hizo kwa watu wanaotakiwa kuzitumia na ni ishara ya upungufu katika harakati za ukusanyaji wa tozo hizo katika ofisi za mikoa.

Menejimenti ya Mamalaka ya Mapato Tanzania ihakikishe inatoza na kukusanya adhabu toka kwa wafanyabiashra wasio tumia mashine za kielekitroniki (EFDs) na kuhakisha kuwepo kwa mfumo wa ukusanyaji wa adhabu hizo kwa wakati ili kuongeza idadi ya wanaozingatia sheria.

5.3 Ofisi ya Msajili wa Hazina

5.3.1 Utangulizi

Ofisi ya Msajili wa Hazina (TRO) ilianzishwa kwa Sheria ya Msajili wa Hazina (Mamlaka na Majukumu) Sura ya 370 ya mwaka, 2002 (marekebisho 2010). Msajili wa Hazina amepewa mamlaka ya kumiliki na kusimamia uendeshaji wa mashirika ya umma na shughuli za wafanyabiashara, na mashirika ambayo serikali ina hisa.Msajili wa Hazina analo jukumu la kusimamia na kuishauri Serikali kuhusu uwekezaji katika mashirika na taasisi za umma.

Hivyo basi, Ofisi ya Msajili wa Hazina inalo jukumu la kusimamia mitaji ya serikali kwenye uwekezaji ndani ya Mashirika ya Umma na ya Binafsi ambako serikali inamiliki hisa kwa niaba ya wananchi wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Katika aya zifuatazo nitawasilisha hoja kuhusiana na usimamizi wa uwekezaji wa serikali na pia hoja za kiutawala ndani ya mashirika ya umma.

5.3.1.1Usimamizi Usiotosheleza Kwenye Uwekezaji wa Serikali na Vipaumbele Vyake

Wakati wa ukaguzi wa taarifa za hesabu 2013/14 nimebaini kupungua kwa uwekezaji wa serikali na vipaumbele vyake katika mashirika na taasisi nyingine na wakati mwingine kupungua kwa hisa zake na hata mwishowe kuwa hatarini kupoteza hisa hizo. Hii inatokana na Serikali kuchelea kuongeza mtaji kwenye mashirika na taasisi inazowekeza wakati ilipohitajika kufanya hivyo kama inavyodhiirishwa hapa chini;

a) Mnamo mwaka 2012, kwenye Mkutano wa Mwaka wa Benki ya Afrika (AfDB), Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania pamoja na wanahisa wenzeke zilikubaliana kimsingi kuongeza

mtaji wa hisa ili kufikia Dola za Kimarekani 32.05 milioni ambazo zilipangwa kulipwa kwa awamu.

Hata hivyo, nimebaini kwamba katika mwaka wa fedha 2013/14 serikali ilichelewa kulipa awamu ya pili ya hisa 2,967 zenye thamani ya Dola za Kimarekani 2.66 milioni. Hali hii ilipelekea serikali kupoteza hisa zake hizo.

b) Hisa za Serikali kwenye Benki ya Taifa ya Biashara (NBC, 1999 Limited) ziko hatarini kupotea baada ya serikali kushindwa kutumia haki yake ya kununua hisa zaidi (exercise 'share call option') zenye thamani ya TZS.22.53 bilioni ifikapo tarehe 31 Machi, 2015. Uhitaji wa kununua hisa zaidi ndani ya NBC umesababishwa na benki kutokidhi Uwiano wa Mtaji (Capital Adequacy Ratio) katika kuendesha shughuli zake kama ilivyoelekezwa na benki kuu.

Kuchelea kwa serikali kuongeza hisa zake kunatokana na serikali kutokuwa na fungu la bajeti kwa ajili ya utekelezaji huu katika mwaka wa fedha 2012/13. Vivyo hivyo, serikali imeendelea kutokutenga fungu la bajeti katika mwaka wa fedha 2013/14 kwa ajili ya kununua hisa hizo na hivyo kuipelekea Kamati ya hesabu za Serikali ya Bunge kuingilia kati juu ya kigugumizi cha serikali mnamo Novemba, 2014.

Hali hii hapo juu imechangiwa na makubaliano ya kuongeza mtaji kati ya Serikali na ABSA (ambao ndio wanahisa wakubwa ndani ya NBC 1999 Limited). Makubaliano hayo yalitokana na kupungua kwa Uwiano wa Mtaji wa NBC kuliko viwango vilivyowekwa na Benki Kuu. Serikali inajikuta katika wakati mgumu inapotakiwa kununua hiza zaidi (share call option) kutokana na kutokuwa na fedha na hivyo kujikuta inaelekea kupoteza umiliki wa hisa zake ndani ya NBC.

Mapitio yangu ya taarifa ya Msajili wa Hazina iliyotolewa mwezi Novemba, 2014 umebaini kwamba kushuka kwa mtaji wa benki umetokana na mapungufu ya wa menejimenti ya NBC ambayo iko chini ya ABSA.

Hata hivyo, matokeo ya mapungufu menejimenti yanajikuta yakiiathiri Serikali na hivyo kuonyesha kwamba hali kama hii inaweza kujitokeza pia katika mashirika mengine endapo suluhisho la kudumu halitapatikana hivi karibuni.

c) Kwa upande mwingine, mashirika mengine serikali kama vile Shirika la Ndege (ATCL), TAZARA, Shirika la Reli (TRL) yamekuwa yakiendeshwa kwa ruzuku ya serikali na kugubikwa na uhaba wa mtaji hususan shirika la Reli ambalo limekuwa likinusuriwa kwa kupata msaada toka serikalini. Japokuwa hali ya mashirika haya kwa sasa hivi inaweza kujengewa hoja tofauti, lakini michango yao katika ustawi wa nchi ni mkubwa mno.

Katika kesi hizi zote zilizotajwa, kukosekana kwa mfuko wa uwekezaji uliotayari Serikali ilishindwa kufanya vizuri na Ofisi ya Msajili wa Hazina (TRO) pia. Kwa hali hii, wanahisa katika makampuni mengine yanayofanana wanaweza kujaribiwa kuangalia hali hii ya ukomo wa bajeti ya Serikali na kuchagua kubadili mitaji wakiona Serikali ipo katika hali ngumu kibajeti ili waweze kuondokana na umiliki wa Serikali katika makampuni yao. Hivyo kwa maoni yangu kukosekana kwa fedha za uwekezaji kunazuia mikakati ya marekebisho ya mashirika ya kibiashara ya Serikali (GBE) na inapelekea hisa kushuka thamani katika makampuni ambapo Serikali inataka kuwekeza.

5.3.2 Ushiriki hafifu wa Msajili wa Hazina katika Mikutano Mkuu wa Mwaka

Wakati wa ukaguzi wangu nilibaini kuwa, Msajili wa Hazina hakushiriki vya kutosha katika Mikutano Mkuu wa Mwaka (AGMs) wa makampuni ambayo Serikali ina hisa chache na hakuwa na sera na taratibu tayari wa kufuatilia, kupendekeza na kulinda hisa Serikali ikiwa ni pamoja na maslahi ya Serikali katika uwekezaji usiokua na tija. Kwa maoni yangu, kutokana na kukosekana kwa

uwakilishi wa kutosha wa Serikali katika makampuni haya, Serikali inakosa nafasi ya kuchangia maamuzi muhimu ambayo yanaweza kuwa na athari juu ya umiliki wa uwekezaji na maslahi ya mengine.

Katika jukumu la Msajili wa Hazina kusimamia uwekezaji, nilifanya pia tathmini ya uwezo wa kifedha ya Ofisi ya Msajili wa Hazina ofisi na kubaini kuwa Ofisi ya Msajili wa Hazina inategemea sana Ruzuku ya serikali ambayo daima ni ndogo kuweza kusimamia uwekezaji mkubwa wa Serikali ambao unafikia kiasi cha TZS. 19,367.47 Bilioni hadi kufikia tarehe 30 Juni 2014. Ofisi ya Msajili wa Hazina pia hukusanya gawio, makusanyo mengine madogo madogo na michango kutoka makampuni chini ya utawala wake ambapo kiasi cha TZS.108.71 bilioni zilizokusanywa katika mwaka wa fedha 2013/14, lakini mapato hayo hayakufanyika msaada Ofisi ya Msajili wa Hazina kwa sababu haipo katika mpango wa mabakizo (Retention Scheme) kwa sasa, na kwa hiyo makusanyo yote ni yaliwasilishwa mfuko mkuu wa Serikali. Kwa hiyo, uwezo wa Ofisi ya Msajili wa Hazina katika kutekeleza mamlaka yake ni mdogo.

Ukosefu wa fedha za uwekezaji wa Serikali na mapungufu niliyoyataja hapo awali, yanaifanya Ofisi ya Msajili wa Hazina kushindwa kufanya lolote pale ambapo makampuni ambayo Serikali ina maslahi yanapotaka kubadili mitaji yao. Mapungufu haya ya fedha yanaweka maslahi ya Serikali na uwekezaji katika makampuni hayo kuwa katika hatari kubwa sana ya kupotea au kumezwa na hatimaye kupoteza maslahi yote ya kimkakati ya serikali na nchi kwa ujumla. Kwa maoni yangu, ili Serikali iweze kujikwamua na changamoto nilizobainisha katika usimamizi wa uwekezaji wake katika hisa na maslahi mengine hatua zifuatazo ni muhimu kuchukuliwa:

a) Serikali kuanzisha mfuko wa uwekezaji kutokana na mapato inayopokea kutokana fedha za gawio na mapato mengine mbalimbali ili kujijengea mfuko kwa ajili ya uwekezaji wakati

wowote na makampuni ambayo serikali ina hisa au haja ya kubadili mtaji au kushiriki katika fursa nyingine ya uwekezaji ambayo Serikali inaweza kutaka kuwekeza. Kwa hali hii, Serikali inaweza kuruhusu Ofisi ya Msajili wa Hazina kubakia na makusanyo yake yote kwa kipindi maalum (kusema labda miaka mitano) na hivyo kuendeleza kupitia mapendekezo mengine hapa chini.

b) Serikali kupitia Wizara ya Fedha kuanzisha mpango wa mabakizo kwa ajili ya Ofisi ya Msajili wa Hazina ili kuwezesha uanzishwaji wa mfuko wa uwekezaji. Mpango huu pia unaweza kutumika kama kipimo cha utendaji cha Ofisi ya Msajili wa Hazina ambayo itawezesha Serikali kutathmini uwezo wa Msajili katika kuhamasisha mapato kutokana na uwekezaji wake.

c) Ofisi ya Msajili wa Hazina mara kwa mara hupitia utendaji wa uwekezaji na mikakati ya makampuni ambayo Serikali ina hisa chache ili kujua uwepo wa uwekezaji huo kwa Serikali. Kutokana na mapendekezo ya Mwaka ya ripoti ya wawekezaji wenye hisa chache, Ofisi ya Msajili wa Hazina inaweza kuja na mkakati wa kuendelea kuwepo au kutoka kwa makampuni haya ambao utalinda maslahi ya Serikali na ya umma kwa ujumla.

d) Ofisi ya Msajili wa Hazina ianzishe mfumo wa kuhakikisha kwamba Serikali inawakilishwa vizuri na kushiriki katika kufanya maamuzi ya makampuni ambayo Serikali ina hisa kwa manufaa ya umma. Hii itasaidia kuhakikisha Serikali inashiriki vya kutosha katika Mikutano Mkuu wa Mwaka na mikutano mingine ya kufanya maamuzi.

5.3.3 Usimamizi wa Madeni chini ya TRO

Nimepitia majukumu ya kifedha ya ofisi ya Msajili wa Hazina kwa kipindi kinachoishia tarehe 30 Juni 2014. Nia ni kutathmini utayari wa ofisi kuchukua majukumu mapya ambayo awali yalikua chini ya Wizara ya Fedha na aliyekua msimamizi wa makapuni hayo "Consolidated Holding Corporation". Pia nilipitia jinsi ofisi

ilivyoweza kusimamia mikopo na dhamana iliyotolewa na Serikali kwa Mashirika ya Umma, madaftari ya mikopo na kumbukumbu za uwekezaji katika Taasisi za Serikali na uwezo wa kulipa madeni yake.

Pia nilibaini kuwa dhamana nyingi zilizoshindwa kurejeshwa na madeni mengi yasiyotokana na uwekezaji ambayo Serikali ina mkataba nayo hatimaye yalihamishiwa Ofisi ya Msajili wa Hazina. Madeni yanayotokana na fidia, pensheni na maamuzi ya Mahakama yasiyohusiana na uwekezaji yalihamishiwa Ofisi ya Msajili wa Hazina kutoka Wizara ya Fedha. Pia, dhamana zilizokwisha muda wake ambazo kimsingi ni deni la Taifa hazikuweza kuhamishiwa katika idara sahihi ambayo inasimamia madeni ya Taifa .

Pia, nilibaini kuwa madeni yote yasiyo ya uwekezaji ambayo hayahudumiwi na Ofisi ya Msajili wa Hazina, yalihudumiwa kupitia Mfuko Mkuu wa Serikali. Madeni hayo jumla yake ilifikia kiasi cha TZS 721.28 bilioni ukiondoa dhamana zilizokwisha muda wake kiasi cha Dola za Kimarekani (USD) 61.7107 milioni. Hivyo napata wasiwasi na uwezo wa Ofisi ya Msajili wa Hazina kushughulikia madeni makubwa ambayo hayahusiani na kazi ya msingi ya Ofisi hiyo wala hayaendani na bajeti ya Msajili wa Hazina. Kwa maoni yangu asili ya madeni haya yanastahili kuwekwa chini ya ofisi ya Deni la Taifa. (Idara ya Usimamizi wa Madeni) Kwa msingi huu, napendekeza hatua zifuatazo kuchukuliwa:

- Serikali irekebishe na kuweka madeni katika mafungu yasiyo ya uwekezaji na dhamana zilizopita muda wake kisha kuyahamishia Ofisi ya Deni la Taifa ili kuiwezesha Serikali kuanda usimamizi na muundo wa ulipaji wake. Hili linaweza kufanyika kwa Serikali kutoa dhamana (bonds) ambazo zitatumika kama chombo kwa ajili ya kurekodi na kulipa madeni hayo chini fungu sahihi.

- Ofisi ya Msajili wa Hazina ipitie taarifa za madeni yake na kuandaa bajeti ya kutosha kila mwaka ili kulipa madeni yake

yaliyobaki ambayo yanahusiana na uwekezaji pale yanapohitajika kulipwa. Hii itaepusha mkusanyiko zaidi wa madeni.

5.3.4 Usimamizi wa Makampuni ya Serikali yanayoendeshwa Kibiashara na Mamlaka ya Msajili wa Hazina

Tathmini yangu ya mamlaka, uwezo na majukumu ya Msajili wa Hazina nilibaini kuwa kuna Sheria mbalimbali ambazo zina uhusiano na usimamizi wa vyombo Serikali vinavyoendeshwa kibiashara (GBEs), mashirika ya umma, uwekezaji na uuzaji wa mali za Serikali. Kwa maoni yangu kuwepo kwa sheria nyingi kunajenga matatizo katika usimamizi wa uwekezaji.

Kwa upande wa utawala, nilibaini udhaifu mkubwa ikiwa ni pamoja na kutozingatiwa kwa misingi ya utawala hasa katika uteuzi wa Bodi ya Wakurugenzi na Mtendaji Mkuu. Baadhi ya Bodi bado zina wabunge na wafanyakazi wa Ofisi ya Msajili wa Hazina .Jambo hili jambo linaleta mgongano wa maslahi na linakiuka utendaji wa utawala bora. Wakati mwingine, Wizara Mama huingilia kati utendaji na Utawala wa Kampuni ya Serikali yanayoendeshwa Kibiashara. Kwa maoni yangu, Wizara Mama ilitakiwa tu kusimamia maswala ya Sera na uratibu na wabunge wabaki na jukumu la ungalizi.

Kwa misingi hiyo, nashauri hatua zifuatazo kuchukuliwa ili kuwezesha utawala bora kwa makampuni yanayomilikiwa na Msajili wa Hazina.

a) Serikali kuharakisha zoezi la kutunga Sheria ya Msajili wa Hazina ili kumwezesha Msajili wa Hazina kukabiliana na masuala ya utendaji na Utawala na Wizara Mama kubakia na jukumu la uangalizi tu.

b) Nasisitiza mapendekezo yangu niliyotoa katika ripoti ya Ukaguzi ya Mashirika ya Umma na Taasisi nyingine kwa mwaka wa fedha 2012/13 kwamba, Wabunge na wafanyakazi wa Msajili wa Hazina

wasiwe wajumbe wa Bodi ya Wakurugenzi katika Shughuli za Serikali ili kuepuka mgongano wa maslahi na kuboresha uwajibikaji wa makampuni kupitia Bodi yao ya Wakurugenzi na Wizara mama kutoingilia kati katika shughuli na utawala wa Makampuni ya Serikali yanaendeshwa Kibiashara.

Naamini kuwa kama Serikali itatekeleza mapendekezo haya, uwezo mkubwa wa makampuni yanayomilikiwa Serikali na taasisi utafunguliwa.

5.4 Ukaguzi wa Deni la Taifa

5.4 .1Utangulizi

Deni la Taifa linatafsiriwa na Wizara ya Fedha kama madeni ambayo Serikali Kuu na idara zake zinawajibika kuyalipa. Sheria ya Madeni, Dhamana na Misaada ya Serikali ya mwaka 1974 (iliyorekebisha 2004) ndio sheria inayoongoza uendeshaji wa shughuli za deni la taifa. Kulingana na vifungu namba 3 na 6 vya sheria ya Madeni, Dhamana na Misaada ya Serikali, 1974 Waziri wa Fedha ndiye mwenye dhamana ya kukopa na kutoa dhamana kwa niaba ya Serikali.

5.4.2 Mseto wa Deni la Taifa

Deni la Taifa kufikia tarehe 30 Juni, 2014 lilikuwa TZS.26,487.4 bilioni. Mseto wa deni la taifa unajumuisha deni la Ndani lenye thamani ya TZS.7,144.5 bilioni na deni la Nje lenye thamani ya TZS.19,342.9 bilioni kama inavyoonyeshwa katika **Kielelezo Na.12** chini;

Kielelezo 13: Mseto wa Deni la Taifa

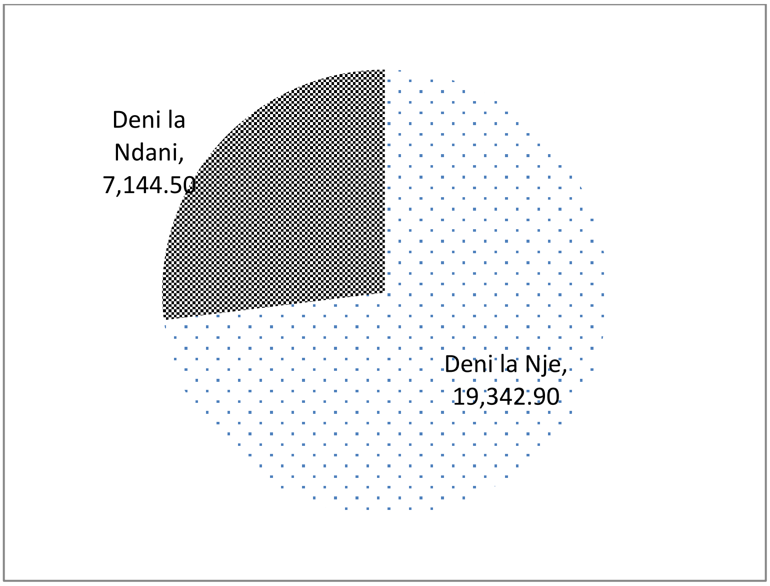

Katika mwaka huu wa fedha, jumla ya TZS.6,374.3bilioni zilipokelewa kutoka kwa wafadhili wakati TZS.3,240.1 sawa na asilimia 17.8 ya makisio ya makusanyo ya fedha taslimu.

Deni la taifa limekuwa likiendelea kukua kila mwaka kutokana na kuwepo kwa nakisi ya mapato ya serikali na matumizi, ubadilishwaji wa hati za ukwasi kugharamia bajeti ya serikali, na pia ukopaji kwa ajili ya shughuli za maendeleo. Jedwali hili hapa chini, laonyesha ukuaji wa deni la taifa katika kipindi cha miaka 5 iliyopita.

Jedwali 21: *Ukuaji wa Deni la Taifa katika Kipindi cha Miaka 5*

	2009/10	**2010/11**	**2011/12**	**2012/13**	**2013/14**
Deni la Ndani, TZS bilioni	2,254	3,707	4,076	5,775	7,144.50
Deni la Nje, TZS bilioni	7,858	10,735	12,430	15,634	19,343
Jumla ya Deni la Taifa, TZS bilioni	10,112	14,442	16,506	21,409	26,487

Kielelezo 14: Ukuaji wa Deni la Taifa katika Kipindi cha Miaka 5

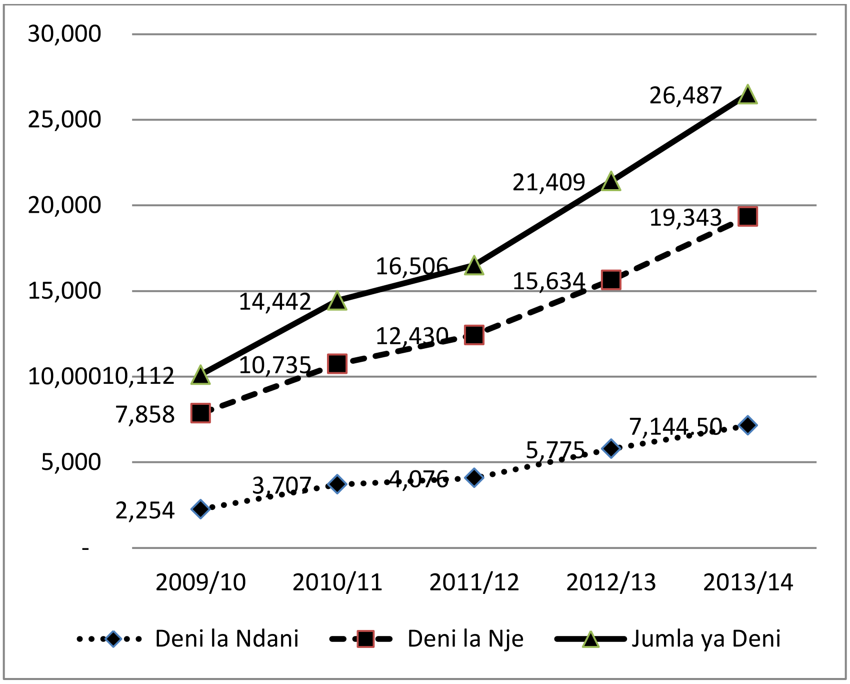

Chanzo: *Taarifa za Hesabu zilizokaguliwa – VT 22*

5.4.3 Mseto wa Deni la Ndani

Mseto wa deni la ndani unajumuisha dhamana zinazouzwa sokoni, na zisizouzwa zenye ukomo tofauti kama vile dhamana za muda mrefu na hati fungani. Mwishoni mwa mwaka wa fedha, Juni 2014, Deni la ndani lilifikia TZS.6,986.5 bilioni ikilinganishwa na kiasi cha TZS.5,775.1 bilioni zilizofikiwa mwishoni mwa Juni, 2013. Deni la ndani limeongezeka kwa TZS.1,211.5 bilioni sawa na asilimia 21 ya nyongeza ya deni la ndani lililorekodiwa.

Ongezeko la deni la ndani limetokana na serikali kushindwa kufikia malengo ya ukopeshwaji katika soko la nje hivyo kulazimika kukopa zaidi katika soko la ndani. Sababu nyingine iliyopelekea deni kukua ni ubadilishwaji wa hati za ukwasi(liquidity papers) kugharamia matumizi ya serikali. Vivyo hivyo, makusanyo ya mapato kuendelea kutokidhi matumizi nayo

imeipelekea serikali kuendelea kukopa kwa kutumia Hati fungani na za dhamana za muda mrefu ili kugharamia bajeti ya serikali.

Katika soko la ndani, benki za kibiashara zimekuwa zikiongoza kwa kumiliki sehemu kubwa ya deni kwa kiwango cha asilimia 51.5. Taasisi za kibenki za kibiashara zimekuwa zikikuza uwekezaji katika deni la ndani kwa kipindi cha miaka 3 mfulilizo. Katika mwaka wa fedha 2013/14, benki za kibiashara zilikuwa zinamiliki asilimia 51.5 ya deni la ndani na huku Benki Kuu ikimiliki asilimia 21.1 ya deni kama inavyoonyeshwa katika **jedwali Na 22 hapa chini:**

Jedwali 22: **Mseto wa Deni la Ndani**

Wakopeshaji	2011//12		2012/13		2013/14	
	TZS, Bilioni	Asilimia	TZS, Bilioni	Asilimia	TZS, Bilioni	Asilimia
Benki Kuu ya Tanzania	1,172.8	25.8	1,443.5	24.9	1,571.8	21.1
Benki za Kibiashara	2,100.2	46.2	2,771.6	48.0	3,679.4	51.5
Mifuko ya Hifadhi, TZS	704.6	15.5	808.4	14	1,078.8	15.1
Bima	254.6	5.6	288.7	5.5	500.1	7
Wadau Wengineo	250.0	5.5	346.4	5.6	242.9	3.4
Taasisi zisizokuwa za Kibenki	3.6	1.4	115.4	2	71.4	1
	4,485.9	**100%**	**5,774.2**	**100%**	**7,144.5**	**100%**

Chanzo: ***MKUKUTA na Hesabu za Mwaka Fungu 22***

Napenda kutoa rai kwa serikali kuboresha soko la upili (Secondary Market) ili kuwezesha amana zinazonunuliwa katika soko la awali (Primary) ziweze kuuzwa na kununuliwa. Umiliki wa asilimia 51.5 za mabenki ya kibiashara kwenye deni la ndani unachangia kuadimika kwa mitaji na hivyo kupelekea hiyo mitaji michache inayopatikana kuwa ghali. Isitoshe, wawekezaji binafsi

wanashindwa kununua dhamana za serikali kutokana na kutokuwa na uhakika wa kuziuza katika soko la upili

5.4.4 Mseto wa Deni la Nje

Hadi tarehe 30 Juni 2014 Deni la nje lilikuwa TZS 19,342 bilioni sawa na asilimia 73.1% ya deni la Taifa .Sehemu kubwa ya mseto wa Deni la Taifa inatokana na Deni la Nje. Mseto wa deni unajumuisha mikopo kutoka mashirika ya kimataifa, mikopo ya bidhaa ndani na nje, mikopo ya kibiashara, nchi wahisani na taasisi za kimataifa.Deni hili liliongezeka kwa TZS 3,708.6 bilioni sawa na 23.7% ikilinganishwa na deni la nje la TZS 15,634.2 la mwaka 2012/2013.Hata hivyo Jumla ya TZS 3,084.9 bilioni zilipokelewa kutoka nje ikilinganishwa na bajeti ya TZS 3,855.2 bilioni.Mlinganisho wa Madeni ya nje kwa aina tofauti ya vyanzo ni kama ilivyo katika **Kielelezo Na 14**hapa chini.

Kielelezo 15: Mseto wa Deni la Nje

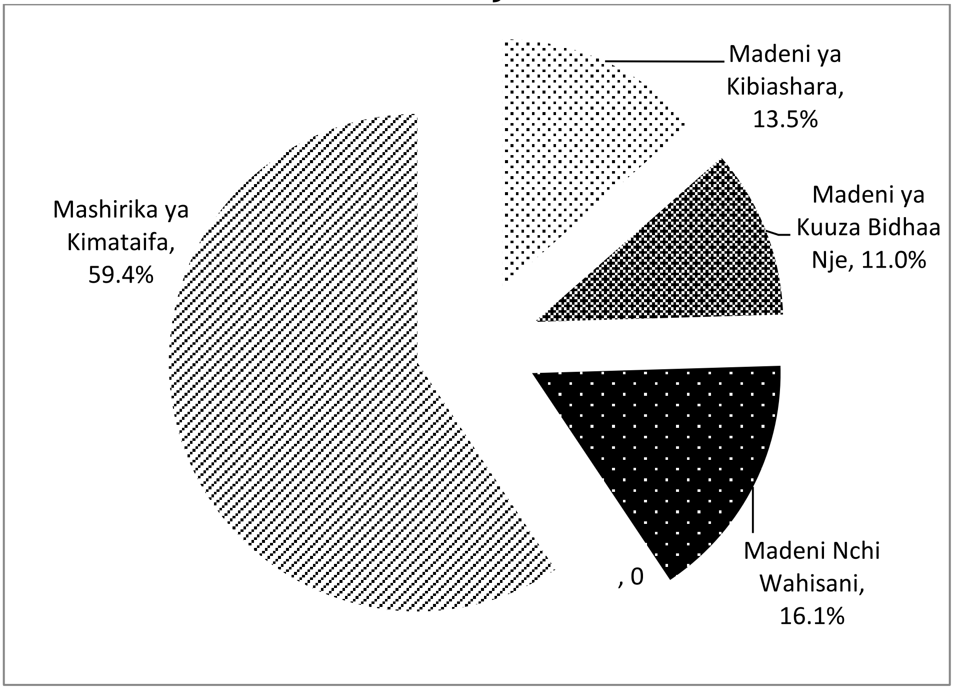

Uchambuzi wangu umebaini kwamba sehemu kubwa ya fedha za mkopo kutoka nje zilielekezwa kwenye miradi ya maendeleo sambamba na malengo ya MKUKUTA.

Ukaguzi wangu umebaini kwamba ongezeko la deni la nje limechangiwa na ukopaji kutoka Mashirika ya Kimataifa kama vile IDA ambako tumepokea jumla ya TZS.1,641.2 kwa ajili ya miradi ya maendeleo na ya kijamii ikiwemo Nishati na Gesi (TZS.165.9 bilioni), Sekta ya Usafiri (TZS.271.3 bilioni), Sekta ya Maji (TZS.210.7 bilioni), Mradi wa Kupunguza Umaskini (TZS.140.5 bilioni) na miradi mingineyo.

Vile vile serikali ilipokea TZS.93.9 bilioni kutoka nchi wahisani, EXIM benki 918.4 bilioni, na TZS.431.4 bilioni kutoka kwenye benki za kibiashara. Fedha hizo zilielekezwa katika miradi ya bomba la gesi, TZS.510.8 bilioni,Gesi Asilia ya SongoSongo, TZS.239.8, Ukarabati wa Chuo cha Muhimbili, TZS.24 bilioni, na miradi mingineyo.

Mikopo kutoka kwenye benki za kiabiashara ilielekezwa katika Makubaliano ya Muda ya Mkopo (Term Facility Agreement Credit) kutoka benki ya Credit Suisse (TZS.406.8 bilioni), HSBC benki TZS.12.5 bilioni, Danske benki TZS.12.1 bilioni ambazo zilipelekwa kuboresha miradi ya maendeleo kama vile barabara ya Tanzania – Zambia, mtambo wa kufua umeme MW60 huko Nyakato, Mwanza. Uchambuzi zaidi wa pesa zilizopokelewa na miradi iliyofadhiliwa umeonyeshwa kwenye **Kiambatanisho 12.**

5.4.5 Kutoingizwa Dhamana za Serikali katika Mseto wa Deni

Nimebaini kwamba serikali imekuwa ikitoa udhamini wa mikopo kwa kwa taasisi za kijamii kama vile Mamlaka ya Vitambulisho (NIDA), na Bunge. Hata hivyo, udhamini wa mikopo hiyo umekuwa ukiendelea pasipo kuingizwa katika Deni la taifa.

Vilevile, serikali imekuwa ikifanya malipo ya mikopo kwa taasisi zilizokiuka masharti ya udhamini. Mikopo hiyo bado imeendelea kutoingizwa katika hesabu za mseto wa deni la taifa.

Kwa mtizamo wangu, aina ya udhamini huu kwa hali halisi ya kiuchumi ndani ya taasisi hizi unastahili kuwa mkopo halisi kwa serikali na hivyo uhusishwe ndani ya hesabu za fungu 22 – Deni la Taifa.

5.4.6 Kukosekana kwa usuluhishi wa malipo kati ya Serikali na Benki Kuu

Uhakiki wa malipo ya Serikali kwenda Benki Kuu kwa ajili ya kulipia gharamazaUkwasi(liquidity Management costs) pamoja na riba inayotozwa Serikali kwenye Nakisi yake katika kipindi chamwaka 2012/13 na 2013/14 umebaini kuwepo kwa tofauti ya TZS.20,615,511,725ambayo haijaweza kufanyiwa usuluhishi. Tofauti hii imeonekana kutokana na uwepowa tofauti kwenye hati za madai kutoka Benki Kuu ikilinganishwa na malipoyanayohakikiwa na Serikali na kulipwa.

Nimeelezwa kwamba, Mhasibu Mkuu wa Serikali amekuwa akifanya uhakiki wa hati zamalipo na kisha kulipa kiasi anachoona ni halali pasipo kumshirikisha mdeni wake,Benki Kuu. Tofauti ya madai inaonyeshwa katika jedwali lifuatalo hapa chini;

Jedwali 23: Mseto wa Deni la Ndani

	Hati ya Madai kutoka Benki Kuu TZS (milioni)	**Uhakiki Kutoka Serikalini TZS (milioni)**	**Kiwango Kilicholipwa na Serikali TZS (milioni)**	**Tofauti ambayo haijasuluishwa, TZS (milioni)**
	A	**B**	**C**	**A-B**
Gharama za Uendeshwaji wa Ukwasi	41,746.8	30,793.8	30,793.8	10,952.9
Tozo ya Nakisi ya Serikali mwaka 2011/12 na 2012/13	62,232.4	53,223.5	50,000.0	9,008.8
Tozo ya Nakisi ya Serikali mwaka 2012/13 na 2013/14	44,301.1	43,647.7	30,000.0	653.7
Jumla				**20,615.5**

Nashauri idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali kufanya usuluhisho ya hati zote za madai pindi zinapoletwa na Benki Kuu. Endapo kutatokea tofauti, maridhiano yafanyike ili kuondoa tofauti hizo kabla ya kufanya malipo.

5.4.7 Tathmini ya Utendaji wa Dhamana za Serikali katika Soko la Ndani

Kulingana na Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali wa mwaka 2013/2014 ulioandaliwa na Kamati ya Maendeleo ya Masoko ya Dhamana, serikali ilipanga kukopa TZS.1,904 bilioni (Thamani ya Uso) kutoka soko la ndani ili kugharamia bajeti ya serikali pamoja na gharama ya kurudisha dhamana sokoni. Serikali ilipanga kukopa kwa kuuza hati fungani zenye wastani wa Thamani ya Uso (Face Value), TZS.618.6 ambazo ni asilimia moja ya Pato la Taifa. Ukomo wa ukopaji huu uliridhiwa baina ya Serikali na Chombo cha Kusimamia Sera ya Dhamana (Policy Support Instrument) kwa uangalizi wa IMF. Pia, serikali ilipanga kutumia kiasi cha TZS.1,286 bilioni ili kukomboa dhamana za serikali. Hata hivyo, nimebaini mapungufu yafuatayo wakati wa utekeleza wa Mpango:

a) Tofauti za Kimsingi katika Kugharamia Hati za Muda Mfupi

Aya ya 3.0 ya Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali wa mwaka 2013/2014 inabainisha kwamba serikali ilipanga kuuza Hati Fungani zenye Thamani ya Uso, TZS.997 bilioni. Hata hivyo, kufikia mwezi Mei serikali tayari ilishauza Hati fungani zenye Thamani ya Uso TZS.2,262 na hivyo kupelekea ongezeko la asilimia 125 kwenye ukopaji.

Jumla ya Hati fungani zenye thamani ya TZS.1,680 bilioni ziliuzwa kwa ajili ya kulipia dhamana za serikali zilizoisha muda. Kiwango hicho ni kikubwa kuliko kile kilichopendekezwa katika Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali (takribani mara mbili zaidi). Isitoshe, Hati za Ukwasi zenye thamani ya (face value)TZS.580.9 zilibadilishwa na kisha kurudishwa sokoni ili kugharamia bajeti ya serikali.

b) Ukopaji wa Ndani kuvuka Ukomo

Serikali ilikubaliana na ukomo wa kukopa ndani ya soko la ndani wa asilimia 1 ya Pato la Taifa. Ukomo huu ni mwendelezo wa Program ya Shirika la Fedha Duniani (PSI - IMF) kuzisaidia nchi zenye uhitaji wa fedha kwa kukopa ndani ya

soko la ndani pasipo kuleta athari za kiuchumi. Ukomo huu unaendana sambamba na Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali 2013/14 ambapo serikali ilipaswa kukopa kwa kuuza dhamana zisizodi TZS.618.6 bilioni katika soko la ndani.

Hata hivyo, mapitio ya taarifa ya utekelezaji wa bajeti inaonyesha kwamba serikali ilikopa zaidi ya asilimia 58 ya ukomo kwa kuuza dhamana zenye thamani ya TZS.967.7 bilioni. Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali ilinieleza kwamba ukomo huu ulifanyiwa marekebisho na kuongezwa, japo sikuweza kupata vielelezo thabiti juu ya mabadiliko ya ukomo.

c) Ukopaji wa Ndani Uliozidi Malengo

Serikali ilipanga kukopa kwa kuuza dhamana zenye Thamani (face value) ya TZS.1,904 bilioni kwenye soko la ndani kwa ajili ya kuendesha bajeti ya serikali na pia kugharamia dhamana zilizokomaa na hivyo kurudishwa sokoni.

Badala yake, serikali iliuza dhamana zenye thamani ya TZS.3,169 bilioni sawa na ongezeko la asilimia 66.4. Ongezeko la ukopaji huu lina athari kubwa katika utekelezaji wa bajeti yote kwani serikali inalazimika kutenga pesa zaidi kwa ajili ya kugharamia dhamana hizi kwa kulipa riba na gharama nyingine ambazo hazikuwa katika bajeti.

d) Ukosefu wa Uwiano Sawia wa Ukomo katika Dhamana za Serikali

Muundo wa Dhamana za Serikali katika Deni la Ndani umegubikwa na wingi wa dhamana za muda mfupi. Kulingana na Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali wa mwaka 2013/2014 ulioandaliwa na Kamati ya Maendeleo ya Masoko ya Dhamana, serikali ilipanga kuuza dhamana za muda mrefu. Nia hasa ilikuwa kuiwezesha serikali kuleta uwiano sawia wa muundo wa dhamana zake katika soko na hivyo kuipunguzia gharama za kulipa dhamana hizo katika vipindi vya pamoja.

Hata hivyo, nimebaini kwamba serikali iliuza zaidi Hati fungani pamoja na Dhamana za muda mfupi, miaka 2, na hivyo kuendelea kuiongezea serikali gharama za ulipaji katika vipindi vifupi. Hali hii ni kinyume na Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali na pia kinyume na Mkakati wa Taifa wa Deni, 2002 (National Debt Strategy, 2002).

Napenda kuishauri serikali kuongeza ushindani katika soko la ndani la dhamana za serikali na hivyo kuongeza ushawishi wa ununuzi wa dhamana za muda mrefu.

5.5 Ukaguzi wa Awali wa Malipo ya Mafao ya Wastaafu

Sehemu hii ya ripoti inawasilisha mambo ya msingi yaliyojitokeza kwenye ukaguzi wa awali wa Malipo ya Mafao ya Wastaafu (Pensheni) katika kipindi cha mwaka 2013/14.

5.5.1 Utangulizi

Ukaguzi wa awali wa malipo ya mafao ya wastaafu unafanyika kwa kuzingatia ibara ya 143 ya Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, 1977 (marekebisho, 2005) na Kifungu cha 29 na 5 (a) cha Sheria ya Ukaguzi No. 11 ya mwaka 2008 ambayo inamtaka Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kujiridhisha na kuruhusu malipo yafanyike kutoka katika Mfuko Mkuu wa Serikali na kuhakikisha kwamba ibara ya 136 ya Katiba imezingatiwa.

Hivyo ni muhimu kufanya ukaguzi wa awali kwenye malipo yote ya Serikali ambayo sio rahisi kuyatabiri na kutengewa fedha za matumizi katika bajeti ya mwaka 2013/14.

5.5.2 Lengo la kufanya Ukaguzi wa Awali

Sababu kuu ya kufanya ukaguzi wa awali ni kusimamia usahihi wa malipo ya Mafao ya Wastaafu ili kuweza kubaini/kugundua mapema kasoro zinazoweza kujitokeza ili kuwawezesha wastaafu kulipwa mafao sahihi. Vile vile ukaguzi wa awali unasaidia kunusuru malipo ambayo yanaweza kufanyika kimakosa kwa mstaafu asiyestahili.

Kwa upande mwingine, ukaguzi wa awali unalenga kuhakikisha kwamba Sheria za Mafao, kanuni na taratibu za utumishi wa umma, Muundo (aina) wa utumishi (scheme of service), mawasiliano, na Ngazi za mishahara zinazingatiwa.

5.5.3 Mawanda ya Ukaguzi

Hoja za ukaguzi na mapendekezo yake ndani ya ripoti hii haihusishi watumishi wa umma ambao mafao yao yanashughulikiwa na Mfuko wa Hifadhi ya Jamii wa Watumishi wa Umma (PSPF).

Ukaguzi wa awali wa malipo ya Mafao ya Wastaafu umefanyika katika maeneo yafuatayo:

- Watumishi wa umma, watoa huduma mchanganyiko, wanajeshi na viongozi wengine, walimu, na maafisa usalama.
- Malipo ya kimkataba kwa viongozi wa kisiasa, wageni toka nje, wastaafu waliorejeshwa kwenye utumishi, na raia waliopewa ajira wakiwa na umri wa miaka zaidi ya 45
- Kiinua mgongo kwa watumishi wasiokuwa na mafao, na pia
- Malipo kwa viongozi wa juu, na askari polisi

5.5.4 Ufafanuzi wa Hoja za Ukaguzi na Mapendekezo

Hoja kuu zilizojiri katika ukaguzi wa awaliwa malipo ya Mafao ya Wastaafu pamoja na mapendekezo yake kwa mwaka wa fedha 2013/14 unaonyeshwa katika sehemu ya ripoti hii kama ifuatavyo:

5.5.4.1 Utekelezaji wa Mwaka (Ufanisi wa Kiutendaji)

Katika kipindi cha mwaka 2013/14, Ofisi ya Ukaguzi ilianza ukaguzi ikiwa na majalada 70 yaliyotokana na ukaguzi wa kipindi cha mwaka 2012/13.

Kipindi hiki, majalada ya wastaafu 4,738 yaliletwa kwa ajili ya kukaguliwa. Majalada 4,764 yalikaguliwa na kuidhinishwa, majalada 200 sawa na asilimia 5 yalirejeshwa kwa Maafisa Masuuli wahusika kwa ajili ya masahihisho, na majalada 44 yalikuwa bado yakiendelea na ukaguzi wakati wa kufunga mwaka wa fedha 30 Juni, 2014 kama inavyoonyeshwa katika **jedwali Na 24** hapa chini:

Jedwali 24: Idadi ya Majalada ya Wastaafu

Maelezo	Majalada
Idadi ya majalada 1 Julai, 2013	70
Majalada yaliyopokelewa	4,738
Jumla ya Majalada kwa Ukaguzi	**4,808**
Majalada Yaliyokaguliwa	4,764
Majalada Yaliyobaki 30Juni, 2014	**44**

5.5.4.2 Ukokotoaji Usio Sahihi wa Mafao ya Wastaafu

Ukaguzi wangu wa malipo ya majalada ya Mafao ya Wastaafu umebaini kwamba baadhi ya malipo ya wastaafu yalikokotolewa isivyo sahihi. Kati ya majalada 4,764 ya wastaafu yaliyokaguliwa, malipo ya majalada 355 yalibainika yamezidishwa kwa kiasi chaTZS.982,514,159huku majalada 283 yakiwa yamepunjwa malipo ya TZS.281,456,311 kama inavyoonyeshwa katika **Jedwali 25**na **Jedwali 26**hapa chini:

Jedwali 25: *Mafao ya Wastaafu yaliyozidishwa*

S/N	Maelezo	Idadi ya Kesi	Kiasi (TZS)
1	Kipindi kilichozidishwa	156	458,289,494
2	Mishahara iliyozidishwa	101	313,598,270
3	Makosa katika Ukokotoaji	26	89,761,932
4	Mapunjo NSSF	43	48,217,808
5	Mapunjo katika madeni/Mikopo	29	72,646,655
	Jumla	**355**	**982,514,159**

Jedwali 26: Mafao ya Wastaafu yaliyopunjwa

S/N	Maelezo	Idadi ya Kesi	Kiasi (TZS)
1	Kipindi kilichozidishwa	191	156,020,781
2	Mishahara iliyozidishwa	63	38,313,356
3	Makosa katika Ukokotoaji	20	79,852,140
4	Mapunjo NSSF	8	7,127,076
5	Mapunjo katika madeni/Mikopo	1	142,959
	Jumla	**283**	**281,456,312**

Uchambuzi huu hapo juu unadhihirisha umuhimu wa ukaguzi wa awali katika malipo ya Mafao ya Wastaafu, kwani pasipo kufanyika serikali ingepoteza jumla ya TZS.701,057,848. Hivyo basi, uokoaji wa fedha hizo ni mojawapo ya mchango wa Ofisi yangu. Pia,

ukaguzi wa awali umeweza kuelezea athari zinazoweza kuletwa na Maafisa Masuuli ambazo zingeweza kuigharimu Serikali na Wastaafu endapo ukaguzi usingefanyika.

5.5.4.3 Ucheleweshwaji Usiokuwa na Tija katika Kuandaa Mafao ya Wastaafu

Ukaguzi wangu wa malipo ya awali ya Wastaafu, umebaini baadhi ya malipo ya wastaafu yamekuwa yakichelewa kuwasilishwa PSPF na waajiri. Ucheleweshwaji huu umepelekea baadhi ya wastaafu kushindwa kuandaliwa malipo yao na pia kuigharimu Serikali tozo(Penalty). Kwa maoni yangu, fedha za adhabu na ugumu wa maisha wanaoupata wastaafu vingeweza kuepukika endapo michango ya watumishi ingekuwa ikiwasilishwa katika muda muafaka.

Changamoto nyingine inayopelekea mafao ya wastaafu kuchelewa ni kutokana na baadhi ya waajiri kuwasilisha nyaraka za mafao ambazo hazijitoshelezi na hivyo kutofautiana na ukokotoaji unaofanyika wakati wa uhakiki. Hali hii inapojitokeza, Ofisi yangu imekuwa ikiwaagiza waajiri kuleta nyaraka zilizokosekana na hivyo wakati mwingi zoezi zima kugubikwa na ucheleweshaji.

Kutokana na mapungufu ya kiutendaji, napenda kuishauri Serikali kufanya yafuatayo;

- Wizara ya Fedha ichukue jukumu la kufanya zoezi la kutambua michango yote iliyocheleweshwa na ile ambayo muda wake wa kuwasilishwa umepitiliza kuhakikisha kwamba imelipwa kutoka kwenye Wizara na idara zake, Taasisi na Mashirika ya Umma. Hii itapelekea waajiri kurudia makisio ya bajeti.
- Mlipaji Mkuu wa Serikali na Maafisa Masuuli kuhakikisha kwamba vitengo ambavyo viko chini ya mamlaka zao vinawasilisha michango ya watumishi katika mifuko ya Hifadhi ili kuepuka ucheleweshwaji pamoja na adhabu.
- Watumishi wanaoandaa malipo ya mafao wazingatie kanuni na taratibu za ukokotoaji kwa kuhakikisha kwamba nyaraka zote muhimu zimeambatanishwa

5.5.4.4 Malikimbizo ya Michango kutokana na Taarifa zenye makosa za Waajiriwa TZS.299,978,036

Waraka wa Serikali wenye kumbu. Namba EC/AG/120/08/64 wa tarehe 14 Mei, 2009 unawataka waajiri wote kuhakikisha kwamba wanaingiza taarifa sahihi za watumishi kwenye mtandao wa malipo ya mishahara na pia makato/michango yote ya kisheria inawasilishwa kwenye mifuko ya Hifadhi katika wakati muafaka. Vilevile, Maafisa Masuuli ambao watasababisha uchelewaji wa michango hiyo watabeba majukumu ya kulipa adhabu zote zitakazotokana na ucheleweshaji wa michango.

Nimebaini kwamba kuchelewa kuwasilisha michango ya watumishi kumepelekea serikali kulimbikiza deni la TZS.299.9 bilioni katika kipindi cha mwisho wa mwaka kama inavyoonyeshwa kwenye **Kiambatisho 13**. Malimbikizo haya yalitokana na kutowasilisha michango kwa wakati na Maafisa Masuuli na michango iliyokatwa kutoka kwenye mishahara tofauti na mishahara sahihi iliyolipwa na mchangiaji.

Majadiliano na uongozi ulibaini kwamba ucheleweshaji wa uwasilishaji wa michango ya mafao kisheria unatokana na kutojazwa taarifa sahihi za watumishi kwenye mfumo wa LAWSON. Kwa mantiki hiyo basi, ujazaji usio sahihi wa taarifa za watumishi unaofanywa na Maafisa Masuuli unapelekea serikali kuingia kwenye gharama zisizostahili na pia kuwanyima watumishi stahiki zao za mafao wanapostaafu.

Napenda kuwashauri Maafisa Masuuli wajaze taarifa sahihi za watumishi katika mfumo wa LAWSON na kuwasilisha michango ya watumishi katika muda muafaka.

5.5.4.5 Maandalizi ya Bajeti yasiyo Halisi ya Kitengo cha Mafao (Pensheni)

Makisio ya bajeti ya Kitengo cha Mafao kwa mwaka 2013/14 yalikuwa TZS.278.7 bilioni, huku matumizi halisi yakiwa TZS.265.0 bilioni na hivyo kupelekea kiasi cha TZS.13.6 bilioni kushindwa kutumika sawa na asilimia 4.9.

Kwa upande mwingine, nimebaini kwamba katika mwaka wa fedha kitengo cha mafao kimetengewa bajeti ya TZS.462.7 bilioni na hivyo kuleta tofauti ya TZS.184 bilioni sawa na ongezeko la asilimia 66 ukilinganisha na makisio ya bajeti ya kipindi kilichopita.Mapitio zaidi ya taratibu za maandalizi ya bajeti katika kitengo cha Pensheni yamebaini mapungufu yafuatayo:

- Jeshi la Polisi ndio taasisi pekee ya serikali inayoleta taarifa za watumishi wake kwa ajili ya maandalizi ya bajeti.
- Kukosekana kwa taratibu za mawasiliano rasmi kati ya kitengo cha mafao na idara za serikali
- Kuandaa bajeti ya kipindi kinachofuata kwa kuweka nyongeza katika bajeti iliyopita.

Kwa muktadha huu, ni maoni yangu kwamba makisio ya mafao ya wastaafuyamekuwa yakifanyika pasipo kuzingatia uhalisia kutokanana kukosekana kwa taarifa muhimu kutoka kwa idara za serikali ukiachilia Jeshi la Polisi. Istoshe, ongezeko la asilimia 66 ya makisio ya bajeti ya mwaka 2014/15 halijaweza kujengewa hoja/uthibitisho/uhalali.

Naishauri serikali kuboresha mfumo wa maandalizi ya bajeti na kuwezakuingiza taarifa za watumishi kutoka idara zote husika.

SURA YA SITA

MFUMO WA UTHIBITI WA NDANI

6.0 Utangulizi

Sura hii inaainisha hoja za ukaguzi kutoka katika taasisi zilizo katika Serikali Kuu zinazohusiana na mambo mbalimbali yaudhibiti wa ndaniikiwa ni pamoja na; utendajiwa Kamati za Ukaguzi, utendaji kazi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani, Udhibiti wa jumla wa mfumo wa Teknolojia ya Habari, mchakato wa kutathmini viatarishi pamoja udhibiti na uzuiaji udanganyifu

6.1 Mambo muhimu yatokanayo na tathmini ya mfumo wa udhibiti wa ndani.

Ufuatao ni muhtasariwa matokeoya ukaguzi wa mwaka2013/14:

6.1.1 Udhaifu katika utendaji wa kitengo cha ukaguzi wa ndani.

Kanuni Na.28(1) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka 2001 inahitaji Maafisa Masuuli wa kila taasisi chini ya Serikali Kuu kuanzisha na kuendeleza kitengo cha Ukaguzi wa ndani.

utendaji wa kitengo cha Ukaguzi wa ndani katika taasisi zilizo chini ya Serikali Kuukwa mwaka2013/14 matokeo yake kwa Muhtasari ni kama yanavyoonekana katika **jedwali Na.27**hapa chini.

Jedwali 27: *Mapungufu katika ufanisi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani*.

	Mapungufu yaliyobainishwa kutokana na ukaguzi
Ufanisi katika kitengo cha ukaguzi wa ndani	Baadhi ya vipengele vya ukaguzi havikukaguliwa na wakaguzi wa ndani
	Upungufu wa watumishi katika kitengo cha Ukaguzi wa ndani
	Mapendekezo ya wakaguzi wa ndani kutokufanyiwa kazi na menejimenti
	Kutokutumika kwa mkataba kwa wateja wa ukaguzi wa ndani uliopitishwa
	Upungufu wa fedha katika kusaidia kazi za kitengo cha ukaguzi wa ndani katika kufanya kazi zao kwa ufanisi.
	Kitengo kinakosa vitendea kazi kama vile kompyuta na magari

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Kielelezo Na.15 kinaonyesha asilimia ya mapungufu katika utendaji kazi wa Kitengo cha Ukaguzi wa ndani yaliyoonekana

katika taasisi tofauti zilizo chini ya Serikali Kuu, ambapo;-asilimia 64 ya mapungufu yote yalitoka katika mafungu (Votes), asilimia 14 katika wakala wa Serikali, asilimia 14 kutoka katika balozi na asilimia 7 ya mapungufu yalitoka katika taasisi nyingine.

Kiambatisho Na.14-16 kinaonyesha kwa kina orodha ya taasisi zenye mapungufu katika ufanisi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani.

Kielelezo 16: Chati ya zenye mapungufu katika ufanisi wa kitengo cha ukaguzi wa ndani

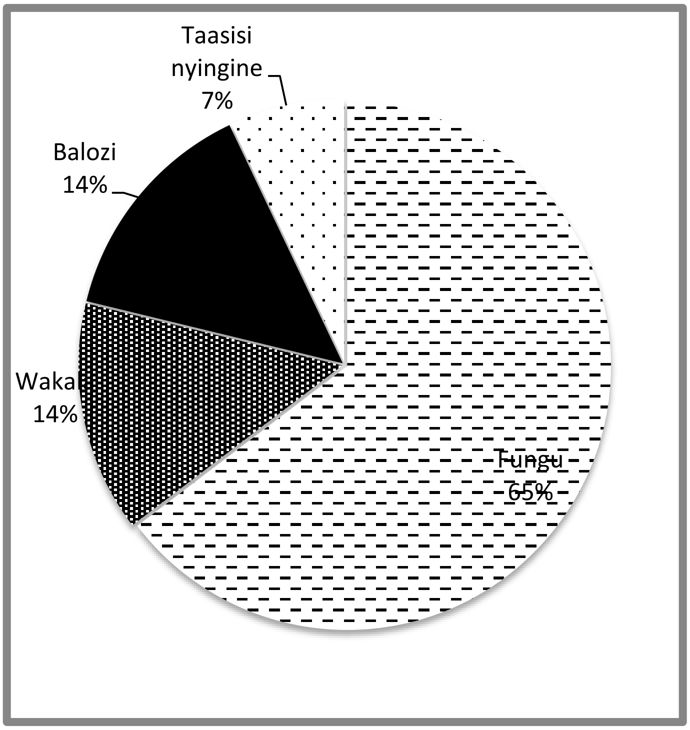

Chanzo:Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Kutokana na kielelezo Na.17 hapo juu, ninapendekezwa kwamba Serikali Kuu iboreshe ufanisi katika vitengo vya ukaguzi wa ndani. Nashauri pia ihakikishe kuwa kuna rasilimali watu za kutosha, fedha pamoja navitendea kazi.

6.1.2Mapungufu katikaUtendajiwa Kamati za Ukaguzi

Kanuni ya 30ya Kanuni ya Fedhaza Umma, 2001inahitajikila chombochini yaSerikali Kuukuwa nakamati ya ukaguzi.

Wakati wa mapitioya utendaji waKamati za Ukaguzikatika vyomboSerikali Kuu kwa mwaka2013/14, mapungufu yafuatayoyalibainikakama yanavyoonekana katika **Jedwali Na.29** hapa chini.

Jedwali 28:Mapungufu katikaUtendajiwa Kamati ya Ukaguzi

Utendaji wa Kamati Za Ukaguzi	Kutoandaliwa kwa taarifa ya mwaka ya Kamati za Ukaguzi
	Kutofanyika kwa vikao vya kila robo mwaka na kukosekana kwa mihutsari ya vikao
	Mikakati ya mwaka na mipango mikakati kutothibishwa na kamati za ukaguzi
	Kutomwalika Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu kwenye vikao vya Kamati za ukaguzi
	Baadhi ya Taasisi bado hazina Kamati za Ukaguzi
	Muundo wa Kamati za Ukaguzi bado una mapungufu
	Kamati za Ukaguzi kutopitia Hesabu za Taasisi

Chanzo: *Hesabu zilizokaguliwa za mwaka 2013/14*

KielelezoNo.16 kinaonyesha madhaifu yaliyobainika katika ukaguzi wa Kamati za Ukaguzi kwenye vyombo mbalimbali vya Serikali Kuu kwa asilimia ambapo, asilimia 69 ya madhaifu hayo yameonekana katika Mafungu (Votes), asilimia 21 ni kutoka Wakala wa Serikali, asilimia 5 kutokaBalozi na asilimia 5 kutokataasisi nyingine.Maelezo zaidi yanayoonesha madhaifu katikaKamati za Ukaguzi yanapatikana katika**KiambatishoNo.14-16**

Kielelezo 17: Taasisi zenye mapungufu katika Kamati za Ukaguzi

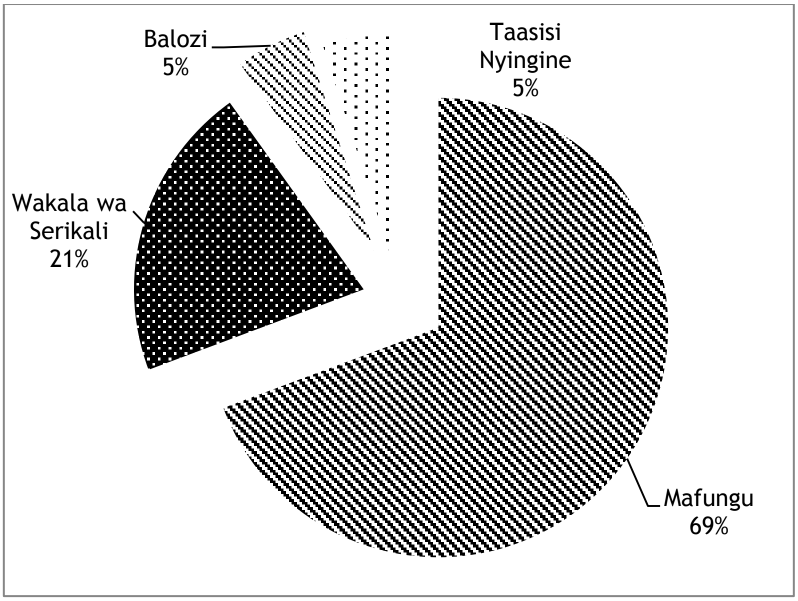

Chanzo: Hesabu zilizokaguliwa za mwaka 2013/14

Kutokana na **Kielelezo Na.16** hapo juu nashauri, Serikali Kuukuimarisha utendaji waKamatizake za Ukaguzi upande wa Mafungu (Votes). Utoaji wanyarakana mashartina kuongezamikutano ya kawaida, mawasiliano na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikalipamoja nakufuatamahitaji ya kisheriajuu ya uanzishwajina muundo wawanachama wakamati za ukaguzininashauri vitekelezwe.

6.1.3 Mapungufu katika udhibiti wa Vihatarishi

Udhibiti wa vihatarishi ni sehemu ya jukumu la taasisi husika ili kuweza kufikia malengo yake. Udhibiti huu unajumuisha kuelewa madhumuni ya taasisi, kubainisha na kufanyia kazi vihatarishi vinavyoonekana kuathiri malengo ya taasisi pamoja na kutengeneza mipango ya baadaye itakayo saidia kuondoa vihatarishi vilivyobainika.

Katika ukaguzi wa mwaka huu mapitio ya vihatarishi yalifanyika katika taasisi za Serikali kuu (Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa) na mapungufu yaliobainika ni kama yalivyoainishwa kwenye **Jedwali Na.29**

Jedwali 29: Mapungufu katika kuzuia Vihatarishi

	Mapungufu katika kuzuia vihatarishi
Utaratibu wa Kuzuia Vihatarishi	Mpango mkakati wa kuzuia Vihatarishi haukuandaliwa
	Rejista ya Vihatarishi haikuandaliwa
	Sera ya kuzia vihatarishi haikuandaliwa
	Tathimini ya Vihatarishi kutofanyika mara kwa mara
	Muundo wa kuzuia vihatarishi haukuandaliwa

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti kwa mwaka wa fedha 2013/2014

Kielelezo Na.17 Inaonesha mapungufu katika tathimini ya vihatarishi yanatokana na taasisi za serikali kuu ambapo; asilimia 72% ya mapungufu ya vihatarishi yametoka kwenye Mafungu,asilimia 19% kutoka kwenye Wakala,asilimia 3% kutoka kwenye balozi na asilimia 6% kutoka kwenye taasisi nyingine. Taasisi zilizohusika zimeoneshwa kwenye **Kiambatanisho 14-16**

Kielelezo 18: Mapungufu katika tathimini ya Vihatarishi katika taasisi za Serikali Kuu

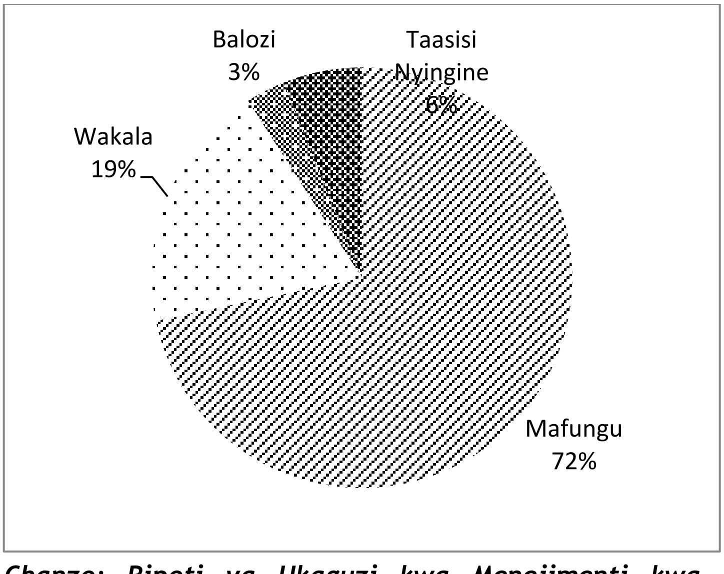

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti kwa mwaka wa fedha 2013/2014

Kama inavyooneka kwenye **Kielelezo Na.17** hapo juu nashauri taasisi za Serikali Kuu kuboresha tathimini ya Vihatarishi katika Mafungu (Votes).

6.1.4 Changamoto Kwenye Mfumo wa Teknolojia ya Habari

Mfumo Funganifu wa Usimamizi wa Fedha ni mfumo wa usimamizi wa fedha ambao unatumiwa na Serikali ya Tanzania na ambao umeunganishwa na mfumo wa EPICOR ili kukidhi mahitaji ya kuchakata taarifa za fedha.

Mapitio yalifanyika ili kutambua ufanisi katika udhibiti wa mfumo wa teknolojia ya habari katika uendeshaji wa Taasisi mbalimbali kwenye Serikali kuu na uwezo wa mifumo ya udhibiti kufikia malengo ili kuweza kubaini iwapo mifumo iliyopo inafanya kazi kwa ufanisi tarajiwa Jedwali Na 30 hapa chini.

Jedwali 30: *Udhaifu wa Uliojitokeza kwenye Mifumo ya Teknolojia ya habari*

	Mapungufu yaliyojitokeza kwenye Ukaguzi
Mifumo ya udhibiti wa Teknologia ya Habari	Kutokuwepo kwa mfumo wa kurudisha huduma kama kukitokea janga litakalopekea kupotea kwa taarifa
	Kutokuwepo kwa mfumo mzuri wa kuweka kumbukumbu na kurudisha katika hali ya kawaida mifumo muhimu ya iliyoharibika.
	Mfumo wa zamani na mfumo mpya kutumika kwa wakati mmoja.
	Upungufu wa watumishi kwenye kitengo cha Mifumo ya kompyuta
	Mipango ya Mafunzo kwa mifumo ya TEHAMA haijaimarishwa
	Baadhi ya Moduli za EPICOR hazitumiki – Utunzaji wa Mali na Mali zilizoko gharani
	Kamati ya Kusimamia mikakati ya teknolojia ya habari na kamati kuu ya usimamizi wa TEHAMA kutoanzishwa.
	Kutokuwepo kwa sera maalum ya Mifumo ya Habari
	Kutokuwepo kwa mipango ya muda mrefu ya uimarishaji wa mifumo ya habari
	Kutokuwepo na mifungamano kati ya mifumo mbalimbali ya komputa inayotumiwa kuchakata habari.
	Programu za kuzuia virusi (ant virus) hazihuishwi mara kwa mara
	Vizimia moto na jenereta la dharura havipo
	Kutokuwepo na ulinzi wa kutosha kwenye jengo sehemu zenye mifumo ya komputa
	Kutokuwepo na Makubaliano ya Viwango vya Kutoa huduma na watoa huduma za mitandao
	Mifumo ya uhasibu kuendelea kuwa ya kizamani isiyotumia Kompyuta

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi za Taasisi husika

Jedwali Na.30 linaonyesha asilimia za changamoto zilizoonekana kwenye mifumo ya udhibiti wa Teknologia ya Habari kutoka kwenye taasisi mbalimbali za Serikali Kuu, ambapo asilimia 68 ya makosa yametokea kwenye Wizara, asilimia 17 kutoka kwenye Wakala wa serikali kuu, asilimia 13 kutoka kweye balozi na asilimia 2 ya udhaifu ilikuwa ni kutoka taasisi nyingine za serikali

Kielelezo 19: Taasisi zenye udhaifu kwenye Mifumo ya Udhibiti wa Teknolojia ya Habari

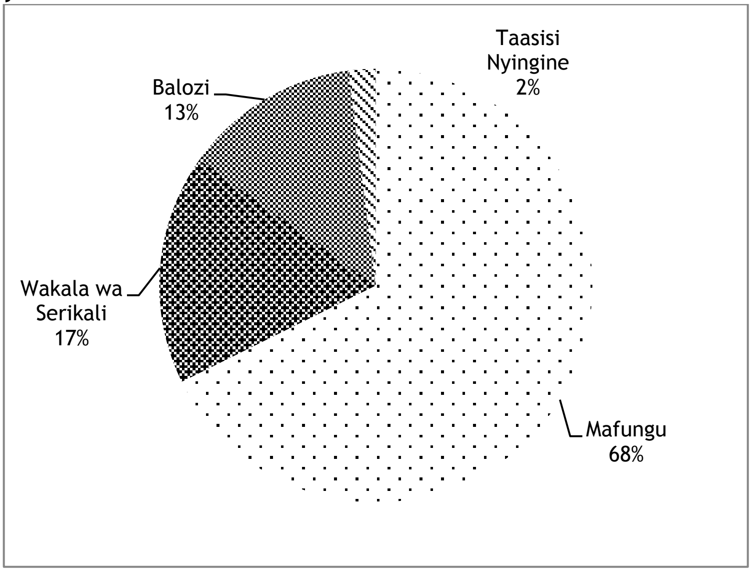

Chanzo: ***Taarifa za Ukaguzi wa Hesabu kwa Mwaka 2013/2014***

Kutokana na **Kielelezo Na 18;** Ninapendekeza kuwa Taasisi zote za Serikali Kuu ziwe na Mwongozo wa Teknolojia ya Habari utakao wezesha kuunganisha Maamuzi ya Mipango ya Muda Mrefu ya Mifumo ya Habari, Mipango ya Kuwekeza ya Taasisi husika na Mipango mipana na muda mrefu ya Taasisi yote kwa ujumla.

6.1.5 Mapungufu katika kuzuia udanganyifu

Malengo ya kufanya tathmini ya viashiria vya udanganyifu lilikuwa ni kuwahakikishia wadau mbalimbali kuwa taasisi za serikali kuu(Wizara,Idara, na Sekretarieti za Mikoa) zina miundo madhubuti katika kuzuia na kupambana na udanganyifu pamoja na kugundua maeneo ya kuboresha.

Jedwali Na.32 hapa chini linaonesha mapungufu yaliyobainika wakati wa tathimini ya viashiria vya udanganyifu katika taasisi saba za Serikali kuu.**Kiambatanisho Na 14-16**kinaonesha taasisi husika.

Jedwali 31: Mapungufu yaliobainikia katika tathimini ya udanganyifu.

Tathimini ya Udanganyifu	Mpango wa kuzuia udanganyifu haujaandaliwa
	Hakuna utaratibu ulioandaliwa kwaajili ya kutambua na kuzui viashiria vya Udanganyifu
	Kugushi na kuongeza bei ya Michanganuo ya gharama ya ujenzi(Mfano manunuzi ya vifaa vya hospitali) na ubadhirifu wa mali za hospitali

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti ya mwaka wa fedha 2013/14

Muhtasari

Mapitio ya mifumo ya ndani katika taasisi za Serikali kuu yalifanyika katika maeneo ya Utendaji wa kamati ya Ukaguzi, Utendaji katika kitengo cha Ukaguzi wa Ndani,Mapungufu katika Udhibiti wa Vihatarishi,Mapungufu katika Mazingira ya Usimamizi wa Teknolojia ya Habari,Mapungufu katika kuzuia udanganyifu.

Jedwali **Na.32** hapa chini linaonesha mapungufu yaliojitokeza kwenye mifumo ya ndani katika taasisi za Serikali Kuu katika ukaguzi wa mwaka huu.

Jedwali 32: Mchanganuo wa mapungufu yaliojitokeza katika mifumo ya ndani kwa mwaka wa fedha 2013/2014

	Na	Eneo la Tathimini	Fungu	Wakala	Balozi	Taasisi	Jumla
Mapungufu	1	Mapungufu katika Kamati za Ukaguzi		9	2	2	43
	2	Mapungufu katika Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani	27	6	6	3	42
	3	Mapungufu katika usimamizi wa Teknologia	31	8	6	1	46
	4	Mapungufu katika Udhibiti wa Vihatarishi	22	6	1	2	31
	5	Mapungufu katika kuzuia udanganyifu.	7	0	0	0	7
	Jumla		**117**	**29**	**15**	**8**	**169**

Asilimia	1	Mapungufu katika Kamati za Ukaguzi	70%	21%	5%	5%	25%
	2	Mapungufu katika Kitengo cha Ukaguzi wa Ndani	64%	14%	14%	7%	25%
	3	Mapungufu katika usimamizi wa Teknologia	67%	17%	13%	2%	27%
	4	Mapungufu katika Udhibiti wa Vihatarishi	71%	19%	3%	6%	18%
	5	Mapungufu katika kuzuia udanganyifu.	100%	0%	0%	0%	4%
	Jumla		**67%**	**17%**	**9%**	**5%**	**100%**
	Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti kwa mwaka wa fedha 2013/14						

Mchanganuo katika Jedwali **Na.32** hapo juu wa mapungufu yaliojitokeza wakati wa tathimini ya mfumo wa ndani katika taasisi za serikali kuu yanaweza kuelezewa kwenye Pai Chati Kielelezo Na.19 (Asilimia ya mapungufu ya mifumo ya ndani) na Kielelezo Na.20 (Asilimia ya mapungufu ya mifumo ya ndani kama ilivyotokea kwenye taasisi).

Kielelezo 20: Asilimia ya mapungufu katika mifumo ya ndani

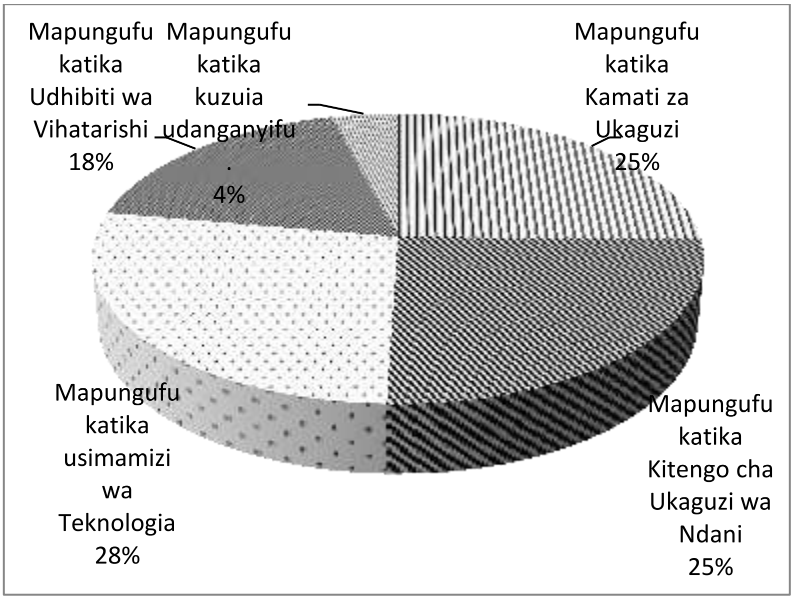

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti kwa mwaka wa fedha 2013/2014

Chati Na.19 hapo juu kinaonesha mapungufu ya mifumo ya ndani kama ilivyotokea kwenye Kamati ya Ukaguzi, kitengo cha ukaguzi wa ndani pamoja na usimamizi wa teknolojia unafanya asilimia 78% ya mapungufu yote, wakati asilimia 22% inatokana na,Mapungufu katika Udhibiti wa vihatarishi (18%) na mapungufu katika kuzuia udanganyifu (4%)

Taasisi za serikali kuu zinatakiwa kuimarisha kamati za ukaguzi wa ndani, Kitengo cha ukaguzi wa ndani, pamoja na mifumo ya tekinolijia kwa mujibu wa sheria na taratibu.

Kielelezo 21: Mapungufu katika Mafungu,Wakala na Taasisi nyingine za Serikali

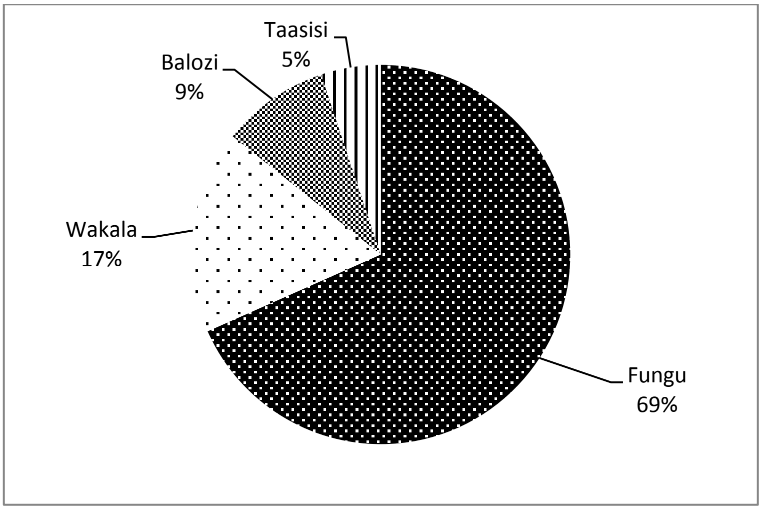

Chanzo: Ripoti ya Ukaguzi kwa Menejimenti kwa mwaka wa fedha 2013/2014

Chati Na.20 inaonesha mapungufu ya mifumo ya ndani katika taasisi za Serikali kuu ambapo asilimia 69% ya mapungufu yametoka katika Mafungu, asilimia 17% kutoka kwenye Wakala, asilimia 9% kutoka kwenye balozi mbalimbali nje ya nchi na asilimia 5% yametokana na taasisi nyingine za serikali.

Naishauri serikali kuboresha mifumo ya ndani ili utendaji kazi wake uweze kuaminiwa na wadau mbalimbali.

SURA YA SABA

USIMAMIZI WA RASILIMALI WATU NA MISHAHARA

7.0 Utangulizi

Sehemu hii ya ripotiinaonyesha ukaguziuliofanywa juu yarasilimali watu na usimamiziwa mishaharakwa taasisi zaSerikali Kuu kwa mwaka2013/14.

7.1 Usimamizi wa rasilimali watu

Ukaguzi wa rasilimali watu ni mchakato wakukaguasera, taratibu,nyaraka, mifumo, na utendaji wa kila siku wa usimamizi rasliimali watu katika taasisi husika. Kwa ujumla, ukaguzi wa rasilimali watu ni mapitio yamifumoya mwajiri iliyo rasmi na isiyo rasmina taratibu zake ili kuweza kupima kama zinakidhi mahitaji yake ya sasa na ya baadae, na kama zinatoa kinga ya kutosha kutokana nadhima ya kisheria.

7.2 Usimamizi wa mishahara

Katika ukaguzi wa mishahara, mkaguzi anakagua nyaraka zote zinazohusiana na mishahara,kuthibitishanakubainisha mapungufukati yamishahara na kumbukumbu za watumishi, wafanyakazi ambao kumbukumbu za mishahara hazijakamilika, makato ambayo yanatofautiana na michango, n.k. Udhibiti wa mfumo wa ndanikuhusu mishahara ni lazima ujitosheleze ili kuhakikisha usahihi wataarifa,kugundua na kuzuiaudanganyifu.

7.3 Masuala muhimuyaliyojitokeza wakati wa ukaguzi wa usimamizi wa rasilimali watu na mishahara

Ufuatao ni muhtasari wa masuala yaliyojitokeza katika ukaguzi wa Wizara, Wakala, Idara za Serikali, balozi za Tanzania nchi za nje na Sekretarieti za Mikoa:

7.3.1 Malipo ya mishahara kwawafanyakazi ambaohawapo kwenye utumishi wa UmmaTZS.141,387,963

Nilibainisha malipo ya mishahara kiasi cha TZS. 141,387,963 kutoka katika taasisi saba(7) kama inavyoonekana katika **Jedwali Na.33**hapachini yaliyohusisha watumishi waliomaliza muda wao, waliofukuzwa na walioacha kazi ambao hawakugundulika na kuondolewa kwenye orodha ya mishahara kwa wakati baada ya muda wao wa utumishi kufikia ukomo kinyume na Sheria ya Umma kwa wastaafu (Public Service Retirement Benefit Act Na.2 of1999),kifungu Na. 17.

Jedwali 33: Malipo ya mishahara kwa wafanyakazi ambaohawapo kwenye utumishi wa Umma

Na.	Fungu	Wizara, idara na Sekretarieti za Mikoa	Kiasi (TZS.)
1)	52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	74,475,500
2)	83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	24,150,992
3)	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	13,584,400
4)	79	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	10,635,414
5)	86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	10,371,205
6)	93	Idara ya huduma za Uhamiaji	6,216,050
7)	51	Wizara ya Mambo ya ndani	1,954,400
		Jumla	**141,387,963**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Ninapendekeza kwambaMaafisa Masuuli wa taasisi za serikali hapo juuwahakikishe mishahara iliyolipwa kwa hao watumishi ambao hawapo katika utumishi wa umma inarejeshwa na kuwasilishwa Hazina.

7.3.2 Upungufu wa watumishi 9,668

Wakati wa ukaguzi wa raslimali watu kutoka katika Wizara na Idara 9,Sekretarieti za Mikoa 14 na balozi 6, idadi ya watumishi waliotakiwa katika ikama ilikuwa 18,027, lakini nilibainiwatumishiwaliopo kazini ni 8,359 na kusababisha upungufu wa watumishi wa umma 8,359 sawa na asilimia 54 ya ikama.

Upungufu huu wa watumishi unaathiri utendaji waSerikalikatika utoaji wa huduma. Mchanganuo wa upungufu wa watumishi ni kama unavyoonekana katika **Kiambatisho 17.**

Uhaba wa wafanyakaziunaathiri utendaji wa taasisi husika katika suala la utoajiwa hudumakwa jamii; hivyo basi, ninapendekeza Ofisi ya Waziri Mkuu - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) na ofisi ya Rais manajimenti ya utumishi wa umma kuhakikishawafanyakazi wapyawanajazanafasi zilizo waziili kuongezautoaji wa huduma borakwa jamii.

7.3.3 Watumishi wa Umma kukaimu katikanafasi zilizoachwawazi kwa zaidi ya miezisita

Kanuni D24(3)ya Kanuni za KudumuzaUtumishi wa Umma2009 (Standing Orders for the Public Service of 2009) inataka mtumishi kutokukaimunafasi iliyoachwa wazi kwakipindi cha zaidi ya miezisita.Hata hivyo,Ukaguzi wa usimamizi wa rasilimali watukatika Sekretarietiza Mikoa mitano(5), Balozi mbili na Idara za Serikalitatu(3) nilibaini kwamba,maafisa 28 wamekaimu katika nyadhifa mbalimbali kwa muda wa zaidi ya miezi sita kinyume na utaratibu bila ya kuthibitishwa.

Kukaimu kwa muda mrefu hakukubaliani na kanuniya utawala bora kwa taasisi husika. Mchanganuo wa nafasi zilizoachwa wazi zinazoshikiliwa na maafisa ambao hawajathibitishwa zinaonekana katika **kiambatisho 18**

Ninapendekeza Serikali kuhakikisha kwamba taasisi husika kushirikiana na Ofisi ya Rais -Menejimenti ya Utumishi wa Umma inawathibitisha maafisa wenye sifawanaokaimu nafasi zilizoachwa wazi au kuteua maafisa wapya wenye sifa katika nafasi hizo.

7.3.4 Watumishi wa umma kutokuthibitishwa kwa wakati

Kulingana na Kanuni ya D 45 ya Kanuni za Kudumu zaUtumishi wa Umma ya Mwaka, 2009 inayohusu uthibitisho wa uteuzi kwa mara ya kwanza inasema kwamba"(1) mtumishi wa umma anayo haki ya kuthibitishwa katika cheo chakebaada ya kipindi cha majaribio kuisha iwapo mwenendo na utendaji wake vinaridhisha. (2)Akishathibishwa, kipindi cha majaribio kwa mtumishi wa umma kitakwisha na atakuwa kwenye ajira ya kudumu na mafao ya uzeeni chini ya masharti yasheria za pensheni''

Sehemu ya II,Kifungu cha.6(1) (b) cha Sheria ya Utumishi wa Umma, 2002, kinasema, KilaKatibu Mkuu,Mkuu wa Idaraza Serikali,Katibu Tawala wa Mkoana Mkurugenzi waMtendaji wa Serikaliza Mitaa watakuwa namamlakakatika uteuzi,uthibitishona kusimamia nidhamu yawatumishi wa ummaisipokuwa walewalioteuliwa na Rais.

Hatahivyo,katika sampuli ya Sekretarieti za Mikoa nilizochagua,nilibainisha watumishi473ambao ajira zao hazikuthibitishwa, ingawakipindi chamajaribio kilikuwa kimekwishakama inavyoonekana katika **jedwali Na.34**hapa chini.

Jedwali 34: Watumishi 473 ambao hawajathibitishwa

Na.	Fungu	Jina	Watumishi wasiothibitishwa
1	80	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	268
2	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	115
3	77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	90
		Jumla	**473**

Chanzo:*Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014*

Kutothibitishwa kwa watumishi wa umma kazini kwa wakati baada ya muda wa majaribio kupita, inavunja moyo wa utendaji kazi kwa watumishi husika, hivyo ninapendekeza Serikali ihakikishe Wizara, Idara za Serikali, Wakala wa Serikali na Sekretarieti za Mikoa zinakuwa na taarifa sahihi za watumishi wote na kuziingiza

katika mfumo wa LAWSON ikiwa ni pamoja na kuwathibitisha kazini wale ambao hawajathibishwa na wana sifa za kuthibitishwa.

7.3.5 Watumishi wa umma kupokea mishahara chini ya kiwango kinachokubalika kisheria

Kifungu cha 3 katika Sheria ya kurejesha Madeni Na.7 ya mwaka 1970(Debt Recovery Act) kinataka watumishi wa umma kutopokea chini ya theluthi moja (1/3) ya pato lake la mishahara.

Pia,kanuni Na. F.12 ya Kanuni za Kudumu zaUtumishi wa Umma ya mwaka 2009, inaelekeza kwamba malipo ya mishaharachiniya kiwango kilichowekwa niusumbufu kiuchumi kwawafanyakazi.

Aidha,barua yenyeKumb.No.C/CE.45/271/01/1/87 ya 19/03/2009 inatoa ukomokama ilivyopitishwa naOfisi ya Rais -Menejimenti ya Utumishi waUmma(yaani1/3ya Pato laMshahara).

Katika ukaguzi wangu nilibaini jumla ya wafanyakazi314 kutoka katika Wizara na Idara zake tisa (9) na Sekretarieti za Mikoa mitatu (3)walilipwamishahara yaochini ya kiwango kinachoruhusiwakisheria na Ofisi ya Rais -Menejimenti ya Utumishi waUmma kama inavyoonekana katika **jedwali Na.35**hapa chini.Katika suala hiliwafanyakaziwanaishi kwa mishahara iliyo chini ya kiwango kilichopitishwa kwa mujibu wa sheria, kitu ambacho kinaweza kuwavunja moyo na kutoa huduma chini ya kiwango.

Jedwali 35: Taasisi ambazo watumishi wake wanapata mshahara chini ya kiwango kilichopitishwa kisheria.

Na.	Fungu	Wizara, idara na Sekretarieti za Mikoa	Idadi ya watumishi ambao wanaopata mshahara chini ya kiwango kilichopitishwa kisheria
1)	29	Huduma za Magereza	99
2)	93	Idara ya Uhamiaji	73
3)	39	Jeshi la Kujenga Taifa	35
4)	77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	27
5)	52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	24
6)	46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	19

7)	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	8
8)	86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	8
9)	34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	6
10)	50	Wizara ya Fedha	6
11)	21	Hazina	5
12)	91	Tume ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	4
		Jumla	**314**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Ninaishauri serikali kuhakikisha kwamba taasisi husika zinafuata kiwango kilichowekwa kisheria na watumishi wanapata mikopo kulingana na viwango vya mishahara yao.

Pia, natoa wito kwa MaafisaMasuuli husika kuimarisha mfumo waudhibiti wa ndani juuya mikopoya wafanyakazi . mtumishi aombe mkopo mpya baada ya kumaliza kulipa malimbikizo ya madeni na pia maafisa masuuliwaongeza matumizi yaMfumo wa Kuratibu Rasilimali Watu (LAWSON) ili kutatua tatizo hili na kushughulikia kiutawala wanaoshindwa kulipa madeni yao.

7.3.6 Mishahara isiyolipwa ambayo haikuingizwa katikaAkauntihusika TZS.121,844,254

Waraka wa Uhasibu Na.3 kwa mwaka 2013/2014 wenye kumbukumbu Na. EB/AG/485/01/VOL.III/57wa tarehe28 Mei 2014 unawataka Maafisa Masuuli kuhakikisha kuwa mishaharaisiyolipwa inaingizwa katika akaunti Namba.9921141201 iliyopo Benki Kuu yaTanzania. mishahara hiiinahitajika kupelekwa kwenye akauntikupitia mfumo wa kutuma pesa wa benki kwa benki (TISS) na kwa wale ambaohawatumiiTISS; baruaya uhamishowa fedha inatakiwa kutumika.

Ukaguzi katika wizara, idara na Sekretarieti za Mikoa zilizochaguliwa ulibaini wizara moja na Sekretarieti za Mikoa mbili za NjombenaRukwa ambazo zilikuwa na mishahara isiyolipwaya kiasi chaTZS121,844,253.81 ambayo haikurejeshwa Hazina kulingana na waraka hapo juu.Mchanganuo wa Mishahara isiyolipwa ni kama unavyoonekana katika **Jedwali Na.36**hapa chini:-

Jedwali 36: Mishahara isiyolipwa ambayo haikuingizwa katikaAkauntihusika

Na.	Fungu	Jina	Kiasi(TZS)
1.	49	Wizara ya Maji	92,166,972
2.	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	19,830,953
3.	54	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	9,846,329
		Jumla	**121,844,254**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizpkaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Kutowasilishwa kwamishahara isiyolipwakwa muda mrefukunaweza kusababishamatumizi mabaya ya fedha hizo.Hii ni ukiukwaji wa maelekezo namiongozo iliyotolewa naWizara ya Fedha (kupitia kwa mlipaji mkuu wa serikali).Serikali inashauriwa kuhakikisha kuwaMaafisa Masuuli wote wanazingatia maelekezo namiongozo inayotolewa na Wizara ya Fedha.Mishahara isiyolipwa iwasilishwe Hazinabila kuchelewa.

7.3.7 Taarifa za mishahara zinaonyesha tarehe za kuzaliwa za watumishi wa umma zisizo sahihi

Kulingana na kanuniC (1) ya Kanuni za Kudumu zaUtumishi wa Umma za mwaka 2009, taarifa kamili na zilizo sahihi za mtumishi wa umma ni lazima zitunzwe katika Ofisi ya Rais -Menejimenti ya Utumishi waUmma na katika makao makuu ya ofisi husika ya mtumishi wa umma.

Ukaguzi uliofanyika wa sampuli za Sekretarieti za Mikoa mbili na Wizara moja kuhusuMfumo wa Uratibu Rasilimali Watu (LAWSON) na mafaili binafsi ya wafanyakazi kwa mwaka wa fedha uliomalizikaJuni 30, 2014, katika Wizara ya Afyana Ustawi wa Jamii(Fungu 52) naSekretarieti ya Mkoa wa Mwanza ulibainiwatumishi sabini na saba (Wizara ya Afyana Ustawi wa Jamii) na wawili (Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza) ambao tarehe zao za kuzaliwa zilionyesha kuwa wamezaliwa tarehe 1Februari,1900. Hii ina maana kwambatarehe ya kustaafukwa wafanyakazihawaingekuwa 02/01/1960.

Pia, mapitio ya taarifa za mishahara katika Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha (Fungu 70) ilibaini kuwa tarehe za kuzaliwa za watumishi tisa (9) hazikuwa sahihi kutokana na ukweli kwamba watumishi wawili walionekana katika taarifa zilizopo kwamba wamezaliwa mwaka 1900 wakati watumishi saba (7) walionekana wameajiriwa chini ya miaka 18 kinyume na kifungu cha 5 (3) cha Sheria ya Mahusiano Kazini ya mwaka 2004 (Labor Relation Act) ambacho kinazuia ajira ya watoto. Kwa maana hiyo hakukuwa na ushahidi kwamba watumishi walioajiriwa walikidhi vigezo vya ajira nakumbukumbu za watumishi hao hazikuingizwa kwa usahihi katika mfumo.

Ninapendekeza kwa Serikali kuhakikisha kwamba taarifa sahihi za watumishi wote wa ummazinaingizwa kwa usahihi katika mfumo wa wa utaratibu raslimali watu ili kuepusha watumiaji kutoelewa taarifa hizo.

Pia,Afisa Masuuli wote wanashauriwa kuhakikisha kwamba kumbukumbu za wafanyakazi katika ofisi zao husika zinafanana na taarifa za mishahara zilizopo Hazina.

7.3.8 Ukosefu wa fedha za kusafirisha watumishi wa ubalozi waliostaafu na mali zao

Kati ya balozi za Tanzania 34 nilizokagua, balozi nne zilikuwa na wastaafu wanne ambao walishindwa kurudi nyumbani kwa sababu ya uhaba wa fedha za kuwasafirisha pamoja na mali zao kinyume na Kanuni za Kudumu zaUtumishi wa Umma, Kanuni J8 (I), kiambatisho J /I, na kanuni Na. 71 (1) ya Kanuni za Huduma za Nje (Tanzania Foreign Service Regulations) naTangazo katika Gazeti La Serikali Na. 394la18/10/2013.Balozi hizo ni kama zinavyoonekana katika **Jedwali Na.37** hapa chini:

Jedwali 37: Watumishi waliostaafu ambao hawakuweza kurudi nyumbani

Na.	Fungu	Jina la ubalozi	Tarehe ya kustaafu/ kipindi
1	2001	Ubalozi wa Tanzania Addis Ababa	Februari 22, 2014
2	2003	Ubalozi wa Tanzania Cairo	Machi 4 ,2014

3	2004	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa	28/03/2014
4	2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo	Miezi 19 mpaka Feb. 2015

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Nashauri Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kuandaa bajeti inayokidhi mahitaji yagharama za usafirishaji wa watumishi wastaafu na mali zao baada ya kustaafu.

7.3.9 Malipo ya posho na kodi ya nyumba kwa watumishi waliostaafu wasio na mikataba TZS.543,796,737.35

Sampuli ya Balozinnezilizochaguliwa zilikuwa zina maafisa wanaofanya kazi bilamikatabahalali ya ajirahivyo kiasi chaTZS543,796,737.35zililipwakamaposho na kodi ya pango kwa watumishi hao baada ya kustaafu.

Maafisa hawawastaafu walibakia wakifanya kazi bila ya kuwa na mikataba kwa kuwa serikali ilikuwa na uhaba wa fedha kwa ajili ya kulipiagharama za kuwarudisha nyumbani baada ya kufikiaumri wa kustaafu.**Jedwali Na.38** linaonyesha orodha zabalozi zenye wastaafu ambao hawajarejea nyumbani baada ya kustaafu.

Jedwali 38:*Orodha ya balozi zenye wastaafu*

Na.	Jina/Fungu	Tarehe ya kustaafu	Kiasi(TZS)
1.	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa (Fungu 2004)	Alistaafu 28/03/2014 (Posho ya miezi 10)	130,868,872
2.	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa (Fungu 2004)	Alistaafu 28/03/2014 (kodi ya pango kwa miezi 10)	41,225,000
3.	Ubalozi wa Tanzania Maputo (Fungu 2008)	Mstaafu ana miezi 19 tangu alipostaafu mpaka wakati wa ukaguzi (Februari ,2015) Ubalozi umeingia gharama ya dola za kimarekani 124,165.16 sawa na shilingi za kitanzania 204,101,448.35 kama malimbikizo yake wakati amestaafu. Kiasi hiki ni mara tatu ya gharama ya kumsafirisha yeye, mizigo na familia yake.	204,101,448
4.	Ubalozi wa Tanzania Ottawa, Canada(Fungu 2012)	Alistaafu tarehe 12 Desemba, 2011 na kupewa mkataba wa miaka miwili uliokwisha 12Desemba, 2013.	137,513,455
5.	Ubalozi wa Tanzania Washington DC	Amefanya kazi na ubalozi kwa muda wa miezi mitatu (Februari, 2014 mpaka Aprili 2014	30,087,962
Jumla			**543,796,737**

Kwa kuwa suala hili linasababishwa na upungufu wa fedha za kuwasafirisha watumishi na mali zao baada ya kustaafu na kuchelewa kwa mamlaka ya uteuzi katika kuteua maafisa wapya baada ya wastaafu kumaliza muda wao, ninaishauri serikali kwamba:

- Badala ya kulipa posho za nje kwa wastaafu,Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa izingatie kutumia fedha hizo kuwasafirisha watumishi wastaafu na mali zao.
- Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kuomba Ofisi ya RaisMenejimenti ya Utumishi waUmma kuwaongezea wastaafu muda wa kufanya kazi wakiwa wanasubiriaupatikanaji wa fedhakwa ajili ya malipoya gharama za kuwarudisha nyumbani na mizigo yao.
- Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kuandaa taarifa ya watumishi wake ambao watatakiwa kustaafu na mpango wa kuwawezesha maafisa wengine kushika nafasi zitakazo achwa wazi na wastaafu hao.

7.3.10Watumishi wa ubalozini hawakulipwa kiinua mgongo TZS.13,263,345

Nilibaini watumishi wazawa katika ubalozi wa Tanzania Cairo Misri hawakulipwa TZS 13,263,435 kama kiinua mgongo. Kati ya kiasichaTZS.13,263,435;kiasi cha TZS7,095,230 zilikuwa kwa kipindi kilichoishia Desemba, 2013 na kiasi cha TZS6,168,115 zilikuwa kwa kipindi kilichoishia Juni,2014.Kiasi hiki chote cha TZS.13,263,345 kilitakiwa kulipwa kwa walengwa 11 kama kiinua mgongo hadi kufikia 31, Januari, 2015.

Ninapendekeza kwamba Serikaliihakikishekuwa inalipa kiinua mgongokwa watumishi wa ubalozi mara muda unapofika wa kulipa ili kuimarisha uwajibikaji naufanisi wa shughuliUbalozini.

SURA YA NANE

WAKALA WA SERIKALI NA TAASISI NYINGINE

8.0 Utangulizi

Sura hii inaeleza matokeo ya ukaguzi wa Wakala za Serikali thelathini na mbili (32), mifuko maalum ya fedha kumi na mbili (12), taasisi nyingine za Serikali kumi na tatu (13) na vyama vya siasa.

Sura hii inazungumzia masuala maalum ambayo yanahitaji ufuatiliaji wa Serikali, Bunge, Bodi ya Ushauri ya Wizara na Uongozi wa Taasisi husika ili kuleta ufanisi katika uendeshaji wa taasisi.

8.1 Matokeo ya Ukaguzi wa Wakala za Serikali

Yafuatayo ni matokeo ya ukaguzi wa wakala za Serikali kwa mwaka wa fedha 2013/2014.

8.1.1 Udhaifu wa Bajeti na Upatikanaji wa Fedha

8.1.1.1 Utegemezi wa Bajeti ya Serikali

Vyanzo vya fedha vya wakala wa Serikali ni pamoja na vyanzo vya ndani na misaada toka serikalini (Kawaida na Maendeleo).Hali halisi ya upatikanaji wa fedha kutoka katika kila moja ya vyanzo hivi una athari juu ya utendaji wa jumla wa bajeti ya wakala.

Kwa mwaka huu wa fedha jumla ya makisio ya mapato ya wakala kutokana na vyanzo vya ndani ilikuwa TZS.1,995,813,296,630; ambapo TZS.1,626,924,694,244 sawa na asilimia 82 ilitegemewa kugharamiwa na ruzuku ya serikali na TZS.368,888,602,386 sawa na asilimia 18 ilitarajiwa igharamiwe na vyanzo vya ndani ya wakala.Angalia **Kiambatisho Na.28**

Wakala kutegemea ruzuku za serikali ni kinyume na Kifungu cha 12(2)(a) cha sheria ya Wakala wa Serikali ya Mwaka 1997 ambayo inataka wakala wa serikali kufanya kazi kwa kutumia kanuni za kibiashara na kuhakikisha kila inapowezekana mapato yake yanatosheleza matumizi. Makisio ya jumla ya vyanzo vya mapato ni zaidi ya mapato halisi yanayokusanywa kuwa na nakisi. Ili

kuboresha vyanzo mbalimbali vya mapato ikiwa ni pamoja na vyanzo vya ndani ni vema kuhakikisha mapato yanalingana na matumizi.

Katika mwaka wa fedha 2013/2014 jumla ya mapato yalikuwa TZS.1,360,424,225,204 sawa na asilimia 68 ya makisio yaliyoidhinishwa, ikiwa na upungufu TZS. 635,389,071,426 sawa na asilimia 32 ya bajeti yote ya mapato haikukusanywa hadi kufikia mwishoni mwa mwaka wa fedha wa 2013/2014.

Kielelezo kifuatacho kinaonyesha uhusiano kati ya michango ya serikali kuu na makusanyo toka vyanzo vya ndani kwenye jumla ya mapato ya wakala zote zilizopata ruzuku ya shilingi bilioni tano au zaidi katika mwaka wa fedha wa 2013/2014.

Kielelezo 22: Mchanganuo wa Mapato ya wakala kutoka Serikalini na Mapato ya Ndani

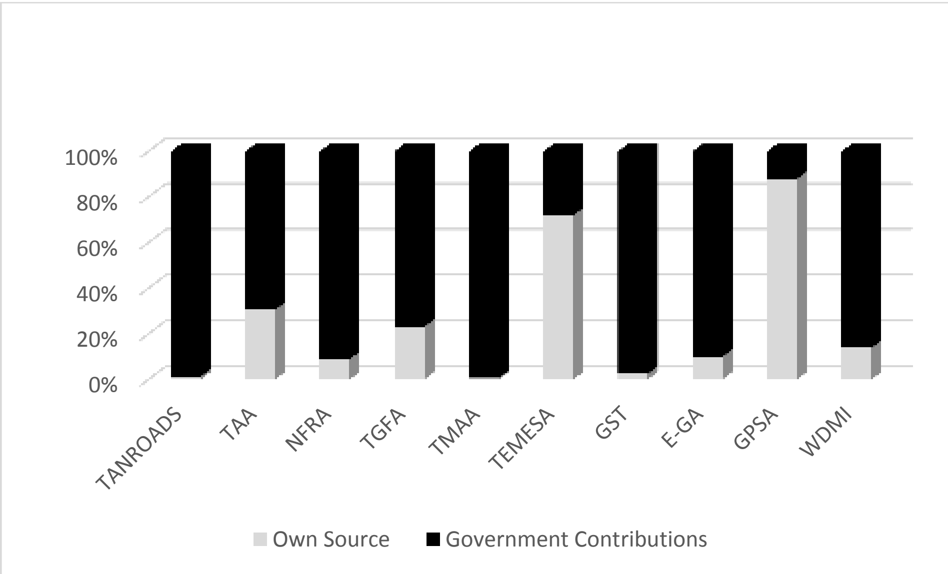

Kutokana na kielelezo inaonekana wazi kwamba wakala wa barabara (TANROADS) na Wakala wa Ukaguzi wa madini (TMAA) zinaongoza katika orodha ya taasisi zinazopata ruzuku nyingi kutoka serikalini, zote zikipata zaidi ya asilimia 99 ya mahitaji ya kila moja; kwa upande mwingine TEMESA na GPSA zinaongoza kwa

kuchangia kiasi kikubwa cha fedha kutoka pato la ndani ambapo TEMESA ilichangia asilimia 69 na GPSA asilimia 92.

Kielelezo kifuatacho kinaonyesha uhusiano kati ya michango ya serikali kuu na makusanyo ya ndani yenye jumla ya mapato ya wakala zote zilizopata gawio la chini ya shilingi bilioni tano katika mwaka wa fedha wa 2013/2014.

Kielelezo 23: Mchango wa Mapato kwenye wakala kutoka Serikalini na Mapato ya Ndani 2013/2014

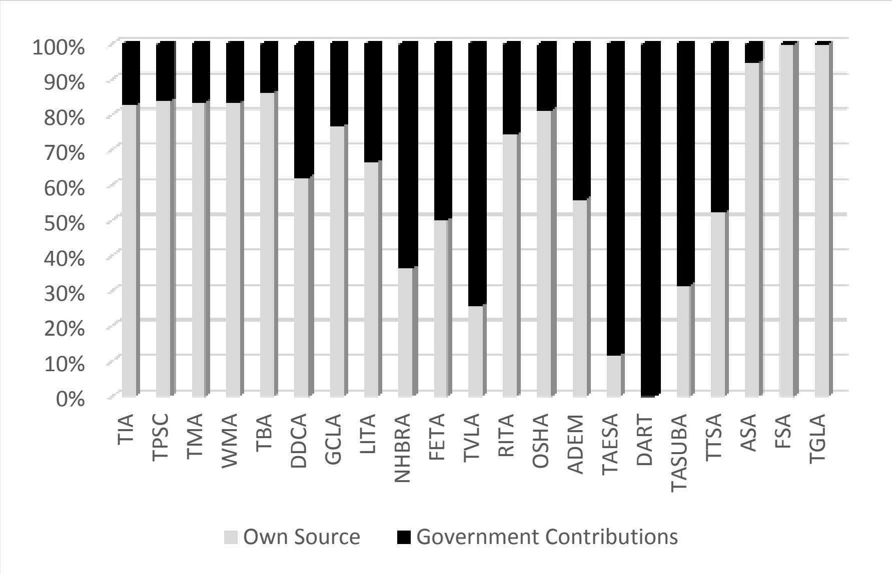

Katika wakala zilizopata chini ya shilingi bilioni tano katika mwaka wa fedha 2013/2014, Wakala wa Usafiri wa Mabasi yaendayo kasiDar es Salaam (DART) ulipokea asilimia 100 ya fedha zote kutoka Serikalini, ambapo Wakala wa Huduma za Misitu (TFSA) na Wakala wa Maabara za Serikali (TGLA) walipata asilimia 100 kutoka vyanzo vya ndani vya mapato. Hivyo, inaonekana wazi kwamba wakala zote kwa kiasi kikubwa bado wanategemea serikali kuu katika kutekeleza shughuli zao kinyume na sheria ya kuanzishwa wakala inayotaka wakala zote za serikali kujiendesha kibiashara kwa mujibu wa kifungu cha 12(2)(a) cha sheria ya wakala wa Serikali ya Mwaka 1997.

Baada ya kuona uhusiano huo hapo juu, na ili wakala ziweze kujiendesha kifedha, napendekeza serikali kutoa uhuru zaidi kwa wakala kubuni vyanzo vipya vya mapato na jinsi ya kukusanya mapato hayo.

Wakala ni lazima kuwa na uwezo wa kutambua vyanzo vya mapato visivyotokana na kodi na kufanya kazi kwa ufanisi na tija na hivyo kupunguza utegemezi serikalini.

8.1.1.2 Upungufu wa Mapato Halisi kutoka vyanzo vya ndani TZS.72,186,497,165

Katika mwaka wa fedha 2013/2014 makusanyo halisi ya mapato kutoka vyanzo vya ndani yalikuwa TZS 296,702,105,221 ikilinganishwa na lengo la makusanyo TZS 368,888,602,386 hivyo kuonyesha mapato pungufu kwa kiwango cha TZS 72,186,497,165 sawa na asilimia 20 ya bajeti ya mapato ya ndani iliyoidhinishwa.

Ruzuku ya serikali kuu kwa wakala zote ilikuwa ni TZS 1,063,722,119,983 ambayo ni asilimia 78 ya mapato yote ikilinganishwa na mapato ya ndani ambayo ni asilimia 22 ya makusanyo yote ya wakala.Hali hii inaonyesha ugumu wa wakala kuweza kugharamiamajukumu ya kifedha na kulipa madeni yanayotokea kwa wakati ikiwa ni pamoja na kushindwa kujitegemea kifedha. Angalia **Kiambatisho Na.29**

Kwa ujumla, wakala haziwezi kujiendesha kwa kutegemea vyanzo vyake vilivyopo, hivyo wigo wa vyanzo vipya unapaswa kubuniwa.

Naishauri Serikali kuweka mikakati ambayo itawezesha taasisi zinazopewa huduma na wakala kuwezeshwa kifedha kupitia bajeti ya serikali ili kuweza kulipa madeni yao kwa wakala kwa wakati, pia itawezesha wakala wa serikali kuboresha huduma zake na kununua teknolojia ya kisasa kwa kutoa huduma bora na kwa ufanisi na tija inayotegemewa.

8.1.1.3 Fedha iliyoidhinishwa na Serikali kwa Matumizi ya Kawaida na Maendeleo haikutolewa TZS 563,202,574,261

Makadirio yaliyoidhinishwa kwa matumizi ya kawaida na maendeleo katika mwaka wa fedha wa 2013/2014 kwa wakala 32 zilizokaguliwa ilikuwa ni TZS 1,626,924,694,244. Mapitio ya taarifa za fedha za wakala ilibainisha kuwa kwa ujumla TZS 1,063,722,119,983 ilitolewa na serikali, ambapo TZS 505,449,374,902 ilitolewa kwa matumizi ya kawaida na TZ 558,272,745,081 kwa matumizi ya maendeleo, ikiwa ni sawa na asilimia 65 ya makadirio, hivyo kiasi cha TZS 563,202,574,261 au asilimia 35 ya bajeti haikupatikana.

Katika mwaka wa fedha wa 2013/2014 kulikuwa na uhaba mkubwa wa fedha zilizotengwa kwa matumizi ya kawaida na maendeleo, wakala hazikuweza kukidhi gharama za lazima za kazi, hii ina maana kwamba shughuli zilizopangwa kutekekelezwa hazikutekelezwa. Angalia **Kiambatisho Na.30&31**

Kwa sababu ya changamoto hizi, kuna uwezekano kwa Wakala wa serikali kushindwa kufikia malengo waliojiwekea. Kwa misingi hiyo Serikali ina wajibu wa kuendelea kuimarisha usimamizi wa fedha na udhibiti wa bajeti za wakala zote na kuwa na utaratibu wa kufuatilia matumizi.

8.1.1.4 Ucheleweshaji wa Fedha za Miradi toka Serikalini TZS.523,923,237

Ukaguzi uligundua mradi unaotekelezwa na Wakala wa Serikali, Tanzania Global Learning Agency (TGLA) haikutekeleza mradi wa Country Level Knowledge Network (CLK Net) kwa sababu serikali haikutoa kwa wakati mchango wake unaofikia TZS 523,923,237 (USD 316,020). Hata hivyo, mradi ulitekelezwa kwa kiasi kidogo kwani African Capacity Building Foundation (ACBF) walitoa mchango wao unaofikia dola za marekani 500,000.

Ninapendekeza kwamba ili kufanikisha utekelezaji wa miradi kwa kiwango kinachotakiwa, serikali haina budi kutoa fedha kama ilivyokubalika kwenye mikataba na kwa wakati ili kufikia malengo yaliyowekwa na mradi kukamilika.

8.1.2 Udhaifu Katika Michakato ya Ununuzi

Mchakato wa manunuzi unahusu kusimamia, kuagiza, kupokea, kupitia na kuidhinisha manunuzi ya bidhaa kutoka kwa watoa huduma, pia kutengeneza na kuimarisha mahusiano na wauzaji au watoa huduma na kuhakikisha huduma nzuri kwa wateja. Yafuatayo ni mapungufu yaliyobainika katika mchakato wa manunuzi:

8.1.2.1 Mapungufu katika Mchakato wa Manunuzi

Upungufu ulijitokeza kwenye manunuzi kwa wakala tatu (3) kushindwa kufuata kikamilifu taratibu zilizoainishwa kwenye Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka, 2011 na kanuni zake kama inavyoonekana kwenye **jedwali Na. 39**hapa chini.

Jedwali 39: Muhtasari wa Mapungufu yaliyojitokeza

Kigezo	Hoja za Ukaguzi	Jina la Wakala	Kiasi (TZS)
Kifungu cha 67 cha Sheria ya Manunuzi ya Mwaka, 2011	Manunuzi yaliyofanyika bila kutangazwa kwenye vyombo vya habari.	RITA	55,488,800
Kifungu cha 49 cha sheria ya Manunuzi ya Mwaka 2011, na Kanuni ya 70 ya kanuni za sheria ya Manunuzi ya Mwaka 2013, pamoja na ukomo wa bajeti ya mwaka 2013.	Manunuzo yaliyofanyika nje ya mpango wa manunuzi	GST	58,715,660
		WDMI	122,644,480
Jumla			**236,848,940**

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi za Wakala 2013/2014

Ninapendekeza Wakala wafuate sheria ya manunuzi ya umma kama inavyotakiwa ili kupata thamani ya fedha inayotegemewa kutoka kwenye manunuzi na kuepuka uzembeunaoweza kujitokeza katika kutekeleza taratibu za manunuzi.

8.1.2.2 Mikataba haikuwasilishwa kwa Wakaguzi

Katika kupitia nyaraka za mikataba ya wakala, ilibainika kuwa Wakala wa Majengo (TBA) na Wakala wa Barabara (TANROADS) walishindwa kuwasilisha mikataba ya ujenzi wa nyumba za ghorofa kwenye mtaa wa SIDA Kinondoni Dar es Salaam na Arusha yenye jumla ya TZS 4,211,278,740 na mikataba mingine yenye thamani ya TZS.19,079,000,000 (Kituo cha mabasi Ubungo – Kigogo

TZS 11,440,000,000; Barabara ya Kawawa – Bonde la Msimbazi – Makutano ya Twiga TZS 7,639,000,000).

Kwa maana hiyo sikuweza kuthibitisha uhalali wa taratibu za manunuzi na malipo yanayohusu mikataba isiyowasilishwa kwa ajili ya ukaguzi. Hii inaonyesha kuna udhaifu kwenye usimamizi wa wakala husika katika kutunza nyaraka muhimu. Kukosekana kwa nyaraka kunapunguza mawanda ya ukaguzi.

Tatizo la kutokuwa na nyaraka ni kiashiria cha udhaifu katika mifumo ya usimamizi wa ndani. Hili tatizo limekuwasugu, linajirudia kwa Wakala wa serikalikwa muda mrefu.

Ninawakumbusha Menejimenti za Wakala wa serikali wajibu wao wa msingi wa kuhakikisha kuwa nyaraka muhimu kama mikataba inahifadhiwa ipasavyo na inatolewa pindi inapohitajika kwa ukaguzi.

8.1.3 Udhaifu katika Usimamizi wa Mali

Kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma IPSAS 17,Mali za Kudumu (PPE) ni raslimali yeyote inayomilikiwa na taasisi, ambapo Menejimenti inatarajia kupata faida ya kiuchumi au kuitumia kwa ajili ya utoaji wa huduma kwa umma kwa kipindi cha zaidi ya mwaka mmoja. Katika kipindi cha mwaka huu wa fedha, mapungufu yafuatayo yalibainishwa katika usimamizi wa raslimali hizi kama ifuatavyo.

8.1.3.1 Ukosefu wa Daftari la Mali za Kudumu

Uhakiki wa mali za kudumu kwenye wakala saba (7), ulionyesha kuwa hakunadaftari la kudumu kuonyesha mali za kudumu katika wakala zifuatazo:

(a) Wakala wa Majengo Tanzania (TBA),
(b) Wakala wa Vipimo (WMA),
(c) Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo (NHBRA),
(d) Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo(TASUBA),
(e) Wakala wa ya Mafunzo ya Uvuvi Bagamoyo (FETA),
(f) Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA),

(g) Taasisiya Uhasibu Tanzania (TIA).

Daftari la mali za kudumu husaidia kuelezea kiasi cha mali za kudumu kwenye taarifa za fedha za wakala.Kukosekana kwa daftari hilo nilishindwa kuthibitisha kiasi sahihi cha mali na kama mali yote iliyojumuishwa katika daftari la kudumu halikutunzwa na kuhuishwa.

8.1.3.2 Kutothaminishwa kwa Mali za kudumu za Wakala

Tathimini iliyofanyika ya utunzaji wa mali za kudumu za wakala ilionyesha mali ambazo zimechakaa na ambazo uchakavu umefanyika hadi kubakia na thamani ya sifuri lakini zikiwa bado kwenye hali nzuri ya matumizi. Hii inaleta mashaka juu ya njia ya kukutoa uchakavu iliyotumika.Hata hivyo, kinyume na Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu katika sekta ya Umma (IPSAS) vinavyohitaji kufanya tathmini kila mwaka. Wakala wa Serikali tano hawajafanya tathmini ya mali zake za kudumu kwa muda mrefu kuonyesha hali halisi kwa sasa kama ilivyo kwenye **jedwali Na. 40** hapa chini.

Jedwali 40: Wakala Wenye Mali zisizothaminiwa

Na	Jina la Wakala	Maelezo
1	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme Tanzania (DART)	Magari
2	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Mali zilizochukuliwa kutoka serikalini wakala ilipoanza
3	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa Tanzania (TGLA)	Magari na Samani
4	Wakala wa Maabara za Serikali Tanzania (GCLA)	Kuwepo kwa aina 564 mbalimbali za mali zenye thamani ya shilingi moja
5	Wakala wa Mbegu za Kilimo Tanzania (ASA)	945.98 hecta za Ardhi

Kutoa taarifa ya Mali za wakala wa serikali bila kuwa na thamani halisi inapunguza au kuongeza thamani ya mali zilizotolewa taarifa za fedha na hazionyeshi thamani halisi ya mali zinazomilikiwa na taasisi mwisho wa mwaka wa fedha.

Wakala wanashauriwa kufanya tathmini ya mali zote za kudumu ili kupata thamani halisi kwa ajili ya kuandaa taarifa za fedha zinazoaminika.

8.1.3.3 Ukosefu wa Hatimiliki za Ardhi na Majengo TZS.7,756,510,071

Wakala wa serikali wanamiliki na kusimamia miundombinumuhimu namali za jamiikama vile barabara,majengo, mitambo navifaakwa ajili ya kutoa huduma kwa jamii. Hata hivyo, ukaguzi ulibaini kuwa baadhi ya wakala wanamiliki mali kama zilivyotajwa hapo juu bila kuwa na nyaraka za umiliki wa mali kama vile hati ya ardhi na majengo.

Jedwali 41: Ardhi na Nyumba zisizo na hati miliki

Na	Jina la Wakala	Maelezo	Thamani (TZS)
1	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Ardhi na Majengo hayana hati miliki	7,733,010,071
2	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme Tanzania (TEMESA)	Ardhi haina hati miliki	23,500,000
3	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo	Ardhi na Majengo hakuna hati miliki	-
4	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	Nyumba hakuna hati miliki	-
5	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	Ekari 12,945.98 za ardhi	-
	Total		**7,756,510,071**

Ninaishauri serikali kupitia Wizara ya Ardhi, Nyumba na Makazi kuhakikisha kuwa mchakato wa kutoa hati miliki kwa wakala wa serikali unakamilishwa kwa haraka kuwahakikishia umiliki.

8.1.3.4 Mali zisizotumika TZS.697,342,50

Matokeo ya ukaguziwa mali katika taasisi tatu ulibaini kwamba mali ya thamani ya TZS.697,342,500zilinunuliwa na wakala lakini hazitumiki na hivyo kutokuwa na thamani ya fedha. Wakala zilizokuwa na mali zisizotumika ni kama ilivyo katika jedwali **Na.42** hapa chini.

Jedwali 42: Mali zisizotumika

Na	Jina la Wakala	Maelezo	Kiaisi TZS
1	Wakala wa Uandikishaji wa Vizazi na Vifo Tanzania (RITA)	Uchapishaji wa Vyeti vya Kuzaliwa	219,000,000
2	Wakala wa Maabara za Serikali (GCLA)	Kemikali	283,305,360
3	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	Vifaa vya Maabara	195,037,140
		Jumla	**697,342,500**

Ninashauri menejimenti ya wakala kuhakikisha Mali zisizotumika ambazo zipo stoo zitumike kama zilivyokusudiwa au kama zimemalizika muda taratibu ya kuzifuta zifanyike ili zisilete madhara au hasara zaidi

8.1.3.5Madeni Yasiyokusanywa TZS.245,466,456,485

Madeni yasiyokusanywa hupunguza uwezo wa kutekeleza mipango ya taasisi ikiwa ni pamoja na mipango ya kawaida na maendeleo.Kufikia tarehe 30 Juni, 2014 wakala mbalimbali walikuwa na wadaiwa wenye thamani ya TZS 245,466,456,485. Hali hii ina maana kuwa fedha nyingi za wakala zimefungiwa kwenye madeni ya muda mfupi ambayo hayalipiki.

Kwa mfano, Wakala wa Hifadhi ya Chakula ya Taifa (NFRA) ina mamlaka ya kununua na kuhifadhi chakula cha dharura hadi tani 150,000 ambacho kitatosha kwa dharura ya miezi mitatu, kipindi ambacho kinaweza kutosheleza uagizaji wa chakula kutoka nje ya nchi.

Kitengo cha Maafa ya Taifa chini ya ofisi ya Waziri Mkuu ina wajibu wa kusambaza misaada ya chakula kwa maeneo yaliyoathirika wakati mwingine bila malipo au kwa malipo kidogo yaani bei chini ya bei ya soko. Ukaguzi umebaini deni kubwa la Wakala wa Hifadhi ya Chakula wa Taifa (NFRA) linatokana na chakula cha ruzuku kwa Kitengo cha Maafa kuanzia mwaka 2008/2009 hadi 2013/2014.

Mfumo wa kutoa taarifa za fedha unataka Wakala wa Chakula kuonyeshakiasi cha wadaiwa na wadai kila wanapoandaataarifa za mwaka, bila kujali kama chakula kilitolewa kwa kusudi gani.

Urejeshwaji wa fedha za madeni haya niwakutiashaka kwani kiasi hiki ni kikubwa na kimekuwepo kwa muda mrefu bila kulipwa. Orodha ya wadaiwa wa mfuko huu ni kama jedwali**Na 43** linavyoonyesha hapa chini.

Jedwali 43: Orodha ya Madeni Yasiyolipwa TZS.245,466,456,485

Na	**Wakala**	**Kiasi (TZS)**
1.	Wakala wa Kuhifadh Chakula (NFRA)	163,149,355,176
2.	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	30,655,085,884
3.	Wakala wa Ndege za Serikali (TGFA)	20,468,989,957
4.	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme Tanzania (TEMESA)	17,830,213,267
5.	Wakala wa Vipimo Tanzania (WMA)	3,520,674,967
6.	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	1,874,723,048
7.	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	1,793,984,727
8.	Wakala wa Maabara za Serikali (GCLA)	1,341,468,725
9.	Wakala wa Hali ya Hewa Tanzania (TMA)	1,029,613,482
10.	Chuo Cha Utumishi wa Umma (TPSC)	879,868,618
11.	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	835,010,355
12.	Wakala Wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa (DDCA)	747,032,290
13.	Wakala wa Uandikishaji wa Vizazi na Vifo Tanzania (RITA)	641,593,437
14.	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TGLA)	418,014,168
15.	Wakala wa Huduma za Mitandao Serikalini (E-GA)	91,811,726
16.	Wakala wa Maabara za Mifugo Tanzania(TVLA)	77,764,833
17.	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	57,370,570
18.	Wakala wa Usafiri wa Mwendo Kasi Dar es Salaam (DART)	29,768,394
19.	Wakala wa Maendeleo na Usimamizi wa Maji Tanzania (WDMI)	24,112,861
	Jumla	**245,466,456,485**

Chanzo: Taaarifa za Ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Madeni makubwa yasiyokusanywa yanaweza kuathiri kiwango cha mtiririko wa fedha na utekelezaji wa shughuli zilizopangwa za wakala hivyo kushindwa kufikia malengo ya msingi kutokana na ukwasi wa fedha.

Ninawasihi wakala wa serikali wote kufuatilia na kuhakikisha kuwa wadaiwa wote wanalipa madeni yao ili kuweza kufikia malengo ya kimkakati waliojiwekea.

Mchanganuo unaonyesha kuwa asilimia 83 ya deni la Wakala wa Hifadhi ya Chakula ya Taifa (NFRA) linalofikia zaidi ya bilioni mia thelathini na sita (TZS 136.53 bil) ni deni la Idara ya Kudhibiti Majanga - Ofisi ya Waziri Mkuu, Uongozi wa Wakala unashauriwa kuwasiliana na katibu mkuu wa Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika na Katibu Mkuu wa Ofisi ya Waziri Mkuu pamoja na Katibu Mkuu Wizara ya Fedha kukubaliana juu ya utaratibu wa jinsi gani madeni haya yatalipwa au kufutwa. Aidha, mamlaka zote zinazoshughulikia usimamizi wa majanga katika nchi ziimarishwe ili kuboresha uratibu wa taasisi hizi na kuimarisha mahusiano yaliyopo ili kuondokana na tishio la madhara makubwa yanayoweza kutokea.

8.1.4 Udhaifu Kwenye Madeni Yasiyolipwa

8.1.4.1Madeni Yasiyolipwa TZS 919,133,767,703

Wakala wa serikali 19 zilizofanyiwa ukaguzi zilibainika kuwa na madeni ya wazabuni yapatayo TZS 919,133,767,703.Kuchelewa kwa fedha kutoka serikali kuu na mapato haba kutoka vyanzo vya ndani kwa baadhi ya wakala, husababisha kwa kiasi kikubwa ucheleweshaji wa mipango ya manunuzi ya Wakala. Fedha hutolewa mwishoni mwa mwaka na kwa kiasi kidogo ukilinganisha na mahitaji halisi ya fedha hivyo kufanya madeni yaliyoiva kushindwa kulipwa kwa wakati.
Kiasi kikubwa cha madeni yanaweza kuathiri vibaya utekelezaji wa mipango ya wakala katika kipindi cha miaka ya mbeleni na pia uaminifu kwa watoa huduma kwa wakala wa serikali unapungua. Wakala wa barabara (TANROADS) una deni kubwa zaidi linalofikia hadi asilimia 95 ya madeni yote.

Orodha ya wakala zenye madeni yasiyolipwa ni kama inavyoonyeshwa kwenye **jedwali Na.44hapa chini**.

Jedwali 44: Wakala wenye Madeni Yasiyolipwa

S/N	Wakala	Kiasi (TZS)
1	Wakala wa Barabara Tanzania (TANROAD)	877,076,570,588
2	Wakala wa Akiba ya Chakula (NFRA)	18,198,776,258
3	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme Tanzania (TEMESA)	9,554,507,025

S/N	Wakala	Kiasi (TZS)
4	Wakala wa Hali ya Hewa Tanzania (TMA)	3,905,839,997
5	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	3,096,672,149
6	Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania (GST)	2,959,060,616
7	Wakala wa Maabara za Serikali Tanzania (GCLA)	1,097,542,027
8	Taasisi ya Maendeleo na Usimamizi wa Maji (WDMI)	835,874,610
9	Wakala wa Uandikishaji wa Vizazi na Vifo Tanzania (RITA)	694,147,254
10	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	429,180,303
11	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa (TGLA)	266,853,093
12	Wakala wa Usafiri wa Mwendo Kasi Dar es Salaam (DART)	250,870,887
13	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	233,402,559
14	Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania (TaESA)	221,417,597
15	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TASUBA)	109,030,900
16	Chuo cha Utumishi wa Umma (TPSC)	96,917,777
17	Wakala wa Huduma za Mitandao Serikalini (E-GA)	78,966,062
18	Wakala wa Maendeleo na Usimamizi wa Elimu (ADEM)	19,958,000
19	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	8,180,000
	Total	919,133,767,702

Chanzo: Taarifa za za Hesabu za Wakala wa Serikali 2013/14

Kuchelewa kulipa mikataba huambatana na riba ya ucheleweshaji kwenye ankara zilizochelewa ambazo hazikulipwa ndani ya muda uliopangwa. Riba inakubalika kisheria na inaongeza gharama halisi ya mkataba na hivyo kusababisha matumizi mabaya raslimali. Kwa mfano, bajeti ya mwaka 2014/15 kulikuwa na malimbikizo ya madeni yasiyolipwa ambayo yalitakiwa kupatiwa kipaumbele katika bajeti mpya ikimaanisha kuna kuchepusha raslimali kutoka mipango ya mwaka wa fedha 2014/15.

Ninaishauri Serikali kushauriana na maafisa masuuli wa Wakala za Serikali kubainisha sababu ya madeni kuongezeka na kuzuia wakala katika juhudi zake za kufikia malengo yaliyokusudiwa. Serikali ihakikishe kwamba inaongeza fedha kwenye bajeti ya wakala ili kukidhi mahitaji ya wakala kifedha.

8.1.4.2 Kesi za madai dhidi ya wakala TZS 125,328,062,447

Ukaguzi ulibaini kuwa wakala watatu (3) wana kesi kwenye mahakama ambapo jumla ya TZS 125,328,062,447 zinaweza kulipwa na wakala endapo watashindwa kesi. Aidha uwezekano wa wadaiwa kulipa madeni haya ni mdogo kutokana na kuwa mali zilizodhaminiwa hazilingani na kiasi cha madai.Iwapo wakala watashindwa katika kesi hizi kuna uwezekano ukaathiri uendeshaji wa wakala kifedha. Muhtasari wa madeni hayo umeonyeshwa katika **jedwali Na 45**hapa chini.

Jedwali 45: **Madeni Yanayotegemea Maamuzi ya Matukio**

Na	Jina la Wakala	Kiasi TZS
1	**Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS)**	51, 461,523,863
2	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme Tanzania (**TEMESA)**	168,000,000
3	**Shirika la Ndege Tanzania (TAA)**	73,698,538,584
Jumla		**125,328,062,447**

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi za wakala husika 2013/14

Naishauri serikali kupitia kwa Mwanasheria Mkuu na Wizara ya Katiba na Sheria, kutoa msaada wa kitaalamu na kisheria kuhakikisha kuwa kesi zote zilizoko mahakamani zinakamilika kwa wakati.

Kwa upande mwingine nashauri wakala husika kuhakikisha zinafuata sheria za fedha na manunuzi na pia masharti ya mikataba ili kuepusha migogoro na watoa huduma wa wakala.

8.1.5 Usimamizi wa Matumizi ya Serikali

Matatizo makubwa yaliyojitokeza katika usimamizi wa matumizi ya serikali ni kama ifuatavyo.

8.1.5.1 Malipo yasiyokuwa na Viambatisho TZS 1,834,653,623

Kufuatana na kanuni 95 (4) ya Kanuni ya Fedha za Umma, 2001 inataka kila hati ya malipo kuwa na viambatisho vya kutosha na kuongeza kuwa malipo yeyote yasiyokamilika kutokana na kukosekana kwa nyaraka yatahesabika kama hati ya malipo iliyokosekana.

Katika ukaguzi huu, nilibaini kuwa wakala wa serikalikumi (10) zilikuwa na malipo yenye nyaraka pungufu ya kiasi cha TZS 1,834,653,623. Kati ya malipo hayo Wakala wa Misitu Tanzania walikuwa na asilimia 33, ikifuatiwa na Chuo cha Utumishi wa Umma (TPSC) asilimia 20, na TEMESA asilimia 19, wakala waliobaki kwa pamoja walikuwa na asilimia 7. Kukosekana kwa nyaraka kulisababisha kupunguza mawanda ya ukaguzi.

Orodha ya wakala waliokuwa na malipo yasiyo na viambatisho ni kama ifuatavyo kwenye **jedwali Na 46**hapa chini:

Jedwali 46: Malipo yasiyokuwa na Viambatisho

Na	Jina la Wakala	Kiasi TZS
1.	Wakala wa Misitu Tanzania (TFS)	612,639,600
2.	Chuo Cha Utumishi wa Umma (TPSC)	366,231,815
3.	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme (TEMESA)	353,451,015
4.	Wakala wa Uandikishaji wa Vizazi na Vifo Tanzania(RITA)	262,267,973
5.	Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania (GST)	136,633,656
6.	Wakala wa Mafunzo ya Uvuvi Tanzania (FETA)	47,612,800
7.	Wakala wa Kuchimba Visima na Mabwawa (DDCA)	35,353,696
8.	Wakala wa Maabara ya Serikali Tanzania (GCLA)	12,932,267
9.	Wakala wa Usafiri wa Mwendo Kasi Dar es Salaam (DART)	4,509,000
10.	Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania (TaESA)	3,022,600
	Jumla	**1,834,654,422**

Chanzo: Taarifa za Ukaguzi za Wakala Husika 2013/14

Kutokana na kukosekana kwa nyaraka sikuweza kuthibitisha uhalali wa malipo yaliyofanyika.Ninapendakuwakumbusha menejimenti na uongozi wa wakala zote, kufanya jukumu lao la msingi la kuimarisha mifumo ya udhibit ya ndani na kuhakikishamalipo yanakuwa na nyaraka husika.

8.1.5.2 Masurufu Yasiyorejeshwa TZS 724,553,473

Katika mwaka wa fedha wa 2013/2014, nimebaini kuwa wakala za serikali tisa (9) zilikuwa na masurufu yasiyorejeshwa kiasi cha TZS 724,553,473;hadi ukaguzi unakamilika Novemba 2014 masurufu haya yalikuwa hayajarejeshwa kinyume na kanuni 103 (1) ya Kanuni za Fedha ya mwaka 2001 inayotaka masurufu kurejeshwa ndani ya siku 14 baada ya kumalizika kwa kazi iliyopangwa.

Orodha ya wakala ambazo zina masurufu yasiyorejeshwa ni kama ilivyoonyeshwa katika **jedwali 47 hapa** chini:

Jedwali 47: Orodha ya Wakala walio na Masurufu yasiyorejeshwa

Na	Jina la Wakala	Kiasi TZS
1	Wakala wa Kuchimba Visima na Mabwawa (DDCA)	397,049,070
2	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania (NHBRA)	175,381,200
3	Wakala wa Huduma za Misitu Tanzania (TFSA)	54,936,660
4	Wakala wa Mbegu za Kilimo (ASA)	32,539,900
5	Wakala wa Ukaguzi wa Madini (TMAA)	22,124,500
6	Wakala wa Usafiri wa Mwendo Kasi Dar es Salaam (DART)	20,118,985
7	Wakala wa Mafunzo ya Uvuvi Tanzania (FETA)	12,382,280
8	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA)	7,652,700
9	Wakala wa Utafiti wa Miamba Tanzania (GST)	2,368,178
	Total	**724,553,473**

Chanzo: Taarifa za ukaguzi za Wakala 2013/14

Ninashauri maafisa masuuli wa wakala za serikali kuhakikisha utii wa kanuni na sheria kwa kurejesha masurufu mara baada ya kukamilika kwa kazi husika.

8.1.6 Usimamizi wa Rasilimali Watu

Mapungufu yaliyojitokeza katika kukagua mwenendo wa rasilimali watu kwenye wakala wa serikali ni uhaba wa watumishi na nafasi kutokujazwa kwa muda mrefu.

8.1.6.1 Uhaba wawatumishi na nafasi kukaa wazi muda mrefu

Uanzishaji wa wakala wa serikali umefungua nafasi nyingi za ajira, kwa maana hiyo idadi ya wafanyakazi inayohitajika ni kubwa. Katika ukaguzi uliofanyika kwenye wakala za serikalitano (5), imeonekana kuwa idadi ya watumishi waliokuwepo ni ndogo kuliko inayohitajika kwa upungufu wa watumishi 775 kama inavyoonekana kwenye jedwali **Na 48lifuatalo**hapa chini:

Jedwali 48: Wakala wa Serikali walio na Ukosefu wa Watumishi

Na	Jina la Wakala	Idadi ya Watumishi wanaohitajika	Watumishi waliopo	Tofauti
1	Wakala wa Kuchimba Visima na Mabwawa Tanzania(DDCA)	135	99	36
2	Wakala wa Majengo Tanzania (TBA)	529	324	204
3	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme (TEMESA)	1167	684	483
4	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo (TASUBA)	106	54	52

5	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	304	170	134
	Jumla	1,937	1,161	775

Chanzo: Taarifa za ukaguzi za Wakala 2013/14

Uongozi wa Wakala wawasilishe upungufu wa watumishi na wawasiliane kwa wakati mamlaka zinazohusika pamoja na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma.

Inashauriwa kuwa uongozi ushirikiane na mamlaka zinazoshughulikia ajira ili kuhakikisha tatizo la ajira linatafutiwa ufumbuzi kwa lengo la kuongeza ufanisi na tija katika taasisi.

8.2 Matokeo ya Ukaguzi wa Mifuko Maalum ya Serikali (Ring Fenced Funds)

Yafuatayo ni matokeo ya ukaguzi wa mifuko maalum ya fedha kwa mwaka wa fedha wa 2013/2014.

8.2.1 Muhtasari wa Matokeo ya Ukaguzi wa Mifuko Maalum ya Fedha

Matokeo ya Ukaguzi katika mifuko maalum yamedhihirishakutozingatiwa kwa sheria ya fedha mbalimb ali. Dosari kadhaa zimeainishwa katika taarifa hii. Dosari hizo ni kama ilivyo katika **jedwali Na 49**lifuatalo hapa chini:

Jedwali 49: Muhtasari wa Makosa yaliyojitokeza – Mifuko Maalum

Kigezo	Hoja iliyojitokeza	Jina la Mfuko	Kiasi TZS
Kanuni No 24 ya Kanuni za Mashine za za risiti (VAT EFD regulation of 2010)	Kutokufuata kwa Kanuni ya Matumizi ya Mashine Maalum ya kutoa risiti (EFD regulation of 2010)	TFF RFB TWPF	19,032,632 213,759,341 91,645,707
Jumla Ndogo			**324,437,680**
Kanuni ya 95(4) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya Mwaka 2001	Malipo yasiyo na viambatisho sahihi	TFF NRF NFA MDEF RFB TWPF	24,836,797 100,980,450 24,317,800 266,153,000 43,844,508 88,950,120
Jumla Ndogo			**549,082,675**
Ukomo wa Bajeti	Manunuzi yasiyo kwenye mpango wa manunuzi	AITF	43,457,534
	Matumizi ya fedha za barabara kwa shughuli nyingine zisizo za barabara yasiyoidhinishwa	RFB	42,624,460
Jumla Ndogo			**86,081,994**

Kuhusu swala la kutokufuata Kanuni 24ya matumizi ya mashine za risiti za kielekroniki, ninaishauri serikali kutoa maelekezo yatakayozuia Wakala wa serikali na Taasisi nyingine za serikali kufanya biashara na taasisi au watu wasiosajiliwa. Pia serikali kuendelea kutoa elimu kwa umma ili jamii waikubali na kuifuata sheria ya matumizi ya mashine za risiti kwa hiari.

Kuhusu swala la kutokufuatwa kwa kanuni 95(4) ya Sheria ya Fedhaya Umma ya mwaka 2001, malipo yenye nyaraka pungufu ninaishauri serikali kwamba fedha zilizohusika zirejeshwe kwenye mfuko wa serikali kutoka kwa wahusika, na hatua za kisheria zichukuliwe. Pia mifumo ya udhibiti ya ndani iimarishwe kwenye taasisi zote zilizohusika ili kuleta ufanisi unaotarajiwa.

Kuhusu swala la kutokuzingatiwa ukomo wa bajeti na mpango manunuzi, ninashauri wakala wa serikali kuzingatia bajeti iliyopitishwa na bunge pamoja na sheria ya manunuzi ili kuboresha utendaji na kuongeza ufanisi.

8.3. Matokeo ya Ukaguzi wa Taasisi nyingine za Serikali

Yafuatayo ni matokeo ya ukaguzi wa taasisi nyingine za umma kwa mwaka wa fedha 2013/2014.

8.3.1 Mikopo kwa Wanafunzi haijalipwa kwa Muda Mrefu TZS 7,583,712,118

Shule ya Sheria ya Tanzania ilikuwa na limbikizo la deni la TZS 7,583,712,118.98 mpaka mwishoni mwa Juni 2014.Deni hili lilitokana na kutoa mikopo kwa wanafunzi wa Shule ya sheria kwa vitendo bila kufuata sheria na utaratibu maalum. Hata hivyo deni la kuanzia mwaka 2011/2012, serikali iliamua kulichukua na kulibadilisha kuwa ruzuku ya serikali kwa miaka inayofuata.

8.3.2 Hati za Malipo Zisizokuwa na Viambatisho TZS 839,855,985

Hati za malipo za Chuo cha Mafunzo ya Serikali za Mitaa Hombolo na Baraza la Wafamasia zenye jumla ya TZS 279,871,280hazikuwa na viambatisho. Pia, risiti za mashine za kielektroniki kwa malipo ya kiasi cha TZS 559,984,705 za Taasisi ya Mafunzo ya Serikali za Mitaa hazikuwasilshwa kwa uhakiki.

8.3.3 Matatizo Kwenye Ukomo wa Bajeti

Changamoto kubwa kwenye ukaguzi wa bajeti ni tofauti kubwa inayoonekana kati ya bajeti iliyoidhinishwa ya mapato na matumizi halisi, hii inaleta wasiwasi kwamba bajeti inayoandaliwa haina uhalisia wa mahitaji halisi ya taasisi.

8.3.4 Wadaiwa Wasiolipa na Madeni Yasiyolipwa

Taasisi nne (4) zilikuwa zinadai wateja wake jumla ya TZS.1,317,814,128kwa mauzo ya bidhaa mbalimbali za taasisi, ambazo ni Taasisi ya Mafunzo yaWanyamapori Pasiansi(PWTI), Nyumbu, Taasisi ya Uongozi wa Sheria Lushoto na Shule ya Sheria Tanzania (law School of Tanzania).
Kwa upande mwingine taasisi hizi zina jumla ya madeni yasiyolipwa (wanadaiwa) yanayofikia TZS 1,509,749,326.

8.3.5 Kutozingatia Sheria ya Manunuzi ya Umma

Taasisi ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela (NM- AIST), Baraza la Taifa la Manesi na Wakunga (TNMC),Tanzania Automotive Technology Centre (TATC - Nyumbu) walikuwa mapungufu ya kutozingatia sheria za manunuzi ya serikali yaliyosababisha manunuzi yaliyofanyika nje ya mpango wa Manunuzi ya mwaka TZS 419,757,141.

Orodha ya Taasisi na Muhtasari wa mambo yaliyojitokeza kwenye taasisi ni kama ilivyo kwenye jedwali **Na 50** hapa chini.

Jedwali 50: Matokeo ya Ukaguzi Katika Taasisi Nyingine

Na	Kigezo	Hoja ya Ukaguzi	Taasisi Nyingine	Kiasi katika TZS
1	Kanuni No 24 ya Kanuni za Machine za za risiti (VAT EFD regulation of 2010)	Kutokufuatwa kwa sheria ya mashine za risiti (EFD) kwani malipo haya kuambatanishwa na risiti za mauzo za 'EFD'.	Taasisi ya Mafunzo yaSerikali za Mitaa (Hombolo)	559,984,705
2	Kanuni Na 95(4) ya Kanuni ya Fedha za Umma ya Mwaka 2001	Kutokufuatwa kwa sheria ya fedha, malipo bila viambatanisho vya mauzo	Baraza la Wafamasia Tanzania	256,710,580
			Taasisi ya Mafunzo yaSerikali za Mitaa (Hombolo)	23,160,700
Jumla Ndogo				**839,855,985**

Na	Kigezo	Hoja ya Ukaguzi	Taasisi Nyingine	Kiasi katika TZS
3	Ukomo wa bajeti	Manunuzi yaliyofanywa nje ya Mpango wa Manunuzi	Taasisi ya Afrika ya Sayansi na Teknolojia ya Nelson Mandela (NM-AIST)	30,035,460
			Chama cha Manesi na Wakunga Tanzania (TNMC)	364,116,660
			Nyumbu (TATC)	25,605,021
Jumla Ndogo				**419,757,141**
7	Wadaiwa wa muda mrefu	Wadaiwa wasiolipa madeni yao	Taasisi ya Mafunzo ya Wanyama Pori Pasiansi	26,000,000
			Nyumbu (TATC)	668,165,000
			Taasisi ya Uongozi wa Sheria Lushoto (IJA)	442,259,651
			Shule ya Sheria Tanzania (TLS)	181,389,477
Jumla Ndogo				**1,317,814,128**
8	Madeni/wadai wa muda mrefu	Malimbikizo ya madeni yasiolipwa	Taasisi ya Mafunzo ya Wanyamapori Pasiansi	153,969,880
			Nyumbu	355,150,444
			Taasisi ya Uongozi wa Sheria Lushoto	1,000,629,002
Jumla Kuu				**1,509,749,326**

Kutokana na mapungufu hapo juu ninamapendekezo yafuatayo katika kuboresha utendaji wa taasisi za serikali:

- Wakuu wa Taasisi husika wahakikishe kuwa malipo yote yanaidhinishwa na yanaambatanishwa na nyaraka zote muhimu, hii itaboresha usimamizi wa matumizi na ufuatiliaji ndani ya taasisi husika.

- Wakuu wa Taasisi husika wanapaswa kuhakikisha kuwa wateja wanapewa risiti za mauzo mara tu baada ya mauzo, mapato yanakusanywa na kuingizwa kwenye vitabu vya fedha ili kuhakikisha ukamilifu wa mapato yaliyokusanywa na kuboresha

utunzaji wa fedha taslimu ili kuzuia mianya ya upotevu wa fedha za umma na malimbikizo ya wadaiwa.

- Kuhusu manunuzi yaliyofanywa nje ya mpango wa manunuzi, ninaishauri serikali kuhakikisha utiifu na kuzingatia sheria na kufuata bajeti kama ulivyopangwa.

- Ninashauri mikopo kwa wanafunzi wa chuo iratibiwe na kutolewa kwa kuzingatia urejeshaji wa mikopo. Utaratibu wa urejeshaji uwe wazi ili kudhibiti ucheleweshaji wa mikopo.

8.4 Ukaguzi wa Vyama Vya Siasa

Kulingana naKifungu Na. 14(1)(b)(i) ya Sheria ya Vyama vya SiasaNa. 5,1992ikijumuishamarekebisho yaliyotolewana SheriaNa. 7, 2009inahitajikila chama cha siasachenye usajili wa kudumu kuwasilisha kwaMsajili wa vyama vya siasataarifa za fedha za chama ili zikaguliwe na Mdhibiti na Mkaguzi Mkuuwa Hesabu za serikali.

Hata hivyo, vyama (12) kati ya vyama 21 ndivyo vilikaguliwa kwa kipindi cha miaka ya fedha ya 2009/2010 hadi 2012/2013 kama inavyoonyesha hapa chini;

1. Chama cha Mapinduzi (CCM)
2. Chama cha Demokrasia na Maendeleo (CHADEMA)
3. Chama cha Wananchi (CUF)
4. Chama cha NCCR-MAGEUZI
5. Chama cha TLP
6. Chama cha NRA
7. Chama cha UMD
8. Chama cha APPT - Maendeleo(APPT-MAENDELEO)
9. Chama cha NLD,
10. Chama cha ADC
11. Chama cha Sauti ya Umma (SAU)
12. Chama cha Ukombozi wa Umma (CHAUMMA)

Vyama tisa vya siasa (9), havikuleta taarifa zao za fedha kama ifutavyo;

1. Chama cha UPDP,
2. Chama cha TADEA,
3. Chama cha(UDP)

4. Chama cha Demokrasia Makini (MAKINI),
5. Chama cha Haki na Ustawi (CHAUSTA),
6. Chama cha DP,
7. Jahazi Asilia,
8. Chama cha AFP
9. Chama cha Kijamii (CCK)

Maoni ya Ukaguzi yaliyotolewa kwa Vyama vya Siasa

Maoni ya ukaguzi niliyotoa kwa hesabu za vyama vya siasa ni kama yanavyonekana kwenye **jedwali Na51**

Jedwali 51: Hapa chini ni muhtasari wa aina ya maoni ya ukaguzi niliyotoa kufuatia kaguzi za vyama vya siasa kwa kipindi mwaka ulioishia 30 Juni 2010, 2011, 2012 na 2013.

Na	Chama	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
1	CCM				Hati yenye shaka
2	CHADEMA			Hati yenye Mashaka	Hati yenye shaka
3	CUF	Hati yenye Mashaka	Hati yenye Mashaka	Hati yenye Mashaka	
4	NCCR				Hati yenye shaka
5	TLP				Hati yenye shaka
6	NRD	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya
7	UMD	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya
8	ADC				Hati mbaya
9	APPT	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya
10	NLD	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya
11	SAU		Hati mbaya	Hati mbaya	Hati mbaya
12	CHAUMMA			Hati yenye shaka	Hati yenye shaka

Kwa mwaka wa fedha2013/2014ukaguzi wataarifa za fedha za vyama vya siasa bado unaendelea, sababu kubwa ni kuchelewa kwavyama vya siasa kuwasilisha taarifa za fedha ndani ya muda ulipangwa kisheria.Ripoti ya ukaguzi itatolewa baada ya kukamilika kwa zoezi la ukaguzi.

Ili kuboresha uwasilishaji wa taarifa za fedha za vyama vya siasa, ninaishauri Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa kwa kushirikiana na Mhasibu Mkuu wa Serikali kuandaa mwongozo mzuri wa kuandaa taarifa za hesabu. Hii itawezesha kutoa taarifa za fedha kwa ubora unaotarajiwa.

SURA YA TISA

USIMAMIZI WA MANUNUZI NA MIKATABA

9.0 UTANGULIZI

Sura hii inaonyesha matokeo ya mapitio ya taratibu za manunuzi ya umma na usimamizi wa mikataba kama ilivyoonekana kutokana na kaguzi zaWizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa kwa mwaka huu wa fedha.

9.1 Sheria ya Manunuzi ya Umma Na.7 ya 2011 na Kanuni zake za Mwaka 2013

Sheria ya Manunuzi ya Umma Na. 7 ya mwaka 2011 (PPA, 2011) ilianza rasmi kutumika Desemba 15, 2013 kupitia Tangazo la Serikali GN. No. 445 la tarehe 13 Desemba 2013. Kifungu cha 107 (3) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma, 2011 kinaweka mwisho ya matumizi ya Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2004 (PPA, 2004) pamoja na Kanuni zake za mwaka 2005.
Hivyo ni muhimu kutambua kwamba kutoka Desemba 15, 2013,taasisi zote za Ummazilitakiwa kutekeleza manunuzi kwa kutumia sheria mpya pamoja na kanuni zake za 2013.

Katika kipindi cha mpito Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma (PPRA) ilitoa waraka wa jinsi ya kushughulikia manunuzi yalioanzishwa na Sheria ya Manunuzi ya mwaka 2004 kwa mujibu wa kifungu cha 107 na 108 cha Sheria mpya. Waraka huo ulitoa ufafanuzi juu ya manunuzi yaliyoanzishwa na sheria ambayo imefutwa yatakavyokamilishwa.

Kutokana na waraka huo, manunuzi yote yaliyoanzishwa na Sheria ya Manunuzi ya Umma ya 2004 na hadi sheria mpya inapitishwa yatakamilishwa na Sheria ya zamani.

9.2 Mapungufu yaliobainika katika ukaguzi wa Manunuzi

Ukilinganisha na ukaguzi wa mwaka jana, inaonekana kuwa manunuzi ya umma yameendelea kuwa ni eneo muhimu sana la

kuzingatiwa ili kupata thamani halisi ya fedha za umma. Serikali imefanya juhudi katikakuimarisha kufuata Sheria ya Manunuzi na Kanuni zake katika sekta ya umma kupitia ushauri niliotoa kwenyeripoti zangu za miaka ya nyuma na za Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma (PPRA).

Pamoja na juhudi hizo, lakini bado kuna baadhi ya ofisi za Serikali ambazo hazifuati sheria za manunuzi kwa umakini na weledi. Kwa mwaka huu kumekuwana matukio yasiyofuata sheria ya manunuzi na kanuni katika kuhakikisha uwazi, ushindani wa haki na thamani ya fedha.

Katika kuhakikisha wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa zinafuata taratibu za manunuzi, Kifungu cha 48(3) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011, kinaeleza bayana kumtaka mkaguzi wa hesabu kufanya tathmini kwa kila taasisi ya umma kuona uzingatiaji wa taratibu za manunuzi ikiwa ni sheria na kanuni zake katika kaguzi zake za kawaida.

Yafuatayo ni mapungufu yaliyobainika katika ukaguzi wa mwaka huu:

9.2.1 Manunuzi yaliofanyika kinyume na Mpango wa Manunuzi wa Mwaka TZS.204,346,797

Kanuni 69 (3) ya PPR, 2013 inazitaka taasisi za manunuzi kuandaa mpango wa manunuzi wa mwaka kwa kujumuisha manunuzi yote kwa kadiri inavyowezekana kama yalivyoainishwa kwenye mpango kazi wa mwaka na kuwekwa kwenye makisio ya mwaka.

Hata hivyo katika ukaguzi wa Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa imebainika kuwa taasisi nne (4) zilifanya manunuzi nje ya mpango kazi wenye thamani ya TZS.204,346,797 ambapo taasisi tatu zilitumia TZS.196,583,061 na ubalozi mmoja TZS. 7,763,736 ambayo hayakuwamo kwenye mpango wa manunuzi wa mwaka kinyume na kanuni tajwa hapo juu. Manunuzi kinyume na mpango wa manunuzi yameorodheshwa kwenyejedwali Na. 52hapa chini.

Jedwali 52: Taasisi zilizofanya Manunuzi nje ya Mpango wa Manunuzi wa Mwaka

Fungu	Taasisi	Hoja	Kiasi (TZS)
97	Wizara ya Afrika Mashariki	Manunuzi yaliyofanywa nje ya mpango wa manunuzi wa mwaka	96,940,255
29	Idara ya Magereza	Manunuzi yaliyofanywa nje ya mpango wa manunuzi wa mwaka	63,450,000
80	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	Manunuzi ya Mafuta nje ya mpango wa manunuzi wa mwaka	36,192,806
2027	Ubalozi wa Tanzania nchini Abu Dhabi	Manunuzi yaliyofanywa nje ya mpango wa manunuzi wa mwaka	7,763,736
Jumla			**204,346,797**

Chanzo: Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Manunuzi nje ya mpango kazi wa mwaka yamepungua kwa kiasi kikubwa ukilinganisha na ukaguzi wa mwaka jana ambapo ilibainika manunuzi ya TZS.2,748,883,871 yalifanywa na taasisi tatu bila kufuata mpango wa manunuzi wa mwaka. Kuna kupungua kwa kiasi cha TZS. 2,544,539,074,hii inaonyesha ni kwa jinsi gani serikali inavyotumia juhudi kuhakikisha mapendekezo yangu ya ukaguzi yanafanyiwa kazi.

Nashauri taasisi zote kuzingatia mpango wa manunuzi wa mwaka pamoja na kuboresha usimamizi ili kuhakikisha dhana ya uwazi na uwajibikaji katika manunuzi ya umma unakua na kuzoeleka.

Pia nashauri taasisi zihakikishe zinaandaa mpango wa manunuzi wa mwaka unaoendana na bajeti.

9.2.2 Manunuzi yaliyofanyika bila idhini ya Bodi ya Zabuni TZS.760,868,514

Taasisi tisa (9) zilizokaguliwa, ikiwa ni Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti zilifanya manunuzi yasiyoidhinishwa na bodi ya zabuni kinyume na kifungu 35 (3) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011 na Kanuni ya 55 ya Kanuni za Manunuzi ya Umma ya mwaka 2013. Katika ukaguzi wa mwaka huu taasisi zimeongezeka kutoka moja hadi kumi. Taasisi za serikali kuu ziliingia kwenye mikataba mbalimbali isiyoidhinishwa na bodi za zabuni zenye

thamani ya TZS.760,868,514 kama zilivyoorodheshwa kwenye jedwali Na. 53 hapa chini:

Jedwali 53: Taasisi zilizofanya Manunuzi bila idhini ya Bodi ya Zabuni

Na.	Fungu	Taasisi	Amount(TZS)
1	94	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi	282,788,898
2	48	Wizara ya Kazi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	213,331,441
3	28	Idara ya Jeshi la Polisi	85,158,950
4	81	Sekretariet ya Mkoa wa Mwanza	52,225,487
5	84	Sekretariet ya Mkoa wa Singida	48,712,103
6	36	Sekretariete ya Mkoa wa Katavi	44,529,472
7	2015	Ubalozi wa Tanzania Roma, Italy	14,089,157
8	77	Sekretariate ya Mkoa wa Mara	13,958,006
9	31	Offisi ya Makamu wa Rais	6,075,000
		Total	**760,868,514**

Chanzo: Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Kuingia mikataba bila idhini ya bodi ya zabuni inaweza kusababisha kutoa zabuni kwa wakandarasi wasio na uwezo hivyo kupelekea kukosekana kwa uwazi, ufanisi na malengo yaliyokusudiwa kutofikiwa.

Kwa mamlaka niliyopewa katika Kifungu 35 cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya 2011, ninaishauri serikali na taasisi zake kuzingatia taratibu za manunuzi kwa kushirikisha bodi za zabuni ili kuondokana na mikataba isiyofaa au manunuzi yasio na tija.

9.2.3Manunuzi yaliofanyika bila Ushindani TZS. 144,484,478

Kanuni 163 na 164 ya Kanuni za Manunuzi ya Umma ya mwaka 2013 inazitaka taasisi za serikali zinazofanya manunuzi kuzingatia upatikanaji wa nukuu za bei zisizopungua tatu kutoka kwa wazabuni tofauti. Katika ukaguzi wangu niligundua taasisi tatu (3) zilifanya manunuzi yenye thamani ya TZS.144,484,478 moja kwa moja kutoka kwa wazabuni bila kupata nukuu ya bei kinyume na kanuni tajwa hapo juu. Baadhi ya taasisi ambazo hazikufuata kanuni hizi zimeorodheshwa kwenye jedwali Na. 54 hapa chini:

Jedwali 54: Manunuzi yasiyo kuwa na ushindani

S/N	VT No.	Taasisi	Amount(TZS)
2	39	Jeshi la Kujenga Taifa (JKT)	76,820,000
3	2030	Ubalozi wa Tanzania Lilongwe,Malawi	39,914,478
1	88	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es Salaam	27,750,000
		Total	**144,484,478**

Chanzo: Taarifa ya Ukaguzi kwa Menejimenti2013/14

Kwa ujumla, idadi ya taasisi za serikali kuu zilizofanya manunuzi bila ushindanishi zimepungua kutoka tisa (9) katika ukaguzi wa mwaka 2012/13 hadi kufikia tatu (3) katika ukaguzi wa mwaka huu.

Ili kuhakikisha uwazi na upatikanaji wa thamani ya fedha katika manunuzi ya umma nashauri taasisi za manunuzi za umma kufuata ununuzi unaozingatia ushindanishi kama ilivyoelekezwa kwenye sheria ya manunuzi ya umma.

Ni muhimu pia kuhakikisha kunakuwepo na uwazi na thamani ya fedha katika manunuzi na ushauri wangu ni kwa taasisi za manunuzi kuzingatia manunuzi ya kushindanisha wazabuni.

9.2.4 Mapokeziya vifaa na huduma visivyofanyiaUkaguzi TZS 534, 899,396

Kanuni ya 244 na 245 ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2013 zinawataka maafisa masuuli kuteua kamati ya ukaguzi na mapokezi ya vifaaambavyo zitawajibika kukagua, kuthibitisha ubora wa vifaa au huduma na kupokea pindi zinaponunuliwa kutoka kwa wazabuni.

Wakati wa ukaguzi niligundua taasisi sita (6) za serikali kuu zilizofanya manunuzi ya huduma na vifaavyenye thamani ya TZS 534,899,396 bila kufanyiwa utaratibu wa mapokezi na ukaguzi. Muhtasari wa taarifa ya manunuzi unapatikana kwenye jedwali Na.55 hapa chini.

Jedwali 55: Mapokezi ya vifaa visivyofanyiwa ukaguzi

S/N	Vote	Taasisi	Maelezo	Kiasi (TZS)
1	6	Taasisi ya kusimamia Matokeo Makubwa sasa	Vifaa vilivyonunuliwa na kupokelewa bila kufanyiwa Ukaguzi	314,884,678
2	29	Idara ya Magereza	Vifaa zilizonunuliwa na kupokelewa bila kufanyiwa Ukaguzi.	155,110,000
3	83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	Vifaa zilizonunuliwa na kupokelewa bila kufanyiwa Ukaguzi.	23,997,370
4	84	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	Matengenezo ya Magari ambayo hayakufanyiwa ukaguzi baada ya kukamilika	17,261,501
5	81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	Matengenezo ya Magari ambayo hayakufanyiwa ukaguzi baada ya kukamilika	16,145,847
6	79	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	Vifaa vilivyonunuliwa na kupokelewa bila kufanyiwa Ukaguzi.	7,500,000
			Total	**534,899,396**

Chanzo: Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Kupokea Vifaa bila kukaguliwa na kukubaliwa na kamati ya ukaguzi na mapokezi ya vifaa na huduma, kunaweza kukatoa fursa kwa taasisi za umma kununua vifaa na huduma zisizokuwa na viwango au zisizofuata mahitaji ya mnunuzi.

9.2.5 Utunzaji Usioridhisha wa Kumbukumbu za Michakato ya Manunuzi

Utunzaji wa kumbukumbu za manunuzi kwa taasisi za umma ni suala la lazima kama ilivyoainishwa kwenye kifungu cha 61(1) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011. Pia kifungu hiki kinazitaka taasisi za manunuzi kutunza kumbukumbu zote za taratibu za manunuzi ikiwa ni pamoja na maamuzi yaliyofikiwa na sababu ya uamuzi huo na kwamba taarifa hizi zitahifadhiwa kwa kipindi kisichopungua miaka mitano kuanzia tarehe mkataba ulipoingiwa na zitakuwa tayari kuwasilishwa zitakapohitajika kwa Waziri wa Fedha au Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali.

Kumbukumbu za manunuzi katika mfumo wa kutumia karatasi (hard copy) naelektroniki, ni muhimu katika mchakato wenye ufanisi katika manunuzi. Pia kumbukumbu zinatoa ushahidi kwa maamuzi yaliyofanyika wakati wa mchakato wa manunuzi pia kuonyesha mtiririko wa matukio ikiwemo uwazi, uwajibikaji na kufuata kanuni za manunuzi ya umma.

Katika ukaguzi wa mwaka huu taasisi za serikali kuu kumi (10) zimegundulika kuwa hazikufuata Sheria ya Manunuzi ya Umma katika eneo hili; taasisi hizo zimeorodheshwa kwenye jedwali Na. 56hapa chini:

Jedwali 56: Utunzaji Usioridhisha wa Kumbukumbu za Manunuzi

Fungu	Taasisi	Hoja
77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	Utunzaji wa mikataba usioridhisha pamoja kumbukumbu/taarifa za miradi
75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	Mpango wa manunuzi wa mwaka hakuandaliwa
35	Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma	Utunzaji usioridhisha wa daftari la mikataba
96	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	Utunzaji usioridhisha wa daftari la mikataba
48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	Taarifa za manunuzi za kila mwezi hazikuandaliwa
72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	Daftari la mikataba halikuandaliwa
2034	Ubalozi wa Tanzania Moroni, Comoro	Mpango wa manunuzi wa mwaka haukuandaliwa pamoja na taarifa za utekelezaji
2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria, Afrika ya Kusini	Taarifa za manunuzi hazikuandaliwa
2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo, Msumbiji	Mpango wa manunuzi wa mwaka haukuandaliwa pamoja na taarifa za utekelezaji
2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin, Ujerumani	Taarifa za manunuzi hazikuandaliwa

Chanzo: Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Ufanisi wa usimamizikumbukumbuni muhimu ili kuhakikishaunaleta tija katika kuhifadhi, kuzipata unapozihitaji na kutumikakwa kuzingatiausalama, uadilifu na usiri.Kwa hiyo nashauri nimuhimu kwambashughuli zoteza manunuzilazima zitunzwe vizurina taasisi kwa ajili ya kumbukumbubaadaye.

9.2.6Manunuzi ya Vifaa na huduma bila ya Mikataba TZS.134,071,510

Kifungu cha 75 cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011 kinataka bodi ya zabuni kuidhinisha utolewaji wa zabuni za huduma na Vifaa kama ilivyobainishwakatika nyaraka maalum za zabuni. Lakini wakati wa ukaguzi niligundua kuwa taasisi za serikali kuu zipatazo kumi na moja(11) zilifanya manunzi yenye thamani ya TZS.134,071,510 bila ya kuwepo kwa mikataba kati yao na wazabuni wa huduma na vifaa.Jedwali Na. 57hapa chini linaonyesha manunuzi yaliyofanyika bila ya kuwepo kwa mikataba.

Jedwali 57: Ununuzi wa bidhaa na huduma bila ya kuwepo kwa Mikataba

Na.	Fungu	Taasisi	Maelezo	Kiasi (TZS)
1	2030	Ubalozi wa Tanzania Lilongwe, Malawi	Malipo yaliofanyika kupitia mkataba ambao ulishapitwa na wakati	57,284,539
2	96	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	Manunuzi yenye mashaka yaliofanyika bila kuwepo kwa mkataba	29,778,571
3	27	Msajili wa vyama vya siasa	Mkataba wa kupangisha uliopitwa na wakati	14,640,000
4	35	Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma	Upangishaji wa nyumba bila mkataba	14,288,400
5	57	Wizara ya Ulinzi	Malipo yalifanyika bila kuwepo mkataba uliosainiwa	9,080,000
6	63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	Kukosekana kwa mkataba wa ukodishaji wa magari kwa ajili ya kusafirsha mitihani ya darasa la saba	4,700,000
7	35	Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma	Ununuzi wa huduma bila kuwapo kwa mkataba	4,300,000
			Total	**134,071,510**

Chanzo: Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Ni muhimu manunuzi ya umma yakaambatanishwa na nyaraka za kutosha za mikataba ili kama kutatokea mmoja kushindwa kutimiza makubaliano ziweze kukubalika mbele ya sheria.

Ili kushughulikia mapungufu katika kuvunja Sheria za manunuzi katika taasisi za umma, nashauri taasisi zizingatie sheria ya manunuzi ya umma na kanuni zake kwa kuingia makubiliano ya mikataba inayokubalika mbele ya sheria.

9.2.7Manunuzi kwa kutumia Masurufu TZS.65,806,202

Ili kuhakikisha mchakato wa manunuziunafuata kanuni za msingi wauwazi, ushindani, uchumi, ufanisi,usawa nauwajibikaji;Kanuni ya 166 ya Kanuni za Manunuzi ya Umma za mwaka 2013inaeleza bayanamanunuzimadogo madogo yanaweza kufanyika moja kwa moja kutokamaduka makubwa yanayotambulika, madukaau stoo za dawa, kama thamani yamanunuzihaizidi kikomokilichowekwa katika jedwali la sabalaKanuni hizi.Taasisi inayofanyamanunuziinaweza kutumia masurufu au kadi ya manunuzikufanya manunuzi madogo madogo.Kikomo cha manunuzi madogokilichoruhusiwa nichini ya TZS.5,000,000.

Ukaguzi ulibaini taasisi nne (4) za serikali kuu kufanya manunuzi yenye thamani ya TZS 65,806,202 kwa njia ya masurufu au maofisa wa taasisi kulipwa fedha taslimu kwa ajili ya manunuzi ya bidhaa na huduma kama ilivyonyeshwa kwenye jedwali Na. 58 kinyume na Kanuni 166 ya kanuni za manunuzi ya umma za mwaka 2013

Jedwali 58: Manunuzi kwa kutumia Masurufu

Na.	Fungu	Taasisi	Hoja	Kiasi(TZS)
1	36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	Manunuzi kwa kutumia fedha taslimu	24,885,202
2	38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania.	Manunuzi kwa kutumia masurufu	19,000,000
3	80	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	Manunuzi kwa kutumia masurufu	14,430,000
4	86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	Manunuzi kwa kutumia fedha taslimu	7,491,000
	Total			**65,806,202**

Chanzo: Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14

Nashauri taasisi za umma kuzingatia sheria ya manunuzi ya umma ili kuweza kuhakikisha kunakuwepo na uwazi na thamani ya fedha katika manunuzi ya serikali.

9.2.8Manunuzi Vifaa na huduma toka kwa wazabuni wasioidhinishwaTZS.519,022,745

Taasisi zipatazo tisa (9) zilikiuka Kanuni Na.131 (5) ya Kanuni za Manunuzi ya Umma za mwaka 2013 inazozitaka taasisi za umma kununua vifaa na huduma kutoka kwa wazabuni walioidhinishwa. Katika ukaguzi wa mwaka huu niligundua taasisi za serikali kuu

zilifanya manunuzi yenye thamani ya TZS 519,022,745 kutoka kwa wazabuni wasioidhinishwa. Manunuzi haya yanajumuisha madawa na vifaa tiba yenye thamani ya TZS 250,763,634 yaliyonunuliwa bila kuidhinishwa na Bohari ya Madawa (MSD) kinyume na kanuni ya 140 na 142 ya kanuni za manunuzi ya umma za mwaka 2013.

Aidha matengenezo ya magari yenye thamani ya TZS 26,722,737 hayakuidhinishwa na TEMESA kinyume na kanuni Na.137 ya Kanuni za Manunuzi ya Umma za mwaka 2013. Muhtasari wake umeonyeshwa kwenye jedwali Na. 59 hapa chini:

Jedwali 59: Manunuzi bidhaa na huduma toka kwa wazabuni wasioidhinishwa

Fungu	Taasisi	Hoja	Kiasi (TZS.)
85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	Manunuzi ya madawa na vifaa tiba nje ya bohari kuu ya madawa (MSD)	152,500,014
82	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	Manunuzi ya vifaa na huduma kutoka kwa wazabuni wasioidhinishwa	142,641,152
81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	Manunuzi ya madawa na vifaa tiba nje ya bohari kuu ya madawa (MSD)	83,387,220
36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	Manunuzi ya vifaa na huduma kutoka kwa wazabuni wasioidhinishwa	65,066,430
81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	Manunuzi ya vifaa na huduma kutoka kwa wazabuni wasioidhinishwa	33,828,792
87	Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera	Manunuzi ya Madawa kwa wazabuni binafsi bila ya kupata kibali kutoka bohari kuu ya madawa (MSD)	14,876,400
63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	Matengenezo ya Magari yasioidhinishwa na Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA)	12,814,800
55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	Matengenezo ya Magari yasioidhinishwa na Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA)	9,021,578
41	Wizara ya Katiba na Sheria	Matengenezo ya Magari yasioidhinishwa na Wakala wa Ufundi na Umeme (TEMESA)	4,886,359
Jumla			**519,022,745**

Chanzo: ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti

Nashauri taasisi za Umma kuzingatia sheria ya manunuzi ya umma ili kuhakikisha kuwepo uwazi na thamani ya fedha katika manunuzi ya umma.

9.2.9Vifaana hudumazilizolipiwa hazikupokelewaTZS.857,879,731

Taasisi sita (6) zilizokagua,ziligundulika kuwa na vifaa na huduma zenye thamani ya TZS. 857,879,731zilizoagizwa na kulipiwa lakini hazikupokelewa au kukamilika. Makubaliano katika mikataba yanaonyesha utekelezaji ulitakiwa uwe umekamilika kati ya Aprili na Julai 2014;kinyumechake wakandarasi na wazabuni walishindwa kuzingatiamakubaliano hayo na hadi ukaguziunafanyika Desemba,2014 kazi zilikuwa bado kukamilika kama ilivyo katika jedwali 60 hapa chini:

Jedwali 60:Bidhaa zilizolipiwa hazikupokelewa

Fungu	Taasisi	Hoja	Kiasi (TZS.)
46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	Magari yamelipiwa lakini hayakupokelewa	443,485,463
73	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	Fedha zilikatwa kwenye akaunti ya Hospitali ya Rufaa Iringa lakini Bohari Kuu ya madawa (MSD) haikupeleka madawa na vifaa tiba	150,312,900
61	Tume ya Uchaguzi	Vifaa vimelipiwa lakini havikupokelewa	86,800,000
40	Mahakama ya Tanzania	Malipo ya awali yalifanyika kwaa jili ya kulipia vifaa vya kuweka kumbukumbu ya mienendo ya kesi mahakamani lakini vifaa havikupokelewa	85,111,557
81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	Malipo yalifanyika kwa kazi zisizofanyika kuweka umeme kwenye nyumba ya Mkuu wa Wilaya Nyamagana	47,169,811
52	Wizara ya Afya na Ustawi wa jamii	Vifaa vimelipiwa lakini havikupokelewa	45,000,000
Jumla			**857,879,731**

Chanzo: *Ripoti ya ukaguzi kwa Menejimenti 2013/14*

Kulikuwa na matukioyasiyofuata makubaliano ya mkataba na wajibukwa upande wawazabuni;kushindwa huko kungeweza kufanya wazabuni watakiwe kulipa tozo ya kuchelewesha kazi au bidhaa.Hata hivyo hakuna tozo iliyodaiwa na taasisi toka kwa wakandarasi.

NashauriMaafisaMasuulikuhakikisha kwambawazabuniwanazingatiavipengele vya mikataba nakukamilisha mikataba yao bila kuchelewazaidi.

9.2.10 Mapungufu katika Utekelezaji wa Mikataba na Miradi

Taasisi nyingi za serikali ziliendelea kuwa na taratibu za manunuzi zinazopingana na Sheria za Manunuzi ya Ummakatika utekelezaji wa mikataba na miradi.Katika ukaguzi nilibaini mikataba na miradi (33) kutoka katika taasisi za umma ambayo haikukamilika hadi Juni, 2014 licha ya kwamba miradi hiyo ilitakiwa kutekelezwa katika kipindi cha kati ya miezi miwili (2) na kumi na nane (18).

Kuchelewa kukamilika miradi na mikataba kulichangiwa zaidi na kuchelewa kupatikana fedha kutoka Wizara ya Fedha. Kuendelea kuchelewa kwa miradi hii kunaweza kuongeza gharama za mikataba kutokana na mfumuko wa bei pamoja na kuongezeka kwa gharama za vifaa vya ujenzi.

Aidha niligundua mapungufu katika miradi mitatu (3) ya utoaji malipo ya awali ya mkataba pamoja na wakandarasi kutotozwa kwa ucheleweshaji wa kazi na mikataba kama ilivyo katika vipengele vya mkataba.

Pamoja na hayo miradi tisa (9) ilitekelezwa kwa kukiuka vipengele mbalimbali vilivyoanishwa kwenye mikataba. Taarifa za miradi na mikataba zimeorodheshwa kwenye **Kiambatanisho Na.19**

Nazishauri taasisi kukusanya fedha kutoka kwa wakandarasi zinazotokana na tozo ya ucheleweshaji wa kazi pamoja na malipo ya awali ya kazi.

Aidha, nashauri taasisi kuendelea kufanya juhudi za ufuatiliaji rasilimali fedha kutoka hazina ili kuweza kutekeleza miradi iliyopangwa katika bajeti.Nashauri miradi yenye fedha kidogo itekelezwe kwa hatua ili kurahisisha usimamizi wa miradi na ulipaji wake.Hii itawezesha serikali kuepuka gharama zisizo za lazima zinazotokana na mfumuko wa bei pamoja na kuongezeka kwa gharama za vifaa.

9.2.11 Taarifa ya PPRA - Uzingatiaji wa Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka, 2011 na Kanuni zake za, 2013

Kutokana na mamlaka iliyopewa chini ya kifungu cha 9(1)(i)cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya Mwaka, 2011 Mamlaka ya Udhibiti wa Manunuzi ya Umma (PPRA) ilifanya ukaguzi wa manunuzi katika Wizara na Idara za Serikali zipatazo 17. Lengo la ukaguzi lilikuwa ni kubainisha kama taratibu, mfumo na kumbukumbu za kuingia mikataba ilifanyika kufuatana na Sheria ya Manunuzi ya Umma ya 2011 na Kanuni zake za 2013 na fomu ya mkataba iliyoidhinishwa na PPRA na kama manunuzi yalifanywa kuzingatia uchumi, ufanisi na tija yaani kuweza kupata thamani ya fedha.

Kutokana na vigezo vilivyowekwa na PPRA, Wizara, Wakala na Idara za serikali zimefanya vizuri katika kufuata Sheria ya manunuzi kutoka asilimia 66 mwaka jana hadi 71 mwaka huu. Hata hivyo, matokeo ya mwaka huu yamekuwa chini ya lengo la asilimia 72 lililowekwa kwa mwaka wa fedha 2013/2014.

a) Tathmini ya Uzingatiaji wa Sheria
Tathmini iliyofanywa katika taasisi mbalimbali ilionyesha kuwa maeneo mawili yalikuwa juu ya lengo kufuata taratibu; maeneo hayo ni:
a) Kuanzishwa kwa kitengo cha manunuzi na utendaji kazi wake asilimia 74;
b) Zabuni kufuata utaratibu asilimia 76.

Hata hivyo, maeneo yafuatayo yalifanyika chini ya kiwango kilichowekwa:

Jedwali 61: Tathmini ya PPRA Uzingatiaji Sheria na Kanuni za Manunuzi

Eneo la tathmini	Asilimia ya Uzingatiaji
Uandaaji na utekelezaji wa mpango wa mununzi	69
Usimamizi na utekelezaji wa mikataba	63
Usimamizi wa kumbukumbu za manunuzi	53
Utekelezaji wa mifumo ya manunuzi iliyoandaliwa na PPRA	23

b) Mfumo wa Utunzaji wa taarifa za Manunuzi kielekroniki (PIMS)
Mfumo wa mtandao ulianzishwa kurahisisha kuwasilisha taarifa PPRA kutoka taasisi za manunuzi kama vile mpango wa manunuzi wa mwaka na taarifa za kila mwezi za robo mwaka. Hata hivyo katika kaguzi zilizopita bado zinaonyesha kuwa taasisi za serikali

hazifuati mifumo hii katika kuwasilisha taarifa zao kwa PPRA. Kama ilivyokuwa kwa mwaka uliopita, taasisi nyingi bado hazitekelezi mfumo wa uwasilishaji wa taarifa kupitia mfumo PMIS na SCM iliyoanzishwa na Mamlaka.

Tathmini ya ukaguzi wa mwaka huu umeonyesha kumefuatwa kwa asilimia 24 kwa taasisi zilizokaguliwa. Mapungufu yalionekana katika maeneo yafuatayo: Asilimia 39 ya taasisi zilizokaguliwa hazikuwasilisha mpango wa manunuzi wa mwaka kwa PPRA; Asilimia 95 ya taasisi zilizokaguliwa hazikuwasilisha taarifa za kukamilika kwa mikataba; halikadhalika asilimia 90 ya taasisi zilizokaguliwa hazikuwasilisha taarifa za mwezi, asilimia 81hazikuwasilisha taarifa za robo mwaka na asilimia 65 hazikuwasilisha taarifa za mwaka mzima.

Sababu zilizotolewa kushindwa kutumika mfumo huu ni pamoja na hizi zifuatazo; ugumu wa mfumo wenyewe siyo rafiki kwa mtumiaji, upungufu wa watumishi PMU, ukosefu wa mtandao wa intaneti, ukosefu wa kompyuta na kukosekanakwa mafunzo ya kutosha kwa watumiaji.

c) Mapungufu yaliyojitokeza katika Wizara na Idara za Serikali zilizokaguliwa

Jedwali Na. 62 linaonyesha mapungufu yaliyoonekana na PPRA wakati wa ukaguzi wa manunuzi katika taasisi zilizokaguliwa:

Jedwali 62: Mapungufu yaliyojitokeza katika Wizara na Idara za Serikali zilizokaguliwa

Taasisi za Manunuzi	Matokeo ya Ukaguzi
Wizara ya Mambo ya Ndani	Ukaguzi ulibaini kuwa mwenyekiti wa bodi ya Zabuni ni inspekta Jenerali wa Magereza ambaye pia ni mtendaji mkuu wa Magereza.Hii ni kinyume na matakwa ya uhuru wa kazi na majukumu.
Wizara ya Maliasili na Utalii	Ilibainika kuwa baadhi ya idara ziliendelea na manunuzi bila kuwashirikisha kitengo cha manunuzi na bodi ya zabuni. Kwa mfano kila manunuzi ya tiketi za ndege yalifanyika kwa mkataba moja kwa moja bila idhini ya bodi ya zabuni kinyume na kifungu cha 31 (1) na (2) ya sheria ya manunuzi 2004.
Wizara ya Mambo ya Ndani	Mpango wa manunuzi wa mwaka haukuzingatiwa. Baadhi ya manunuzi yaliyokasimiwa kwenye Idara za Jeshi la Polisi, Magereza, Zima Moto na Uokoaji na

Taasisi za Manunuzi	Matokeo ya Ukaguzi
	Uhamiaji hayakujumuishwa kwenye mpango wa manunuzi wa mwaka wa Wizara. Mpango wa manunuzi wa wizara nzima ulikuwa ni loti 94 lakini wakati wa utekelezaji idadi iliongezeka na kufika loti 796. Ununuzi wa magari ya Polisi haukuonekana kwenye Mpango wa manunuzi ya wizara kinyume na Kifungu cha 45 (b) ya sheria ya manunuzi na Kanuni, 46 (10), na 49 (1) ya GN No, 97 ya mwaka 2005.
Wakala wa Manunuzi ya Serikali (GPSA)	Mapungufu yaliyojitokeza katika tathmini ya zabuni. Wazabuni ambao hawakuwasilisha kinga ya Kisheria wakati wa mchakato wa zabuni walipitishwa na kutakiwa kuwasilisha kabla ya kusainiwa kwa mkataba hii ni kinyume na nyaraka za zabuni ambazo zilieleza bayana kuwa zabuni zilitakiwa kuwasiliswha pamoja na nguvu ya Kisheria. Mfano kampuni yaM/s Afro Stationery Manufacturers Ltd ilipewa zabuni ya ununuzi wa milingoti ya bendera ya taifa bila kuwasilisha nguvu ya kisheria pamoja na kupewa siku 60 badala ya 90 ya muda wa halali wa zabuni. • Mifano ya zabuni ambazo kinga ya kisheria hazikuwasilishwa ni AE/005/HQ/2013/2014/G/05 na. AE/005/HQ/2013/2014/G/08 kwa ajili ya ununuzi wa magari and bajaji
Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	Mkataba Na. RAS - 006/2012 / 2013 / HQ / W / 04 kwa ajili ya ujenzi wa mabweni katika Shule ya Sekondari ya Wasichana Ilulu ulitolewa kulingana na makadirio ya mhandisi ambayo hayakuwepo kwenye nyaraka za zabuni. Matokeo yake zabuni alipatiwa Mkandarasi Ntina General Enterprises kwa gharama ya TZS. 52,383,000 ikiwa ni asilimia 2 juu ya makadirio ya Wahandisi ya TZS. 51,359,000.00 badala ya M/s Masaho General Supplies and Construction Company Limited kwa garama ya TZS. 49,101,000.00 ambayo ilikuwa chini ya kadirio la Wahandisi kwa asilimia 5.
Tume ya Taifa ya Uchaguzi	Nyaraka za Manunuzi zilizopitishwa na PPRA kwa ajili ya manunuzi yanayozidi kiwango cha TZS 80,000,000 hazikutumiwa badala yake wazabuni waliwasilisha Ankara kifani.

Uchambuzi wa matokeo ya ukaguzi ulionyeshakuwa Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi ilikuwa na utendaji usioridhisha katika kutekeleza sheria ya manunuzi ya umma na kanuni zake. Ingawa awali ilikuwa ikikaguliwa na mapendekezo ya kusaidia kutekeleza sheria ya manunuzi kutolewa, matokeo ya ukaguzi yalionyesha kuwa

mapendekezo yaliyotolewa yalikuwa yakipuuzwa. Kumbukumbu ya matokeo ya ukaguzi zinaonyesha ufanisi kuwa asilimia 31.07 katika mwaka 2012/2013 na asilimia 50.8 katika mwaka 2013/2014.

Mapendekezo yaliyotolewa na PPRA

- Taasisi zote za manunuzi ambazo zimefanya vizuri, zipongezwe kwa kazi zao nzuri; na maafisa Masuuli, wenyeviti wa bodi za zabuni wakuu wa vitengo vya manunuzi ambazo hazikufanya vizuri wanatakiwa kutoa maelezo kwa bodi ya wakurugenzi wa PPRA na kuweka mikakati ya kuondoa mapungufu yaliyoonekana.

- Maafisa masuuli wa taasisi iliyofanya vibaya itakiwe kutoa sababu kwanini mamlaka ya manunuzi ya umma isichukue hatua kwa kuhamishia shughuli za manunuzi kwa taasisi yenye uwezo kutokana na kuendelea kujirudia kuvunja sheria ya manunuzi ya umma na kanuni zake. Hii ni kwa mujibu wa kifungu cha 20(1) (d) cha Sheria ya Manunuzi ya Umma ya mwaka 2011.

- Taasisi zote za manunuzi ambazo zimepata chini ya wastani wa asilimia 72 iliyotarajiwa kufikiwa na taasisi zote, wanatakiwa kuwapatia watumishi mafunzo ya jinsi ya kutumia sheria, kanuni, miongozo na mifumo iliyoandaliwa na Mamlaka. Mafunzo haya yatokane na mahitaji ya taasisi inayohusika kutokana na mapungufu yaliyoonekana katika ukaguzi. Gharama za mafunzo hayo zitalipwa na taasisi husika.

- Maafisa Masuuli wa taasisi watakiwe kuandaa mpango kazi au mpango mkakati ndani ya miezi mitatu ya kuwasilisha taarifa za ukaguzi inayokusudia kuhakikisha kufuata sheria na kanuni za manunuzi.

- Ili kuufanya mfumo wa kutunza taarifa za manunuzi kuwa ni mfumo rafiki kwa watumiaji, PPRA inatakiwa kufanya

uchunguzi na kujua ni vitu gani vya kuongeza katika mfumo wa PIMS ili watumiaji wawe na uwezo wa kuutumia mfumo huo.

Kwa ujumla ili kuepuka mapungufu yaliyoonekana hakuna budi kwa wataalamu wa manunuzi na ugavi kuchangia katika kusimamia matumizi ya raslimali chache tulizo nazo kupunguza umasikini, kuboresha maisha ya mtu mmoja mmoja na taifa kwa ujumla.

9.2.12 Taarifa ya Kurugenzi ya Uhakiki mali za Serikali

Mapungufu katika manunuzi na utunzaji wa bohari/stoo

Kwa mujibu wa kanuni Na.239-249 ya Kanuni za Fedha za mwaka 2001,Mhakiki mali wa serikali anatakiwa kufanya uhakiki wa mali katika bohari/stoo za taasisi za umma na kutoa taarifa kutokana na uhakiki huo. Katika mwaka wa fedha husika Mhakiki mali wa serikali alifanya uhakiki wa mali katika Wizara kumi na nne (14), Idara sita (6) na Sektretarieti kumi (10) za Mikoa.

Uhakiki wa Mali katika taasisi hizo ulilenga kubaini kama maafisa masuuli husika wanatimiza wajibu wao katika kusimamia kwa kuweka taarifa sahihi za mali. Nimejumuisha taarifa ya mhakiki mali katika taarifa yangu ya ukaguzi ya mwaka huu kama kanuni Na. 245(3) ya Kanuni za Fedha za Umma ya mwaka, 2001 kwamba; Mhakiki Mali anatakiwa kuwasilisha nakala moja ya taarifa ya uhakiki mali kwa Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kwa kumbukumbu zake, na pia kumpatia nakalaAfisa Masuuli, katibu Mkuu na Mhasibu Mkuu.

Katika kupitia taarifa hiyo nimebaini kwamba mapungufu yaliojitokeza mwaka huu wa fedha yamepungua ikilinganishwa na ukaguzi wa mwaka jana kutoka TZS. 20,103,289,577 hadi kufikia TZS.7,496,106,586, hii inaonyesha kupungua kwa asilimia 63. Taarifa ya mapungufu kwa ufupi yaliyojitokeza yameanishwa kwenye jedwali Na 64 hapa chini:

Jedwali 63: Taarifa ya Mhakiki Mali

Na	Hoja	Kiasi (TZS)
1	Vifaa vimegawiwa lakini havikupokelewa	1,867,408,573.64
2	Manunuzi ya Vifaa vya Bohari bila kuhesabiwa	1,741,881,261.11
3	Upokeaji wa Vifaa vya Bohari wenye mapungufu ya	1,459,237,538.00

Na	Hoja	Kiasi (TZS)
1	Vifaa vimegawiwa lakini havikupokelewa	1,867,408,573.64
	nyaraka	
4	Ugawaji wa Vifaa na mafuta usio na nyaraka za kutosha	552,857,697.00
5	Bakaa ya vifaa isiyohesabiwa	426,564,160.00
6	Mafuta ambayo hayajaingizwa katika leja	415,277,752.83
7	Mapokezi ya Vifaa vya Bohari bila kuhesabiwa	313,494,449.00
8	Ugawaji wa Vifaa bila kuingizwa katika leja	196,401,131.64
9	Vifaa vyenye mapungufu	137,277,660.00
10	Vifaa ambavyo vimekopeshwa	104,525,530.00
11	Manunuzi bila ushindanishi wa bei	70,152,767.00
12	Vifaa vimenunuliwa lakini havijapokelewa	65,785,420.00
13	Ukarabati na matengenezo ya magari ya Serikali kwa Karakana binafsi bila kibali kutoka Idara ya matengenezo	43,462,572.06
14	Vifaa vimegawiwa bila kuhesabiwa	39,186,874.00
15	Vifaa ambavyo vimekwisha muda wake	30,250,000.00
16	Uuzaji wa magari wenye mashaka	11,600,000.00
17	Mapokezi ya vifaa bila kuingizwa katika leja	10,177,800.00
18	Bakaa ya vifaa ambayo haijahamishwa	6,745,400.00
19	Upotevu wa kompyuta haukutolewa taarifa	2,520,000.00
20	Vifaa ambavyo havikuingizwa kwa usahihi kwenye leja	1,300,000.00
	Jumla kuu	**7,496,106,586**

Kwa maelezo zaidi ya Wizara/Idara na Sektretarieti za Mikoa zilizohusika angalia **kiambatisho 20.**

Ili kupunguza na kuepuka upotevu wa vifaa kwa njia ya wizi, matumizi mabaya na udanganyifu, ninapendekeza kwa maafisa masuuli kuimarisha mfumo waudhibiti wa ndani katika manunuzi ili kupunguza mapungufu yaliyoainishwa na Mhakiki Mali wa Serikali.

SURA YA KUMI

USIMAMIZIWAMATUMIZI

10.0 UTANGULIZI

Mwaka huu wa ukaguzi kama mwaka uliopita kwa mara nyingine tena nimebaini mapungufu katika usimamizi wa matumizi. Sababu za ujumla zinazopelekea mapungufu ya usimamizi wa matumizi katika Wizara, Idara, Wakala, Balozi na Sekretarieti za mikoa ni pamoja na:

- Uhaba wa ujuzi sahihi wa usimamizi wa fedha ndani ya Wizara / Sekretarieti / Balozi
- Upungufu wa uwajibikaji na usimamizi wa manejimenti za taasisi husika.
- Mfumo dhaifu wa udhibiti wa ndani.

Kwa ujumla, pamoja na njia mbalimbali za kukabili mapungufu tajwa hapo juu nashauri kuwa Mlipaji Mkuu wa Serikali kwa kushirikiana na Mkaguzi Mkuu wa Ndani kutoa mafunzo sahihi kwa watendaji, menejimenti na kamati za usimamizi (Kama kamati ya ukaguzi) ili kuhakikisha uelewa na Usimamizi wa mfumo mzuri wa utawala bora unaongezeka.

10.1 Mapungufu katika Usimamizi wa matumizi

Katika sura hii, nimewasilisha mapungufu niliyobaini wakati nilipokagua Usimamizi wa matumizi ya Wizara, Idara, Wakala, Balozi na Sekretarieti za mikoa kwa mwaka wa fedha 2013/14.

10.1.1Hati za malipo zenye nyaraka pungufu-TZS.7,154,790,996

Kanuni 95(4) ya fedha za Umma, 2001 inabainisha kuwa hati ya malipo ambayo haijakamilika kwa kukosa viambatisho, itachukuliwa kuwa ni hati ya malipo inayokosekana.

Wakati wa ukaguzi wa mwaka huu nimebaini malipo ya kiasi cha TZS 7,154,790,996 yaliyofanywa na taasisi 17 za Wizara, Idara, na Wakala na Sekretarieti za mikoa 10 yakiwa hayana viambatisho

vyake kinyume na Kanuni 86 ya fedha za umma ya mwaka 2001. Angalia **Kiambatisho 21**

Nyaraka za viambatisho zikikosekana inakuwa vigumu kuthibitisha pasipo shaka uhalali wa malipo hayo hivyo kufanya mawanda ya ukaguzi kuwa finyu. Muhtasari wa miaka mitatu (4) wa mwenendo wa malipo yaliyo na nyaraka pungufu ni kama inavyoonekana katika **Kielelezo Na 23** hapa chini:

Kielelezo 24: Mwenendo wa malipo yaliyo na nyaraka pungufu

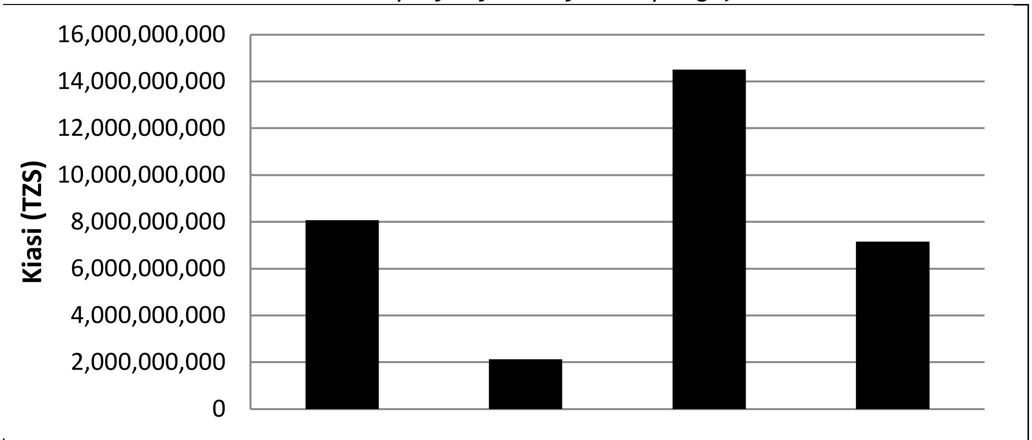

Mwaka	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Kiasi (TZS)	8.08bn	2.12bn	14.50bn	7.15bn
Taasisi zilizohusika	23	8	29	27

Chanzo:Ripoti za Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali

Kutokana na kielelezo hapo juu, kiasi cha malipo yasiyo na viambatisho kwa mwaka wa fedha 2013/14 yamepungua kwa TZS.7.2Bil kutoka TZS.14.4Bilionhadi TZS.7.2Bil ikilinganishwa na mwaka jana, ambapo taasisi zilizohusika zimepungua kutoka 29 mwaka 2012-13 hadi 27 mwaka huu 2013-14. Hii inamaanisha kuwa mfumo wa udhibiti wa ndani kwa kiasi fulani umeimarika.

Ninashauri kuwa Maafisa Masuuli wa taasisi zinanazohusika kuendelea kuimarisha vitengo vya ukaguzi wa nyarakakabla na baada ya malipo.

10.1.2 Kukosekana kwa hati za malipo TZS.125,163,277

Kanuni Na.86 (1) ya kanuni za fedha, 2001 inaagiza malipo yote ya fedha za umma kulipwa kwa kutumia hati za malipo, kinyume chake, hati za malipo ya TZS 125,163,277 hazikuwasilishwa kwa ajili ya ukaguzi.

Kutokana na kukosekana kwa hati za malipo na viambatisho vyake, ilipelekea kutoweza kubaini uhalali, uhalisia, aina na madhumuni ya matumizi hayo. Jedwali Na 64lifuatalo linaonesha hati za malipo zilizokosekana kwa kila fungu:

Jedwali 64: Orodha ya Taasisi zenye hati za malipo zinazokosekana:

NA	Fungu	Jina	Kiasi (TZS)
1	Fungu 81	Sekretarieti ya Mkoamwanza	89,142,188
2	Fungu 95	Sekretarieti ya Mkoa-Manyara	29,522,807
3	Fungu 85	Sekretarieti ya Mkoa-Tabora	3,498,282
4	Fungu 89	Sekretarieti ya Mkoa-Rukwa	3,000,000
		Jumla	**125,163,277**

Muhtasari wa miaka minne (4) wa mwenendo wa malipo yasiyo na nyaraka ni kama inavyoonekana katika **Kielelezo Na.24** hapa chini:

Kielelezo 25: Malipo ambayo Hati za malipo zinakosekana

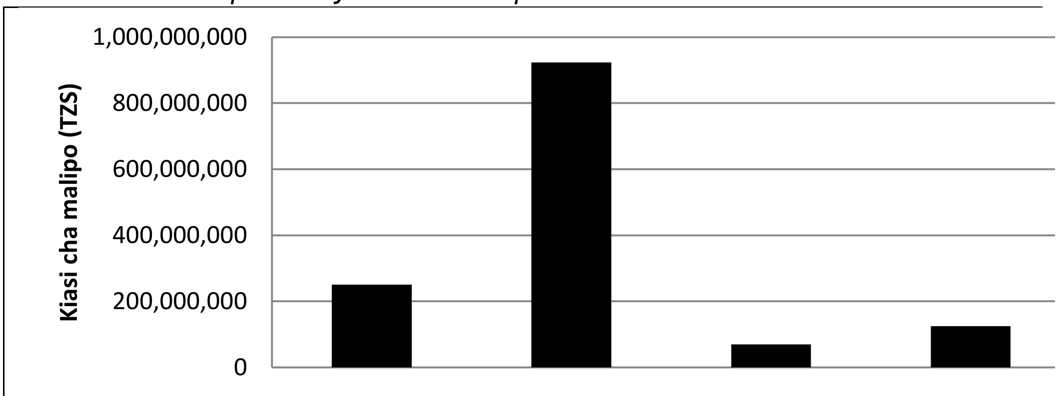

Mwaka wa fedha	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Kiasi (TZS)	250.8mil	923.0mil	70.2mil	125.2mil
Taasisi zilizohusika	3	2	3	4

Kutokana na kielelezo hapo juu, mwenendo unaonesha kuwa tatizo la hati za malipo kukosekanalimeongezeka kwa mwaka 2013/2014 (TZS 125,163,277) ikilinganishwa na mwaka jana 2012/13 (TZS 70,195,394), pia idadi ya taasisi zimeongezeka kufikia 4 mwaka huu kutoka taasisi 3 mwaka jana.

Hata hivyo, kuendelea kwa mapungufu haya kunaonyesha kuwepo kwa udhaifu katika udhibiti wa ndani, Kwa hiyo napenda kuwakumbusha Maafisa Masuuliwa Wizara na Sekretarieti za Mikoa kwamba ni wajibu wao kimsingi kuimarisha mifumo ya udhibiti wa ndani ili kuhakikisha nyaraka za fedha zikiwemo hati za malipo zinatunzwa vyema.

10.1.3Kukosekana kwa Risiti za Mashine za Kielectroniki TZS.4,095,224,472

Kanuni Na. 28(1) ya Kanuni za Sheria ya Kodi ya Mapato (Mashine za risiti za Kielektroniki) ya mwaka 2012 zinahitaji kila mnunuzi kudai na kuhifadhi risiti au ankara na kuziwasilisha kwa Kamishna au afisa wa kodi aliyeidhinishwa endapo zitahitajika.

Kinyume na hivyo, baadhi ya Wizara na Sekretarieti za Mikoa hazikudai wala kuhifadhi risiti hizo za kielektroniki kwa kila manunuzi waliyoyafanya kwa mwaka huu wa fedha hivyo wanafanya kosa ambalo likithibitika wanaweza kushtakiwa na kwa mujibu wa Kanuni Na. 24 ya Sheria ya Kodi ya Mapato (Mashine za risiti za Kielektroniki), 2012 na kutatakiwa kulipa mara mbili ya kodi iliyokwepwa.

Aidha, kwa kutokudai risiti hizo za kielektroniki kunamaanisha kuwa taasisi hizo za Serikali zinawasaidia wafanyabiashara kukwepa kodi na hivyo kuisababishia Serikali hasara kwa kupoteza sehemu kubwa ya mapato ya kodi kila mwaka.

Katika kipindi cha mwaka 2013/14, nimebainiSekretarieti 5 za Mikoa na Wizara 7 zilifanya malipo ya kiasi cha TZS.4,095,224,472

bila kuambatisha risiti za kielekroniki kutoka kwa wauzaji mbalimbali kama **Jedwali No.65**linavyoonesha kwa muhtasari hapa chini:

Jedwali 65:Taasisi zilizohusika na kufanya manunuzi bila kudai risiti za kielektroniki

NA.	Fungu No.	Jina la Taasisi	Kiasi (TZS)
1	Fungu 61	Tume ya Uchaguzi	1,892,166,696
2	Fungu 23	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	1,061,444,795
3	Fungu 89	Sekretarieti ya Mkoa-Rukwa	317,910,623
4	Fungu 56	Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mkoa na Serikali za Mitaa	173,134,675
5	Fungu 69	Wizara ya Maliasili na Utalii	131,283,467
6	Fungu 95	Sekretarieti ya Mkoa-Manyara	126,537,614
7	Fungu 73	Sekretarieti ya Mkoa-Iringa	111,402,702
8	Fungu 86	Sekretarieti ya Mkoa-Tanga	90,745,647
9	Fungu 54	Sekretarieti ya Mkoa-Njombe	78,632,406
10	Fungu 40	Bunge la Tanzania	67,562,047
11	Fungu 66	Ofisi ya Rais-Tume ya Mipango	44,403,800
		Jumla	**4,095,224,472**

Jedwali Na. 67: *Ulinganisho kwa miaka iliyopita:*

Mwaka	Kiasi (TZS)	MDA/RS
2012/13	47,935,509,285	13
2013/14	4,095,224,472	12

Kutoka Jedwali No.67 hapo juu, inaonyesha kwamba malipo yaliyokosa risiti za kielektroniki yamepungua kwa kiasi kikubwa kutoka TZS.47,935,509,285 mpaka TZS.4,095,224,472 upungufu wa kiasi cha TZS.43,840,284,813 sawa na asilimia 91, ninaipongeza Serikali kwa juhudi ilizozifanya kufikia mafanikio haya .

Nashauri Serikali iendelee kutoa elimu juu ya utekelezaji wa hiari kuzingatia Kanuni za Sheria ya Kodi ya Mapato (Electronic Fiscal Devices) za mwaka, 2012 kuhusu matumizi ya hiari ya mashine za EFD ambazo zitachangia kwa kiasi kikubwa kuongeza mapato ya Serikali kama kila manunuzi ya Serikali yataambatana na Risiti.

Pia, ninapendekeza kwamba serikali isiendelee kufanya biashara na wauzaji ambao hawatumii mashine EFD na kutoa risiti za kielektroniki.

10.1.4 Malipo katika vifungu vya bajeti visivyostahili- TZS.1,833,544,597

Katika kipindi cha mwaka wa ukaguzi, nimebaini kuwa, Wizara kumi na tano (15) na Sekretarieti nane (8) za Mikoa zilifanya malipo ya kiasi cha TZS.1,833,544,597 kama inavyoonekana kwenye **Kiambatisho Na.22** Yalilipiwa kwa kutumia vifungu vya matumizi visivyostahili bila idhini ya mamlaka stahiki, hii ni kinyume na Kanuni 51 (1-8) Kanuni za fedha za umma za mwaka 2001

Kufanyika kwa matumizi nje ya bajeti iliyoidhinishwa kunaweza kuathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa katika bajeti husika. Muhtasari wa miaka mitatu (4) wa mwenendo wa malipo yaliyolipwa katika vifungu visivyostahili ni kama inavyoonekana katika **Kielelezo Na.25** hapa chini:

Kielelezo 26: Malipo Katika vifungu visivyostahili

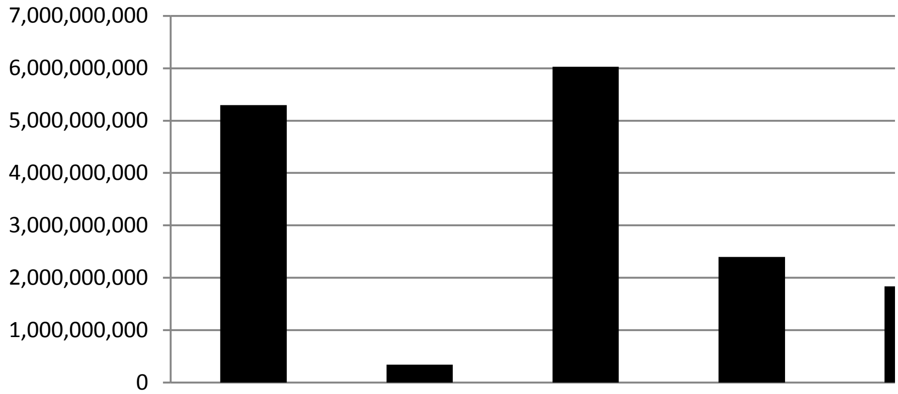

Mwaka wa fedha	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14
Kiasi (TZS)	5.30bn	0.34bn	6.03bn	2.40bn	1.83bn
Taasisi zilizohusika	9	13		25	23

Kwa ujumla kwa ya kipindi cha miaka minne iliyopita malipo ya matumizi nje ya vifungu vya bajeti iliyoidhinishwa yamekuwa yakipungua, hata hivyo ninashauri Maafisa Masuuli katika siku zijazo kujiepusha na kufanya matumizi nje ya vifungu vya bajeti iliyoidhinishwa. Endapo italazimu, basi nashauri uhamisho wa fedha kutoka fungu moja kwenda lingine upate idhini ya mamlaka husika kwa mujibu wa kanuni za fedha za umma za mwaka 2001.

10.1.5 Matumizi yaliyofanyika nje ya bajeti iliyoidhinishwa TZS.4,956,081,490

Katika ukaguzi wa hesabu za mwaka huu, nimebaini kwamba, Wizara 16 na Sekretarieti 5 za mikoa zimelipa kiasi cha TZS.4,956,081,490 kwa matumizi mbalimbali. Hata hivyo, matumizi haya yalifanyika nje ya bajeti iliyopitishwa bila kutafuta idhini au kibali kinyume na kanuni Na. 46 (3) ya Kanuni za Fedha za Umma, 2004. Orodha ya taasisi ni kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Na 23**

Hii ina maana kwamba baadhi ya shughuli zilizopangwa hazikuweza kutekelezwa kama zilivyoidhinishwa kwenye bajeti. Muhtasari wa matokeo ya malipo kufanyika nje ya bajeti iliyopitishwa na uliganisho kwa miaka ya nyuma ni kama inavyoonesha katika **Kielelezo No.26** hapa chini:

Kielelezo 27: Malipo yaliyofanyika nje ya bajeti iliyoidhinishwa

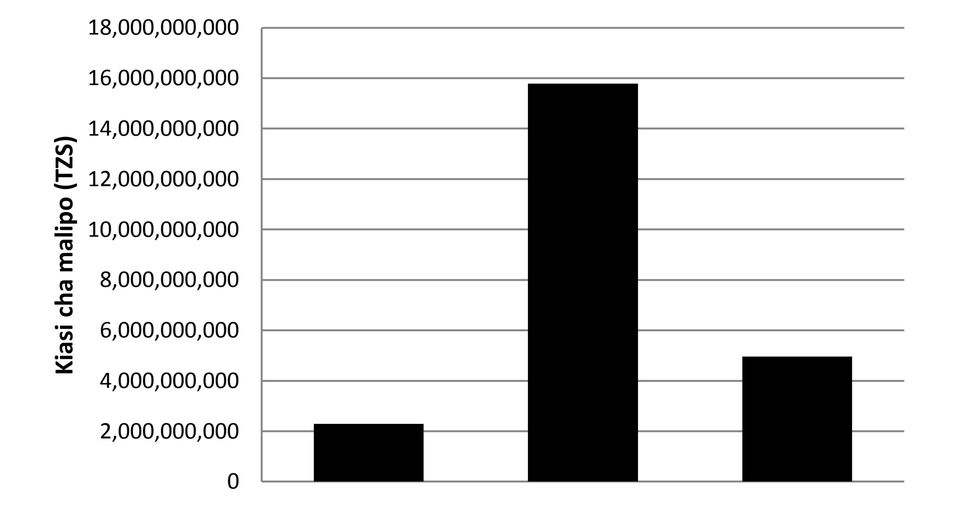

Mwaka wa fedha	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Kiasi (TZS)	2,292,796,070	15,785,285,943	4,956,081,490
Taasisi zilizohusika	10	29	21

Uchambuzi kutokana na jedwali hapo juu, unaonesha kwamba, idadi ya Wizara/Idara na Sekretarieti za mikoa zilizofanya malipo nje ya bajeti kwa mwaka huu zimepungua kutoka 29 kwa mwaka 2012-13 mpaka 21 kwa mwaka huu 2013/14 sawa kwa TZS 15.8Bil mpaka TZS 4.9Bil.

Hii inaonyesha kwamba kuna uboreshaji katika udhibiti wa kufanya matumizi kwa kuzingatia bajeti. Hata hivyo, bado ipo nafasi ya kuboresha zaidi ili kuhakikisha kwamba bajeti inaandaliwa na inafuatwa ipasavyo.

10.1.6 Masurufu yaliyokaa muda mrefu bila kurejeshwaTZS.291,531,914

Kanuni Na. 103 (1) ya Kanuni za Fedha za Umma za mwaka, 2001 inahitaji masurufu yote yarejeshwe mapema pindi tu kusudio la masurufu linapokamilika, kinyume na kanuni hii kwa mwaka unaoishia Juni 30, 2014 kulikuwa na Wizara kumi (10) na Sekretarieti ya Mkoa moja (1) ambayo ilikuwa na masurufu

yaliyokaa muda mrefu bila kurejeshwa ya kiasi cha TZS 291,531,914.

Masurufu yasiyorejesha kwa wakati yanaweza kutumika kwa matumizi yasiyokusudiwa. Wizara na Sekretarieti za mikoa zilizohusika ni kama inavyoonekana kwenye jedwali Na. 66hapa chini:

Jedwali 66:Taasisi zenye masurufu yasiyorejeshwa kwa muda mrefu

NA	Fungu Na.	Jina la Taasisi	Kiasi (TZS)
1	Fungu 42	Bunge	85,116,810
2	Fungu 97	WizarayaUshirikianowaAfrikaMashariki	71,080,779
3	Fungu 57	Wizara ya Ulinzi na JKT	65,672,727
4	Fungu 40	Mahakama ya Tanzania	35,102,477
5	Fungu 34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	10,321,160
6	Fungu 2019	Ubalozi wa Tanzania- Brussels-Ubelgiji	5,802,537
7	Fungu 51	Wizara ya Mambo ya Ndani	5,791,000
8	Fungu 38	Jeshi la Kujenga Taifa	5,562,424
9	Fungu 83	Sekretarieti ya Mkoa-Shinyanga	3,941,400
10	Fungu 56	Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	3,140,600
		Jumla	**291,531,914**

Mchanganuo kwa miaka minne wa masurufu yaliyokaa muda mrefu bila kurejeshwa ni kama inavyoonekana katika **kielelezo Na 27**hapa chini:

Kielelezo 28: Masurufu yasiyorejeshwa kwa muda mrefu

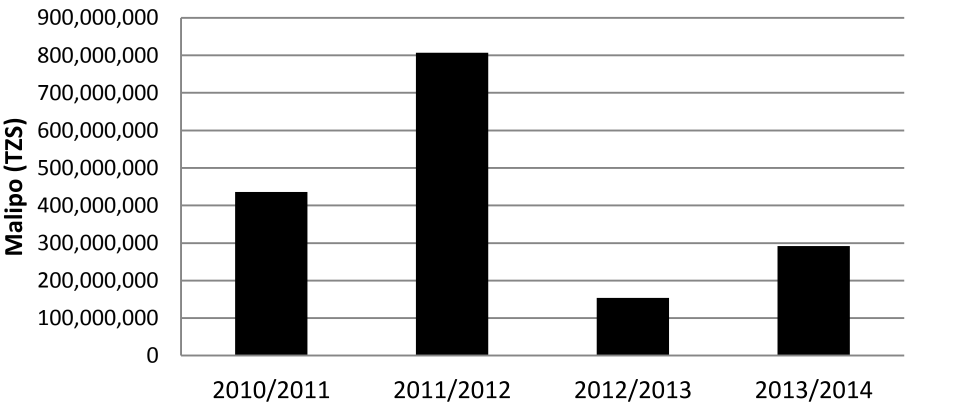

Mwaka wa fedha	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Kiasi (TZS)	436,398,424	806,437,464	154,174,697	291,531,914
Taasisi zilizohusika	8	4	9	11

Mwenendo wa masurufu yaliyokaa muda mrefu bila kurejeshwa ikilinganishwa na mwaka jana, inaonyesha tatizo kuongezeka kwa TZS.137,357,217 sawa na 89%, wakati huo huo Idadi ya Wizara/Sekretarieti za mikoa zilizohusika zimeongezeka kutoka 9 hadi 11.

Kwa hiyo, ninapendekeza kwamba Wizara/Sekretarieti za Mikoazihakikishekwamba masurufu yanarejeshwa mara tu baada ya kukamilika kwa shughuli iliyokusudiwa kwa kipinidi kisichozidi siku kumi na nnevinginevyo, marejesho ya masurufu yafanywe kupitia makato kwenye mshahara wa mdaiwa wa masurufu hayo kwa mujibu wa Kanuni 103(2) ya Kanuni za Fedha, za umma za 2001

10.1.7 Malipo yaliyolipwa zaidi ya kiwango stahiki-TZS.440,721,740

Wakati wa ukaguzi wa mwaka huu, nilibaini malipo ya kiasi cha TZS 440,721,740 yaliyolipwa zaidi ya kiwango stahiki yakihusisha Wizara tano (5) na Sekretarieti tatu (3) za mikoa. Fedha zilizolipwa zaidi ya kiasi kinachostahili au kwa kazi ambazo hazijafanyika kunapelekea kutofanikisha kwa shughuli zingine

zenye manufaa kwa umma.Malipo zaidi ya kiasi kilichostahili ni kama inavyoonekana kwenye **Jedwali Na. 67**hapa chini:

Jedwali 67:Malipo zaidi ya kiasi kinachostahili

NA.	Fungu no.	Description	Kiasi kilicholipwa zaidi (TZS)	Maelezo
1.	Fungu 78	Sekretarieti ya Mkoa-Mbeya	268,356,163	Malipo ya gharama za usafiri kwa dawa ambazo usafiri umeshalipiwa (dawa za TB, ALU ,malaria, UKIMWI) na wafadhili.
2.	Fungu 41	Wizara ya Katiba na Sheria	24,359,633	Malipo mara mbili katika kununua Gari
3.	Fungu 73	Sekretarieti ya Mkoa-Iringa	17,911,155	Malipo makubwa ya bili za maji kupita gharama halisi
4.	Fungu 56	Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mikoa na Serikali za mitaa	12,948,545	» TZS.10,278,045 malipo ya ziada kwa watoa huduma na bidhaa na » TZS.2,670,000 malipo ya posho zaidi ya kiasi stahiki.
5.	Fungu 33	Ofisi ya Raisi-Sekretarieti ya Maadili ya Viongozi	9,470,034	Malipo zaidi ya bei iliyoko kwenye hati ya madai ya ununuzi wa gari
6.	Sub Fungu 2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria-Afrika kusini	9,375,560	Malipo ya tozo ya bima zaidi ya kiwango stahiki
7.	Fungu 63	Sekretarieti ya Mkoa-Geita	6,765,000	Malipo ya posho na bili za huduma zaidi ya kiwango stahiki.
8.	Fungu 92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi (TACAIDS)	5,427,970	Malipo ya ziada zaidi ya kiwango kilichodaiwa kwenye hati za madai.
	Jumla		**440,721,740**	

Mchanganuo wa malipo zaidi ya kiwango stahiki kwa miaka minne (4) iliyopita uko katika **Kielelezo na. 28** hapa chini:

Kielelezo 29: Mwenendo wa malipo zaidi ya kiwango stahiki

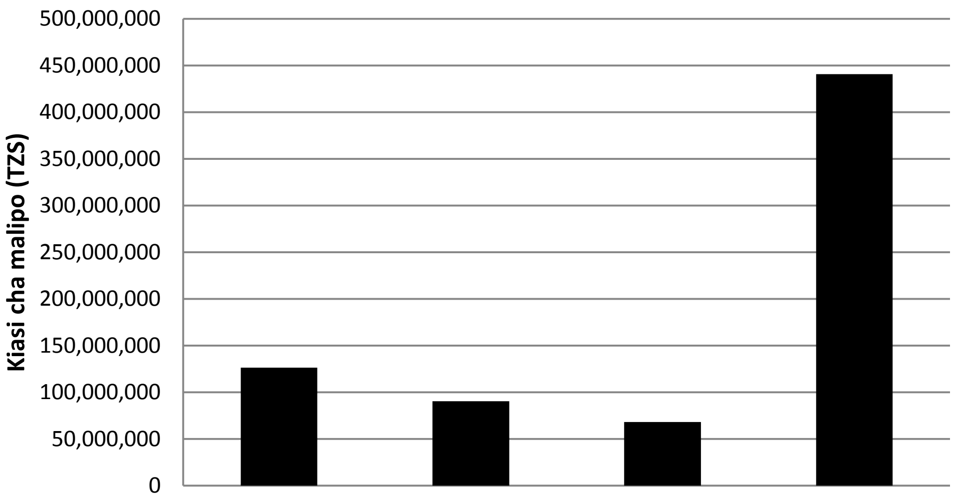

Mwaka wa fedha	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014
Kiasi (TZS)	126,495,025	90,392,726	68,089,906	440,721,740
Taasisi zilizohusika	7	2	5	8

Kwa kuwa Mwenendo wa malipo zaidi ya kiwango stahiki yameongezeka kwa kiwango kikubwa mwaka huu 2013-14 ikilinganishwa na miaka mitatu iliyopita, nashauri Maafisa masuuli wa taasisi zilizohusika kufuatilia urejeshwaji wa malipo hayo yaliyolipwa zaidi ya kiwango.

10.1.8 Matumiziyasiyokuwanamanufaa – TZS.1,698,741,394

Kama ilivyotafsiriwa katika Kanuni Na. 21 ya Kanuni za Fedha, 2001, matumiziyasiyokuwana manufaanimatumiziambayoyamefanyikabilakupatathamaniyafedha nayasingewezakufanyikaendapotahadhariingechuliwamapema.

Kwa mantiki hiyo, tathmini ya hati za malipo na viambatisho vyake, nimebaini kuwa; Wizara kumi na mbili (12) na Sekretarieti za mikoa mbili (2) (**Kiambatanisho Na24**) zilihusika na malipo yasiyokuwa na manufaa ya kiasi cha TZS.1,698,741,394 kama **Jedwali Na.68**kwa muhtasari linavyoonesha hapa chini:

Jedwali 68: Ulinganisha wa matumizi yasiyo na faida kwa miaka miwili

Mwaka wa fedha	2012/2013	2013/2014
Kiasi (TZS)	687,169,796	1,698,741,394
Taasisi zilizohusika	10	12

Ulinganisho hapo juu unaonesha ongezeko kubwa la malipo ya kiasi cha TZS1,011,571,598 kwa matumiziyasiyokuwa na manufaa kwa mwaka 2013/2014 . Ninapendekeza kuwa Manejimenti za Wizara husika &Sekretarieti za Mikoa waimarishe mifumo yao ya udhibiti wa ndani kukabili changamoto hii.

10.1.9 Fedha kutumika kwa shughuli zisizokusudiwa TZS.1,562,946,574

Jumla ya kiasi cha TZS.**1,562,946,574**kama ilivyoanishwa kwenye **Kiambatisho 25**hakikulipwa kwa shughuli zilizokusudiwa kinyume na kanuni Na. 115 ya Kanuni za Fedha, 2001 ambayo inahitaji fedha zilizo katika bajeti kutumika tu kwa malengo yaliyokusudiwa, vinginevyo inaweza kusababisha matumizi mabaya ya fedha hizo na kufanya malengo yaliyokusudiwa yasifikiwe.

Mchanganuo wa malipo yaliyolipwa kwa matumizi yasiyokusudiwa kwa mwaka huu ikilinganishwa na mwaka jana ni kama inavyoonesha kwenye **Jedwali Na.69** hapa chini:

Jedwali 69: Ulinganifu wa malipo yasiyokusudiwa kwa miaka miwili:

Mwaka wa fedha	2012/13	2013/14
Kiasi (TZS)	1,770,390,504	1,562,946,574
	17	18

Kutoka kwenye **Jedwali Na.69**hapo juu, inaonesha kuwa malipo kwa kwa shughuli zisizokusudiwa yamepungua kwa kiasi cha TZS.293,551,610 sawa na asilimia 17 ikilinganishwa na mwaka jana 2012/13.

Hata hivyo, Ili kuhakikisha kwamba fedha zote kama zilivyoidhinishwa na Bunge zinatumika kwa matumizi

yaliyokusudiwa pekee na kwa mujibu wa sheria, ninashauri menejimenti ya taasisi zilizokaguliwa kuimarisha mfumo wa udhibiti wa matumizi kwa mujibu wa bajeti kuanzia maandalizi yake mpaka utekelezaji wake, ukiukwaji wowote utambuliwe na ushughulikiwe ipasavyo.

Hata hivyo, ili shughuli zilizokuwa zimepangwa zifanyike, ninapendekeza kwamba fedha zote zilizotumika kwa ajili ya shughuli zisizotarajiwa zirejeshwe na kutumika kwa malengo yayokusudiwa na kuidhinishwa na bunge.

10.1.10 Malipo yasiyokuwa na risiti za mapokezi TZS.27,742,156,492

Katika mwaka huu wa ukaguzi, nimebaini malipo ya kiasi cha TZS.27,742,156,492 yalihusisha Sekretarieti tatu (3) za Mikoana Wizara moja (1).

Hata hivyo, malipo haya hayakuambatishwa na risiti kuthibitisha kuwa yalipokelewa na muhusika sahihi kinyume na kanuni Na. 95(4) ya kanuni za fedha za 2001. Ufafanuzi unaonesha kwenye **Jedwali Na. 72**hapa chini:

Jedwali Na.72: *Taasisi zilizofanya malipo yasiyokuwa na risiti za mapokezi*

NA.	Fungu no.	Jina la Taasisi	Kiasi (TZS)
1.	Fungu 57	WizarayaUlinzi na JKT	27,698,489,526
2.	Fungu 73	Sekretarieti ya Mkoa-Iringa	34,056,966
3.	Fungu 86	Sekretarieti ya Mkoa -Tanga	3,600,000
4.	Fungu 87	Sekretarieti ya Mkoa - Kagera	3,450,000
5.	Fungu 80	Sekretarieti ya Mkoa - Mtwara	2,560,000
		Jumla	**27,742,156,492**

Pasipokuwepo na risiti za mapokezi, sio rahisi kuthibitisha kuwa malipo yalipokelewa na mlipwaji aliyestahili.

SURA YA KUMI NA MOJA

USIMAMIZI MALI NA MADENI

11.0 Utangulizi

Sehemu hii ya ripoti inatarajia kuonyesha muhtasari wa matokeo muhimu ya ukaguzi na mapendekezo husika kutokana na ukaguzi wa usimamizi mali na madeni kwa mwaka 2013/14.

11.1 Ukaguzi wa Usimamizi wa Mali

Ukaguzi wa usimamizi mali kwa mwaka 2013/14 ulijikita katika mapitio ya kuwepo kwa mali, kutoa taarifa, utambuzi, uainishaji, haki na wajibu, kuonyesha zinavyotumika na thamani ya fedha ya mali zote zilizoonyeshwa katika taarifa za fedha.

Ufuatao ni muhtasari wa mapungufu yalioonekana wakati wa ukaguzi wa usimamizi mali katika wizara, idara na sekretarieti za mikoa kwa mwaka husika;

11.1.1 Magari na pikipiki ambazo zimeegeshwa bila matengenezo

Katika sampuli zilizochaguliwa za Sekretarieti za mikoa mitano (5), wizara tatu na balozi tatu (3), nilibaini vyombo vya moto 380 ambavyo vimefikia ukomo kutumika na baadhi haziwezi kutengenezwa. Maafisa Masuuli bado hawajafanya taratibu za kuziondoa kwa mujibu wa Kanuni Na.254 (1) ya Kanuni za Fedha za Umma 2001. **Jedwali Na.70**hapa chini linaonyesha orodha ya taasisi ambazo zina mali ambazo zimeegeshwa bila matengenezo.

Jedwali 70: Taasisi ambazo zina vyombo vya moto ambavyo zimeegeshwa bila matengenezo.

Na.	Fungu	Jina	Idadi ya magari na pikipiki	maelezo
1.	28	Idara ya Polisi	333	333 Gari
2.	86	Sekretarieti ya mkoa wa Tanga	16	Pikipiki 14 na gari 2
3.	38	Jeshi la Ulinzi	11	Gari 11
4.	72	Sekretarieti ya mkoa	5	Gari

		waDodoma		
5.	89	Sekretarieti ya mkoa wa Rukwa	5	3 pikipiki na gari 2
6.	75	Sekretarieti ya mkoa wa Kilimanjaro	4	Gari
7.	2015	Ubalozi wa Tanzania Roma	2	Gari
8.	36	Sekretarieti ya mkoa wa Katavi	1	Gari
9.	31	Ofisi ya Makamu wa Rais	1	Gari
10.	2007	Ubalozi wa Tanzania Lusaka Zambia	1	Gari
11.	2022	Ubalozi wa Tanzania Harare	1	Gari
		Jumla	**380**	

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Kwa kuwa kuna uwezekano wa Serikali kupata hasara ya mali kutokana na wizi wa vifaa au kutelekezwa, ninapendekeza Serikali kuhakikisha mali ambazo zinaonekana zinaweza kutumika zifanyiwe matengenezo na ambazo zina hali mbaya ziondolewe kwa mujibu wa kanuni za fedha ili kuepuka hasara zaidi baadaye.

11.1.2 Thamani yaArdhi na Majengo kutotenganishwa kwenye Taarifa za Fedha

Aya ya 17 (74) ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma Na.17 (IPSAs 17) inahitaji ardhi na majengo kutenganishwa wakati wa kuandaa taarifa za fedha kwa sababu ardhi haina ukomo wa matumizi na kwa hiyo thamani yake haipungui wakati majengo yana ukomo wa matumizi na thamani yake inashuka.

Mapitio yaliyofanyika katika taarifa za mali kwa sampuli ya taasisi tatu yalibaini thamani ya ardhi na majengo ambayo iliwekwa kimakosa katika kundi moja kinyume na viwango tajwa hapo juu.**Jedwali Na.71**hapo chini linaonyesha mchanganuo wa sampuli taasisi ambazo hazikutenganisha ardhi na majengo.

Jedwali 71: Taasisi ambazo hazikutenganisha ardhi na majengo.

No.	Fungu	Jina	Kiasi (TZS)

1.	96	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	39,109,000,000
2.	95	Sekretarieti ya mkoa wa Manyara	9,310,318,311
3.	92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi	6,093,591,866

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Ninaishauri serikali kuhakikisha kwamba Maafisa Masuuli wanatenganisha na kuonyesha katika taarifa za fedha thamani ya ardhi na majengo.

11.1.3 Ongezeko lisilo sahihi la thamani ya mali zisizoshikika TZS.46,751,382,233

Aya ya 16 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma Na.31 (IPSAS 31) inaeleza mali zisizoshikika (intangible assets) kama ni mali zinazotambulika bila umbile. Aya ya 129 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma Na.31 (IPSAS 31) inaruhusu utambuzi wa mali zisizoshikika kuanzia kipindi kilichopita.

Nilibaini kwamba Wizara ya Fedha (Fungu 50) imetoa taarifa za mali zisizoshikika katika taarifa ya fedha (Statement of Financial Position) za gharama ya ushauri zinazohusiana na ufadhili wa miundombinu wa 'Millennium Challenge Cooperation' (MCC) wa kiasi cha TZS.46,751,382,233 ikihusisha miaka iliyopita ikiwa ni pamoja na 2013/2014. Utambuzi uliofanyika haukidhi maana ya mali zisizoshikika na kwa sababu hiyo yanatakiwa kutambulika kama matumizi kufuatana na aya ya 18 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu Katika Sekta ya Umma Na.31 (IPSAS 31).
Kukosekana kwa taarifa kamili ya mali kunasababisha mapungufu katika mali za kudumu na hivyo kiasi cha thamani ya mali kilichoonyeshwa katika taarifa ya fedha kinapotosha watumiaji wa taarifa za fedha. Ninapendekeza serikali kufanya juhudi za kuhakikisha kwamba Maafisa Masuuli wanafuata aya ya 18 na ya 129 ya Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu kwa Taasisi za Umma Na.31 (IPSAS 31).

11.1.4 Mali ambazo hazikuonyeshwa katika taarifa za fedha.

Nilibaini kwamba Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma (Fungu 74) ilipokea mali kutoka UNDP na Ofisi ya Waziri Mkuu - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI) ambazo zilikuwa zinasubiri kufanyiwa uthamini ambazo hazikuonyeshwa katika taarifa za fedha. Mchanganuo wa mali hizo ni kama zinavyoonekana katika Jedwali Na.72 hapo chini:

Jedwali 72: Mali ambazo hazikuonyeshwa katika taarifa za fedha.

Na.	mali	Ilipokelewa kutoka
1.	Toyota Land Cruiser Station Wagon DFP 3264	UNDP
2.	Toyota Land Cruiser Station Wagon DFP 3908	UNDP
3.	Toyota Land Cruiser Station Mark II DFP 7994	TAMISEMI
4.	Toyota Double Cabin STK 8512	TAMISEMI
5.	Nissan Patrol STK 6543	TAMISEMI

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Katika kupitia Mkakati wa Afya wa Kitaifa (Tanzania National Health Strategy) ambao ulianzishwa ili kubadilisha mfumo wa huduma za afya kwa kuinua uwezo wa teknolojia ya mawasiliano kwa kuboresha Afya na Ustawi wa Jamii kwa ajili ya wananchi wote, nilibaini uwepo wa mifumo sita ya programu za kompyuta inayomilikiwa na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii (Fungu 52) ambayo haikuonyeshwa kama mali isiyoshikika (intangible assets) kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 73**hapo chini:

Jedwali 73: Mali zisizoshikika ambazo hazikuonyeshwa katika taarifa za fedha

Na.	Mfumo	Kazi	Idara
1	Mfumo wa Taarifa za Afya za Wilaya (District Health Information System)	Kukusanya taarifa kutoka wilayani(HMIS)	DPP – M & E
2	Mfumo wa taarifa za Rasilimali watu (Human Resource for Health Information System (HRHIS)	Kukusanya taarifa za rasilimali watu	DHR
3	Mfumo wa Taarifa za Chuo cha mafunzo (Training Institute Information System (TIIS)	Kukusanya wanafunzi,rasilimali watu na mali kutoka katika vyuo vya afya	DHIR
4	Usajiri wa Kituo cha Afya (Health Facility Registry (HFR)	Kukusanya taarifa zote za afya	DCS & ICT
5	Vifaa vya kielektonikia vya usalama katika kuwafikia wagonjwa (Electronic Integrated Decease	Kukusanya kwa haraka taarifa za afya kutoka katika vituo vya afya	DPS – Epidemiology

	Response Surveillance and Response (Eidsr)		
6	Mfumo wa kielektonikia katika kusimamia mpangilio wa taarifa (Electronic Logistic Management Information System (Elmis))	Kukusanya mpangilio wa dawa kutoka Bohari kuu ya dawa kwenda katika wilaya.	Famasia

Chanzo: Mkakati wa Afya wa Kitaifa Julai, 2013 - Juni, 2018

Kwa kuwa kutokuonyeshwa kwa mali hizi kunasababisha pungufu ya mali, ninapendekeza serikalikuwaelekeza Maafisa Masuuli wote waonyesha thamani za mali zote walizonazo katika taarifa za fedha.

11.1.5 Uhamisho wa Fedha kwenda kwenye Taasisi kuonyeshwa visivyo TZS.12,810,825,703

Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu kwa Sekta za Umma Na.17(IPSAS 17) kinahitaji majengo, mitambo na vifaa vitambuliwe kama mali kama kuna uhakika wa kupata manufaa ya kiuchumi au huduma yatokanayo na mali husika kwa sasa na kwa siku za usoni yatakuja kwenye taasisi husika na kwamba thamani au gharama ya mali iwe inaweza kupimwa kwa uhakika.

Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii(Fungu 52) pamoja na Hazina (Fungu 21) walihamisha fedha kiasi cha TZS.7,865,825,703 na TZS.4,945,000,000 kwa mtiririko huo kwenda katika taasisi zilizo chini yake. Uhamisho wa fedha ulionyeshwa kama majengo, mitambo na vifaa katika taarifa za fedha kinyume na mwongozo tajwa hapo juu.

Kutokana na hili kumeifanya taarifa ya fedha isiwe ya kuaminika na kupotosha watumiaji wa taarifa. Hivyo, ninaishauri serikali kuhakikisha kwamba Maafisa Masuuli wanaondoa mapungufu yaliyoonekana katika taarifa za fedha kwa kutofautisha matumizi ya kawaida na ya maendeleo katika Mfumo wa Epicor ambayo yanaonyeshwa katika taarifa za fedha.

11.1.6 Ukosefu wa Nyaraka za Umiliki wa Ardhi na Majengo

Wakati wa ukaguzi wa taasisi saba (7) zilizochaguliwa kama sampuli, niligundua ardhi na majengo vinavyomilikiwa bila ya kuwa na nyaraka za umiliki halali wa mali ambazo zinadhibitisha umiliki wa mali zilizoonyeshwa katika hesabu. Kutokana na ukosefu wa nyaraka zinazodhibitisha umiliki halali wa mali, nimeshindwa kujiridhisha kama mali hizo zinamilikiwa na taasisi husika. Hii inaonyesha kwamba taasisi hizo hazina umiliki wa kisheria wa ardhi na majengo.

Hati miliki za ardhi na majengo yanayomilikiwa na serikali hazijapatikana mpaka sasa ingawa niliishauri serikali kupata hati hizo katika mapendekezo yangu ya miaka iliyopita. **Jedwali Na.74** linaonyesha orodha ya taasisi ambazo hazina nyaraka za umiliki wa ardhi na majengo.

Jedwali 74:Taasisi ambazo hazina nyaraka za umiliki wa ardhi na majengo.

Na.	Fungu	Jina
1.	26	Ofisi ya Makamu wa Rais
2.	35	Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma
3.	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora
4.	59	Tume ya Marekebisho ya Sheria
5.	96	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo
6.	85	Sekretarieti ya mkoa wa Tabora
7.	86	Sekretarieti ya mkoa wa Tanga
8.	2030	Ubalozi wa Tanzania Lilongwe

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Serikali inashauriwa kuhakikisha kwamba taasisi zote zinapata nyaraka za umiliki ili kulinda mali za serikali.

11.1.7 Rejista ya Mali za Kudumu Kutojazwa kwa wakati

Kanuni Na.265 (2) ya Kanuni za Fedha za Umma, 2001 inaelekeza kuweka kumbukumbu sahihi wakati wa kuhamisha mali kutoka eneo moja kwenda eneo lingine. Kumbukumbu hizi ni pamoja na tarehe ya kuhamisha.

Pia, waraka wa uhasibu Na. 3 wa mwaka 2013/2014 kuhusu kufunga hesabu za mwaka 2013/2014 unaelekeza Maafisa Masuuli kuhakikisha kwamba rejista ya mali za kudumu inaonyesha thamani ya mali kama inavyoonekana katika Taarifa za Fedha hasa mizania ya hesabu(Statement of Financial Position).

Hata hivyo, rejista ya mali za kudumu kutoka katika taasisi nne zilizokaguliwa kama zinavyonekana katika **Jedwali Na.75** hapa chini haziaminiki, kwa kuwa taarifa zilizoko kwenye Taarifa za Fedha zinatofautiana na taarifa zilizoko katika rejista ya mali za kudumu.

Jedwali 75: Taasisi ambazo taarifa zake za mali zinatofautiana na taarifa iliyopo katika rejista ya mali za kudumu

Na.	**Fungu**	**Jina**	**Mali kama ilivyo katika taarifa za fedha (TZS)**	**Mali kama zinavyoonekana katika rejista ya mali za kudumu (TZS)**	**Tofauti (TZS)**
1.	92	Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania	9,023,570,352	9,284,031,877	260,461,525
2.	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	31,808,947,203	31,747,844,097	61,103,106
3.	63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	2,012,781,204	2,008,947,954	3,833,250

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Nilibaini zaidi kwamba rejista ya mali za kudumu katika Wizara na idara tisa(9), balozi nane(8) na Sekretarieti za Mikoa miwili(2) hazikuweza kuweka kumbukumbu zake za mali kuendana na wakati kama zinavyoonekaana hapa chini katika **Jedwali Na.76:**

Jedwali 76: Taasisi ambazo rejista ya mali za kudumu haziendani na wakati

Na.	**Fungu**	**Jina**
1.	14	Kitengo cha Zimamoto
2.	21	Hazina
3.	26	Ofisi ya Makamu wa Rais
4.	31	Ofisi ya Makamu wa Rais
5.	33	Sekretarieti ya Maadili ya Umma
6.	50	Wizara ya Fedha
7.	52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii
8.	61	Tume ya Taifa ya Uchaguzi
9.	98	Wizara ya Ujenzi
10.	72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma
11.	83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga
12.	2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin

13.	2003	Ubalozi wa Tanzania Cairo
14.	2005	Ubalozi wa Tanzania Abuja
15.	2009	Ubalozi wa Tanzania Moscow
16.	2013	Ubalozi wa Tanzania Brasilia
17.	2014	Ubalozi wa Tanzania Beijing, China
18.	2015	Ubalozi wa Tanzania Roma
19.	2029	Ubalozi wa Tanzania Muscat

Chanzo: Taarifa za Fedha, rejista ya mali za kudumu kwa mwaka wa fedha 2013/14

Ninapendekeza serikali kuhakikisha kwamba rejista ya mali za kudumu inalinganishwa mara kwa mara na taarifa za fedha za mali zinazoonyeshwa katika vitabu vya hesabu vinatakiwa kulingana na kiasi kinachonekana katika rejista ya mali za kudumu na Maafisa Masuuli wa taasisi husika kuzingatia Kanuni Na.265 (2) ya Kanuni za Fedha za Umma, 2001 katika kuhuisha rejista ya mali za kudumu.

11.1.8 Mali za Kudumu ambazo hazina alama za utambulisho TZS.10,614,563,419

Mifumo ya utunzaji wa mali na udhibiti husaidia taasisi kusimamia mitaji yao na kuwaruhusu kufanya maamuzi kutokana na taarifa sahihi kuhusu mali zilizopo. Hii ni kama vile ni wakati gani wa kukarabati au kuzibadilisha mali.Pia husaidia kufuatilia na kuzuia wizi wa mali.

Faida nyingine ya kutumia mfumo wa usimamizi wa mali zikiwa na utambulisho ni pamoja na: kuongeza ufanisi kwa wafanyakazi na mali, kupunguza muda wa kukaa bila kazi kwa vifaa kupitia mipango bora, kuzuia wizi na kuimarisha usalama wa mali na inasaidia kufuata sheria zinazotakiwa.

Wakati wa ukaguzi, nilibaini Wizara tatu(3), idara mbili(2), balozi tatu (3) na Sekretarieti ya Mkoa mmoja ambazo zilikuwa na mali ambazo hazina utambulisho kama zinavyoonekana katika **Jedwali 77** hapa chini:

Jedwali 77: Taasisi ambazo rejista ya mali za kudumu haziendani na wakati

Na.	Fungu	Jina	Kiasi(TZS)
1.	52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	9,492,472,682
2.	6	Taasisi ya Rais ya kusimamia matokeo makubwa sasa (President's Delivery Bureau (PDB)	621,382,863
3.	2034	Ubalozi wa Tanzania Moroni Moroco	160,499,237
4.	39	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	125,000,000
5.	2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria Afrika Kusini	95,748,770
6.	16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu	51,756,100
7.	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	50,540,800
8.	2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo Msumbiji	9,115,367
9.	62	Wizara ya Uchukuzi	8,047,600
		Jumla	**10,614,563,419**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Ninapendekeza serikali kuhakikisha kwamba mali zote zilizopo katika Wizara, Idara, wakala, balozi na Sekretarieti za Mikoa zinapatiwa namba maalumu za utambulisho.

11.1.9 Upungufu wa fedha za ukarabati wa majengo ya serikali na kuendeleza viwanja vya serikali katika balozi za Tanzania nje ya nchi.

a) Upungufu wa fedha za ukarabati wa majengo ya serikali

Serikali haikutenga fedha za kutosha kukarabati nyumba katika balozi nane(8). Pia, serikali haina mkakati wa ukarabati na matengenezo ya nyumba zake nje ya nchi, hii inasababisha nyumba hizo kuwa katika hatari ya kuchakaa kabisa. Kati ya balozi 34 zilizokaguliwa, nyumba katika balozi nane (8) sawa na asilimia 23 ziko katika hali mbaya na zinahitaji matengenezo kama zinavyoonekana hapo chini katika **Jedwali Na.78:**

Jedwali 78: Nyumba za serikali ambazo ziko katika hali mbaya

Na.	Fungu	Jina	Nyumba ambazo ziko katika hali mbaya

1.	2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin	Nyumba ya Mkuu wa Utawala Ubalozini
2.	2007	Ubalozi wa Tanzania Lusaka Zambia	Nyumba Na. 5200 United Nations Avenue; Na. 488A 31 Leopards Close; Na. 3821 Manda Hill; Na. 6829 Katima Mulilo; Na. 10E, 377A Chitemwiko Close; Na. 127 Mwambula Road; Na. 131 barabara ya Mwambula; Na. 126 barabara ya Mwambula ; Na. 130 barabara ya Mwambula
3.	2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo Msumbiji	Nyumba ya balozi na nyumba ya Mkuu wa Utawala Ubalozini
4.	2019	Ubalozi wa Tanzania Brussels Ubeligiji	Jengo la Ofisi ubalozini na nyumba ya balozi
5.	2022	Ubalozi wa Tanzania Harare Zimbabwe	23 Baines Avenue, 13 barabara ya broadlands , 7 barabara ya Chalfont , 6 Allan Wilson,7 Alum Close,8 Glen Helen way,6 Wrentham,91 Churchil Avenue
6.	2023	Ubalozi wa Tanzania Nairobi Kenya	Nyumba zinazo milikiwa na ubalozi wa Tanzania Khartoum Sudan : Nyumba ya balozi na nyumba ya Mkuu wa Utawala Ubalozini ambazo zinasimamiwa na Ubalozi wa Tanzania Nairobi Kenya
7.	2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria Afrika Kusini	845 Government Avenue -Arcadia, Pretoria; 147 Nicolete Street, Mayers Park-Pretoria; 846 Thomas Street, Arcadia, Pretoria (SMZ House) and Edenvile - Johannesburg (ATC House)
8.	2030	Ubalozi wa Tanzania Lilongwe Malawi	Nyumba ya balozi,nyumba ya mhasibu wa ubalozi na nyumba ya Mkuu wa Utawala Ubalozini

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Nyumba hizo kama hazitafanyiwa matengenezo haraka utatokea uharibifu zaidi na kupelekea matengenezo makubwa zaidi. Hii itashusha morali wa kufanya kazi na kuathiri ufanisi wa wafanyakazi katika kufanya shughuli zao za kila siku kama wawakilishi wa Tanzania nje ya nchi.

b) Viwanja vya serikali ambavyo havijaendelezwa nje ya nchi.

Serikali inamiliki viwanja ambavyo bado havijaendelezwa, ambavyo ni kiwanja Na. 157/1CT Maputo Msumbiji , Kiwanja kwa ajili ya Mkuu wa Utawala katika ubalozi wa Tanzania Lilongwe Malawi na kiwanja Na. 38 A 11 CA cha Ubalozi wa Tanzania Moroni, Comoro.

Serikali inashauriwa kuwa na mpango wa ujenzi wa nyumba zake nchi za nje na kuweka kwenye bajeti ya maendeleo gharama za matengenezo ya nyumba za serikali nchi za nje na kutenga fedha katika bajeti ya maendeleo kwa ajili ya matengenezo makubwa ya nyumba kwenye balozi nje ya nchi.

Pia napendekeza serikali kuviendeleza viwanja vyake nje ya nchi, na kutokana na uhaba wa fedha serikali kupitia Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa, ifikirie kuweka uzio ili kulinda viwanja hivyo.

11.1.10 Mali za Kudumu zilizonunuliwa lakini hazitumiki TZS.240,112,734

Taasisi mbili za serikali kuu zilinunua mali za thamani ya TZS.240,112,734 ili kuongeza ufanisi katika kutoa huduma. Hata hivyo, mali hizo hazikutumika baada ya kununuliwa. Mchanganuo wa mali hizo na taasisi zilizokaguliwa ni kama zilivyoelezewa katika **Jedwali Na.79** hapa chini.

Jedwali 79: Taasisi zilizonunua mali za kudumu ambazo hazitumiki.

Fungu	Jina	Maelezo	Kiasi(TZS)
28	Idara ya Polisi	Jengo jipya la kituo cha polisi	92,442,734
46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	mashine ya uchapishaji Kisomo (Press) Mwanza	73,910,000
28	Idara ya Polisi	kamera 73 za kielektroniki	73,760,000
		Jumla	**240,112,734**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Kwa kuwa thamani ya fedha haijaonekana na lengo halijafikiwa, serikali inashauriwa kuhakikisha mali zilizonunuliwa zinatumika ipasavyo.

11.1.11 Vifaa vilivyonunuliwa ambavyo havikuingizwa katika vitabu vya stoo TZS.329,406,602

Lengo la serikali katika kusimamia vifaa ni kulinda vitu vilivyohifadhiwa kutokana na hasara, uharibifu, wizi au upotevu

na kusimamia uhamishwaji wa vifaa kwenda kwa watumiaji kwa njia iliyo rahisi na ya haraka.

Hata hivyo, sampuli nane zilihusisha Wizara, idara tano na Sekretarieti za Mikoa mitatu hazikuingiza kwenye vitabu vya stoo manunuzi ya TZS.329,406,602 kinyume na kanuni Na. 198 ya Kanuni za Fedha za Umma, 2001.

Matokeo ya ukaguzi yalionyesha kutokuwepo kwa usimamizi madhubuti kuhusu vifaa katika Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa ambayo yameongezeka kwa asilimia 123 ikilinganishwa na ukaguzi wa mwaka jana. Kwa matumizi hayo ya kiasi kikubwa cha fedha za umma katika manunuzi ya vifaa, ni muhimu kuzingatia kuingiza kwa wakati kwenye vitabu vya stoo manunuzi yote ya umma na kuwepo na matumizi bora ya rasilimali katika kutoa huduma kwa wakati kwa watumiaji wa vifaa.

Maelezo ya vifaa ambavyo havikuingizwa katika vitabu vya stoo ni kama vinavyoonekana katika **Jedwali Na. 80**hapa chini:

Jedwali 80: Taasisi zenye vifaa ambavyo havikuingizwa kwenye vitabu.

Na.	Fungu	Jina	maelezo	Kiasi(TZS)
1	94	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi wa Umma	Vifaa havikuingizwa vitabuni	81,766,820
2	29	Huduma za Magereza	Ukosefu wa kumbukumbu za matumizi na uwajibikaji wa mafuta yaliyonunuliwa.	80,000,290
3	39	Jeshi la Kujenga Taifa	Vifaa havikuingizwa vitabuni	70,226,000
4	2006	Ubalozi wa Tanzania London	samani na vifaa vilivyonunuliwa ambavyo havikuingizwa katika kumbukumbu ya mali.	55,108,126
5	73	Sekretarieti ya mkoa wa Shinyanga	Kumbukumbu za matumizi ya dawa kutolewa kwenye kitengo cha kusambaza dawa ambazo hazikuthibitishwa.	13,588,700
6	74	Sekretarieti ya mkoa wa Kigoma	Vifaa vilivyonunuliwa ambavyo havikuingizwa vitabuni	13,070,600
7	35	Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma	Mafuta yaliyoingia na kutoka ambayo hayakuingizwa katika regista ya mafuta.	10,850,418
8	83	Sekretarieti ya mkoa	Mapungufu yaliyobainika katika	3,429,168

		wa Shinyanga	manunuzi na matumizi ya shajara.	
9	70	Sekretarieti ya mkoa wa Arusha	Vifaa ambavyo havikuingizwa vitabuni	1,366,480
	Jumla			**329,406,602**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Ninapendekeza serikali kuhimiza ufuataji wa kanuni tajwa pamoja na uboreshaji wa mifumo ya udhibiti wa ndani katika usimamizi wa vifaa ili kuhakikisha uwajibikaji wa maafisa waliokabidhiwa fedha za umma.

Pia ninapendekeza vifaa vyote ambavyo havikuingizwa katika kumbukumbu, viingizwe katika kumbukumbu hizo ili kulinda mali za serikali.

11.1.12 Mapungufu katika usimamizi wa vifaa vilivyo stoo TZS.1,296,926,176

Kwa Wizara, Wakala, Idara na Sekretarieti za Mikoa utaratibu wa utunzaji wa vifaa unafuata Kanuni za Fedha za Umma, 2001 Sehemu ya XIV(vifaa vya umma) ambayo inajumuisha kupokea na kutunza vifaa ,mahitaji ya kuhesabu vifaa na kuviondoa/ kuvifuta visivyofaa.

Ukaguzi ulipitia kazi za usimamizi wa vifaa vya Wizara, wakala, Idara na Sekretarieti za Mikoa katika uwekaji wa kumbukumbu, udhibiti wa ndani,mgawanyo wa kazi, utaratibu wa kupokea vifaa, kutunza vifaa, uidhinishwaji wa vifaa na hati ya kutoa vifaa.

Nilibaini Wizara, idara sita (6) na Sekretarieti za Mikoa mitano (5) zilipata mafuta kutoka stoo. Vifaa vyenye thamani ya TZS.51,086,512 vilitolewa bila kuwa na kumbukumbu katika vitabu vya magari husika, mafuta ya gari yenye thamani ya TZS. 8,778,338 yalitolewa kwa magari binafsi bila ya kibali kutoka kwa Maafisa Masuuli,kulikuwa na matumizi ya kupindukia ya mafuta ya gari yenye thamani ya TZS. 17,520,375.83, mapungufu katika udhibiti wa utoaji mafuta yenye thamani ya TZS.50,443,660, mapungufu katika udhibiti wa kuhamisha fedha kiasi cha

TZS.26,400,000 kwenda Bohari Dodoma na vifaa vyenye thamani ya TZS.1,142,697,291 vilibakia stoo bila kutumika. Maelezo ya mapungufu hayo ni kama yanavyoonekana katika **Jedwali Na.81** hapo chini:

Jedwali 81: Taasisi ambazo zina mapungufu katika usimamizi wa vifaa

Na.	Fungu	Jina	Mapungufu	Kiasi (TZS)
1)	32	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma	Vifaa kutolewa bila ya kuwa na hati ya kutolea vifaa na vifaa kubakia bila kutumika kwa muda mrefu bila kuvitoa	1,029,243,969
2)	29	Huduma za Magereza	Vifaa vilivyoacha kwa muda mrefu	61,596,372
3)	66	Ofisi ya Rais - Tume ya Mipango	Mapungufu katika udhibiti wa utoaji mafuta.	50,443,660
4)	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	Manunuzi ya vifaa ambavyo viliachwa bila kutumika.	42,682,000
5)	95	Sekretarieti ya mkoa wa Manyara	Mafuta yaliyotolewa kwenye vitabu vya hesabu lakini hayakuingizwa kwenye daftali la gari, mafuta yaliyotolewa kwa ajiri ya gari lakini matumizi yake hayakuthibitishwa kwa sababu ya ukosefu wa kitabu cha kumbukumbu za gari na matumizi ya kupindukia ya gari.	30,209,355
6)	87	Sekretarieti ya mkoa wa Kagera	Matumizi ya mafuta ambayo hayakuthibitishwa kwenye daftali la kumbukumbu za gari.	29,936,017
7)	97	Wizara ya Ushirikiano wa Afrika Mashariki	mapungufu katika udhibiti wa kuhamisha fedha kwenda Bohari Dodoma	26,400,000
8)	94	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi wa Umma	Vifaa ambavyo havikuonekana	9,174,950
9)	63	Sekretarieti ya mkoa wa Geita	Mafuta yaliyotolewa kwa gari binafsi bila ya kibali cha Afisa Masuuli.	8,778,338
10)	70	Sekretarieti ya mkoa wa Arusha	Mafuta yaliyotolewa lakini hayakuingizwa katika daftali la kumbukumbu la gari.	7,046,015
11)	89	Sekretarieti ya mkoa wa Rukwa	Manunuzi ya mafuta kwa kutumia masurufu ambayo hayakuingizwa katika daftali la kumbukumbu la gari.	1,415,500
			Jumla	**1,296,926,176**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Ili kupunguza au kuondoa hasara kupitia wizi na matumizi mabaya, ninazishauri menejimenti za taasisi husika kuimarisha udhibiti wa usimamizi juu ya vifaa kwa kuhakikisha vifaa vyote vinaingizwa kwenye vitabu.

11.2 Ukaguzi wa madeni kwa mwaka 2013/2014

Kiwango cha Kimataifa vya Uhasibu kwa Sekta za Umma Na.1(IPSAS 1) kinatafasiri kwamba madeni ni wajibu uliopo wa kulipa kwa taasisi utokanao na matukio ya zamani, ambapo malipo yake yanategemea kupunguza fedha kutoka kwenye taasisi ambayo imefaidika kiuchumi au uwezo wa huduma.

Baadhi ya sifa ya madeni ni pamoja na: aina ya mkopo, mapato binafsi yaliyotakiwa kulipwa, wajibu wa kulipa madeni mengine kupitia uhamisho wa mali, na shughuli zilizopita ambazo ni wajibu kwa taasisi husika.

Ufuatao ni muhtasari wa masuala niliyoyabaini katika ukaguzi wa madeni kwa mwaka 2013/2014.

11.1.13 Madeni tarajiwa TZS.599,473,932,835

Katika kupitia madeni tarajiwa, nilibaini kwamba katika sampuli ya Wizara na Idara saba (7) na Sekretarieti za Mikoa mitano (5) kuna kesi 83 za kisheria mahakamani dhidi ya makampunimbalimbali na watu binafsi ambazo zilikuwa zinasubiria maamuzi zenye jumla ya TZS. 599,473,932,835. Hizi zitakuwa na athari za kifedha katika uendeshaji wa Wizara, Idara na Sekretarieti za Mikoa. Baadhi ya kesi zipo katika hatua ya kusikilizwa na nyingine katika hatua ya upatanishi mahakamani.

Pia, nilibaini kesi ambazo zina zaidi ya miaka kumi (10) na hakukuwa na taarifa ya mahakama juu ya tarehe ya kusikilizwa. Wizara ya Nishati na Madini ina kiasi kikubwa cha deni ambacho ni sawa na asilimia 82 ya deni lote, ikifuatiwa na Wizara ya Ujenzi (13%) na ya tatu ni Wizara ya Maliasili na Utalii (4%). Taasisi ambazo zina kesi mahakamani ni kama zinavyoonekana katika **Jedwali Na.82** hapa chini:

Jedwali 82: Taasisi zenye kesi zinazoendelea

Na.	Fungu	Jina	Idadi ya kesi	Kiasi (TZS)
1)	58	Wizara ya Nishati na Madini	4	482,964,399,000
2)	98	Wizara ya Ujenzi	29	79,384,269,062
3)	69	Wizara ya Maliasili na Utalii	20	22,003,214,827
4)	43	Wizara ya Kilimo, chakula na Ushirika	5	9,120,207,722
5)	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	6	2,400,000,000
6)	50	Wizara ya Fedha	12	1,580,092,326
7)	95	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	1	714,000,000
8)	46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	1	678,440,898
9)	81	Sekretarieti ya Mkoa wa Mwanza	1	500,000,000
10)	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	2	109,000,000
11)	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	1	12,900,000
12)	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	1	7,409,000
		Jumla	**83**	**599,473,932,835**

Chanzo: Taarifa za hesabu zilizokaguliwa kwa mwaka 2013/2014

Kuna hatari ya kuingia katika matumizi yasiyo na faida kwa Wizara,Idara na Sekretarieti za Mikoa yatokanayo na faini ambayo itatakiwa kulipwa mahakamani kama Wizara, wakala, Idara na Sekretarieti za Mikoa zitashindwa kesi, kwa kuongezea kuna gharama kubwa ambazo zinaingiwa katika kufuatilia hizi kesi. Ninapendekeza kwa serikali kufanya yafuatayo:

- Kuhakikisha Maafisa Masuuli katika Wizara, Wakala, Idara na Sekretarieti za Mikoa husika wanashirikiana na ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kufuatilia kwa karibu kesi ili kuhakikisha kesi zilizopo zinakamilika mapema ili kuepuka au kupunguza gharama zinazoweza kutokea na kuweka katika bajeti fungu ili iweze kuwa na uwezo wa kulipa kama itashindwa kesi.
- Kuepuka kutoa maamuzi ambayo yanaweza kusababisha kuongezeka kwa madeni ambayo yangeweza kuzuilika na kuhakikisha kuwa udhibiti wa madeni.
- kufanya kazi kikamilifu na kujitetea kupitia Mwanasheria Mkuu wa Serikali ili kuweza kushinda kesi na kukamilisha kesi mbalimbali ambazo zipo mahakamani.

11.1.14 Limbikizo la madeni TZS.772,508,290,161

Mpaka kufikia tarehe 30 Juni, 2014 Wizara, Idara 59 na Sekretarieti za Mikoa 23 zilikuwa na madeni ya kiasi cha TZS.772,508,290,161 ambayo yameongezeka kwa kiasi cha TZS.272,979,513,582 sawa na asilimia 55% ikilinganishwa na mwaka wa ukaguzi uliopita (tarehe 30 Juni, 2013) ambapo madeni yalikuwa ya kiasi cha TZS.499,528,776,579.

Limbikizo la madeni linaweza kuathiri utekelezaji wa shughuli zilizopangwa katika miaka inayofuata kama fedha zinaweza kutumika kulipia madeni.

Sehemu kubwa ya deni ni kutoka Jeshi la Polisi ambao wana deni sawa na asilimia 21 ya jumla ya deni lote, ya pili ni Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ikiwa na asilimia 18 ya jumla ya deni ikifuatiwa na Jeshi la Wananchi wa Tanzania (Fungu 38) likiwa na asilimia 10 ya jumla ya deni lote.

Kwa namna ya pekee, Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii ilikuwa na kiasi kikubwa cha bili za matibabu kwa serikali kutoka katika hospitali za nchi ya India ambazo serikali inapeleka wagonjwa. Kumbukumbu za hivi karibuni zinaonyesha bili za matibabu ambazo zilizokuwa zinadaiwa hadi kufikia Januari 31, 2015 ni kiasi cha Rupia 605,014,043 sawa na shilingi za kitanzania 16,940,393,204. Orodha ya taasisi ambazo zina madeni ambayo serikali inatakiwa kulipa ni kama inavyoonekana katika **Kiambatisho 26**

Ongezeko kubwa la deni bila ya kuonyesha juhudi za kulilipa linavuruga uhusiano mzuri uliokuwepo kati ya Wizara, wakala, Idara na Sekretarieti za Mikoa na watoa huduma wake na wafanyakazi na inaweza kusababisha utoaji wa huduma kwa umma usioridhisha. Wizara, wakala, Idara na Sekretarieti za Mikoa zinaweza kushitakiwa kwa kosa la kushindwa kulipa deni kwa wakati. Ninapendekeza serikali:

- Kuhakikisha fedha zinatolewa kama zilivyopitishwa na Bunge ili kupunguza limbikizo kubwa la deni ambalo linaweza kusababisha hatari ya kudaiwa na kupunguza uaminifu, kuingiza katika bajeti ya mwaka ufuatao madeni yote ili kuepuka mgogoro na watoa huduma na wadau wengine.

- Kupitia mchakato wa bajeti ili kuhakikisha bajeti halisi inayoandaliwa inaendana na shughuli zilizopangwa na mahitaji yote kwa ujumla.

SURA YA KUMI NA MBILI

12.0 UKAGUZI MAALUM

12.1 Utangulizi

Katika sura hii, nitawasilisha mapungufu yaliyobainika katika kaguzi maalum zilizofanyika katika mwaka wa fedha 2013/2014

12.2 Kaguzi maalum zilizofanyika kwa mwaka wa fedha 2013/2014

Kaguzi maalum zilifanyika kwa mujibu wa kifungu cha 29 cha Sheria ya Ukaguzi wa Umma ya mwaka 2008 pamoja na kanuni ya 79(1) ya kanuni za Ukaguzi wa Umma za mwaka 2009.

Mwaka wa fedha 2013/2014, jumla ya kaguzi maalum nane zilifanyika katika taasisi za serikali. Kaguzi hizo ni :

- Ukaguzi maalum wa mfumo mzima wa manunuzi na usambazaji wa pembejeo za kilimo katika sekta ya kilimo cha tumbaku chini ya WETCU – Tabora
- Ukaguzi maalum wa ujenzi wa jengo la kumbi za watu mashuhuri katika uwanja wa ndege wa kimataifa wa Julius Nyerere uliopo Dar es Salaam katika kipindi cha mwaka 2006/2007 hadi 2011/2012
- Ukaguzi maalum kuhusu matatizo yanayozikumba balozi za Tanzania
- Ukaguzi maalum juu ya utekelezaji wa mikataba ya ujenzi wa mradi wa usambazaji maji Chalinze – Awamu ya pili
- Ukaguzi maalum wa fedha zilizotumiwa na Wizara mbalimbali kuchapisha hotuba baada ya kuidhinishwa na bunge la bajeti kwa miaka ya 2011/2012 na 2012/2013.
- Ukaguzi maalum katika fungu 98 – Wizara ya Ujenzi kuhusu uhalali wa fedha TZS 252,975,000 za ujenzi wa miradi maalum ya barabara
- Ukaguzi maalum wa taarifa za fedha zilizotumika katika mkutano wa kimataifa SMART Partnership Dialogue wa mwaka 2013 uliofanyika kuanzia mwezi Julai, 2012 hadi Januari, 2014

- Ukaguzi maalum wa mradi wa manunuzi ya matrekta na zana za kilimo wa SUMA JKT kwa kipindi cha kuanzia julai, 2010 hadi Aprili, 2014

Mambo muhimu yatokanayona kaguzi maalum yameonyeshwa kwa muhtasari katika taarifa hii, hata hivyo taarifa husika za kaguzi maalum zilishapelekwa kwa mamlaka husika kwa mujibu wa kanuni ya 81 ya kanuni za ukaguzi wa umma za mwaka 2009.

12.3 Ukaguzi maalum wa mfumo mzima wa manunuzi, uagizaji kutoka nje ya nchi, mapokezi na usambazaji wa pembejeo za kilimo katika sekta ya kilimo cha tumbaku chini ya WETCU - Tabora

Ukaguzi huu maalum ulifanyika katika mfumo mzima wa manunuzi ambayo ni pamoja na; uagizaji, upokeaji na usambazaji wa pembejeo za kilimo kwa ajili ya sekta ya tumbaku chini ya Chama Kikuu cha Wakulima wa Tumbaku Kanda ya Magharibi kwa miaka ya fedha 2010/2011, 2011/2012 na 2012/2013. Ukaguzi huo ulibaini mapungufu yafuatayo ;

- Mapitio ya mfumo mzima wa usambazaji wa pembejeo za kilimo cha tumbaku yalionyesha kuwa utaratibu wa manunuzi ya wasafirishaji haukuwashindanisha na wala utaratibu wa kuwapata wasafirishaji (wasambazaji) haukuwa wazi. Wasambazaji walipewa zabuni bila kuwasilisha nyaraka za kuombea zabuni na bila kupitishwa na bodi ya zabuni.
- Vyama vya Ushirika vya Msingi (AMCOS) vilivyotembelewa vilibainika kutokuandaa maeneo kwa ajili ya mashamba ya miti, utunzaji usioridhisha wa kumbukumbu na taarifa zenye kuwezesha kujua idadi ya miche iliyohitajika kwa kila chama cha ushirika cha msingi (AMCOS) na kwa kila mkulima, au kiasi gani kilinunuliwa na kusambazwa kwa kila chama cha ushirika cha msingi (AMCOS) na kwa kila mkulima. Hapakuwepo taarifa na kumbukumbu zenye kuonesha idadi ya miti iliyooteshwa na kiasi gani cha mkopo kwa kila chama cha ushirika cha msingi

(AMCOS) na kwa kila mkulima. Pia sehemu kubwa ya miti aliyodaiwa kupandwa haikuonekana.

- Mchakato mzima wa ujenzi wa ghala ikiwa ni pamoja na ununuzi wa zabuni za ukandarasi haukufanyika kwa kufuata sheria ya manunuzi na kanuni zake. Maghala yaliyotembelewa yalibainika kuwa chini ya kiwango na baadhi kuanguka hata kabla ya kutumika.
- Kutopatikana kwa kumbukumbu za kiasi kilicholipwa kwa wakandarasi kwa kila AMCOS na nyaraka za malipo husika.
- Maelekezo ya malipo mengi yaliyofanyika benki yalitolewa na meneja uendeshaji wa WETCU ambaye hakuwa mwidhinishaji malipo na bila uongozi wa WETCU kuwa na taarifa. Aidha vyama vya ushirika vya msingi (AMCOS) husika ambavyo akaunti zao zilitumika kukamilisha miamala hiyo uongozi wake haukuwa na taarifa.
- Mchakato mzima wa manunuzi ya zabuni za makandarasi yalifanywa na maafisa wa CRDB Tabora ambapo mfanyakazi wa CRDB ambaye pia ni ndugu wa damu wa Mkurugenzi mtendaji wa Kampuni ya Euro services (Mkandarasi) iliyopewa zabuni kwa ajili ya ujenzi wa maghala.Ukaguzi ulibaini kuwa mume wa Msajili Msaidizi alipewa kufanya sehemu ya mkataba (sub-contractor) wa Euro-Services wa ujenzi wa maghala na msajili nsaidizi aliweka saini kwenye mikataba hiyo kama shahidi. Hii inathibitika kutokuwepo na uwazi katika mchakato mzima wa manunuzi ya wakandarasi na pia kuwepo mgongano wa kimaslahi na hivyo kutokuwepo na utawala bora.

Mapendekezo

- Nashauri AMCOS zizingatie sheria za manunuzi ya umma na kanuni zake zake kwa manunuziya aina zote,
- Napendekeza serikali iwawajibishe mameneja kwa maamuzi waliyofanya katika mchakato wa manunuzi na CRDB kwa kukubali maelekezo ya kufanya malipo toka kwa mtu asiyekuwa mwidhinishaji malipo,
- Nasisitiza serikali kuweka kiwangocha chini cha elimu kinachohitajika kwa menejimenti za AMCOS kwani hali ya sasa

inaonyesha kuwa viongozi wengi wa AMCOS ni darasa la saba jambo linalotia wasiwasi juu ya uwezo wa kusimamia fedha, mikopo na AMCOS kwa ujumla,

- Nashauri serikali ifanye uchunguzi wa kina kwa kutumia vyombo vya uchunguzi.

12.4 Ukaguzi maalum wa ujenzi wa jengo la kumbi za watu mashuhuri katika uwanja wa ndege wa kimataifa wa Julius Nyerere Dar es Salaam katika kipindi cha mwaka 2006/2007 hadi 2011/2012

Mradi wa ujenzi wa Jengo la kumbi za watu mashuhuri (VIP) ulianza mwezi Mei, 2009 na kukamilika mwezi Oktoba, 2010 ambapo mfadhili na mwajiri alikuwa ni M/s China International Fund Limited (CIFL), msimamizi alikuwa M/s Beijing CECD Supervision & Consulting Co. Ltd na mkandarasi alikuwa M/s Beijing Construction Engineering Group Co. Ltd. Gharama za ujenzi wa mradi zilikuwa ni Dola za Kimarekani 7.5 milioni kwa mchanganuo ufuatao; Dola za Kimarekani milioni 6 (CIFL) na Dola za Kimarekani milioni 1.5 (Serikali/Mamlaka)

Mambo muhimu yaliyojitokeza wakati wa ukaguzi maalumu:

- China Sonangol International Limited (CSIL) ilitoa msaada wa dola za Kimarekani 4,102,639 sawa na TZS.5,335,359,318 na siyo dola za Kimarekani 6,000,000 sawa na TZS.9,000,000,000 kama ilivyoelezwa awali. Kiasi hicho cha TZS 3,664,640,682 sawa na 40.7% hakikutolewa na CSIL,
- Gharama za mchango wa Serikali katika jengo la Kumbi za watu Mashuhuri kwa kazi zilizofanyika ambazo hazikuhusika na ujenzi wa jengo lenyewe ulikuwa ni TZS.869,485,164 na sio bilioni tatu (TZS.3,000,000,000). Serikali haikuweza kuchangia TZS 2,130,514,836 ikiwa ni sawa na 71%,
- Sikuweza kupata nyaraka wala vielelezo vyovyote vilivyomo kwenye majalada ya ofisi ya Mamlaka ya Viwanja vya Ndege (TAA) na yale ya Kiwanja cha JNIA (k.m mkataba) kwa ajili ya kumbukumbu zinazoonyesha gharama halisi za ujenzi wa

jengo. Hii inamaanisha kwamba Mkandarasi (M/s Beijing Construction Engineering Group Co. Ltd) pamoja na Mfadhili (M/s China International Fund Limited) hawakukabidhi nyaraka za ujenzi Serikalini na hivyo kushindwa kufahamu gharama halisi iliyolipwa na Mfadhili huyo.

- Kwa mujibu wa taarifa ya utathminikutoka kwa Mthamini Mkuu wa majengo ya Serikali thamani ya jengo hilo hadi Mwezi Mei, 2014 ni TZS.3,072,000,000 ikiwa ni tofauti na ilivyoelezwa awali ya TZS 12,000,000,000 ikisababisha tofauti ya TZS 8,928,000,000. Thamani ya jengo ya TZS 3,072,000,000 iko chini ya kiasi kilichokuwa kimekusudiwa kutolewa na CSIL kwaajili ya ujenzi wa jengo la kumbi za watu mashuhuri kwa TZS 5,335,359,318 (RMB 27,980,000)
- Mamlaka ya viwanja vya ndege imefanya manunuzi ya vifaabila kuwepo ushindani wa bei TZS. 283,803,729 kinyume na Kanuni ya Manunuzi ya Umma Na.68 (4-5) ya mwaka, 2005.
- Pia manunuzi ya vifaa vya TZS 737,240,842 yalifanyika bila kufuata taratibu za Manunuzi.

Mapendekezo

Napendekeza kuwa uendelezaji wa aina yoyote katika viwanja vya ndege unahitaji kufanyika kwa uangalifu ili kuwa wa ufanisi. Serikali inatakiwa kuwa na udhibiti wa ndani ulioimara wa mali inazozipata. Mfumo wa uwekaji nyaraka inapaswa uimarishwe ili kuwepo na ukamilifu, uadilifu na upatikanaji wa taarifa.

12.5 Ukaguzi maalum kuhusu matatizo yanayozikumba balozi za Tanzania

Wakati wa mapitio ya taarifa ya hesabu ya Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa zikiwamo Balozi mbalimbali, kamati ya hesabu za Serikali(PAC) ilibaini fedha kutotumwa kwa wakati Balozini, udhaifu katika ukusanyaji wa mapato na hali mbaya ya majengo ya serikali yaliyopo Balozini.

kwa kuzingatia changamoto zilizojitokeza, kamati ya hesabu za serikali (PAC) iliamuru ukaguzi maalum ufanyike ili kubaini chanzo cha changamoto zilizokabili Balozi za Tanzania na kuja na njia

bora ya kutatua matatizo yanayoathiri utendaji wa Balozi. Ukaguzi maalum uliofanywa ulibaini changamoto zifuatazo :

- Makisio ya matumizi yamekuwa yakiandaliwa bila kuzingatia mahitaji halisi ya balozi, matokeo yake balozi zimekuwa haziwezi kulipia huduma zote muhimu na hivyo kuwa na madeni na hata hukatiwa baadhi ya huduma muhimu. Ukomo wa bajeti hauzingatii vifungu vya matumizi ya gharama za uendeshaji wa ofisi kama vile umeme, mfumo wa upashaji joto majumbani, mafuta kwaajili ya magari na gharama za usafiri,
- Baadhi ya balozi zimekuwa zikiandaa makisio ya chini ya makusanyo ili yafikiwe bila jitihada za ziada au kutoonyesha uwezo halisi ambao balozi zinao katika kukusanya maduhuli,
- Makusanyo ya maduhuli yamekuwa hayaridhishi kutokana na kukosekana kwa mikakati balozini ya kuitangaza nchi ya Tanzania. Watalii na wageni wanaokuja Tanzania husafiri na kupatiwa viza uwanjani ; Kutofunguliwa kwa balozi za heshima (honorary consulates) kwenye maeneo ambayo yalikwisha kuainishwa kuwa na wageni wanaotembelea Nchi ya Tanzania ; na udhibiti mdogo wa ukusanyaji maduhuli kutokana na kutotumia mashine za viza kwenye balozi,
- Kutofanyika ukarabati kwa muda mrefu na kusababisha wapangaji katika nyumba za ubalozi kuhama,
- Fedha ya maendeleo imekuwa haitoshi na imekuwa haitengwi kwaajili ya ukarabati wa majengo, matengenezo ya magari na ununuzi wa samani. Aidha fedha imekuwa haitolewi kulingana na mahitaji ; Serikali imekuwa ikimiliki viwanja visivyoendelezwa kwenye balozi zake,
- Watumishi walioko ubalozini kutorejea nchini baada ya muda wao wa utumishi kukoma au baada ya kustaafu ; hawa wameendelea kulipwa posho ya huduma kwa watumishi walioko nje ya nchi.

Kwa kawaida balozi huandaa bajeti kulingana na mahitaji na kuziwasilisha Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kila mwaka. Hata hivyo mahitaji haya ya kibajeti

kwa mwaka wa fedha yamekuwa hayatekelezwi kwa sababu Wizara ya Fedha imekuwa ikitoa ukomo wa bajeti ambao kwa kawaida huwa uko chini ya mahitaji halisi.

Mapendekezo

- Balozi zinakabiriwa na changamoto za fedha kutokana na changamoto katika utoaji wa fedha. Napendekeza kuwa ni wakati muafaka sasa kutenga fedha zitakazotosheleza mahitaji ya balozi kupitia fungu maalum litakayoitwa fungu la balozi,
- Serikali ihakikishe kwamba fedha inayotengwa katika bajeti kwaajili ya balozi inatoshereza mahitaji ya kifedha ya balozi

12.6 Ukaguzi maalum juu ya utekelezaji wa mikataba ya ujenzi wa mradi wa usambazaji maji Chalinze – Awamu ya pili

Ukaguzi huu maalum unatokana na ombi la serikali kupitia barua yake yenye kumbukumbu namba CAB446/626/01/36 ya tarehe 24 Novemba, 2012 naCAB 446/626/01/63ya tarehe 16 Januari, 2014 baada ya kubainika kwa mapungufu katika utekelezaji wa mikataba ya ujenzi kama ilivyoonyeshwa katika taarifa ya mamlaka ya manunuzi ya umma.
Ukaguzi huu maalum umelenga kuangalia kama Sheria ya manunuzi ya umma na kanuni zake zilizingatiwa wakati wa utekelezaji wa mikataba ya ujenzi

Mikataba ya ujenzi wa wa mradi wa usambazaji maji Chalinze – Awamu ya pili ulikuwa na vipande tisa; Kipande F&H, Kipande 1 hadi 6 na J.Muhtasari wa mapungufu yaliyobainika ni;

a) Mikataba kutokamilika katika muda uliopangwa

Kutokuwa na usimamizi wa kutosha wa mikataba na hivyo kupelekea mradi kuchelewa kukamilika kwa kati ya miezi kumi na nane (18) na miezi (36) na kusababisha kusitishwa kwa mikataba.

b) Kutokuwepo kwa taarifa ya upembuzi yakinifu

Kabla ya kuanza utekelezaji wa mradi wa maji Chalinze kulitakiwa kufanyike upembuzi yakinifu. Taarifa hiyo ya upembuzi yakinifu haikuweza kupatikana wakati wakati wa ukaguzi na hivyo kusababisha kushindwa kuthibitisha iwapo utekelezaji wa mradi ulifuata upembuzi yakinifu uliokuwa ufanyika.

c) Kasoro mbalimbali katika usanifu na michoro wa mradi
Nilipokagua taarifa za usanifu na michoro iliyotayarishwa na mhandisi mshauri nilibaini kuwa kazi ilikuwa imefanyika chini ya kiwango na hivyo kupelekea kuwa na marekebisho mengi yaliyosababisha nyongeza za mkataba wa awali na kupelekea ongezeko la mara kwa mara la gharama ya mkataba

d) Udhaifu uliobainika kwa Mkandarasi Mshauri
Mhandisi mshauri ambaye pia alikuwa msimamizi wa mkandarasi wa ujenzi wa vipande H na F alikuwa na madhaifu yaliyohusisha; kutokuwa eneo la mradi kwa kipindi kirefu, kutoandaa taarifa ya mwezi ya maendeleo ya mradi na kuziwasilisha kwa mwajiri (Wizara ya Maji) kulingana na matakwa ya mkataba, kukubali mabomba ya kupitishia maji kuwa ya plastiki badala ya chuma kinyume na matakwa ya mkataba pia kushindwa kuchukua hatua stahiki kwa wakati ikiwa ni pamoja na kumshauri mwajiri ipasavyo kuhusiana na utendaji usioridhisha wa mkandarasi (Mega Builders Limited) ambaye hakuwa na sifa zayakufanya kandarasi kubwa kama ile kulingana na viwango vilivyowekwa na Bodi ya usajiri wa wakandarasi.

e) Mapungufu yaliyobainika wakati wa utekelezaji wa kipande F na H
Vipande hivi viwili, H na F pamoja na kuwa vilikuwa tofauti vyote vilitolewa kwa mkataba mmoja na. MTB/Tender N.ME-011/2005-01/W/02 iliosainiwa tarehe 14 Agosti 2009 na mkandarasi kukabidhiwa mradi tarehe 29 Septemba, 2009 na ulipaswa kuwa umekamilika kabla ya mwezi machi 2011 kitu ambacho hakikufanyika.

Muda wa mkataba uliongezwa kwa kipindi kingine cha miezi sita hata hivyo kandarasi hii haikuweza kukamilika kwa wakati na hata mindo mbinu ilikuwa chini ya kiwango kitendo kilichopelekea kuvunjwa kwa mkataba mkataba na Wizara ya Maji tarehe 19 February, 2013 na kazi iliyobaki kupewa mkandarasi mwengine Badra East African Enterprise Ltd kwa mkataba na. 011/2008/2009/W/02 kwa TZS 5,843,395,800

Mkataba ulitiwa saini tarehe 5 Novemba, 2013 na ulitarajiwa kukamilika mwezi Mei 2014. Kandarasi hii haikuweza kukamilika kwa muda uliopangwa na mkandarasi alishawasilisha nyongeza ya mkataba wa TZS 2,872,324,078 kwa kazi za ziada sawa na asilimia 49 ya mkataba wa mwanzo.

Hii inadhihilisha udhaifu wa uandaaji na uchambuzi wa kazi za mkataba na gharama zake.

f) Hati za madai za makandarasi kulipwa bila kuonyesha kazi iliyofanyika

Nilibaini kuwa hati za madai za mkandarasi zilikuwa zikilipwa ingawa zilikuwa hazionyeshi uchambuzi wa gharama kwa kuoanisha na kazi zilizofanyika kwa kufuata mchanganuo wa gharama kwa kuoanisha na kazi zilizofanyika kwa kufuata mchanganuo wa gharama za ujenzi (BOQ) na ziliidhinishwa na mkandarasi mshauri. Hati hizi za madai za mkandarasi ni za thamani ya dola za kimarekani 5,255,842 (sawa na TZS 6,832,594,600)

g) Miundombinu ya maji kukabidhiwa bila kufanyiwa majaribio

Miundombinu ya maji kipande J na Na. 6 imekamilika na kukabidhiwa kwa Wizara ya Maji lakini haikufanyiwa majaribio ili kuona ubora wake kutokana na ukosefu wa nyumba ya kuhifadhia mashine ya kusukuma maji,nyumba ya genereta, na pia ununuzi na ufungwaji wa mashine za kusukuma maji na jenereta katika vituo vya ubenazomozi na Mbwewe ambapo kila kituo pamejengwa tanki la kuhifadhia maji lenye ukubwa wa mita za ujazo 450 kila moja.

h) Riba kwa kuchelewesha malipo kwa makandarasi TZS.3,897,283,923

Mshauri (Mhandisi msimamizi) Seureca Newt aliwasilisha makadirio ya riba ya kiasi cha TZS.3,897,283,923 sawa na dola za kimarekani milioni 2.8 zilizotokana na ucheleweshaji wa malipo ya makandarasi kwa zaidi ya siku 307 kwaajili ya kipande Na. 1 hadi Na. 6

Mapendekezo

- Serikali itoe kazi kwa makandarasi wa ujenzi kulingana na uwezo wao. Uwezo wao ni kwa mujibu wa madaraja waliosajiliwa na bodi ya usajili wa wakandarasi (CRB). Hii itasaidia taasisi zinazofanya manunuzi kuepuka kazi zisizo na ubora, hivyo kuepusha hasara kwa serikali.
- Usanifu wa miundombinu ya maji kwa miradi kama Mradi wa usambazaji maji Chalinze ipitiwe na wataalam kabla kukaribisha maombi ya zabuni kutoka kwa wakandarasi,hii itasaidia taasisi zinazofanya manunuzi kutofanya mabadiliko makubwa ya gharama za mikataba, hivyo kutoathili utekelezaji wa miradi kwasababu ya ufinyu wa bajeti kuweza kukabili mabadiliko ya mara kwa mara ya usanifu.
- Taasisi zinazofanya manunuzi ziimarishe ufuatiliaji ili kuhakikisha wahandisi washauri wanafuatiliwa na wanatekeleza majukumu yao kwa mujibu wa makubaliano.Hatua za haraka zichukuliwe dhidi ya wahandisi washauri ambao hawawajibiki ipasavyo kwa mujibu wa mkataba na matarajio ya mwajiri.
- Taasisi zinazofanya manunuzi zihakikishezinakuwa na uhakika wa upatikanaji wa fedha kabla hazijaingia katika mikataba ya ujenzi.Hii itasaidia taasisi zinazofanya manunuzi kufanya malipo kwa wakati na kuepuka riba ambayo ni adhabu ya kuchelewesha malipo, hivyo kuwa na gharama za ziada kwa mradi

12.7 Ukaguzi maalum wa fedha zilizotumiwa na Wizara mbalimbali kuchapisha hotuba za bajeti za Wizara baada ya kuidhinishwa na bunge la bajeti kwa miaka ya 2011/2012 na 2012/2013.

ukaguzi huu umefanyika kufuatia barua yenye kumbukumbu Na. BC.50/188/01 ya tarehe 9 Octoba, 2013 kutoka Ofisi ya Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kuomba Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa wa Hesabu za Serikali kufanya ukaguzi maalum ili kujua kiasi cha fedha kilichotumiwa na serikali kutangaza hotuba ya bajeti ya Wizara mbalimbali kwa miaka ya 2011/12 na 2012/13. Matokeo ya ukaguzi ni kama ifuatavyo;

- Nimebaini kiasi cha TZS 2,545,517,367 kilitumika kutangaza hotuba ya bajeti iliyoidhinishwa kwa Wizara 21 na taasisi 5 kwa mwaka wa fedha 2011/12 na 2012/13, ambapo kiasi kilichotumika kutangaza bajeti ya mwaka wa fedha 2011/2012 ni TZS 1,131,608,828 na mwaka wa fedha 2012/2013 ni TZS 1,413,908,539,kiasi kilichotumika mwaka 2012/2013 ni zaidi kwa 25% ukilinganisha nakiasi kilichotumika mwaka 2011/2012,
- Ukosefu wa sheria zinazosimamia uchapishaji wa bajeti katika magazeti,
- Orodha ya vyombo vya habari vilivyo idhinishwa na kupewa kibali kutangaza bajeti za Wizara haikuwasilishwa kwaajili ya uhakiki,
- Nilibaini kuwa hakuna mwongozo wala waraka unaotoa ukomo wa matangazo kuhusu wakati gani, mara ngapi bajeti itangazwe, vyombo vingapi vya matangazo vitumike na kiasi gani kitumike

Mapendekezo
Naishauri serikali kuandaa mwongozo ambao utatoa maelekezo juu ya uchapishaji wa bajeti kwenye magazeti

12.8 Ukaguzi maalum katika fungu 98 – Wizara ya Ujenzi kuhusu uhalali wa fedha TZS 252,975,000 za ujenzi wa miradi maalum ya barabara

Ukaguzi maalum wa Wizara ya Ujenzi (Fungu 98) ulilenga kuhakiki TZS 252,975,000,000 zilizoidhinishwa kwaajili ya miradi maalum ya barabara ambazo zilitumika kulipia madeni ya makandarasi na wahandisi washauri. Yafuatayo ni mambo muhimu yaliyojitokeza;

- Taarifa iliyotolewa bungeni kuhusu miradi maalum ya ujenzi wa barabara Na. 4168 yenyethamani ya TZS 252,975,000,000 haikuwa sahihi kwani fedha hizo zilitumika kulipia madeni ya makandarasi na wakandarasi washauri,
- Wakala wa barabara Tanzania (TANROADS) ilibadilisha fedha zilizopokelewa kutoka Wizara ya ujenzi bila kuijulisha Wizara na nyaraka zilizotumika kufanya mabadiliko hayo kutowasilishwa kwaajili ya mapitio,

- Jumla ya TZS 175,279,428,818 zilihamishwa kwenda akaunti ya maendeleo ya Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS). Hata hivyo, kati ya kiasi hicho TANROADS ilifanya matumizi ya TZS 3,048,365,229 ambacho maelezo na nyaraka hazikuwasilishwa kwaajili ya mapitio,
- Jumla ya TZS 13,385,089,124 zilitumika katika matengenezo ya barabara za wilaya ambazo hupokea mgao wa fedha kutoka Bodi ya Mfuko wa Barabara. Pia, nimebaini baadhi ya Miradi ambayo haikuwepo kwenye bajeti iliyoidhinishwa kwa mwaka 2010/2011 na miradi mengine ililipwa naTANROADS zaidi ya kiasi kilichotengwa bila kuonyesha chanzo cha fedha,
- Jumla ya TZS 6,596,312,084 zilionyeshwa kwenye taarifa ya madeni yaliyowasilishwa Wizara ya Ujenzi na Mtendaji Mkuu wa Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS), lakini madeni hayo yalikuwa tayari yamelipwa na Ofisi za mkoa za Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS),
- Meneja wa mkoa wa Morogoro alilipa jumla ya TZS 1,116,010,174 kulipia madeni ya kimkataba yanayotokana na ujenzi wa daraja la makutano linalomilikiwa na kampuni binafsi ya miwa. hata hivyo daraja hilo halitumiki,
- Nilibaini kuwa mahitaji ya bajeti ya Wizara ya ujenzi hayakufikiwa na serikali kwani Wizara ya fedha hutoa ukomo wa juu wa bajeti ambao ni mdogo zaidi ya mahitaji halisi.

Mapendekezo

- Naishauri serikali kuendelea kusaini mikataba mipya ya ujenzi wa barabara na baada ya kutathmini uwezo wa kulipa madeni yaliyopo ya wakandarasi ili kuepuka ukuaji wa madeni hayo katika siku zijazo na kuwa mzigo kwa taifa .
- Naishauri Serikali kuzingatia mikataba iliyoingia kati yake na makandarasi ili kuepuka malipo ya riba endapo makandarasi watachukua hatua za kisheria kutokana na kukiuka masharti yaliyowekwa katika mikataba,
- Zabuni kwa ajili ya ujenzi wa barabara mpya uende sambamba na fedha zilizotengwa katika mwaka wa fedha

husika na kama ilivyo katika mpango wa manunuzi wa mwaka husika,

- Nashauri Wizara pamoja na Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS) waboreshe vitengo vya uhasibu na kuhakikisha rejesta ya wadeni inaandaliwa ili kuwa na uwezo wa kujua madeni yote ya makandarasi na washauri,
- Nashauri Wizara na TANROADS wahakikishe taarifa za malipo zilizopo kwenye nyaraka za Wahandisi wa miradi, ripoti za maendeleo ya miradi za mwezi, rejista za madeni na hati za malipo zinafanyiwa usuluhishi.

12.9 Ukaguzi maalum wa taarifa za fedha zilizotumika katika mkutano wa kimataifa wa "SMART Partnership Dialogue" wa mwaka 2013 kwa kipindi cha kuanzia mwezi Julai, 2012 hadi Januari, 2014

Nilifanya ukaguzi maalum wa taarifa za fedha za mkutano wa kimataifa wa "Smart Partnership Dialogue" wa mwaka 2013 ambapo Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa ilikuwa mwenyeji.Ukaguzi ulikuwa nikwa kipindi cha miezi kumi na nane kuanzia Julai 2012 hadi Januari 2014.

Ukaguzi huu maalum wa mkutano wa kimataifa wa Smart Partnership Dialogue wa mwaka 2013 umefanyika kufuatia ombi kutoka serikalini. Muhtasari wa matokeo ya ukaguzi maalum ni kama ifuatavyo:

- Malipo ya TZS.187,478,000 yalifanywa kwa M/S Simply Computers Tanzania Ltd kwaajili ya manunuzi ya vifaa vya ofisi.vifaa hivyo vilipokelewa tarehe 9 Septemba, 2013 baada ya kukamilika kwa mkutano huo.Mkutano wa kimataifa wa Smart Partnership Dialogue wa mwaka 2013 ulifanyika kuanzia 28 Juni hadi 31 Julai, 2013.
- Kutozingatiwa kwa bajeti iliyoidhinishwa kwaajili ya manunuzi ya tiketi za usafiri wa ndege.Bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya tiketi za usafiri wa ndege ilikuwa TZS 21,000,000 lakini kiasi halisi kilichotumika kwa tiketi hizo ni TZS.186,998,268; hivyo kupelekea matumizi zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa kwa TZS.165,998,268.

- Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa ilipanga na kuidhinisha manunuzi ya vifaa na huduma zenye thamani ya TZS.974,054,600,hata hivyo ukaguzi maalum ulibaini manunuzi yenye thamani ya TZS.614,626,341 yalifanyika nje ya mpango wa manunuzi uliopitishwa.

Mapendekezo

- Nashauri taasisi zinazofanya manunuzi kutambua ushiriki wao katika kazi kubwa katika uchumi wa taifa kwani kiasi kikubwa cha fedha za serikali zinatumika kufanya manunuzi ya bidhaa na huduma
- Matumizi ya mpango wa manunuzi yahamasishwe ili kuwe na matumizi bora ya raslimali na kupunguza matumizi ya fedha yasiyokuwa na tija kwa taifa.

12.10 Ukaguzi maalum wa mradi wa manunuzi ya matrekta na zana za kilimo wa SUMA JKT kwa kipindi cha kuanzia Julai, 2010 hadi Aprili, 2014

Ukaguzi maalum wa mradi wa manunuzi ya matrekta na zana za kilimo ilifanyika kufuatia ombi la Katibu Mkuu wa Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa. Muhtasari wa matokeo ya ukaguzi ni kama ifuatavyo;

- Mzabuni M/S ESCORT LTD alishinda zabuni ya kusambaza matrekta, mashine za kusukumia maji, zana za kilimo na huduma nyingine kwa gharama ya USD 40,000,000. Mzabuni huyu aliomba zabuni kwa USD 35,526,412 na kusababisha tofauti ya USD 4,473,589 bila maelezo
- Nilibaini mapungufu katika manunuzi ya matrekta 1846 na zana za kilimo 4,450 kutokana na kukosekana kwa nyaraka za matangazo ya zabuni, muhtasari wa kikao cha ufunguzi wa zabuni, muhtasari za vikao vya bodi ya manunuzi,
- SUMA JKT ilifanya manunuzi ya matrekta 268 kwa thamani ya USD 4,334,560 sawa na TZS 7,082,78,800 kutoka kwa Lucky Export bila ya kuwa na mkataba wa maandishi. Hii ni kinyume na Sheria na kanuni za manunuzi ya umma,

- Udhaifu katika utekelezaji wa mkataba kati ya SUMA JKT na ESCORT LTD kuhusu manunuzi ya matrekta 1846 na zana za kilimo 4,450, na kupelekea karakana ya kuunganisha matrekta ya thamani ya USD 883,362 kutojengwa TACT Nyumbu,
- Hakuna nyaraka zilizowasilishwa kuonyesha kuwa kiasi cha USD 1,102,800 kilitumika kutoa mafunzo kwa wafanyakazi wa SUMA JKT na Nyumbu (TACT) kuhusiana na jinsi ya kuunganisha na kukarabati matrekta, mashine za kusukumia maji na zana za kilimo kwa mujibu wa kifungu cha 2.3(a) na (b) cha mkataba,
- Ukosefu wa eneo maalum au ghala kwaajili ya kuhifadhia matrekta na zana za kilimo hivyo kupelekea uharibifu wa zana za kilimo kutokana na mvua na jua na kusababisha kutu. Mashine za umwagiliaji 31 zenye thamani ya TZS 177,181,242 ziliungua kwa moto,
- Hasara ya jumla ya TZS 261,029,531 iliyosababishwa na kuchomolewa kwa sehemu za matrekta matano zenye thamani ya TZS 125,989,531 na sehemu za matrekta madogo(Power Tiller) kumi na sita zenye thamani ya TZS 135,040,000,
- Afisa Masuuli hakuteua kamati ya mapokezi na kukubali vifaa hivyo kupelekea vipuri vya vifaa visivyokuwa na viwango vya USD 88,728 sawa na TZS 149,507,000 kuletwa na mzabuni M/S ESCORT Company,
- Mapato yanayotokana na mauzo ya matrekta na zana za kilimo ya TZS 6,676,711,168 kwa mkopo kwa wateja 117 ilikuwa bado haijakusanywa kwa zaidi ya miaka mitatu,
- Hasara ya jumla ya TZS 19,652,138 ilibainika kutokana na mauzo ya matrekta na zana za kilimo chini ya bei iliyoidhinishwa; trekta moja liliuzwa kwa TZS 1,000,000 badala ya TZS 16,480,952 na mashine ya kupandia iliyotakiwa kuuzwa kwa TZS 5,171,186 badala yake iliuzwa kwa TZS 1,000,000,
- Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga taifa ilipokea TZS 5,171,325,331 kutoka Hazina kwaajili ya mradi wa matrekta na zana za kilimo wa SUMA JKT. Nilibaini kuwa, katika kiasi hiki nyaraka za matumizi ya TZS 498,920,299 hazikuwasilishwa na Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa,

- Mradi ulikuwa na matumizi yenye nyaraka pungufu kiasi cha TZS 3,265,740,402,
- Utekelezaji wa mradi unakabiliwa na changamoto nyingi kuhusu maandalizi ya mradi na usimamizi wa mradi. Hatahivyo, SUMA JKT ilishindwa kufanya maandalizi ya jinsi ya kuutekeleza mradi. Uibuaji na maandalizi ya mradi na hatua muhimu za kuweka viwango na vigezo vya kuutekeleza, kuutathmini na kuufuatilia mradi vyote hivyo havikufanyika kwa umakini.

Mapendekezo

- Uongozi wa mradi wa matrekta uliopo chini ya SUMA JKT unapaswa kufuatilia mchakato wa kutathmini zabuni na kutoa taarifa ambazo hazikutolewa kwaajili ya uhakiki na kudai malipo ya ziada yaliyofanyika bila kuwa na maelezo ya kiasi cha USZ 4,473,588.52 alicholipwa M/S ESCORT LTD,
- Uongozi wa SUMA JKT uimarishe mfumo wa udhibiti wa ndani katika manunuzi ya bidhaa na huduma ili kuhakikisha uzingatiaji wa sheria na kanuni za manunuzi ya umma. Zaidi ya hayo, uongozi unapaswa kuchukua hatua zinazostahili dhidi ya wahusika waliosababisha mapungufu katika manunuzi ya matrekta 2,114 na zana za kilimo 4,450,
- Menejimenti ya SUMA JKT iimarishe usimamizi na na ufuatiliaji wa shughuli za mradi wa matrekta na kuhakikisha ujenzi wa karakana ya kuunganisha matrekta na eneo la kuhifadhia matrekta na zana za kilimo unafanyika Nyumbu (TACT),
- Afisa Masuuli aanzishe kamati ya kukagua na kupokea bidhaa, na kuchukua hatua stahiki kwa watendaji waliosababisha hasara ya TZS 261,029,531 iliyosababishwa na kunyofolewa kwa sehemu za matrekta
- Menejimenti ianzishe mfumo wa kihasibu wa ki-kompyuta (computerized accounting system) na kuandaa mwongozo wa kukusanya madeni na mkakati wa ukusanyaji mapato. Pia, menejimenti ifuatilie wadaiwa.

SURA YA KUMI NA TATU

HITIMISHO NA MJUMUISHO WA MAPENDEKEZO

13.0 Utangulizi

Katika taarifa hii nimejumuisha matokeo ya ukaguzi nilioufanya kwenye Wizara, Idara na Wakala wa serikali; na Sekretarieti ya Mikoa kwa mwaka wa fedha wa 2013/2014. Masuala yote yaliyoelezewa kwenye taarifa hii yamewasilishwa pia kwa Maafisa Masuuli husika kwa ajili ya utekelezaji. Maafisa Masuuli wa Wizara, Idara, Wakala wa serikali, na Sekretarieti ya Mikoa wanatakiwa kuandaa majibu ya hoja na mpango kazi wa utekelezaji wa mapendekezo ya Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za serikali na kuyapeleka kwa Mhasibu Mkuu wa Serikali kama Sheria ya ukaguzi wa umma Na. 11 ya mwaka 2008 inavyoagiza.

Nikirejea katika matokeo ya ukaguzi wa mwaka huu 2013-14, kwa ujumla, nimeziona jitihada za serikali za kuongeza juhudi kushughulikia hoja za ukaguzi kama inavyoonyeshwa na kuongezeka kwa taarifa zenye hati safi za ukaguzi kama ilivyo onyeshwa kwenye sura ya pili ya taarifa hii.

Hata hivyo, pamoja na maboresho yaliyopelekea kuongeza idadi ya hati zinazoridhisha, matokeo ya ukaguzi kwa mwaka huu wa fedha yanaonesha kuendelea kuwepo kwa mapungufu ambayo nimeyaelezea kwenye sura zilizotangulia za taarifa hii ambayo yanawahitaji maafisa masuuli kuchukua hatuaza kuboresha mifumo ya udhibiti wa ndani. Kwa mantiki hiyo, katika ukaguzi wa mwaka wa fedha 2013/2014 ninapendekeza yafuatayo.

13.1 Kutotekelezwa kwa baadhi ya mapendekezo yangu ya mwaka uliopita

Katika ripoti yangu ya ukaguzi ya mwaka uliopita kulikuwa na masuala muhimu baadhi yalitekelezwa na baadhi hayakutekelezwa kabisa ambayo yameelezewa katika Sura ya tatu.

Mapendekezo

Maafisa Masuuli wa taasisi zinazohusika pamoja na Bodi za Ushauri zilizoko chini ya Wizara zinapaswa kuongeza jitihada ili kuhakikisha mapendekezo ya ripoti za ukaguzi za miaka iliyopita yanatekelezwa kwa wakati ili kuleta tija katika uendeshaji wa Wizara/Idara/Balozi zetu.

13.2 Mamlaka ya Mapato Tanzania

13.2.1 Mapungufu katika mifumo wa misamaha ya kodi na ufuatiliaji wake

Katika ukaguzi huu nimebaini mapungufu katika utoaji wa misamaha ya kodi na matumizi yake, ushuru wa forodha na mfumo wa ukadiriaji wa kodi nchini.

Kulikuwa na matukio kadhaa ambapo wasiostahili misamaha ya kodi walipata misamaha ikiwemo ya usajili wa magari mbali na waagizaji halisi. Matukio hayo yamekuwa ya kawaida katika sekta ya utalii na mashirika yasiyo ya kiserikali ambayo yanaashiria kuwepo kwa udanganyifu baina ya maafisa kutoka mamlaka husika.

Matukio mengine ni ukwepeshaji wa bidhaa zilizosamehewa kodi kwa matumizi mengine aidha kwa kutumiwa na makampuni yasiyostahili msamaha, haya yalibainika katika sekta ya madini, mafuta na gesi, Maduka yasiyotoza kodi na kwa wawekezaji wenye cheti cha uwekezaji.Hivyo basi, tathmini za misamaha ya kodi zinakabiliwa udanganyifu na pia ni chanzo kimojawapo cha upotevu wa mapato ya Serikali.

Mapendekezo

Ninashauri Serikali ifanye ifuatayo:

- Kuanzisha kitengo cha ufuatiliaji misamaha ambacho kitakuwa na wajibu wa udhibiti na kuhakikisha kuwa utoaji wa misamaha ya kodi unanakidhi matakwa ya kisheria na kufanya ufuatiliaji wa matumizi ya misamaha hiyo ya kodi pamoja na kushirikiana na mamlaka zinazohusika na utoaji wa misamaha hiyo.

- Kufanya mapitio ya sheria za misamaha ya kodi kwa lengo la kupunguza mianya katika misamaha ya kodi. Aidha, serikali ihakikisha kwamba misamaha ya kodi haizidi 1% ya Pato la Taifa au 5% ya mapato ya kodi yaliyokusanywa.

13.2.2 Kuchelewa katika kushughulikia rufaa za kodi

Ukaguzi wangu umebaini mapungufu namna ambavyo kesi za rufaa za kodi zinavyoshughulikiwa kwani kumekuwepo na kiasi kikubwa cha kodi hakilipwi kutokana na kutoamuliwa mapema kwa kesi nyingi zilizoko Bodi ya Rufaa za Kodi na Mahakama ya Rufaa ya Tanzania chenye thamani ya trilioni TZS.1.7 hadi wakati wa kuandika taarifa hii, Januari, 2015.

Kwa maoni yangu, kiasi cha kodi kinachosubiria uamuzi wa mahakama ni kikubwa mno, hivyo basi kuzidi kuchelewa kwa namna yoyote katika kutatua kesi hizo kunaitwisha mzigo serikali katika suala la gharama za uendeshaji wa kesi na upotevu wa mapato iwapo itatokea mkata rufaa amefilisika kabla ya kesi haijaisha.

Mapendekezo

Ninapendekeza Serikali kuongeza kasi ya kushughulikia rufaa hizo kwa kuzingatia umuhimu wa kodi katika uchumi wa nchi.

13.2.3 Udhaifu katika usimamizi wa mapato

Tathmini yangu imeonesha kwamba usimamizi wa makusanyo ya kodi kuwa si madhubuti na wa kutosha. Mamlaka ya mapato Tanzania ilipoteza mapato katika maeneo yafuatayo; ushuru wa forodha kutoka Makampuni ya gesi na mafuta, unafuu wa kodi ulitolewa mara mbili kwa hati moja ya maombi, mapungufu kwenye ukadiriaji wa kodi inayopaswa kulipwa, tozo na faini zilizopaswa kukusanywa na bidhaa zilizopata kibali cha kuingia nchini kwa muda kuwa baadae kusafirishwa nje ya nchi, hakuna ushahidi kwamba zilisafirishwa kama ilivyokusudiwa. Hivyo, udhaifu katika usimamizi na ukusanyaji wa mapato katika maeneo hayo kumeikosesha serikali mapato yake halali.

Mapendekezo

Kwa mantiki hii, ninapendekeza Mamlaka ya Mapato (TRA) kuyafanyia uchunguzi wa kina makampuni yote ya mafuta na gesi ikiwa ni pamoja na makampuni kuchimba madini kutathmini kiwango cha ushuru wa forodha ambacho hakijalipwa na kuchukua hatua ili kilipwe, pia, katika siku zijazo, mamlaka ihakikishe ushuru huo unalipwa na makampuni yote yanayopaswa kulipa.

13.3 Kujumuishwa kwa Taasisi za Umma zenye Vipindi na Kanuni Tofauti za Uhasibu katika Hesabu Jumuifu

Mapitio ya Hesabu za Majumuisho(consolidated accounts) yamebaini kwamba taasisi za umma kama vile BRELA, SUMA JKT hazikujumuishwa katika hesabu. Vilevile, nimebaini ujumuishwaji wa taasisi za umma zenye kuandaa hesabu zake kwa kutumia tarehe (vipindi) tofauti na ile ya serikali, yaani tarehe 30 Juni, 2014. Taasisi hizo zimekuwa zikijumuishwa katika Hesabu za Majumuisho ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania pasipo kuzingatia tofauti ya tarehe za ufungaji wa mahesabu.

Ni maoni yangu kwamba, kwa serikali kushindwa kujumuisha hesabu za taasisi zake zote, na pia kushindwa kusuluhisha hesabu za taasisi zenye vipindi tofauti vya ufungaji wa mahesabu inapelekea kuleta uwalakini katika kueleza hali halisi ya Hesabu za Jamhuri.

Mapendekezo

Nashauri Serikali ifanye yafuatayo:

- Mifumo ya uhasibu ya taasisi zinazomilikiwa na serikali iwianishwe pamoja na kuendana sambamba na mfumo wa uandaaji hesabu wa kimataifa usio wa taslimu (IPSAS Accrual).
- Taasisi zote zinazomilikiwa na serikali zijumuishwe kwenye hesabu za taasisi miliki ili hesabu za taasisi hiyo zioneshe uhalisia na kuendana na viwango vya kimataifa vya uandaaji wa hesabu.

13.4 Deni la Taifa

13.4.1 Ukosefu wa Uwiano Sawia wa Ukomo katika Dhamana za Serikali

Muundo wa Dhamana za Serikali katika Deni la Ndani umegubikwa na wingi wa dhamana za muda mfupi. Kulingana na Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali wa mwaka 2013/2014 ulioandaliwa na Kamati ya Maendeleo ya Masoko ya Dhamana, serikali ilipanga kuuza dhamana za muda mrefu. Nia hasa ilikuwa kuiwezesha serikali kuleta uwiano sawia wa muundo wa dhamana zake katika soko na hivyo kuipunguzia gharama za kulipa dhamana hizo katika vipindi vya pamoja.

Hata hivyo, nimebaini kwamba serikali iliuza zaidi Hati fungani pamoja na Dhamana za muda mfupi, miaka 2, na hivyo kuendelea kuiongezea serikali gharama za ulipaji katika vipindi vifupi. Hali hii ni kinyume na Mpango wa Utoaji wa Dhamana za Serikali na pia kinyume na Mkakati wa Taifa wa Deni, 2002 (National Debt Strategy, 2002).

Mapendekezo

Napenda kuishauri serikali kuongeza ushindani katika soko la ndani la dhamana za serikali na hivyo kuongeza ushawishi wa ununuzi wa dhamana za muda mrefu.

13.4.2 Kutokuwepo Taarifa ya Hesabu za Udhamani wa Serikali ndani ya Deni la Taifa

Ukaguzi wangu umebaini kwamba madeni ya udhamini wa Serikali kwenye taasisi za kijamii zinazotegemea ruzuku kutoka serikalinikama vile Mamlaka ya Vitambulisho (NIDA), na Chuo Kikuu cha Dodoma hayakuingizwa katika hesabu za deni la Taifa. Vile vile, kulikuwepo na madeni ambayo yametokana na taasisi za umma kushindwa kumudu masharti ya udhamini na hivyo kuipelekea serikali kuanza kuyalipa pasipo kujumuishwa kwenye deni la taifa. Kimsingi, madeni haya yatokanayo na udhamini yanastahili kutambuliwa kama sehemu ya deni la taifa na hivyo yarekodiwe kwenye hesabu za Fungu 22 – Deni la Taifa.

Mapendekezo

Napenda kuishauri serikali kuzingatia utendaji bora na hivyo kuingiza madeni yanayotokana na udhamini wa Taasisi za kijamii katika Deni la Taifa. Pia, nashauri serikali kumteua Kamishina na wasaidizi wake katika ofisi mpya ya kusimamia deni la taifa (Debt Management Division) ili madeni na udhaminiviweze kusimamiwa vyema.

13.5 Usimamizi Usiotosheleza Kwenye Uwekezaji waSerikali na Vipaumbele Vyake

Nimebaini kudorora kwa usimamizi wa kutosha kwenye uwekezaji wa serikali na vipaumbele vyake ndani ya makampuni mbalimbali. Hali hii inapelekea wakati mwingine hisa za serikali zimekuwa zikipungua na hata wakati mwingine kuisha kabisa. Hii inatokana na serikali kuchelea kuongeza mtaji wakati ilipohitajika kufanya hivyo katika hisa za Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Benki ya Biashara (NBC Ltd.). Mashirika mengine ambayo yamegubikwa na kusuasua kwa usimamizi wa uwekezaji wa serikali ni pamoja na Shirika la Ndege (ATCL), TAZARA, Shirika la Reli (TRL) ambayo yote kwa namna moja au nyingine yana changamoto za mitaji na hivyo kuendelea kutegemea ruzuku toka serikalini.

Kukosekana kwa Mfuko wa Uwekezaji imekuwa ni changamoto kwa mashirika niliyoyabainisha hapo awali hasa inapotokea uhitaji wa kuongeza mtaji. Kwa mwenenendo huu, wahitaji wengine katika makampuni wanaweza kushawishika kuongeza mitaji(recapitalization) na hali wakijua serikali inakabiliwa na uhaba wa fedha na hivyo kupelekea hisa za serikali kupungua, na hata kuisha kabisa kwenye umiliki ndani ya mashirika.

Mapendekezo

Hivyo, naishauri serikali kuandaa Mfuko wa Uwekezaji utakaowezeshwa kutoka kwenye gawio na mapato mbalimbali ili kunusuru hisa za serikali, na pia kuiwezesha serikali kuwekeza katika sekta zingine ambazo itaona zinahitaji ushiriki wake.

Mwisho, naishauri serikali kupitia mara kwa mara ufanisi wa uwekezaji wake na malengo yake katika makampuni ambayo inamiliki hisa chache.

13.6 Ucheleweshwaji wa Fedha na Kutolewa kwa Fedha Pungufu

Fedha zinazotolewa na Serikali kupitia Hazina zimekua zikitolewa kwa kuchelewa na pengine zimekua zinachelewa kupokelewa kutoka kwa washirika wa maendeleo kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo. Hii imesababisha kuchelewa kwa utekelezaji au kutotekelezwa kabisa kwa miradi iliyokusudiwa kwa wakati na kupelekea kuongezeka kwa gharama za miradi na kubaki kwa kiasi kikubwa cha fedha mwishoni mwa mwaka ambazo hazijatumika.

Katika kipindi cha mwaka uliomalizika, fedha za maendeleo kiasi cha TZS.1,888,911,542,533 hakikutolewa, wakati kiasi cha TZS.19,229,865,085 cha fedha zilizotolewa kwa ajili ya maendeleo hazikutumika. Kiasi cha TZS.400,259,001,766 za akaunti ya matumizi ya kawaida hazikutolewa wakati kiasi cha TZS.8,279,275,815 cha fedha kwa matumizi ya kawaida hazikutumika.

Fedha za maendeleo kiasi cha TZS.1,259,031,558,670 sawa na 40% ya fedha iliyotolewa kwa ajili ya shughuli za maendeleo za Wizara na Sekretarieti za Mikoa na fedha kwa ajili ya matumizi ya kawaida ya kiasi cha TZS.2,187,509,171,733 sawa na 23% ya fedha iliyotolewa kwa ajili ya matumizi ya kawaida kwa Wizara na Sekretarieti za Mikoa ilitolewa katika robo ya nne ya fedha mwaka.Maelezo zaidi yanapatikana katika sura ya nne ya ripoti hii.

Mapendekezo

Ili kukabiliana na changamoto ya fedha zilizoidhinishwa na Bunge kutolewa kwa kuchelewa, nashauri Serikali kuandaa makisio yake ya mwaka yanayoshabihiana na makusanyo ya mapato ili kuepuka kutolewa kwa kiasi kikubwa cha fedha mwishoni mwa mwaka wa

fedha. Kwa kufanya hivyo, inatarajiwa kwamba shughuli zilizopangwa zitatekelezwa kama zilivyopangwa.

Ili Serikali kupunguza utegemezi katika misaada kutoka nje kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo ya Taifa, nashauri Serikali kuchunguza vyanzo mbadala vya mapato vya ndani.

13.7 Mapungufu katika Usimamizi wa rasilimali watu na malipo ya mishahara

Mapitio ya usimamizi wa rasilimaliwatu yamebaini mapungufu katika baadhi ya Wizara/Idara/Balozi kama vile ukosefu wa taarifa sahihi za watumishi, Malipo kwa watumishi ambao hawapo kwenye utumishi, watumishi wenye sifa kutothibitishwa kwa wakati, makato ya mishahara zaidi ya kiwango kinachokubalika kisheria, Ukosefu wa fedha za kusafirisha watumishi wa ubalozi waliostaafu na mali zao, marejesho ya mishahara kwenye akaunti isiyo sahihi.

Mapendekezo

- Kutokana na mapungufu niliyobaini katika usimamizi wa rasilimaliwatu, Maafisa Masuuli wanashauriwa kutumia kwa ufanisi mfumo wa kompyuta wa Lawson na kuhakikisha kwamba kumbukumbu sahihi za wafanyakazi zinatunzwa ,na wakati huohuo maafisa waliostaafu wanafutwa kwenye mfumo huo kwa wakati, pia kuhakikisha kuwa mtumishi haidhinishiwi mkopo mpya kabla ya kulipa na kumaliza uliotangulia.

- Ninashauri kuwa, Menejimenti ya wizara ya mambo ya nje na ushirikiano wa kimataifa kusitisha mara moja malipo ya posho na kodi kwa watumishi waliostaafu walioko nje ya nchi na kufanya utaratibu kwa ajili ya kuwarejesha maafisa husika nyumbani mara tu muda utumishi wao unapokoma.

13.8 Mapungufu katika Usimamizi wa mali

Ukaguzi wa usimamizi mali kwa mwaka 2013/14 ulijikita katika mapitio ya kuwepo kwa mali, kutoa taarifa, utambuzi, uainishaji, haki na wajibu, kuonyesha zinavyotumika na thamani ya fedha ya

mali zote zilizoonyeshwa katika taarifa za fedha.

Changamoto za usimamizi wa mali umeonyeshwa kwa kina katika sura ya kumi na moja ya taarifa hii. Changamoto hizo ni magari na pikipiki zilizoegeshwa ambazo zimefikia muda wake wa mwisho wa kutumika na hazitengenezeki; Ardhi na majengo kutotenganishwa wakati wa kuandaa taarifa za fedha kwa mujibu wa aya ya 17(74) ya IPSASs; Ukosefu wa nyaraka za umiliki wa ardhi na majengo na Rejista ya mali za kudumu kutokwendana na wakati.

Mapendekezo

- Kwakuwa kasi ya kutathimini mali za kudumu, uandaaji wa rejista ya mali za kudumu na kuweka alama za utambulisho wa mali linaonekana kuwa ndogo, nashauri Mlipaji Mkuu wa Serikali aharakishe mchakato huo na ahakikishe changamoto zote zilizobainikazinashughulikiwa kabla ya mwaka 2016/2017 ambapo serikali inatakiwa iwe inatekeleza IPSAS kikamilifu,
- Mbali na mafunzo ambayo yamefanyika, nashauri Mlipaji Mkuu wa Serikali kutoa mwongozo wa namna ya kuweka kumbukumbu katika rejista ya mali za kudumu, msisitizo uwe katika jinsi ya kutathimini mali, kiwango cha uchakavu, kuweka alama za utambulisho na uboreshaji wa taarifa mara kwa mara katika rejista ya mali za kudumu,
- Nashauri serikali kuzingatia matumizi ya mifumo ya kompyuta ambayo inaendana na kuingiliana na mfumo funganifu wa usimamizi wa fedha (IFMS) kwaajili ya kusimamia mali za serikali ili kuepuka uandaaji wa taarifa nyingi na vihatarishi vinavyotokana na kuhamisha taarifa kutoka mfumo mmoja kwenda mwingine,
- Naishauri serikali kuhakikisha taarifa za kihasibu za Maafisa masuhuli zinatenganisha ardhi na majengo ili kupata thamani ya ardhi na kutoza uchakavu kwenye mali zinazochakaa. Pia, nashauri serikali ihakikishe Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za mikoa zinapata hati miliki ili kulinda mali zake,

- Nashauri serikali ichukue hatua stahiki kuweza kufuta ambazo zimechakaa na hazitengenezeki kwa mujibu wa kanuni za fedha za mwaka 2001.

13.9 Menejimenti ya Wakala za Serikali.

Katika mwaka wa fedha wa 2013/2014 nimetoa taarifa maalum inayohusu utendaji wa Wakala za Serikali, Mifuko Maalum ya fedha na taasisi nyingine za serikali.

Matokeo ya ukaguzi katika wakala wa serikali umeonyesha kuwepo kwa makosa katika kufuta sheria mbalimbali za fedha kama ilivyoonyeshwa kwenye sura ya nane ya taarifa hii.

Vilevile imeonekana kuwa Wakala Kuu wa serikali bado wanaitegeme Serikali katika kuendesha maswala yao kama vile kulipa mishahara ya wafanyakazi na fedha nyingine za matumizi ya kawaida na maendeleo kinyume na sheria ya kuanzishwa kwa wakala.

Mapendekezo

- Kuhusu ukusanyaji wa mapato ninazishauri wakala zote kuweka mikakati ya kutafuta vyanzo vipya vya mapato na kuandaa sera na miongozo itakayosaidia kuhakikisha kuwa mapato yanakusanywa kama ilivyotegemewa.
- Kwa sababu wadaiwa wengi ni Idara za serikali, ninamshauri Mlipaji mkuu wa serikali kuhakikisha kuwa miongozo inatolewa kwa wakala ili waweze kulipa madeni husika.

13.10 Limbikizo la Madeni

Matokeo ya ukaguzi ya mwaka huu wa fedha yanaonyesha kuongezeka kwa madeni kwa zaidi ya asilimia 50, kiasi hiki ni kikubwa na kinahitaji ufuatiliaji wa haraka. Nina maoni kuwa mfumo taslimu wa bajeti(Cash based budgeting) ni sababu mojawapo ya kuongezeka kwa limbikizo la deni hili.Ninaishauri serikali kuhakikisha kuwa mfumo wa bajeti ya taslimu unabuniwa upya ili kuhakikisha utaondoa udhaifu wake na kuimarisha ubora

wake wa kuoanisha (Performance budgeting) bajeti na MTEF.

Nimeona kutokuingizwa kwa malimbikizo ya madeni kwenye bajeti inayofuata ya serikali kuu, inasababisha kuendelea kuongezeka kwa madeni kwa sababu bajeti ya sasa itatumika kulipa madeni ya nyuma. Katika kiasi kilichotolewa taarifa TZS 1,691,751,088,761, kiasi cha TZS 1,076,686,798,505 ni madeni ambayo yana zaidi ya siku 90.

Iwapo juhudi hazitafanywa kulipa madeni haya , basi wazabuni na watoa huduma watakosa imani na taasisi za Serikali , na hivyo kutokuendelea kutoa huduma serikalini, jambo ambalo litadumaza ubora wa huduma zitolewazo.

Mapendekezo

Ninaishauri serikali kuongeza makusanyo ya mapato, kupunguza matumizi ya serikali na hatimaye kutumia baki ya fedha kulipa madeni, zaidi ya hayo ninaishauri serikali kulipa umuhimu wa kipekee swala la kulipa madeni ya huduma za afya nje ya nchi.

13.11 Madeni yanayotegemea Matukio(Contingent Liabilities)

Katika kupitia taarifa za fedha za taasisi kumi (10) za Serikali kuu, na Mikoa mitano (5) nimeona kuna kesi 83 zinazosubili hukumu za mahakama na ambazo zina athari kubwa za kifedha kwa taasisi husika.

Mapendekezo

Kufuatana na kesi zilizoko mahakamani na ambazo zina athari za kifedha kwenye taasisi za Serikali kuu (MDAs na RAS) ninawashauri Maafisa Masuuli kwa kushirikiana na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kuhakikisha kuwa ufuatiliaji wa Karibu unafanyika ili kesi hizi zihitimishwe kwa mujibu wa sheria zilizopo na hivyo kuondoa gharama kubwa za ufuatiliaji.

13.12 Ukaguzi maalum

Sura ya kumi na mbili inazungumzia matokeo ya kaguzi Maalum nane zilizofanyika katika mwaka wa fedha 2013/2014. Yafuatayo ni Majumuisho na mapendekezo yatokanayo na ukaguzi maalum;

13.12.1 Ukaguzi maalum wa mradi wa manunuzi ya matrekta na zana za kilimo wa SUMA JKT kwa kipindi cha kuanzia Julai, 2010 hadi Aprili, 2014

Utekelezaji wa mradi huu umekuwa na changamoto kadhaa katika usimamizi wa mradi zilizosababishwa na utekelezaji wa mradi bila kuzingatia andiko la mradi;awali matrekta yalikuwa yanauzwa kwa fedha taslim na baadaye kwa mkopo bila kuzingatia gharama ya ukusanyaji wa madeni katika bei ya kuuzia matrekta hayo. Pia, ukaguzi umegundua udhaifu kadhaa katika manunuzi ya matrekta hayo.

Mapendekezo

- Serikali inapaswa kutathmini uwezo wa kifedha wa mradi, uwezo wa rasilimali watu na uwezo wa kiufundi ili kujua udhaifu uliopo na hatimaye kutoa msaada ipasavyo.
- Usimamizi wa mradi wa matrekta chini ya SUMA JKT uhakikishe mradi unatekelezwa kwa kufuata sheria na kanuni za husika za manunuzi ili kuhakikisha pande zote mbili katika mkataba zinatekeleza mkataba ipasavyo,majukumu yote ya kimkataba ambayo hayajatekelezwa inapaswa yatekelezwe au gharama husika zake kurejeshwa kwa mwajiri

13.12.2 Ukaguzi maalum wa mfumo mzima wa manunuzi wa pembejeo za kilimo katika sekta ya kilimo cha tumbaku chini ya WETCO – Tabora

Mchakato wa kuwapata wazabuni uligubikwa kukosekana kwa utawala bora na mgongano wa kimaslahi, ulipelekea wasambazaji kupewa zabuni bila kuwasilisha maombi ya zabuni na bila kibali cha kutoka bodi ya zabuni

Mchakato mzima wa ujenzi wa maghara ikiwa ni pamoja na jinsi ya kuwapata wakandarasi haukufanyika kwa kwa mujibu sheria na kanuni za manunuzi. Maghara yaliyotembelewa yalikuwa chini ya kiwango na baadhi kuanguka kabla ya kutumika

Mapendekezo

- Serikali kupitia Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika inapaswa kuimarisha jukumu la usimamizi ili kuhakikisha kunakuwepo wa utawala bora katika uendeshaji wa vyama vya ushirika,
- Naishauri Serikali kuweka sifa za chini za viongozi wavyama vya msingi vya ushirika (AMCOS) kutokana na hali ya sasa ilivyo, viongozi wengi wa vyama vya msingi vya ushirika (AMCOS) wana viwango vya chini vya elimu hivyo uwezo wao unaleta mashaka kama wanaweza kusimamia vyama, fedha na mikopo ya vyama vya msingi vya ushirika (AMCOS).Pia, napendekeza sheria ya manunuzi ifuatwe.

13.12.3 Ukaguzi maalum wa Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kuhusu changamoto inayozikabili balozi za Tanzania katika mwaka wa fedha 2010/11, 2011/12 na 2012/13

Ukaguzi maalum uliofanyika umebaini kuwa bajeti iliyoandaliwa haikuwa na uhalisia kwasababu bajeti iliandaliwa bila kuzingatia mahitaji halisi ya balozi. Baadhi ya vifungu vya matumizi havikuwekwa kwenye bajeti, vifungu hivyo ni vya matengenezo ya magari, ununuzi wa mafuta, maji na gharama za umeme. Hivyo, kuathiri utekelezaji wa malengo ya balozi.

Mapendekezo

- Balozi zinakabiriwa na changamoto za fedha kutokana na urasimu katika utoaji wa fedha. Napendekeza kuwa ni wakati muafaka sasa kutenga fedha zitakazotosheleza mahitaji ya balozi kupitia fungu maalum itakayoitwa fungu la balozi,
- Serikali ihakikishe kwamba fedha inayotengwa katika bajeti kwa ajili ya balozi inatosheleza mahitaji ya kifedha ya balozi

13.12.4 Ukaguzi maalum juu ya utekelezaji wa mikataba ya ujenzi wa mradi wa usambazaji maji Chalinze – Awamu ya pili

Mapungufu yaliyobainika ni pamoja naMikataba kutokamilika katika muda uliopangwa, ripoti ya upembuzi yakinifu iliombwa lakini haikuwasilishwa kwa wakaguzi.

Kasoro mbalimbali katika usanifu wa mradi na michoro, Utendaji duni wa mshauri hivyo kushindwa kuchukua hatua stahiki kwa wakati ikiwa ni pamoja na kumshauri mwajiri ipasavyo juu ya utendaji usioridhisha wa mkandarasi (Mega Builders Limited) ambaye hakuwa na sifa za kufanya kandarasi kubwa kutokana na viwango vilivyowekwa na bodi ya kusajili makandarasi, mkandarasi alisajiriwa katika daraja sita wakati kazi ilihitaji wakandarasi wa daraja la IV, III, II na I.

Pia, nilibaini malipo yalifanyika kwa mkandarasi bila kuwepo kwa hati ya kuonyesha kazi imekamilika, miundombinu ya maji ilikabidhiwa bila kufanyiwa majaribio, riba ya TZS 3,897,283,923 kutokana na kuchelewesha malipo kwa wakandarasi

Mapendekezo

- Wazabuni wapewe mikataba ya kazi inayolingana na uwezo wao na daraja la mkandarasi kwa mujibu wa Bodi ya Usajili wa wakandarasi (CRB)
- Usanifu wa miradi kama wa usambazaji wa maji Chalinze ni vema ukapitiwa kwa umakini kabla ya kutangazwa kwa zabuni,
- Taasisi zinazofanya manunuzi zinapaswa kuimarisha ufuatiliaji ili kuhakikisha makandarasi wanafuatiliwa na wanatekeleza majukumu yao kwa mujibu wa mkataba.Taasisi zinazofanya manunuzi zinatakiwa kuwa na hakika wa upatikanaji wa fedha kabla ya kuingia katika mikataba ili kuepuka gharama za ziada kama tozo zinazosababishwa na ucheleweshaji wa malipo.

13.12.5 Ukaguzi maalum katika Wizara ya Ujenzi kuhusu uhalali wa fedha TZS 252,975,000,000 za ujenzi wa barabara kutumika kulipia madeni nje ya utaratibu

Ukaguzi maalum wa Wizara ya Ujenzi (fungu 98) ulilenga kufanya uhakiki wa fedha kiasi cha TZS. 252,975,000,000 kilichoidhinishwa kwaajili ya mradi wa ujenzi wa barabara maalum kilitumika kulipa madeni ya wakandarasi na washauri.

Taarifa iliyowasilishwa bungeni juu ya mradi wa ujenzi wa barabara maalum na. 4168 kwa TZS. 252,975,000,000 haikuwa sahihi kwani fedha hizo zilitumika kulipia madeni ya wakandarasi na washauri.

Ilibainika kuwa bajeti inayohitajika kwaajili ya Wizara ya Ujenzi haikuweza kufikiwa na serikali kwani Wizara ya Fedha ilitoa ukomo wa juu wa bajeti ambao ni mdogo ukilinganisha na mahitaji halisi.

Mapendekezo

- Bajeti inapaswa iandaliwe kwa kuzingatia mahitaji halisi.
- Serikali isaini mikataba mipya ya ujenzi wa barabara baada ya kupima uwezo iliona wa kulipa madeni ya wakandarasi waliopo ili kuzuia kukua kwa madeni katika siku zijazo

13.12.6 Ukaguzi maalum wa taarifa za fedha zilizotumika katika mkutano wa kimataifa wa SMART Partnership Dialogue (SPD) wa mwaka 2013 uliofanyika kwa miezi kumi na nane kuanzia Julai, 2012 hadi Januari, 2914

Ukaguzi maalum ulibaini Kutozingatiwa kwa bajeti iliyoidhinishwa kwaajili ya manunuzi ya tiketi ya usafiri wa ndege.Bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya tiketi za ndege ilikuwa TZS 21,000,000 lakini kiasi halisi kilichotumika ya tiketi hizo ni TZS.186,998,268; hivyo kupelekea matumizi zaidi ya bajeti iliyoidhinishwa kwa TZS.165,998,268.Pia, manunuzi yenye thamani ya TZS.614,626,341 yalifanywa nje ya mpango wa manunuzi uliopitishwa.

Mapendekezo

Nashauri taasisi zinazofanya manunuzi ya vifaa, huduma na ujenzi zihakikishe manunuzi yote yanawekwa na kufanyika kwa mujibu wa mpango wa manunuzi. Taasisi zifanye manunuzi yenye tija kwa taifa kwani kiasi kikubwa cha fedha za serikali zinatumika katika kufanya manunuzi.

13.13 Mapungufu katika usimamizi wa manunuzi

Katika ukaguzi wangu nimebaini bado kuna mapungufu katika uzingatiaji wa Sheria manunuzi ya umma ya mwaka 2011 na kanuni zake za mwaka 2013.

Wizara, Idara, Wakara na Sekretarieti za mikoa nyingi bado zinafanya manunuzi ya bidhaa, huduma na ujenzi bila kuzingatia mpango wa manunuzi, zinaingia katika mikataba bila kuwepo ushindanishaji wa zabuni na mchakato wa tathmini, bidhaa na huduma zinanunuliwa bila idhini ya bodi ta manunuzi na bidhaa zinapokelewa bila kukaguliwa.

Kwa ujumla Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za mikoa hazina mfumo mzuri wa ufuatiliaji ili kuhakikisha kuwa manunuzi na mchakato wa kuingia katika mikataba ya bidhaa na huduma yanaleta thamani ya fedha na kufikiwa kwa malengo yaliyopangwa.

Mapendekezo

Kwa kuzingatia muhtasari wa mapungufu niliyoyataja kwenye taarifa hii, kwa ujumla ninapendekeza kwamba menejimenti za Wizara/Sekretarieti za mikoa zinapaswa kuhakikisha kuwa sheria ya manunuzi ya mwaka 2011 na Kanuni zake za mwaka 2013 zinazingatia kikamilifu. Pia, mapendekezo yaliyotolewa na PPRA na Mhakiki mali ni muhimu yatekelezwe.

13.14 Usimamizi wa bajeti usioridhisha

Mwenendo wa ukuaji wa bajeti ya Taifa unaonesha kwa miaka kadhaa unaonesha kukua katika mapato na matumizi.Hata hivyo,ikilinganishwa na ukuaji wa makusanyo na ukuaji wa matumizi inaonesha ukuaji wa ukusanyaji wa mapato haundeni na ukuaji wa bajeti ya matumizi

Kutokana na kutofautiana kati ya rasilimali chache zilizopo na haja ya ukuaji kiuchumi kwa haraka, taifa limejikuta na changamoto ya kujiendesha na bajeti isiyo na uhalisia kila mwaka. Kwa ujumla kwa miaka mingi Serikali imejikuta inashindwa kuziba pengo la hilo. Kutofikiwa kwa bajeti kunapelekea kugharamia matumizi yenye kipaumbele kulingana na fedha iliyopatikana badala ya fedha iliyoidhishwa na bajeti. Kuchelewa kwa kutolewa fedha kutoka wizara ya fedha kunacheleweshа mipango ya manunuzi pamoja na malipo yake.

Bajeti ya maendeleo ina ufanisi mdogo ukilinganisha na bajeti ya matumizi.Hii imesababishwa na kuchelewa kwa utekelezaji na kukamilika kwa miradi ya maendeleo katika ngazi ya kitaifa na kimkoa kupelekea ongezeko zaidi la gharama ya utekelezaji wake ikilinganishwa na ilivyopangwa hapo awali. Pia nimebaini kuwa baada ya bajeti kupitishwa na kuidhinishwa baadae kumekuwepo na marekebisho kadha kutokana na makusanyo halisi kuwa ya chini ikilinganishwa na gharama zilizokisiwa.

Mapendekezo

- Ukomo wa bajeti unapaswa kuwa wa uhalisia na unapaswa kurejewa/kupitiwa mara kwa mara. Hatua zichukuliwe ili kupunguza ucheleweshaji katika utoaji wa fedha kutoka Wizara ya Fedha.
- Miradi inayoendelea inapewa kipaumbele kabla ya mipya wakati wa utengaji na ugawaji wa fedha.
- Kukuza ukusanyaji wa mapato ya Serikali kwa kuongeza ulipaji kodi kwa hiari ili kukuza mapato, kuongeza vyanzo na kupanua wigo wa kodi.

- Nashauri Serikali kutumia hati za manunuzi kutokana na mfumo wa EPICOR kuepuka kuwalipa wazabuni nje ya bajeti na kutoa kipaumbele kwa miradi inayoendelea na kuhakikisha uwepo wa fedha kabla ya kusaini mikataba.
- Serikali ianzishe utaratibu kutunza kumbukumbu za madeni mwishoni mwa mwaka na kuhakikisha kuwa malimbikizo hayo yanabajetiwa katika bajeti ya mwaka unaofuata. Mbinu hii itapunguza ukuaji wa madeni.

13.15 Usimamizi wa madeni

Mapitio niliyofanya kwenye Usimamizi wa matumizi nimebaini kuwa, baadhi ya Wizara/Idara/Balozi zina mfumo dhaifu wa Usimamizi wa matumizi ambayo umeplekea baadhi ya malipo kufanywa bila kuidhinishwa, malipo yasiyo na viambatisho vya kutosha, kukosekana kwa hati za malipo, Malipo zaidi ya kiwango stahiki, Malipo yasiyo na tija, na malipo ambayo hayajaambatishwa na risiti za kukiri mapokezi, risiti za kielechroniki. Mapungufu haya yamejadiliwa kwa kina kwenye sura ya Kumi ya taarifa hii.

Mapendekezo

Maafisa masuhuli wa Wizara/Sekretarieti za Mikoa/Balozi wanahimizwa kuendelea kuboresha udhibiti wa ndani ikiwemo kuwajengea uwezo kupitia mafunzo.

13.16 Kutotumika kwa Mashine za kielektroniki za EFD

Tathmini yangu juu ya matumizi ya mashine za EFD nimebaini kuwa makampuni na wafanyabiashara wengi bado hawatumii mashine za EFD kutoa risiti. Mapungufu haya yamebainika baada ya Mamlaka ya Mapato kutoza tozo linalofikia TZS 440,793,600 kwa wafanyabiashara kwa kushindwa kutoa risiti za kielektroniki kwa kutumia mashine za EFD. Hata hivyo, ni kiasi cha TZS 71, 893, 600 pekee ambacho kimelipwa waliokiuka sharia na kupelekea salio la kiasi cha TZS 368,900,000 hakijalipwa. Hata hivyo, Malipo yanayofikia kiasi cha TZS 4,419,662,152 yalikosa risiti za EFD.

Mapendekezo

Kutokana na kutozingatia Kanuni Na. 24 ya Kanuni za Mapato (EFD) Kanuni za 2012, ninapendekeza serikali kutoa maelekezo kwa taasisi zote za serikali kutojihusisha na wauzaji ambao hawatumii mashine za EFD. Aidha, Serikali kupitia Mamlaka ya kodi nashauri elimu ya ulipaji kodi bila shuruti iendelee kutolewa mara kwa mara.

VIAMBATANISHO

Kiambatisho 1: Hati za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Mafungu ya Serikali kuu (Votes)

S/N	Fungu	Jina la Taasisi	Hati iliyotolewa
1	6	Ofisi ya Raisi usimamizi na Ufuatiliaji wa Miradi ya Kipaumbele	Hati inayoridhisha
2	7	Msajili wa Hazina	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
3	8	Tume ya Mabadiliko ya Katiba	Hati inayoridhisha
4	9	Ofisi ya Rais-Bodi ya Mishahara	Hati inayoridhisha
5	10	Tume ya Pamoja ya Fedha	Hati inayoridhisha
6	12	Tume ya Huduma za Mahakama	Hati inayoridhisha
7	13	Kitengo cha uchunguzi wa Fedha	Hati inayoridhisha
8	14	Kikosi cha Zimamoto	Hati inayoridhisha
9	15	Tume ya usuluhishi	Hati inayoridhisha
10	16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu	Hati inayoridhisha
11	20	Ofisi ya Rais Ikulu	Hati inayoridhisha
12	21	Idara ya Hazina	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
13	22	Idara ya Madeni ya Taifa	Hati yenye shaka
14	23	Idara ya Mhasibu Mkuu	Hati inayoridhisha
15	24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	Hati inayoridhisha
16	25	Ofisi ya Waziri Mkuu	Hati inayoridhisha
17	26	Ofisi ya Makamu wa Rais	Hati inayoridhisha
18	27	Ofisi ya Msajili wa Vyama vya Siasa	Hati inayoridhisha
19	28	Idara ya Polisi	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
20	29	Idara ya Huduma za Magereza	Hati inayoridhisha na

			masuala ya msisitizo
21	30	Ofisi ya Rais- Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	Hati inayoridhisha
22	31	Ofisi ya Makamu wa Rais	Hati inayoridhisha
23	32	Ofisi ya Rais -Menejimenti ya Utumishi	Hati inayoridhisha
24	33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	Hati inayoridhisha
25	34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	Hati inayoridhisha
26	35	Mkurugenzi Mwendesha Mashitaka	Hati inayoridhisha
27	36	Sekretarieti ya Mkoa-Katavi	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
28	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	Hati inayoridhisha
29	38	Jeshi la wananchi wa Tanzania	Hati inayoridhisha
30	39	National Service (JKT)	Hati inayoridhisha
31	40	Mfuko wa Mahakama	Hati inayoridhisha
32	41	Wizara ya Katiba na Sheria	Hati inayoridhisha
33	42	Bunge	Hati inayoridhisha
34	43	Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
35	44	Wizara ya Viwanda na Biashara	Hati inayoridhisha
36	46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi stadi	Hati inayoridhisha
37	47	Sekretarieti ya Mkoa -Simiyu	Hati inayoridhisha
38	48	Wizara ya Ardhi na Maendeleo ya Makazi	Hati inayoridhisha
39	49	Wizra ya Maji na Umwagiliaji	Hati inayoridhisha
40	50	Wizara ya Fedha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
41	51	Wizara ya Mambo ya Ndani	Hati yenye shaka
42	52	Wizra ya Afya na Usitawi wa Jamii	Hati yenye shaka
43	53	Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Wanawake na Watoto	Hati inayoridhisha

44	54	Sekretarieti ya Mkoa-Njombe	Hati inayoridhisha
45	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	Hati inayoridhisha
46	56	Ofisi ya Waziri Mkuu Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	Hati inayoridhisha
47	57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
48	58	Wizara ya Madini na Nishati	Hati inayoridhisha
49	59	Tume ya Marekebisho ya Sheria Tanzania	Hati inayoridhisha
50	61	Tume ya Uchaguzi ya Taifa	Hati inayoridhisha
51	62	Wizara ya Uchukuzi	Hati inayoridhisha
52	63	Sekretarieti ya Mkoa Geita	Hati yenye shaka
53	65	Wizara ya Kazi na Ajira	Hati inayoridhisha
54	66	Ofisi ya Rais Tume ya Mipango	Hati inayoridhisha
55	67	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Ajira Utumishi Wa Umma	Hati inayoridhisha
56	68	Wizara ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia	Hati inayoridhisha
57	69	Wizara ya Maliasili na Utalii	Hati inayoridhisha
58	70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
59	71	Sekretarieti ya MkoaPwani	Hati inayoridhisha
60	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma	Hati inayoridhisha
61	73	Sekretarieti ya Mkoa Iringa	Hati yenye shaka
62	74	Sekretarieti ya Mkoa Kigoma	Hati inayoridhisha
63	75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
64	76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi	Hati inayoridhisha
65	77	Sekretarieti ya Mkoa Mara	Hati inayoridhisha
66	78	Sekretarieti ya Mkoa Mbeya	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
67	79	Sekretarieti ya Mkoa Morogoro	Hati inayoridhisha na

			masuala ya msisitizo
68	80	Sekretarieti ya Mkoa Mtwara	Hati inayoridhisha
69	81	Sekretarieti ya Mkoa Mwanza	Hati yeney shaka
70	82	Sekretarieti ya Mkoa Ruvuma	Hati inayoridhisha
71	83	Sekretarieti ya Mkoa Shinyanga	Hati inayoridhisha
72	84	Sekretarieti ya Mkoa Singida	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
73	85	Sekretarieti ya Mkoa Tabora	Hati inayoridhisha
74	86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	Hati inayoridhisha
75	87	Sekretarieti ya Mkoa Kagera	Hati yenye shaka
76	88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es Salaam	Hati inayoridhisha
77	89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
78	91	Tume ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	Hati inayoridhisha
79	92	Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania	Hati inayoridhisha
80	93	Idara ya huduma za Uhamiaji	Hati inayoridhisha
81	94	Public Service Commission	Hati inayoridhisha
82	95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
83	96	Wizara ya Habari, Vijana, Utamaduni na Michezo	Hati inayoridhisha
84	97	Wizara ya Ushirikiano Afrika Mashariki	Hati inayoridhisha
85	98	Wizara ya Ujenzi	Hati inayoridhisha
86	99	Wizara ya Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi	Hati inayoridhisha
87		Hesabu Jumuifu za Taifa	Hati isiyoridhisha

Kiambatisho 2: Hata za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Wakala wa Serikali(Agencies)

	Jina la wakala wa serikali	Aina ya hati iliyotolewa
1	Wakala wa Serikali Huduma za Mtandao serikalini	Hati inayoridhisha

2	Wakala wa usajili wa vifo na Vizazi, Ufilisi (RITA)	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
3	Wakala wa huduma za misitu Tanzania	Hati inayoridhisha
4	Wakala wa Mafunzo ya Kimataifa	Hati inayoridhisha
5	Chuo cha Utumishi wa Umma	Hati inayoridhisha
6	Wakala wa Mbegu za Miti Tanzania	Hati inayoridhisha
7	Wakala wa Mbegu za Kilimo	Hati inayoridhisha
8	Wakala Wa Uchimbaji wa Visima na Mabwawa	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
9	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo	Hati inayoridhisha
10	Wakala wa Utafiti wa Miamba	Hati inayoridhisha
11	Taasisi ya mafunzo ya mifugo	Hati inayoridhisha
12	Wakala wa Chakula cha Akiba Taifa	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
13	Mamlaka ya viwanja vya ndege Tanzania	Hati inayoridhisha
14	Wakala wa Majengo Tanzania	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
15	Wakala wa Ufundi wa Mitambo, Magari na Umeme Tanzania	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
16	Wakal wa ndege za Serikali Tanzania	Hati inayoridhisha
17	Wakala wa Utabiri wa Hali ya Hewa Tanzania	Hati inayoridhisha
18	Wakala wa barabarabtanzania (TANROAD)	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
19	Wakala wa Maabara ya Mifugo Tanzania	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
20	Taasisi ya Maendeleo ya Rasilimali ya Maji	Hati inayoridhisha
21	Wakala wa Vipimo Tanzania	Hati inayoridhisha
22	Wakala wa Nyumba na Utafiti wa Majengo Tanzania	Hati inayoridhisha
23	Wakala wa Maendeleo na Usimamizi wa Elimu	Hati inayoridhisha
24	Wakala wa Maabara za Serikali	Hati inayoridhisha

25	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni Bagamoyo	Hati inayoridhisha
26	Wakala wa Usalama na Afya Kazini (OSHA)	Hati inayoridhisha
27	Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania	Hati inayoridhisha
28	Wakala wa ukaguzi wa madini Tanzania Tanzania	Hati inayoridhisha
29	Wakala wa magari ya mwendo kasi DSar es salaam (DART)	Hati inayoridhisha
30	Wakala wa huduma za ugavi na manunuzi (GPSA)	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
31	Wakala wa Chakula na Dawa Tanzania	Hati inayoridhisha
32	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	Hati inayoridhisha

Kiambatisho 3: Hati za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Taasisi nyingine (Other Institutions)

Na.	JINA LA TAASISI	AINA YA HATI ILIYOTOLEWA
1	Mpango Kukuza Uuchumi na urasimishaji Mali Tanzania (MKURABITA)	Hati inayoridhisha
2	Chuo cha uongozi wa Mahakama	Hati inayoridhisha
3	Shule ya Sheria Tanzania	Hati inayoridhisha
4	Mfuko wa taifa wa mambo ya kale	Hati inayoridhisha
5	Chuo cha Wanyamapori Pasiansi	Hati yenye shaka
6	Mfuko wa Misitu Tanzania	Hati inayoridhisha
7	Mfuko wa Kuhifadhi Wanyamapori	Hati inayoridhisha
8	Taasisi ya Uongozi	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
9	Mfuko wa Pembejeo za Kilimo	Hati inayoridhisha
10	Mfuko wa Ukaguzi na Usimamizi wa Ushirika	Hati inayoridhisha
11	Mfuko wa Maendeleo ya Mifugo	Qualified Audit Opinion
12	Bodi ya Mfuko wa Barabara	Hati inayoridhisha

13	African Peer Review Mechanism	Hati inayoridhisha
14	Office of the Constituent Assembly	Hati inayoridhisha
15	Taasisi ya Mafunzo Serikali za Mitaa Hombolo	Hati inayoridhisha
16	Kituo cha Teknolojia ya Uundaji magari Tanzania	Hati inayoridhisha
17	Mfuko wa Kupambana na Majanga Tanzania	Hati inayoridhisha
18	Baraza la Famasia Tanzania	Hati inayoridhisha
19	Baraza la Wakunga na Wauguzi Tanzania	Hati inayoridhisha
20	Taasisi ya Maendeleo ya Jamii Tengeru	Hati inayoridhisha
21	Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake	Hati inayoridhisha
23	Mfuko wa Maendeleo na Uwezeshaji Kuchimba Madini	Hati inayoridhisha

Kiambatisho 4: Hati za Ukaguzi kwa mwaka wa Fedha 2013/2014 zilizotolewa kwa Ofisi za Balozi

S/No.	Fungu No.	Balozi	Hati iliyotolewa
1	2001	Ubalozi wa Tanzania Addis Ababa, Ethiopia	Hati inayoridhisha
2	2002	Ubalozi wa Tanzania Berlin, Germany	Hati inayoridhisha
3	2003	Ubalozi wa Tanzania Cairo, Misri	Hati inayoridhisha
4	2004	Ubalozi wa Tanzania Kinshasa, Congo-	Hati inayoridhisha
5	2005	Ubalozi wa Tanzania - Abuja	Hati inayoridhisha
6	2006	Ubalozi wa Tanzania – London, Uingereza	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
7	2007	Ubalozi wa Tanzania - Lusaka	Hati inayoridhisha
8	2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo, Mozambique	Hati inayoridhisha
9	2009	Ubalozi wa Tanzania Moscow, Russia	Hati inayoridhisha
10	2010	Ubalozi wa Tanzania - New Delhi, India	Hati inayoridhisha
11	2011	Ubalozi wa Tanzania umoja wa Mataifa - New York	Hati inayoridhisha
12	2012	Ubalozi wa Tanzania - Ottawa, Kanada	Hati inayoridhisha
13	2013	Ubalozi wa Tanzania Paris, Ufaransa	Hati inayoridhisha
14	2014	Ubalozi wa Tanzania Beijing, China	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
15	2015	Ubalozi wa Tanzania Rome, Italy	Hati inayoridhisha
16	2016	Ubalozi wa Tanzania Stockholm, Sweden	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo

17	2017	Ubalozi wa Tanzania Tokyo, Japan	Hati inayoridhisha
18	2018	Ubalozi wa Tanzania Washington D.C., United States	Hati inayoridhisha
19	2019	Ubalozi wa Tanzania Brussels, Belgium	Hati inayoridhisha
20	2020	Ubalozi wa Tanzania UN - Geneva	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
21	2021	Ubalozi wa Tanzania Kampala, Uganda	Hati inayoridhisha
22	2022	Ubalozi wa Tanzania - Harare	Hati inayoridhisha
23	2023	Ubalozi wa Tanzania Nairobi, Kenya	Hati inayoridhisha
24	2024	Ubalozi wa Tanzania Riyadh, Saudi Arabia	Hati inayoridhisha
25	2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria, South Africa	Hati inayoridhisha na masuala ya msisitizo
26	2026	Ubalozi wa Tanzania Kigali, Rwanda	Hati inayoridhisha
27	2027	Ubalozi wa Tanzania Abu Dhabi	Hati inayoridhisha
28	2028	Ubalozi wa Tanzania Bujumbura	Hati inayoridhisha
29	2029	Ubalozi wa Tanzania Hague	Hati inayoridhisha
30	2030	Ubalozi wa Tanzania Lilongwe	Hati inayoridhisha
31	2031	Ubalozi wa Tanzania - Kuala Lumpar	Hati inayoridhisha
32	2032	Ubalozi wa Tanzania Brasilia	Hati inayoridhisha
33	2033	Ubalozi wa Tanzania, uholanzi	Hati inayoridhisha
34	2034	Ubalozi wa Tanzania Moroni, Comoro	Hati inayoridhisha

Kiambatisho 5: Hoja zilizosalia

Na	Fungu		Shilingi	Fedha za kigeni
1	36	Sekretarieti za Mikoa - Katavi	142,172,994.49	-
2	47	Sekretarieti za Mikoa - Simiyu	8,205,000.00	-
3	63	Sekretarieti za Mikoa - Geita	379,321,946.00	-
4	70	Sekretarieti za Mikoa - Arusha	1,179,122,475.45	-
5	71	Sekretarieti za Mikoa - Pwani	600,725,706.00	-
6	72	Sekretarieti za Mikoa - Dodoma	9,991,961,854.00	-
7	73	Sekretarieti za Mikoa - Iringa	1,683,576,113.25	-
8	74	Sekretarieti za Mikoa - Kigoma	4,532,848,072.00	-
9	76	Sekretarieti za Mikoa - Lindi	700,178,009.00	-
10	77	Sekretarieti za Mikoa - Mara	17,447,020.80	-
11	78	Sekretarieti za Mikoa - Mbeya	713,227,108.00	-
12	79	Sekretarieti za Mikoa - Morogoro	139,549,247.00	
13	80	Sekretarieti za Mikoa - Mtwara	777,679,822.00	-
14	81	Sekretarieti za Mikoa - Mwanza	7,723,013,004.80	-
15	82	Sekretarieti za Mikoa - Ruvuma	1,106,262,285.00	-
16	83	Sekretarieti za Mikoa - Shinyanga	675,498,001.24	-
17	84	Sekretarieti za Mikoa - Singida	357,981,591.00	-
18	85	Sekretarieti za Mikoa - Tabora	1,171,131,799.51	-
19	86	Sekretarieti za Mikoa - Tanga	184,294,057.00	-
20	87	Sekretarieti za Mikoa - Kagera	1,085,128,853.00	-

Na	Fungu		Shilingi	Fedha za kigeni
21	88	Sekretarieti za Mikoa - Dar es Salaam	114,000,000.00	-
22	89	Sekretarieti za Mikoa - Rukwa	480,173,253.69	-
23	95	Sekretarieti za Mikoa - Manyara	732,501,940.85	-
24	7	Msajili wa Hazina	2,644,223,645.00	USD 496,598.98
25	21	Hazina	7,560,000,000.00	JPY 17,089,499,858.00
26	23	Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	12,040,000.00	-
27	25	Ofisi ya Waziri Mkuu – Ofisi ya waziri Mkuu	121,069,211.76	-
28	27	Msajili wa vyama vya siasa	27,742,098.00	-
29	28	Idara ya Polisi	768,568,294.00	-
30	29	Idara ya Magereza	6,981,570,087.92	-
31	32	Ofisi ya Rais – Menejimenti ya Utumishi wa Umma	124,273,914.00	-
32	34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	2,047,923.00	-
33	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	157,047,276.00	-
34	38	Jeshi la Wananchi wa Tanzania	2,921,254,811.72	-
35	40	Mahakama ya Tanzania	65,892,630.70	-
36	43	Wizara ya kilimo, Chakula na Ushirika	1,338,905,336.21	-
37	46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya ufundi	92,437,331,068.00	-
38	49	Wizara ya Maji na Umwagiliaji	132,598,919	-
39	50	Wizara ya Fedha	193,965,881.00	-
40	51	Wizara ya Mambo ya	93,469,100.00	-

Na	Fungu		Shilingi	Fedha za kigeni
		Ndani		
41	52	Wizara ya Afya na Ustawi wa jamii	34,998,099,144.00	-
42	56	Ofisi ya Waziri Mkuu - TAMISEMI	1,091,845,009.00	-
43	57	Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Taifa	113,660,032,542.00	-
44	61	Tume ya Uchaguzi ya Taifa	5,656,393.00	-
45	65	Wizara ya Kazi na Ajira	568,939,707.00	-
46	69	Wizara ya Maliasili na Utalii	478,659,185.80	USD 903,862.40
47	92	Tume ya kudhibiti Ukimwi	80,278,917.00	-
48	93	Idara ya Uhamiaji	83,344,000.00	USD 75,580
49	94	Ofisi ya Rais – Tume ya Utumishi wa umma	5,541,400	-
50	96	Wizara Habari, Vijana na Utamaduni	308,328,471.00	-
51	99	Wizara ya maendeleo ya mifugo na Uvuvi	3,572,628,565.99	-
52	034-2001	Ubalozi wa Tanzania - Addis Ababa	38,989,755.00	-
53	034-2002	Ubalozi wa Tanzania - Berlin	2,379,829,593.66	EURO 6,528
54	034-2003	Ubalozi wa Tanzania - Cairo	-	EURO 158,185.49
55	034-2005	Ubalozi wa Tanzania - Abuja	1,289,501,459.90	-
56	034-2006	Ubalozi wa Tanzania - London	1,859,723,419.00	PAUND 79,567.82
57	034-2007	Ubalozi wa Tanzania - Lusaka	116,742,480.21	-
58	034-2009	Ubalozi wa Tanzania - Moscow	447,226,310.95	-
59	034-2010	Ubalozi wa Tanzania - New Delhi	252,920,000.00	-
60	034-2013	Ubalozi wa Tanzania - Paris	1,686,112,998.13	-
61	034-	Ubalozi wa Tanzania -		

Na	Fungu		Shilingi	Fedha za kigeni
	2014	Beijing	3,654,946,427.18	-
62	034-2015	Ubalozi wa Tanzania - Rome	1,944,381,641.80	EURO 3,000
63	034-2016	Ubalozi wa Tanzania - Stockholm	1,217,893,521.00	-
64	034-2017	Ubalozi wa Tanzania - Tokyo	2,449,562,114.00	-
65	034-2018	Ubalozi wa Tanzania - Washington	298,438,338.74	-
66	034-2021	Ubalozi wa Tanzania - Kampala	95,183,992	-
67	034-2022	Ubalozi wa Tanzania - Harare	117,950,657	-
68	034-2023	Ubalozi wa Tanzania - Nairobi	1,560,528.00	-
69	034-2024	Ubalozi wa Tanzania - Riyath	97,722,020.00	-
70	034-2025	Ubalozi wa Tanzania - Pretoria	207,885,201.00	-
71	034-2027	Ubalozi wa Tanzania - Abu dhabi	210,310,084.28	-
72	034-2029	Ubalozi wa Tanzania - Muscat	787,100,717.95	-
73	034-2030	Ubalozi wa Tanzania - Lilongwe	716,669,070.00	-
74	034-2031	Ubalozi wa Tanzania - Brasilia	396,491,837.00	-
75	98	Wizara ya Ujenzi	29,402,371.00	€54,254.00
76		Mamlaka ya Mapato Tanzania	967,171,880,376	USD 56,186,207
			1,237,636,636,278.90	**USD57,662,248.38**
				£ 79,567.82
				€ 221,967.49
				JP¥ 17,089,499,858

Kiambatisho 6: Ufuatiliaji wa utekelezaji wa mapendekezo ya taarifa ya jumla ya Mkaguzi na Mdhibiti Mkuu wa Hesabu za Serikali

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	2006/2007		
1	**Mapungufu katika usimamizi wa dhamana za serikali** Wizara inashauriwa kupitia Sheriana Kanuni kwa kufanyamarekebishokwenye sheria ya dhamana na Kanuni zake ili kuendana na hali ya sasa		Marekebishoya sheria ya mikopoya Serikali,dhamana na ruzuku Na.3 ya mwaka 1974 (iliyorekebishwa 2004) na mapitio ya Mkakati wa Deni la Taifa(NDS) yanasubiriwa
2	**Fedha zilizotolewa kuagiza bidhaa nje yanchi ambazo hazijarudishwa Serikalini.** Tunaendelea kusisitiza kwamba Wizara ifanye juhudi ikishirikiana na mkusanyaji wa madeni ya Serikali kusisitiza makusanyo ya kiasi kilichobaki cha JPY 16,699,499,858 na kuwasilisha maendeleo yaliyofikiwa kwa ajiri ya ukaguzi.		Haijatekelezwa kikamilifu
	2008/2009		
3	**Kutoandika kwa usahihi mikopo iliyotolewa na serikali kama dhamana**	Makubaliano hayo yaliofikiwa baina ya Serikali na Makampuni	unaendeleautekelezaji

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	Mlipaji Mkuu wa Serikali kuwasilishamakubaliano hayo yaliofikiwa baina ya Serikali ya Tanzania na Makampuni hayo ya maua, ratiba ulipaji mikopo pamoja na vielelezo vingine vinavyoonyesha kuanza kulipwa kwa mkopo.	hayo ya maua pamoja na vielelezo vingine vya msingi viwasilishwe ofisi ya ukaguzi kwa ajili ya uhakiki.	
	2010/2011		
4	**Madeni na Mihadi** Mamlaka ya mapato Tanzania inatakiwa kuongeza ukusanyaji wa mapato na Hazina kuhakikisha kuwa fedha zinatolewa kwa wakati ili kuwezesha utekelezaji washughuli zilizopangwa kwenye bajeti	• Serikali itaongeza juhudi ili kuboresha mikakati ya ukusanyaji wa mapato kuwezesha utekelezaji washughuli zilizopangwa,kupitia, Mwendelezo wakurasimishasekta isiyo rasmiilikuingizakatikawigo wa kodi. • Taasisi za Umma, Wakala za Serikali naMamlakaambazohukusanya mapatoyasiyo yakodi kupeleka mapato yote iliyokusanya kupitia mpango wa mabakizo	Hoja ipo kwenye utekelezaji. Ufuatiliaji utafanyika juu ya utekeleza wa menejimenti

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
		(retention schemes) kwenye Mfuko Mkuu waSerikali. Wizara, Idara zinazojitegemea, Mikoa, Manispaa, Halmashauri ya Jiji,Wakala na Mamlaka ambazo zinakusanya ada na ushuru zimeamuliwa kuanzisha mashine za EFD ili kupunguza upotevu wa mapato.Wakala wa Serikali ulioanzishwa chini ya sheria ya Wakala wa Serikali, shirika la umma lililoanzishwa chini yaSheria yaMashirika ya Umma, mamlaka ya ummaau taasisi ya umma itawasilisha bajeti ya mapato na matumizi kwa Mlipaji Mkuu wa Serikali kwa ajili ya uchunguzina kibali.	
5	**Mali zisizoingizwa katika daftari la kudumu la mali** Mlipaji Mkuu wa Serikali anatakiwa kuonyesha hatua (ratiba) za utekelezaji wa ushauri huu. Daftari la mali za kudumu linatakiwa kuwa tayari kabla ya mwaka 2016/2017 ambapo	Programu ya usimamizi wa mali (Assets Management (Tracking Software - SAGE) imewekwa kama chombo cha kuthibitisha na uboreshaji. Mafunzo kwa ajili yahiyo yamefanyika na uboreshaji wa daftari la kudumu la mali	Ninamshauri Mlipaji Mkuu wa Serikali kuongeza kasi ya kuaandaa daftari la kudumu la mali na kuhakikisha kwamba daftari litakuwa tayari limekamilika kabla ya

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	serikali itakuwa inatumia viwango vya kufunga Hesabu vya kimataifa (IPSAS)	utaanza mwaka 2014/2015	2016/2017 ambapo viwango vya kufunga Hesabu vya kimataifa (IPSAS) vitakuwa vinatumika kwa ukamilifu (baada ya kuisha kipindi cha mpito)
	2011/2012		
6	**Deni la Shirika la ndege (ATCL)** • Ninapendekeza hatua za kinidhamu kuchukuliwa dhidi ya waliohusika katika kuiingiza serikali katika biashara zisozaa matunda ambazo zimesababisha serikali kudaiwa limbikizo la deni la dola za Marekani 41,466,177.16 kuanzia 26/10/2012; na • Kuanzia tarehe 26/10/2012 deni limekuwa likiongezeka mpaka kufikia dola za Marekani41,466,177.16 kutoka dola 39,000,000 Serikali inapaswakujadili hilideni na kampuni ya Wallis kama kuna uwezekano wa kulifuta kwa vigezo kwamba serikali		uchunguzi unafanywa na Taasisi ya kuzuia na kupambana na rushwa (TAKUKURU)

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	haikufaidika na biashara hiyo.		
7	**Malipo ya matibabu nje ya nchi yasio na nyaraka za viambatanisho kiasi cha Sh. 448,144,343** Afisa Masuuli katika Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii anatakiwa kuboresha udhibiti wa ndani katika matumizi ya wizara na kuhakikisha kwamba nyaraka zote zilizotakiwa zinazohusiana na matibabu ya nje zinawasilishwa kwa ukaguzi.		Hoja ipo kwenye utekelezaji.
	2012/2013		
8	**Usimamizi wa manunuzi** Ukaguzi ulibaini mapungufu yanayojirudia katikashughuliza manunuzi.Hivyoninapendekeza: • Serikali kupitiaMamlaka ya udhibiti wa manunuzi ya umma(PPRA) kuendesha semina kadhaakwa lengo la kujengauwezo kwaenye kitengo cha manunuzi, Bodi ya Zabuni, Maafisa Masuuli na Idarambalimbali juu ya umuhimu wa		Hoja ipo kwenye utekelezaji. Hii ni ya muda mrefu ikiwashirikisha wadau wote.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	kutekeleza Sheria ya Manunuzina kanuni zake • Pia ni muhimu kuwa na mfumo wa usimamizi wa taarifa za manunuzi katika kufanikisha shughuli za manunuzi. Mfumo huu unasimamiwa na Mamlaka ya udhibiti wa manunuzi ya umma. Mamlaka hii inatakiwa kuhakikisha kwamba mfumo huu ni rafiki kwa watumiaji wa mwisho ili kwamba Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa watumie mfumo huu kwa urahisi katika kuboresha shughuli za manunuzi.		
9	**Kutofanyiwa kazi kwa changamoto ya upungufu wa Wafanyakazi nguvukazi katika Wizara na Sekretarieti za Mikoa** Ukaguzi ulibaini upungufu mkubwa wa wafanyakazi ikilinganishwa na ikama ya watumishi katika taasisi.Kwa hiyo ninapendekeza: • Ofisi ya Rais – Menejimenti ya Utumishi wa Umma (PO- PSM) ipitie upya ikama za Wizara, Idara za Serikali na Tawala za Mikoa na kuja na mapendekezo halisi ya idadi ya watumishi wanaohitajika.		Haijatekelezwa kikamilifu

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	• Maafisa Masuuli wa Wizara, Idara za Serikali na Tawala za Mikoa wanapaswa kuhakikisha kwamba wana idadi yakutosha ya watumishi wenye sifa stahiki. Uhaba wa watumishi unapaswa kutolewa taarifa kwa mamlaka husika ikiwa ni pamoja na Ofisi ya Rais – Menejimenti ya Utumishi wa Umma (PO- PSM).		
10	**Malipo ya mishahara kwa watumishi hewa** Baada ya kubaini uwepo wa mishahara iliyolipwa kwa watumishi hewa ,napendekeza kwa serikali kwamba: • Ili kuepuka upotevu kama huu katika siku zijazo, Maafisa Masuuli katika Wizara,Idara na Mikoa husika wanapaswa kuangalia taarifa za mishahara ya watumishi wao mara kwa mara na kuthibitisha uhalali wa watumishi wote kabla ya malipo. Mawasiliano pia lazima kuimarishwa ili kuhakikisha kwamba majina ya wastaafu, watoro/walioacha kazi au walioachishwa kazi yanafutwa katika taarifa za wafanyakazi mara moja. • Mbali na hayo, Maafisa Masuuli		Serikali inafanya juhudi za kuwaondoa kwa wakati katika taarifa za mishahara watumishi waliositisha ajira mara ajira inapositishwa. Ninaamini kwamba mapungufu yatakoma katika kipindi kifupi kijacho.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	wanatakiwa kuhakikisha mishahara isiyolipwa kwa watumishi ambao muda wao wa utumishi umekoma kwa sababu moja au nyingine inarudishwa Hazina kwa wakati kulingana na maagizo. • Zaidi ya hayo, Maafisa Masuuli wanatakiwa kuhakikisha kuwa Mfumo wa kutunza taarifa za watumishi (HCMIS-LAWSON) unafanya kazi na unatumika kikamilifu ili kupata thamani ya fedha tarajiwa.		
11	**Usimamizi wa Matumizi** Baada yakubaini mapungufu mbalimbali katika usimamizi wa matumizi ya fedha za umma, ninapendekeza kwamba: Maafisa Masuuli wa Wizara/Idara, Mikoa na Balozi wanapaswa kuhakiki malipo yote na kuyathibitisha kuwa halali na yana nyaraka sahihi kama matakwa ya Kanuni za Fedha za Umma ya 2001, Kanuni ya 95 (4) inavyosema. Uangalizi wa ndani unahitaji kuboreshwa ikiwa ni pamoja na ukaguzi wa awali wa ndani		Haijatekelezwa kikamilifu
12	**Utendaji katika Balozi** Mapungufu mbalimbali yalionekana katika		Haijatekelezwa kikamilifu

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	shughuli za balozi nje ya nchi. Kwa hivyo ninapendekeza kwamba: • Balozi husika zikishirikiana na Wizara ya Mambo ya nje na Ushirikiano wa Kimataifa (MFAIC) zinatakiwa kusitisha malipo ya posho kwa maafisa wastaafu na kufanya utaratibu wa kuwarudisha nyumbani haraka pindi utumishi wao unapokoma. Napendekeza mamlaka husika kuangalia ni jinsi gani zitakavyoweza kurudisha fedha zilizolipwa maafisa wasiostahili wa Balozi. • Menejimenti ya Balozi iwasiliane na Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa kwa ajili ya kuwarejesha majumbani watumishi waliomaliza utumishi wao ambao bado wanaendelea kuishi ubalozini na wale ambao wamekaa kituo kimoja muda mrefu wabadilishwe. Hii itakuwa ni chachu katika utoaji wa huduma kwa balozi zetu. • Menejimenti ya Wizara ya Mambo ya nje na Ushirikiano wa Kimataifa ione uwezekano wa kuanzisha mfuko katika bajeti yake kwa ajili ya kufanya shughuli		

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	za diplomasia ya kiuchumi na kukuza vivutio vya utalii, kwa kuzingatia kwamba hii ni kazi muhimu kwa uchumi wa nchi.		
13	**Uendeshaji wa Hospitali Teule na Hospitali za Rufaa** Wakati wa ukaguzi maalum, nilibaini mapungufu kadhaa za kiutendaji katika hospitali teule na rufaa, kwa hivyo ninapendekeza kwamba: • Wizara ya Afya inapaswa kuhakikisha kuwa fedha zote zinapohamishwa kwenda hospitali mbalimbali zinaambatana na mchanganuo wa matumizi yake badala ya utaratibu wa sasa usioainisha malengo ya fedha hizo kama ilivyodhihirika wakati wa ukaguzi. • Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii kwa kushirikiana na Hazina ni muhimu waboreshe mawasiliano na menejimenti za Hospitali husika kuhakikisha kuwa watumishi hewa wanafutwa kwa wakati katika mfumo wa ajira serikalini • Nasisitiza Hospitali teule kuzingatia	Wizara imewasiliana na hospitali zote teule nchini kwa barua yenye kumbukumbu Na. HC.209/320/01 ya tarehe 30 Octoba, 2013 na kuwataka kurejesha Wizara ya fedha mishahara yote haikustaili kulipwa.	Natambua hatua ambazo Serikali imezichukua juu ya suala hili. Uhakiki wa Serikali katika suala hili unaendelea.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	makubaliano ya mkataba kati yao na Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii • Ninapendekeza Wizara ya Afya kwa kushirikiana na menejimenti za Hospitali husika kuhakikisha ya kwamba, wanafungua akaunti ya benki inayojitegemea mahususi kwa ajili ya fedha za ruzuku za Serikali badala ya hali ya sasa ya kuchanganya fedha hizi za Serikali na fedha za matumizi mengine ya hospitali. Aidha, Menejimenti za hospitali zinapaswa kuwajibika kutoa taarifa za mara kwa mara za matumizi ya fedha hizo kwa Wizara husika.		
14	**Vocha za Pembejeo za Kilimo (NAIVS)** Kufuatia changamoto nilizozibaini wakati wa ukaguzi, ninapendekeza uboreshaji wa mpango huu wa NAIVS katika maeneo yafuatayo; • KuwashirikishaMaafisauganiwakilimo,mawakalawaMbegunaTaasisizautafitiwaKilimokupitiaupyanakutathminiainazambegunamboleazinazosambazwanchini,piakudhibitimbegu na mbolea bandia		Suala hili liko katika Utekelezaji

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	• Kuhakikishakwambaununuzinausambazajiwavochaunafanyikakwawakatimuafaka. Utafitiwakutoshawaainazaudongounafanyikakwanzakablayautoajiwahatizamboleailikuhakikishapembejeozinazotolewazinaendana na aina yaudongo wa mahalihusika. • Kubunimwongozokazirahisiwanamnayautekelezajiwampangohuu(ukiwakatikalughayaKiswahili)ukianishavizurinakuelezeanamnanzuriyautunzajiwanyaraka,nautoajiwataarifazamarakwamarazilizofanyiwausuluhishi(reconciliation)nataarifanyinginembalimbali.Wakulima wakumbushwe nawapewetaarifazakutoshajinsi mfumowa vocha unavyofanyakazinafaidazakekatikakuhimizamatumiziyambeguboranambolea.		
15	**Ununuzi wa Kivuko cha Misungwi** Mapungufu kadhaa yalibainika katika maalum wa ununuzi wa kivuko cha Misungwi;Napendekeza Hatua stahiki zichukuliwe dhidi ya maafisa wa umma walioshindwa kusimamia utekelezaji wa	• Hatua zimeshachuliwa dhidi ya maafisa wa umma ambao walishindwa kusimamia utekelezaji wa mkataba wa ununuzi wa kivuko cha Misungwi, • Wizara ya Ujenzi kupitia	Natambua hatua ambazo Serikali imezichukua katika kushughulikia suala hili. Ufuatiliaji katika suala hili unaendelea.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	mkataba wa ununuzi kivuko cha Misungwi na hatua za kisheria zichukuliwe dhidi ya mzabuni M/S Sinnautic international ambaye alishindwa kutekeleza kazi zote za kuleta vipuri vya thamani ya Euro 41,140 zakivuko cha Misungwi kwa mujibu wa mkataba.	barua yake yenye kumbukumbu namba AB 13/179/07/42 ya tarehe 16 Mei, 2014, • The Ministry of Works, via a letter with Ref. AB 13/179/07/42 of 16th May 2014, ilitoa taarifa kwa mkandarasi, M.S Sinnautic International, ikimwagiza ailipe Wizara, kiasi cha Euro 41,140 ikiwa ni thamani ya vipuri na vifaa ambavyo havikuletwa katika mkataba wa ununuzi wa kivuko. Wizara ikishirikiana na Mwanasheria Mkuu wa Serikali inaangalia utaratibu wa kuchukua hatua zaidi za kisheria dhidi ya Mkandarasi	
16	**kituo cha mafunzo ya uuguzi Mkomaindo** Kutokana na Ukaguzi maalum uliofanywa katika kituo cha mafunzo ya uuguzi Mkomaindo, nashahuri uongozi wa kituo kuimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani ikiwa		Suala hili liko katika utekelezaji

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	ni pamoja na kuboresha utunzaji wa kumbukumbu.		
17	**Utayari wa Serikali katika utekelezaji wa IPSAS yaani Viwango vya Kimataifa vya Uhasibu kwa Taasisi za Umma** • Kutengarasilimalifedhanawatuzakutosha katikakurahisishautendajiusiona vikwazowa zoezi hili, • NinashauriSerikalikuzingatiakikamilifuIPS AS 25(MafaoyaWafanyakaziyanayofadhiliway otenamwajiri)inayohitajikufanyikatathmi niyauwezowamfukoilikubainikiwangocha denilawanalodaiwastaafulitakaoingizwak atikataarifazahesabuzamwaka, • Kuanzishakamatiyakitaifayakuratibuutek elezajiwaIPSASambayoitashirikishawataa lamnawadaumbalimbaliambaowatakuwa wasimamiziwajukumuhilikwamiakamitan oilikuhakikishakilahatuainatekelezwakwa umakininakwawakati.Hadisasamwakamm oja umepita naimebaki miaka mine,	• Katika mwaka wa fedha 2014/2015 kamati ya kitaifa ya IPSAS itaanzishwa na itakuwa na jukumu ya kusimamia na kuimarisha utekelezaji wa mpango kazi wa IPSAS • Kikosi kazi kitatumika kutenganisha thamani ya ardhi na majengo katika makundi mawili tofauti kama IPSAS inavyohitaji • Kitengo cha kuendeleza mifumo (SDU) ya uhasibu na bajeti chini ya usimamizi wa mkandarasi mshauri wanafanya kazi ya kusanifu mfumo wa e-by Epicor ili kuwezesha mfumo kutengeneza na kutoa taarifa	Natambua hatua ambazo Serikali imezichukua katika kushughulikia suala hili. Uhakiki wa jibu Serikali utafanyika katika kaguzi zijazo

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	• MhakikimaliwaSerikalianapaswakufanyakazikwakaribunawadauilikuhakikishautekelezajiwampangowakuhamiaIPSASisiyotaslimuunazingatiaIPSAS17,piakufanyamabadilikomuhimukatikataarifazafedhayanayohusukutenganishaardhinamajengomakundimawilitofauti, • SerikaliinashauriwakuanzishamchakatowakutengenezaripotiyafedhayamwakailiyounganishataarifazafedhazataasisizakezotezikiwemoSerikalizaMitaana vyombovinginevilivyochiniyake, • KuuboreshamfumowaEPICORnawabajetiiliuwezekumudukutengenezaripotizamwakazinazokidhimatakwaya viwango vya uhasibu vya kimataifa visivyo vya taslimu, • Mlipaji Mkuu wa Serikali ahakikishe Sheria ya Fedha ya Umma iliyorekebishwa inaanza kutumika, • Serikali ihakikishe hati miliki za ardhi na majengo yanayomilikiwa na wizara, idara, wakara na sekretarieti za mikoa zinafuatiliwa mara moja ilikuwa na ushahidi wa umiliki wa mali hizo, • Napendekeza kwamba menejimenti za	za fedha kadri IPSASs inavyohitaji • Serikali inatarajia kujumuisha taarifa za fedha za Serikali za Mitaa katika mwaka wa fedha 2013/2014, na taasisi za serikali zinazofanya biashara (GBEs) na taasisi nyinginezo zitajumuishwa katika mwaka wa fedha 2014/2015, • Zoezi la kuthaminisha majengo ya Serikali za Mitaa linasubiri Sheria ya Fedha za Umma(PFA) ifanyiwe marekebisho na kutoa mamlaka ya kisheria kwa Idara ya usimamiaji mali za serikali (GAMD) kusimamia mali za umma ikiwa ni pamoja na mali za serikali za mitaa ikiwemo kuzithaminisha mali hizo, • Wizara ya Fedha ipo katika mchakato wa kuandaa juhudi za pamoja na Wizara ya	

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za mikoa kwa kushirikiana na Hazina ihakikishe kwamba modules zote za IFMS zinarekebishwa na zinatumika kikamilifu. Na pia mafunzo yafanyike pale inapohitajika haswa wakati kuna waajiriwa wapya na kunapokuwa na maboresho mapya katika mfumo wa kihasibu, • Serikali itoe mafunzo jinsi ya kutumia EPICOR 9.05 na viwango vya uhasibu vya kimataifa visivyo vya taslimu, • Kuanza kutumika kwa viwango vya uhasibu vya kimataifa visivyo vya taslimu kabla ya marekebisho ya Sheria ya Fedha ya Umma Na. 6 ya 2001 (iliyolekebishwa 2004), hivyo Sheria ya Fedha ya Umma inakinzana na falsafa ya viwango vya uhasibu vya kimataifa visivyo vya taslimu	Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi na Wizara ya Ujenzi kupitia kitengo cha Wakala wa Majengo Tanzania (TBA) ili kuandaa hati miliki za majengo ya Wizara, Idara, Wakala, Balozi na Sekretarieti za Mikoa, • Serikali ina nia ya kuhakikisha kuwa modules zote za IFMS zinafanya kazi kama inavyotakiwa, • Kwa sasa Serikali inakamilisha marekebisho ya mfumo wa IFMS/EPICOR ili kukidhi mahitaji ya mfumo wakihasibu kwa misingi isiyokuwa ya fedha taslim.(Accrual basisi of Accounting) Pia ni lengo la Serikali kuhuisha *modules* zilizobakia kwenye mfumo kama vile *modules* za mali za kudumu na mali zilizobaaki mwisho wa mwaka	

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
		(Inventory), • Mafunzo ya EPICOR 9.05 yameshafanyika kwa Wahasibu Wakuu, Wahasibu wa Mikoa, Wakuu wa Vitengo vya Hazina Ndogo, wafanyakazi wanaoingiza taarifa (Data Entries), na waandaaji wa taarifa za fedha wa Wizara, Idara, Wakala na Sekretarieti za Mikoa. Hata hivyo mafunzo ni zoezi endelevu • Mafunzo ya EPICOR 9.05 juu ya *module* ya kusimamia mali yanatarajiwa kufanyika katika mwaka wa fedha 2014/2015, • Serikali iliendelea kufanya mageuzi ya kifedha ambayo yalipelekea kupitiwa kwa Sheria ya Fedha ya Umma ya mwaka 2001 (iliyorekebishwa 2004) ili iweze kuondoa changamoto zilizopelekea kufanyika kwa mageuzi hayo	

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
		• Kwa sasa rasimu ya pili ya sheria mpya imetolewa kwa mamlaka ya juu kwa mapitio na mapendekezo. Hata hivyo, kifungu cha 38 kinazungumzia mabadiliko yaliyoletwa na viwango vya hesabu vya kimataifa katika misingi isiyo ya fedha taslim (IPSAS accrual), • Serikali ilianza kutumia viwango vya uhasibu vya kimataifa visivyo vya taslimu *(IPSAS accrual)* kwa mara ya kwanza katika mwaka wa fedha 2012/2013, kwasasa bado ipo katika kipindi cha mpito, • Serikali imeandaa mpango kazi wa miaka mitano wa kutekeleza IPSASs ambapo uthaminishaji wa mali na madeni ya serikali utafanyika.	
18	**Ufuatiliaji na tathmini ya miradi inayotekelezwa kwa fedha za mikopo**		Haijatekelezwa

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	Kuna ongezeka la mikopo ya miradi ya maendeleo ambayo ni kipaumbele cha Taifa hivyo Naishauri Serikali kuanzisha utaratibu maalum wa ufuatiliaji na kutathmini miradi ambayo imetekelezwa na inayotekelezwa kwa kutumia fedha za mikopo. Hali hii itasaidia kufanya tathmini ya matokeo ya miradi kadiri inavyoendelea.Hii itasaidia kupunguza hali ya sintofahamu kati ya wadau na serikali		
19	**Kukosekana kwa Ofisi ya Usimamizi wa Madeni** Haja ya kuanzisha ofisi ya Usimamizi wa Madeni ni moja ya suala muhimu ambalo nilizungumzia katika mwaka wa fedha 2010/2011. Nashauri Serikali kutilia mkazo uanzishwajiwa Ofisi ya Usimamizi wa Madeni (DMO) ili kuweza kukabiliana kimamilifu na kwa ufanisi kuratibu shughuli za usimamizi wa madeni.	• Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania alitoa taarifa Na. 494 ya tarehe17 Desemba2010. Rais aliunda Wizara ya Fedha ambayomiongoni mwa mambo mengineilipewa mamlaka ya kusimamia mikoponasera za mikopo nautekelezajiwake. Wizara ya Fedha iliweza kuanzisha Idara ya usimamizi wa madeni. Idara itachukua kazi zote za usimamizi wa madeni yaliyotawanyika kutokawadau	uanzishwajina utendaji waidara yausimamizi wa madeni itafanyiwa tathminikatika ukaguziujao

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
		mbalimbali.Idaraitaanzishamfumo fanisi wa usimamizi wa madeninchini.Aidha,Idara itaunga mkono kwa ujumla juhudi katikakuimarisha utawalakwa kuboresha uwazi nauwajibikaji katika usimamizi waDeni la Umma. • Tarehe 19 Mei, 2014Rais alipitisha mapendekezo ya kazi naMuundo waWizara ya FedhaambaoIdara ya Usimamizi wa Madeni imeanzishwana itakuwainashughulikia masuala ya Madeni ya Umma.Wakati huo huoKamatiya ushauri ya Wizara inafanya kazi bila kuchoka ili kuhakikisha kwamba shughuliiliyowekwachini ya mpangowa mageuzina kujenga uwezo	

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
		zinatekelezwa kwa wakati muafaka.	
20	**Kubadilisha Hati za Ukwasi(Liquidity Papers) kugharamia nakisi ya bajeti** Nashauri Serikali kujiepusha na kubadili hati za ukwasi ili kuepuka uwezekano wa kuwa na deni kubwa siku za usoni lisilolipika. Iko haja ya Serikali kuchukua hatua za makusudi ikiwa ni pamoja na kuboresha ukusanyaji wa mapato ya Serikali kupitia mamlaka ya mapato Tanzania (TRA), kupunguza matumizi, na makadirio ya bajeti yenye ufanisi.		Haijatekelezwa
21	**Kutolewa migao ya fedha mwishoni mwa mwaka wa fedha** Ili kukabiliana na changamoto ya fedha zilizoidhinishwa kutotolewa kwa wakati, Nashauri Serikali kutengeneza makisio yake ya mwaka yakishabihiana na makusanyo ya	Fedha zilizotolewa zinategemea ukusanyaji wa mapato kwa kuwa bajeti ya serikaliinafanya kazi chini yamisingi ya fedha taslimu, hivyo katika siku zijazoSerikali itahakikisha fedha zitakazotolewa zitaendana na bajeti	Utekelezaji wamapendekezo yangu utahakikiwakatika ukaguziijayo.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	mapato ili kuzuia kutolewa kwa kiasi kikubwa cha fedha mwishoni mwa mwaka wa fedha. Kwa kufanya hivyo, inatarajiwa kwamba shughuli zilizopangwa zitatekelezwa kama mpango kazi ulivyo	namakusanyo ya mapato.	
22	**Usimamizi wa Forodha na maghala ya mali (customs bonded warehouses) ambazo hazijalipiwa kodi** Nilibaini mapungufu mbalimbali katika usimamizi wa forodha na maghala ya mali. Hivyo, ninaishauri Serikali kuhakikisha udhibiti wa kutosha kwenye uendeshaji wa maghala ya ushuru wa Forodha ili kukusanya madeni yote yatokanayo na kutokusanywa kwa ushuru wa forodha. Aidha, Mamlaka ya Mapato Tanzania inapewa wito wa kuzingatia na kutekeleza sheria zilizopo.		Haijatekelezwa kikamilifu
23	**Tathmini ya Wakala wa Serikali** Ukaguzi ulibaini mapungufu mbalimbali katika shughuli za Wakala wa Serikali. Hivyo ninapendekeza kwamba:		Haijatekelezwa kikamilifu

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	• Wakala zote za serikali ambazo zimeanzishwa kwa lengo la kutoa huduma kwa umma na wanapata mapato kulitokana na huduma wanazotoa, niwakati muafaka kwao kushindana katikaulimwenguwa kibiashara kwa kuwawabunifu zaidi nakuongeza uborana kiwango cha huduma. Hii itaboresha makusanyo yao na kupunguza utegemezi kutokaserikali kuu katika suala la fedha. • Wakala ambazo zimeanzishwa kwa ajili ya kutoa huduma kwa idadi kubwa ya wateja inapaswa kuzingatia faida ya kuwa na wateja wengi kama msingi wa kuongeza makusanyo yao. • Ili kutoa huduma bora ni muhimu kuwa na wafanyakazi wenye taaluma na vifaa vya kufanyia kazi. Wizara mama ikishirikiana na Tumeya Utumishi wa Umma zihakikishe wakala zao zina zinajitosheleza kwa wafanyakazi wenye uwezo na vifaa nyenzo muhimu za kufanyia kazi ambazo zitasaidia kuongeza kiwango cha huduma nakuboresha utoaji		

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	wa hudumazaokwa umma • Kutokana hali ya sasa ya serikali ya upungufu wa fedha serikali ni lazima kuacha kuunda wakala nyingine mpaka hapo hali ya kifedha itakapoboreshwa.		
24	**10.2 Ulipaji wa kodi ya kupanga ofisi Sh. 7,895,872,337** Kuna umuhimu wa Serikali kuwekeza katika ujenzi wa majengo yake yenyewe. Ninaishauri Serikali kuwa na mpango endelevu wa kujenga majengo kwa ajili ya ofisi za Serikali. Serikali inaweza kufanya yafuatayo ili kufanikisha jambo hili. • Serikali kupitia Wizara ya Ardhi, nyumba na maendeleo ya makazi kwa kushirikiana na Wakala wa majengo ya Tanzania (TBA) watafute maeneo ambayo Serikali inaweza kujenga ofisi za wizara, idara na wakala wake. • Serikali ifanye majadiliano na Mifuko ya hifadhi ya Jamii ili waweze kupata mkopo kwa ajili ya kugharamia miradi yaujenzi wa majengo ya Serikali. • Serikali pia ifanye mazungumzo na washirika wa maendeleo kama vile Benki	• Serikali kupitia wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya makazi na Mamlaka ya Ustawishaji Makao Makuu imeanza kugawa viwanja kwa ajili ya ujenzi wa majengo ya serikali mjini Dodoma, • Serikali kupitia Wizara ya Fedha itaanzisha mazungumzo na taasisi za fedha na mifuko ya ustawi wa jamii ili iweze kutoa mikopo kwaajili ya ujenzi wa majengo ya serikali, • Serikali itaendelea kununua majengo na viwanja kwaajili ya ujenzi wa majengo ya balozi zetu nje ya nchi. Majengo ambayo yameshanunuliwa ni pamoja	Natambua juhudi ambazo serikali imezichukua katika kushughulikia suala hili. Nitafuatilia kwa karibu utekelezaji wa mapendekezo yangu.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	ya Maendeleo ya Africa (AfDB) na Benki ya Dunia ili waweze kupata mikopo/misaada kwa ajili ya miradi ya ujenzi wa Ofisi hizo. • Kwa zile wizara, idara na wakala za Serikali ambazo zinakusanya mapato kutokana na shughuli zao, nashauri watumie mapato ya ndani ya wizara kuanza kujenga ofisi zao binafsi.	na jengo lililonunuliwa Amerika na viwanja vilivyonunuliwa Kenya, Saudi Arabia na Qatar.	
25	**Changamoto zinazokabili huduma ya magereza Tanzania** Kutokana na changamoto inayoikabili idara ya huduma ya magereza ya Tanzania ninapendekeza yafuatayo kwa Serikali na kwa idara ya huduma ya Magereza yenyewe. • Mahakama ya Tanzania iharakishe kutoa maamuzi juu ya kesi zilizopo. Kuna idadi kubwa ya mahabusu katika magereza ambao wanasubiri kesi zao kusikilizwa na haki kutolewa na mahakama. Kwa kukamilisha kesi zinazowakabili mahabusu kutasaidia kupunguza idadi ya mahabusu katika magereza, • Serikali inaweza kuchagua kutumia njia nyingine ya kuwaadhibu wafungwa baada ya kupatikana na hatia. Serikali inaweza		Pendekezo bado halijatekelezwa

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	kuchagua kutumia njia mbadala kama wafungwa kutumikia kifungo cha nje cha kuanzia mwaka mmoja mpaka miwili chini ya uangalizi wa mkuu wa wilaya au mkoa huku akijushughulisha na shughuli za jamii kama usafi maofisini bila malipo (extra Mural labour), kifungo cha nje chini ya uangalizi cha miaka minne na kuendelea kutokana na makosa madogo madogo kwa wafungwa ambao tayari wametumikia theluthi moja(1/3) ya kifungo chao gerezani huku wakishughulika na huduma za jamii bila malipo(Parole). Hii kwa kiasi kikubwa itapunguza idadi ya mahabusu na wafungwa katika magereza, • Kwa ajili ya wahalifu wadogo na wanaokiuka sheria ni bora kulipa faini na kama wao wakishindwa kulipa faini, wanapaswa kupelekwa kwa uongozi wa miji yao, au wilaya na kupewa kazi za jamii (communal based labour), • Kuwahudumia mahabusu na wafungwa kunasababisha gharama kubwa kwa Serikali. Kuwalisha, kuwapa mavazi na matibabu ni ghali. Uongozi wa idara ya		

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	huduma ya magereza unashauriwa kuboresha shughuli zao za uzalishaji kama useremala, shughuli za kilimo, ushonaji, ujenzi wa nyumba na mafundi mitambo na magari. Baada ya hapo watafute soko la bidhaa zao na hii itawawezesha kuwa na uwezo wa kujilisha na kujinunulia mavazi wenyewe, • Idara ya huduma ya Magereza inahamasishwa kuandika juu ya mapendekezo kadhaa ya maendeleo na kutafuta wahisani mbalimbali kama Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Shirika la Misaada la Marekani (USAID), nk ambayo watatoa fedha kwa ajiri ya kupanua na kuboresha magereza, • Uongozi wa idara ya huduma ya magereza unashauriwa kutoa wito kwa wajumbe wa kamati ya bunge ya Serikali kuu (PAC) na viongozi wengine wa Serikali kutembelea magereza na kuona hali halisi katika magereza. Hii itawasaidia kufanya maamuzi sahihi juu ya mgao wa rasilimali.		
26	**Miradi ya ubia kati ya sekta ya umma na binafsi (PPP)**	• Tunakubaliana na mapendekezo ya ukaguzi. Na	Nitafuatilia hatua zitakazochukuliwa na

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	Pamoja na faida ambayo inaweza kupatikana kutokana na mipango ya ubia kati ya sekta ya umma na binafsi, kuna baadhi ya hatari zinazohusiana na ubia ambayo ni muhimu zaidi kwa Serikali kuingilia kati. Ubia unaweza kuongeza gharama za uendeshaji, kutoa huduma chini ya kiwango, madhara katika maslahi ya umma, na kuanzisha fursa mpya kwa udanganyifu, kula njama, na rushwa.Ili kukabiliana na hatari hizi, napendekeza; • Serikali inapaswa kubuni kupitia mchakato wa manunuzi na tathmini ambao utapima utegemezi na uadilifu wa washirika wenye uwezo.Tathmini hiyo inapaswa kuzingatia uchaguzi wa mshirika mwenye rekodi zilizothibitishwa katika maendeleo ya mradi kwa njia ya mchakato wa ushindani wa zabuni, • Kwa kutambua umuhimu wa upembuzi yakinifu ili maslahi kwa pande zote mbili yaweze kutumika na mafanikio kupatikana, Serikali inapaswa kuunda Mfuko wa fedha za uwezeshaji wa ubia kati ya sekta ya umma na binafsi (PPP) ili kuwezesha upembuzi yakinifu juu ya	tunatoa maelezo yafuatayo kuonyesha namna mbili tunazotumia tunazuia viatarishi vilivyopo kwenye miradi ya ubia kati ya sekta ya umma na binafsi (PPP): 1) Mchakato wa kutathmini endapo upembuzi yakinifu ulifanyika na masuala ya kiufundi, kisheria, kiuchumi, kimazingira, kibiashara na kifedha yamezingatiwa na 2) Kuangalia kama mchakato wa kutoa idhini ulizingatia awamu zote za mzunguko wa PPP. Ikiwa ni pamoja na upembuzi yakinifu unaofanywa na Wizara ya fedha, kuidhinishwa kwa ombi la kupendekezo PPP, kuidhinisha muundo wa kifedha wa PPP na mkataba wa PPP	Serikali katika kutekeleza pendekezo hili.

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	miradi muhimu ya utekelezaji. Pamoja na hayo, Serikali inahimizwa kuzindua juhudi kamili za uhamasishaji ili kushirikisha kikamilifu sekta binafsi katika miradi ya taifa yenye vipaumbele vinavyotambulika. Kuendelea kukosekana kwa fedha katika kufanya utafiti wa upembuzi yakinifu kunaweza kusababisha jambo lenye gharama kubwa sana, • Serikali inapaswa kuhakikisha kuwa masuala ya kugawana faida (ikiwa ni pamoja na uwezekano wa faida kwa siku zijazo kutokana na mauzo ya mali au uwekezaji) yanawekwa wazi katika makubaliano ya ushirikiano. Ni lazima pia kuhakikisha kwamba maslahi ya nchi yanalindwa wakati mali zilizochangiwa zinaondolewa katika ushirikiano (kwa mfano kuhakikisha Serikali inapata sehemu ya mapato). Serikali pia inapaswa kuwa na uwezo wa kuthibitisha jumla ya gharama zilizoingizwa katika mradi ambayo zinatarajiwa kurudi wakati wa uhai wa mradi huo, • Naishauri Serikali kwamba inapaswa	Na mbinu hizo zimeshatumika katika utekelezaji wa miradi mipya ya PPP • Masuala ya kugawana na faida ni jambo moja muhimu katika PPP hasa katika ubia. kwa miradi iliyotekelezwa baada ya kutungwa kwa sheria ya PPP mwaka 2010, mikataba imeeleza wazi namna ya kugawana faida na hasara katika ubia	

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	kufikiria kama mali zenye umuhimu wa kitaifa zinaweza kukodishwa kwa sekta binafsi badala ya kuhamishwa kabisa. Makubaliano ya ushirikiano wana namna hii yanaweza kutoa fursa kwa sekta ya umma kuingilia kati katika tukio kubwa la kushindwa katika utoaji wa huduma au kufilisika kwa mbia, • Serikali inapaswa kutathmini kama gharama zote na ya kushiriki ni halali. Uchambuzi makinini lazima ulenge kushughulikia mgao sahihi wa athari zinazoweza kutokea katika mradi huo kati ya sekta ya umma na sekta binafsi kuhusiana na mradi huo.Katika mipangilio yote ya ubia (PPP), chombo cha umma kinapaswa kuangalia athari zinazoweza kutokea na kuhakikisha kwamba zinaweza kudhibitiwa ipasavyo, • Serikali inapaswa kuwa makini katika ubunifu wa mkataba na majadiliano ili kuhakikisha kwamba athari yoyote kutokana na matukio yasiyoonekana inagawanywa kati ya pande zote mbili na kwa mujibu wa viwango vya athari hiyo		

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	kulingana na makubaliano, • Serikali inapaswa kuhakikisha kuwa makubaliano yanaruhusu habari ya utendaji kuwa zinatolewa, kulingana na mahitaji, kwa mbia wa sekta ya umma. Wakati Serikali inakuwa kama taasisi ya kutoa mkopo au mdhamini ni lazima kuomba taarifa za ziada kutoka kwenye upande inayoshirikiana nayo ili kuhakikisha usalama wa mkopo wake, • Katika uchambuzi wa vihatarishi kabla ya kuingia katika ushirikiano, Serikali inapaswa kufikiria kwa makini na kuweka vifungu kwenye masharti ya mkataba (mfano kifungu kinachohusu uwezo wa kujitoa inapotokea utendaji mbovu bila upotevu wa fedha kama fidia) au kifungu kinachoruhusu kuwepo kwa mipango ya dharura (mfano kuuza hisa), • Serikali inapaswa kulinganisha malipo ya mikataba na mafanikio ambayo yalikubalika kufikiwa na kiwango chahuduma zinazotolewa.		
27	**Sheria ya Miradi ya ubia kati ya sekta ya umma na binafsi haimpi Mdhibiti na Mkaguzi**		Pendekezo bado halijatekelezwa

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	Mkuu wa Serikali uwezo wa taarifa za miradi hiyo • Sheria inapaswa kuhakikisha kuwa mkataba wa ubia kati ya sekta ya umma na binafsi (PPP) na makubalianao ya kushirikiana katika uzalishaji(PSAs) yanamwezesha Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali kupata rekodi za fedha na taarifa nyingine za mbia binafsi au kampuni iliyo katika mpango wa ubia kati ya sekta ya umma na binafsi (PPP), • Pamoja na hayo, Serikali inapaswa kusaidia na kumpatia Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa hesabu taarifa zote muhimu za mkataba wa ubia kati ya sekta ya umma na binafsi (PPP) katika maisha yote ya mradi tokea mchakato wa zabuni, kupewa rasmi mkataba na awamu ya uendeshaji wa mradi. Mwongozo Na. 3 wa Viwango vya Shirika la Kimataifa la Asasi Kuu za Ukaguzi (ISSAIs) 5220 inasema kwamba, kuchunguza mradi na Taasisi kuu ya Ukaguzi (SAI) katika hatua zote za mradi inafaida zake endapo udhaifu wowote ukigundulika unaweza kurekebishwa kabla		

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	ya mkataba haujasainiwa na matatizo mabaya zaidi kuepukwa katika hatua ya baadaye, • Serikali pia inapaswa kutoa taarifa mara kwa mara juu ya utendaji wa mradi kuonyesha wazi wazi kama mbia binafsi anatekeleza majukumu yake kwa mbia wa sekta ya umma ili hatari yoyote ya hasara itambulike mapema iwezekanavyo, kuwezesha Serikali/mbia wa sekta ya umma kufikiria namna bora ya kulinda maslahi yake.		
28	**Ukaguzi wa hesabu za Vyama vya Siasa** Kutokana na changamoto zilizojitokeza wakati wa ukaguzi wa vyama vya siasa napendekeza; • Ili kuboresha utoaji wa taarifa, uwasilishwaji na ulinganifu wa utendaji wa vyama vya siasa, vyama vinatakiwa kuandaa taarifa za hesabu kwa mujibu wa viwango vya uhasibu vya kimataifa. Kuanza kutumika kwa mfumo mmoja wa taarifa za kihasibu utasababisha kufanana kwa taarifa za hesabu za vyama vya siasa. Hii inawezekana pale ambapo Msajili wa vyama vya siasa akishirikiana na Mhasibu		Pendekezo bado halijatekelezwa

Na.	Mapendekezo ya ukaguzi	Majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)	Maoni ya Ukaguzi juu ya majibu ya Mlipaji Mkuu wa Serikali (PMG)
	Mkuu wakitoa mwongozo wa aina ya muundo wa taarifa za fedha utakaotumiwa na vyama vya siasa, • Napendekeza Serikali irekebishe sheria ya vyama vya siasa Na. 5 ya mwaka 1992 ili kutatua changamoto zilizopo.		

Kiambatisho 7: Utekelezaji wa mapendekezo ya kamata ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
2011/2012			
1	**Usimamizi wa kesi za madai ya kodi zilizopo mahakamani** • Hatua za kinidhamu zichukuliwe dhidi ya wafanyakazi waliosababisha kesi hizo • Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali ifanye kazi kwa uadilifu na umakini katika kuitetea serikali ili iweze kushinda kesi		itafuatilia uamuzi wa mahakama katika kesi zilizosalia
2	**Mkatabawenyeutata wakutengenezaLeseni zaudereva Tanzania** • Serikali kupitia Mamlaka ya Mapato ihakikishe inapitia upya mkataba huo na vipengele vyenye mapungufu virekebishwe, • Vilevile, TRA naJeshi la Polisiwahakikishemfumo waleseniza uderevaunatumika kwa asilimia 100 ili kuongeza mapato ya Serikali, • Mdhibiti naMkaguziMkuuwaHesabuzaSerikalikufanyaukaguzimaalumwalesenihizina kuwasilishaTaarifa yakekwenyeKamati, • Aidha, Kamatiinapendekezakuwa mikatabaambayoitahusishautoaji wamisamahayakodiiweinapitiwanaMwanasheriaMkuuwaSerikalikablayakusainiwa.		Ripoti ya ukaguzi maalum inayohusu leseni za udereve imeshatolewa
3	**Kutotolewa fedha za kutosha kwa Wakala wa umeme vijijini (REA)** Kamati ya kudumu ya bunge ya hesabu za serikali katika mwaka wa fedha 2014/2015 imependekeza kuwa serikali inapaswa kutoa fedha kwa Wakala wa umeme vijijini (REA) kutoka vyanzo vyake yenyewe ili kuwezesha upelekwaji wa umeme vijijini		Ufuatiliaji wa swala hili utafanyika katika ukaguzi wa mwaka

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
			2014/2015
	Ulipaji usioridhisha wa deni ambalo Serikali inadaiwa na Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma (PSPF) • Serikali iendelee kutenga fedha na kulipa kila mwaka TZS. 71 bilioni kwenda PSPF ili kuwezesha mfuko huo kuendelea **kutoa pensheni** kwa wastaafu bila vikwazo; • PSPF ihakikishe inafanya uwekezaji na kutoa mikopo kwa Taasisi mbalimbali kwa kuzingatia uwezo wake wa kifedha ili isiendelee kuingia katika hatari ya mfuko kushindwa kujiendesha na kuathiri watumishi na wastaafu mbalimbali; • Mamlaka ya Usimamizina Udhibiti wa Sekta ya Hifadhi ya Jamii (SSRA) iwe makini katika kusimamia kiwango cha Uwekezaji na mikopo inayotolewa na Mifuko ya Hifadhi ya Jamii kiwe kinalingana na uwezo wa Mifuko hiyo husussan kutoathiri uwezo wa mifuko hiyo kulipa pensheni za wastaafu.		Hadi sasa Serikali imeshalipa TZS bilioni 50 kwa Mfuko wa Pensheni kwa Watumishi wa Umma (PSPF) katika mwaka wa fedha 2013/2014 Serikali ihakikishe inalipa kiasi kilichosalia
5	**Bajeti finyu na ucheleweshaji wa kutuma fedha balozini** • Serikali kupitia Wizara ya Mambo ya nje na Uhusiano wa Kimataifa inatakiwa kuhakikisha kuwa Mashine zote za kutolea Stika za VIZA zinafanya kazi na zinafanyiwa matengenezokila mara, • Wizara hii pia inatakiwakuhakikisha kuwa Mfumo wa udhibiti matumizi ya fedha (IFMS-EPICOR) unafanya kazi kwa ufanisi wake ili kuepuka kuingia hasara, • Pia Wizara hii kwa kushirikiana na wizara ya Fedha kwa pamoja zinashauriwa kuangalia ni jinsi gani wanaweza kupunguza gharama ya kuendesha Mfumo wa kuthibiti matumizi ya fedha (IFMS) katika balozi zetu.		Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu ameshatoa ripoti inayohusu matatizo yanayokabili balozi za Tanzania

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
6	**Mwenendo wa makusanyo ya maduhuli yanayofanywa na Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi** • Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi ihakikishe inaimarisha mfumo wa udhibiti wa ndani wa ukusanyaji wa maduhuli, • Kwa lengo la kuongeza ukusanyaji wa maduhuli, Wizara pamoja na kuwa na mfumo wa Land Rent Management System (LRMS), ianze kutumia mfumo wa kieletroniki (EFD), katika kukusanya maduhuli ya Serikali, • Mfumo huo wakieletronikiuambatane nanamba ya utambulisho wamlipakodi(TIN)ilikujua takwimusahihi za walipakodi pamoja nakupunguzamigogoro yaugawaji waardhi. • Wizara itafute utaratibu maalum utakao hakikisha kuwa kodi ambazo hazijalipwa katika viwanja mbalimbali zinalipwa mapema iwezekanavyo.		Mapendekezo ya kamati hayatekelezwa kikamilifu
2012/2013			
7	**Misamaha ya Kodi** • Mamlaka ya Mapato Tanzania (TRA) kuanzisha kitengo cha kusimamia misamaha ya kodi ambacho kitakuwa na jukumu la kufuatilia matumizi ya misamaha ya kodi na kuwasiliana na Mamlaka zingine zenye jukumu la kutoa misamaha ya kodi, • Mamlaka ya Mapato ianzishe utaratibu wa kuzikagua (inspection and monitoring visits) mara kwa mara kampuni zilizopewa misamaha ya kodi kwa lengo la kuhakikisha kampuni hizo zinatekeleza matakwa ya Sheria na kuepusha hasara inayotokana na matumizi mabaya ya misamaha ya kodi. Aidha, TRA ihakikishe inaokoa kodi yenye thamani ya TZS 22,325,178,728 iliyopotea kutokana na kukosekana kwa udhibiti na usimamizi mzuri wa matumizi ya misamaha ya kodi kwa kuitaka kampuni ya Geita Goldmines kulipa fedha hiyo pamoja na adhabu kali,	• Mamlaka ya Mapato Tanzania imekuwa inalishughulikia suala hili na tayari imeshachukua hatua kadhaa. Ukaguzi ilifanyika kwenye baadhi ya makampuni ya madini na kubaimi kuwa baadhi ya makampuni haya ikiwemo Geita Gold	Natambua juhudi ambazo serikali imezichukua katika kushughulikia suala hili. Ufuatili

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
	• Mamlaka ya Mapato iongeze udhibiti wa misamaha ya kodi inayotolewa kwa waagizaji wa magari ikiwa ni pamoja na kuhakikisha gari lililosamehewa kodi linasajiliwa kwa jina la muagizaji (Importer). Aidha, TRA ihakikishe kampuni ya Kiliwarrior Expeditions Ltd na Kampuni ya Kilemakyaro Mountain Lodge Limited zinarudisha haraka iwezekanavyo mapato yaliyopotea ya TZS 392,701,602 na TZS 53,399,565 sawia kutokana na udanganyifu uliofanyika katika uingizaji wa magari na Kampuni hizo zifutiwe mara moja msamaha wa kuingiza magari nchini, • Menejimenti ya Mamlaka ya Mapato ihakikishe inafanya uchunguzi na makampuni yanayodaiwa kodi kutokana na kutumia vibaya misamaha ya kodi yarudishe fedha hiyo na Maafisa wa Mamlaka ya mapato walioshiriki katika udanganyifu huo wachukuliwe hatua za kinidhamu na za kisheria, • Mamlaka ya Mapato ihakikishe maduka ya bidhaa zilizosamehewa kodi na makampuni yanayodaiwa kodi yarudishe fedha hiyo na Maafisa wa Mamlaka ya Mapato walioshiriki katika udanganyifu huo wachukuliwe hatua za kinidhamu na za kisheria, • Mamlaka ya Mapato ihakikishe maduka ya bidhaa zilizosamehewa kodi na makampuni yenye misamaha ya kodi yanawasilisha hesabu zake zinazohusu misamaha ya kodi kabla ya kufunga biashara. Aidha, TRA ifanye uchunguzi kuhusiana na matumizi ya msamaha wa kodi uliotolewa kwa M/S Conti-Africa Ltd kabla na baada ya kufunga biashara yake na kuhakikisha mapato yaliyopotea ya TZS 3,824,547,526 yanarudishwa na kampuni hiyo, • Mamlaka ya Mapato ihakikishe maombi yote ya misamaha ya kodi hayashughulikiwi mpaka ziwasilishwe nyaraka sahihi zinazohitajika kisheria, • Menejimenti ya kituo cha Uwekezaji Tanzania (TIC) ianzishe mchakato wa kurekebisha Sheria ya Uwekezaji ya mwaka 1997 ili kuondoa	Mine yalitoa mafuta yaliyosamehewa kodi kwa wakandarasi. TRA ilikadiria kodi na kuidai kampuni ya Geita Gold Mine jumla ya TZS bilioni 5.1. Hata hivyo Geita Gold Mine ilikata rufaa kwenye Bodi ya Rufaa za Kodi (Kesi na 5 ya mwaka 2012), ambapo Bodi ilitoa amri ya kutokusanya kodi kutoka kwa makampuni ya madini tarehe 3/10/2012. Hatimaye, Bodi iliondoa zuio hilo tarehe 22 Julai 2014. • TRA inaendelea na juhudi za	aji wa utekelezaji wa mapendekezo ya kamati unaendelea

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
	misamaha ya kodi kwa ukarabati au upanuzi wa miradi ya makampuni yaliofaidika na misamaha hapoawali wakati wa uanzishaji wake .	kukusanya kodi kutoka kwa makampuni haya ambapo katika mwaka wa fedha 2012/2012 na 2012/2013 TRA tayari ilikuwa imeshakusanya TZS bilioni 16.7 kutoka kwenye mafuta kutoka makampuni ya geita Gold Mine na Resolute ambao waliwapa wakandarasi bila kodi. Wakandarasi hawa ni pamoja na Ausdiril, AECL, Capital drill, falcon, hilcon, Ako, CASCCO, Moolman, orica, Panaf, Mantra, SGS, Rhino, Caspian Construction, mansons Mines Log Ltd, CSL, Epson na Polisi. Mamlaka	

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
		inaendelea na utaratibu wa kufanya usuluhishi wa takwimu za matumizi ya mafuta yaliyochukuliwa na makampuni ya madini kila mwezi na kukusanya kodi husika, • Katika mfumo wa usajili wa magari, TRA inaendelea na utaratibu wa kuwafungulia kesi za jinai wahusika wote waliohusika na uhalifu huu kwa kushirikiana na vyombo vingine vya dola, • TRA imefanya uchunguzi katika kampuni ya Kilemakyaro Mountain Lodge Ltd ambayo ilipewa	

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
		msamaha wa kuagiza magari. Mamlaka ya mapato Tanzania inafanya usuluhishi wa takwimu (reconciliations) na kuchukua hatua stahiki kwa wahusika wote, • Serikali kupitia Sheria ya Uwekezaji Tanzania, sura 38, imekuwa inatoa misamaha ya kodi kwa wawekezaji kwenye sekta maalum ikiwa ni pamoja na ukarabati na upanuzi wa miradi yao. Dhamira ya Serikali katika vivutio hivi ni kukuza na kuendeleza uwekezaji hapa	

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
		nchini, hata hivyo vivutio vya kodi katika upanuzi na ukarabati wa miradi imekuwa ikisababisha upotevu wa mapato kwa kiwango kikubwa. Katika Sheria ya Fedha ya mwaka 2014, sehemu ya kumi kifungu cha 48 Ibara "d", Serikali imeondoa msamaha huu, • Serikali inatambua umuhimu wa kuzingatia taratibu katika utoaji misamaha ya kodi. Mamlaka ya Mapato imechukua hatua kadhaa za kuimarisha usimamizi wa utoaji misamaha na kuhakikisha kuwa	

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
		katika utoaji wa misamaha yoyote taratibu zote zinafuatwa kikamilifu kama kamati ilivyoelekeza.	
8	**Ujenzi wa jengo la kumbi za Watu Mashuhuri katika Uwanja wa Ndege wa Julius Nyerere-2006/2007-2011/12** Serikali kupitia vyombo vyake vya dola ikiwemo TAKUKURU kufanya uchunguzi wa jinai kwa walioshiriki kuipotezea Serikali zaidi ya shilingi bilioni tisa na wahusika wachukuliwe hatua kisheria haraka iwezekanavyo	• Ujenzi wa jengo la kumbi za watu mashuhuri haukuwa miongoni mwa miradi iliyokuwa itekelezwe kwa mujibu wa kibali kilichotolewa na Baraza la Mawaziri. Chimbuko la ujenzi huo ni Makamu Mwenyekiti wa CSIL ambaye katika moja ya safari zake hapa nchini mwaka 2008, alipokewa katika chumba cha iliyokuwa "VIP Lounge" ndani ya jengo la pili la abiria. Mgeni huyo alionekana	Natambua hatua ambazo serikali imezichukua juu ya suala hili. Suala hili litafuatiliwa pindi serikali itakapotoa majibu.

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
		kutoridhika na hadhi ya chumba cha VIP, • Kutokana na hali hiyo mwenyekiti huyo wa CSIL aliahidi kujenga Jengo jipya la VIP kama msaada kwa Serikali ya Tanzania kwa kuzingatia uhusiano na urafiki uliopo kati ya Tanzania na China. Hatua hiyo ilifuatiwa na Mfadhili kuanza kutoa msaada alioahidi na hatimaye kusaini mkataba mdogo (offer of Grant for VIP Lounge) kwaajili ya ujenzi wa jingo hilo.	
9	**Gharama za matumizi ya Wizara na Taasisi zake kutangaza hotuba za bajeti.** Kuanzia mwaka ujao wa fedha Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali, atoe kipaumbele maalum cha ukaguzi kukagua matumizi husika na		Utekelezaji wa pendekezo la

Na	Mapendekezo ya Kamati(PAC)	Majibu ya Serikali	Maoni ya ukaguzi
	pia Maafisa masuhuli waagizwe kupunguza matumizi hayo yasiokuwa ya lazima kabla hatua kali hazijachukuliwa dhidi yao.		Kamati yatafua tiliwa katika ukaguzi ujao.

Kiambatisho 8: Fedha za matumizi ya kawaida zilizotolewa kwa Wizara, idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa

FUNGU	WIZARA	Makisio yaliyoidhinishwa (TZS)	Fedha zilizotolewa (TZS)	(Pungufu)/Zaidi ya fedha zilizotolewa (TZS)	Fedha zilizotolewa ambazo hazikutumika (TZS)
31	Ofisi ya Makamu wa Rais	72,529,306,453	71,305,323,120	(1,223,983,333)	11,263,697
34	Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	172,386,871,817	161,076,558,238	(11,310,313,579)	1,541,635,040
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	38,497,902,944	23,684,600,760	(14,813,302,184)	38,614,665
41	Mambo ya Sheria na Katiba	12,592,760,040	7,483,135,461	(5,109,624,579)	-
43	Kilimo, Chakula na Ushirika	197,829,670,669	189,523,738,382	(8,305,932,288)	77,347,520
44	Viwanda na Biashara	34,092,172,463	30,071,044,252	(4,021,128,211)	5,660,868
46	Elimu na Mafunzo ya Ufundi	653,660,829,827	626,200,629,105	(27,460,200,722)	111,072,008
48	Ardhi na Maendeleo	39,376,932,263	38,967,452,873	(409,479,390)	993,036,126

	ya Makazi				
49	Maji na Umwagiliaji	30,767,565,055	21,268,194,284	(9,499,370,771)	35,833,762
50	Fedha	65,028,837,914	57,406,750,659	(7,622,087,255)	303,166,589
51	Mambo ya Ndani	5,187,057,000	4,608,380,381	(578,676,619)	1,911,560
52	Afya na Ustawi wa Jamii	300,978,622,933	282,439,413,575	(18,539,209,358)	48,342,489
53	Maendeleo ya Jamii, Jinsia & Watoto	15,833,711,000	12,274,243,700	(3,559,467,300)	122,186,977
56	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	211,673,600,337	207,910,685,233	(3,762,915,104)	-
57	Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa	19,310,495,000	15,915,793,393	(3,394,701,607)	-
58	Nishati na Madini	112,429,504,160	84,722,741,029	(27,706,763,131)	85,066,884
62	Usafirishaji	112,167,086,823	88,860,378,605	(23,306,708,218)	17,945,039
65	Kazi, Ajira na Maendeleo ya Vijana	13,349,129,586	9,910,426,005	(3,438,703,581)	1,079,298
68	Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia	32,244,928,547	29,143,653,462	(3,101,275,085)	221,434

69	Maliasili Na Utalii	68,033,262,800	42,999,484,371	(25,033,778,429)	71,582,525
96	Habari, Utamaduni Na Michezo	22,985,350,558	20,131,251,879	(2,854,098,679)	-
97	Ushirikiano wa Afrika Mashariki	20,508,642,272	18,004,907,700	(2,503,734,572)	-
98	Ujenzi	384,604,281,882	378,801,696,463	(5,802,585,419)	8,502,351
99	Maendeleo ya Mifugo Na Uvuvi	39,336,909,000	34,587,582,347	(4,749,326,653)	91,183,106
	SEKRETARIETI ZA MIKOA				-
36	Katavi	2,255,244,400	1,999,419,033	(255,825,367)	-
47	Simiyu	3,101,671,000	2,668,533,880	(433,137,120)	36,536,754
54	Njombe	3,924,821,350	3,480,931,890	(443,889,460)	36,065
63	Geita	3,909,710,700	2,973,478,793	(936,231,907)	60,111,478
70	Arusha	10,179,559,419	9,373,274,105	(806,285,314)	-
71	Pwani	4,701,054,500	4,103,369,000	(597,685,500)	105,274,374

72	Dodoma	9,246,571,000	8,670,855,904	(575,715,096)	2,326,253
73	Iringa	8,427,125,140	7,885,902,367	(541,222,773)	-
74	Kigoma	6,675,690,010	5,827,828,660	(847,861,350)	2,293,668
75	Kilimanjaro	9,627,824,160	9,144,469,927	(483,354,233)	242,664,275
76	Lindi	6,077,009,020	5,824,018,695	(252,990,325)	35,463,007
77	Mara	7,259,043,000	5,523,355,360	(1,735,687,640)	
78	Mbeya	12,689,191,506	6,460,812,192	(6,228,379,314)	775,909
79	Morogoro	10,734,551,376	9,979,496,353	(755,055,023)	-
80	Mtwara	7,944,950,000	7,390,451,300	(554,498,700)	821,102
81	Mwanza	8,792,420,037	8,284,182,117	(508,237,920)	7,776,356
82	Ruvuma	8,810,430,400	8,300,111,319	(510,319,081)	21,507,957
83	Shinyanga	6,775,913,000	6,082,779,584	(693,133,416)	43,617,206
84	Singida	7,200,552,444	6,518,509,976	(682,042,468)	1,370
85	Tabora	6,925,700,000	6,323,704,281	(601,995,719)	1,474,669
86	Tanga	9,406,899,700	8,514,174,535	(892,725,165)	146,346,202

87	Kagera	7,955,051,342	7,945,708,393	(9,342,949)	13,043,244
88	Dar es Salaam	4,604,658,910	4,142,249,561	(462,409,349)	198,474
89	Rukwa	6,044,479,794	5,623,172,183	(421,307,611)	5,711,077
95	Manyara	4,526,379,000	4,326,022,213	(200,356,787)	4,328,616
	TUME				-
6	Taasisi Ya Rais Inayosimamia Matokeo Makubwa Sasa	4,934,300,000	2,801,084,448	(2,133,215,552)	2,325,926
8	Tume ya Kurekebisha Katiba	33,944,588,000	16,440,720,746	(17,503,867,254)	-
9	Ofisi ya Rais, Bodi ya Mishahara Utumishi wa Umma	2,213,882,000	1,092,388,74	(1,121,493,926)	1,092,294
10	Tume ya Pamoja ya Fedha	2,064,424,000	1,301,486,426	(762,937,574)	-
12	Tume ya Sheria	3,079,672,400	1,599,941,991	(1,479,730,409)	-
13	Kitengo cha Kudhibiti	1,944,790,000	1,458,964,253	(485,825,747)	564,552

	Fedha Haramu				
15	Tume ya Usuluhishi	2,350,797,050	1,678,316,362	(672,480,688)	14,992,877
24	Tume ya Maendeleo ya Ushirika	5,873,105,000	3,774,870,959	(2,098,234,041)	-
55	Haki za Binadamu na Utawala	5,742,889,070	3,496,001,001	(2,246,888,069)	10,310,408
59	Tume ya Kurekebisha Sheria	3,552,722,600	1,808,933,773	(1,743,788,827)	1,194,342
61	Tume ya Uchaguzi	45,268,873,383	44,115,750,177	(1,153,123,206)	38,195,061
66	Ofisi ya Rais-Tume ya Mipango	5,978,405,500	4,327,446,650	(1,650,958,850)	-
91	Tume ya kudhibiti Madawa ya Kulevya	3,070,340,000	1,465,976,093	(1,604,363,907)	-
92	Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS)	2,559,170,000	1,738,210,126	(820,959,874)	-
94	Tume ya Utumishi wa Umma	11,623,153,760	9,390,235,550	(2,232,918,210)	1,788,890
	IDARA NDANI YA WIZARA MBALIMBALI			-	-

14	Zima Moto na Uokoaji	25,977,829,200	17,672,055,307	(8,305,773,893)	-
16	Mwanasheria Mkuu wa Serikali	11,481,609,220	6,193,232,496	(5,288,376,724)	-
20	Ofisi ya Rais - Ikulu	9,248,595,000	9,248,594,999		377,809
21	Hazina	363,730,921,903	332,667,062,366	(31,063,859,537)	1,611,558,722
22	Deni la Taifa	4,213,957,021,630	4,213,957,021,630		1,930,062,366
23	Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	81,631,672,000	65,710,291,500	(15,921,380,500)	175,008,848
25	Ofisi ya Waziri Mkuu	6,450,668,677	6,421,845,640	(28,823,037)	42,878,101
26	Ofisi ya Makamu wa Rais	5,814,055,445	5,814,055,445	-	166,300
27	Msajili wa Vyama vya Siasa	19,715,275,460	18,937,939,952	(777,335,508)	-
28	Mambo ya Ndani	437,601,290,556	424,703,671,318	(12,897,619,238)	13,278,951
29	Wizara ya Mambo ya Ndani - Magereza	136,560,870,149	135,747,908,202	(812,961,947)	
30	Ofisi ya Rais na Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	289,334,115,830	286,563,352,775	(2,770,763,055)	3,582,208

32	Ofisi ya Rais - Menejimenti ya Utumishi wa Umma	27,310,885,500	25,019,301,095	(2,291,584,405)	2,924,032
33	Ofisi ya Rais Sekretarieti ya Maadili	6,371,947,300	4,604,873,792	(1,767,073,508)	-
35	Idara ya Mashtaka	21,600,291,200	11,821,589,900	(9,778,701,300)	105,232
38	Ulinzi	760,989,871,806	758,628,256,481	(2,361,615,325)	-
39	Jeshi la Kujenga Taifa	212,386,308,519	207,976,252,664	(4,410,055,855)	-
40	Mahakama	122,040,468,255	102,704,529,185	(19,335,939,070)	-
42	Bunge	143,670,227,410	143,669,227,410	(1,000,000)	2,771,021
67	Sekretarieti ya Ajira	3,157,740,783	2,658,941,583	(498,799,200)	3,104,801
93	Idara ya Uhamiaji	73,379,130,020	67,679,632,144	(5,699,497,876)	127,483,080
	JUMLA	**9,959,813,841,177**	**9,559,554,839,410**	**(400,259,001,766)**	**8,279,725,817**

Kiambatisho 9: Fedha za Maendeleo zilizotolewa kwa Wizara, idara za Serikali na Sekretarieti za Mikoa dhidi ya bajeti iliyoidhinishwa

FUNGU	WIZARA	Makisio yaliyoidhinishwa (TZS)	Fedha zilizotolewa (TZS)	(Pungufu)/Zaidi ya fedha zilizotolewa (TZS)	Fedha zilizotolewa ambazo hazikutumika (TZS)
31	Ofisi ya Makamu wa Rais	12,853,886,760	1,335,046,752	(11,518,840,008)	115,302,295
34	Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	28,000,000,000	25,465,800,000	(2,534,200,000)	-
37	Ofisi ya Waziri Mkuu	43,871,152,000	21,621,854,268	(22,249,297,732)	3,520,000
41	Mambo ya Katiba na Sheria	7,898,840,000	2,312,024,742	(5,586,815,258)	221,117,094
43	Kilimo, Chakula na Ushirika	92,458,684,240	68,446,159,512	(24,012,524,728)	3,331,372,304
44	Viwanda na Biashara	78,836,643,000	44,532,182,577	(34,304,460,423)	1,307,630
46	Elimu na Mafunzo ya Ufundi	119,498,051,000	48,403,308,014	(71,094,742,986)	22,344,145
48	Ardhi na Makazi	70,072,349,000	17,924,216,355	(52,148,132,645)	6,200,535,314
49	Maji na Umwagiliaji	553,243,220,000	235,212,755,970	(318,030,464,030)	217,193,599

50	Fedha	233,669,169,000	225,068,875,750	(8,600,293,250)	3,023,451,820
52	Afya na Ustawi wa Jamii	471,282,941,000	379,223,308,413	(92,059,632,587)	51,107,717
53	Maendeleo ya Jamii, Jinsia & Watoto	11,910,672,000	2,923,620,590	(8,987,051,410)	92,252
56	Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	84,620,732,000	40,152,600,020	(44,468,131,980)	-
57	Ulinzi na JKT	229,582,027,000	107,216,816,585	(122,365,210,415)	-
58	Nishati na Madini	1,176,412,745,000	831,891,052,037	(344,521,692,963)	
62	Usafiri	409,220,820,000	211,757,710,855	(197,463,109,145)	4,428,000
68	Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia	33,847,235,000	6,805,515,028	(27,041,719,972)	241,827
69	Maliasili Na Utalii	11,648,166,000	2,822,419,974	(8,825,746,026)	689,030
96	Habari, Utamaduni Na Michezo	12,700,000,000	8,327,500,000	(4,372,500,000)	-
98	Ujenzi	853,725,979,000	592,902,522,947	(260,823,456,053)	1,276,278
99	Maendeleo ya Mifugo Na Uvuvi	29,099,603,000	16,083,661,145	(13,015,941,855)	100,003,009

	SEKRETARIETI ZA MIKOA				-
36	Katavi	2,226,303,932	1,386,576,901	(839,727,031)	344,756,493
47	Simiyu	3,106,896,553	749,480,364	(2,357,416,189)	-
54	Njombe	2,609,867,174	1,564,379,709	(1,045,487,465)	-
63	Geita	2,801,571,553	1,450,724,849	(1,350,846,704)	25,841,039
70	Arusha	1,545,672,000	834,589,943	(711,082,057)	-
71	Pwani	1,196,292,000	590,966,763	(605,325,237)	7,339,887
72	Dodoma	5,045,596,000	2,289,803,492	(2,755,792,508)	170,373,412
73	Iringa	1,069,215,000	639,865,937	(429,349,063)	596,407
74	Kigoma	2,557,688,000	1,334,057,603	(1,223,630,397)	1,106,688
75	Kilimanjaro	2,933,116,000	1,861,999,010	(1,071,116,990)	897,306,601
76	Lindi	810,912,000	412,712,807	(398,199,193)	3,722,146
77	Mara	4,484,629,000	2,066,081,000	(2,418,548,000)	734,145,301
78	Mbeya	3,921,131,000	1,042,595,542	(2,878,535,458)	82,308
79	Morogoro	1,558,576,000	831,905,294	(726,670,706)	138,802
80	Mtwara	983,343,500	587,186,661	(396,156,839)	

					1,504,286
81	Mwanza	983,929,000	510,946,083	(472,982,917)	1,753,315
82	Ruvuma	1,927,732,578	3,615,805	(1,924,116,773)	-
83	Shinyanga	1,741,278,000	792,901,766	(948,376,234)	476,896,428
84	Singida	5,598,026,869	2,692,257,170	(2,905,769,699)	1,300,858
85	Tabora	3,035,477,000	825,674,928	(2,209,802,072)	-
86	Tanga	868,347,000	481,632,203	(386,714,797)	-
87	Kagera	1,649,832,000	739,177,667	(910,654,333)	54,126,275
88	Dar es Salaam	1,591,622,000	656,904,615	(934,717,385)	-
89	Rukwa	1,329,362,000	728,245,310	(601,116,690)	-
95	Manyara	1,861,777,000	777,425,098	(1,084,351,902)	60,496,336
	TUME				-
6	Taasisi Ya Rais Inayosimamia Matokeo Makubwa Sasa	25,000,000,000	19,325,631,267	(5,674,368,733)	167,395,130
13	Kitengo cha Kudhibiti Fedha Haramu	399,685,000	394,066,380	(5,618,620)	266,293,080
55	Haki za Binadamu	1,034,169,000	790,894,135	(243,274,865)	20,911,800

	na Utawala Tume				
66	Ofisi ya Rais-Mipango	2,037,229,000	800,100,000	(1,237,129,000)	10,136,860
91	Tume Ya Kudhibiti Dawa za Kulevya	2,798,000,000	1,499,129,152	(1,298,870,848)	2,888,993
92	Tume ya Kudhibiti UKIMWI Tanzania (TACAIDS)	15,344,335,000	11,388,906,064	(3,955,428,936)	785,230,978
	IDARA NDANI YA WIZARA MBALIMBALI				
16	Mwanasheria Mkuu wa Serikali	826,000,000	-	(826,000,000)	-
21	Hazina	37,989,725,000	27,056,038,683	(10,933,686,317)	898,063,640
23	Ofisi ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	7,161,747,000	6,143,270,615	(1,018,476,385)	267,869,657
28	Mambo ya Ndani	8,980,451,000	3,837,350,200	(5,143,100,800)	-
29	Wizara ya Mambo ya Ndani - Magereza	2,666,566,000	877,048,750	(1,789,517,250)	727,997,653
30	Ofisi ya Rais na Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	66,427,194,388	62,417,194,388	(4,010,000,000)	178,000

32	Ofisi ya Rais - Menejimenti ya Utumishi wa Umma	19,320,000,000	14,763,830,332	(4,556,169,668)	-
33	Sekretarieti ya Maadili	3,083,544,000	1,963,738,884	(1,119,805,116)	96,471
35	Idara ya Mashtaka	2,167,759,000	1,854,553,680	(313,205,320)	-
38	Ulinzi	10,000,000,000	7,967,259,750	(2,032,740,250)	-
39	Jeshi la Kujenga Taifa	6,000,000,000	525,000,000	(5,475,000,000)	-
40	Mahakama	42,716,668,000	7,353,817,680	(35,362,850,320)	-
42	Bunge	8,899,600,000	1,793,750,000	(7,105,850,000)	7,333,927
93	Uhamiaji Idara	151,200,000,000	60,000,000,000	(91,200,000,000)	-
	JUMLA	**5,035,943,780,546**	**3,147,032,238,013**	**(1,888,911,542,533)**	**19,229,865,085**

Kiambatisho 10: Kampuni ambazo Serikali ina ubia au umiliki hisa za asilimia 50

UMILIKI

S/N	Kampuni	Asilimia
1	PUMA	50
2	SNOTASHIP	50
3	TAZARA	50
4	TIPER	50

UBIA

S/N	Kampuni	Asilima
1	Abood Seed Oil	20
2	In-flight Catering Services Company/ LGS Sky Chef	21
3	New Africa Hotel	23
4	ALAF	24
5	Kilombero Sugar Company	25
6	Mbeya Cement Company	25
7	Moshi Leather Company	25
8	Mwananchi Engineering and Construction Company	25
9	Tanganyika Planting Company	25
10	Williamson Diamond Company	25
11	East African Cables Tanzania Ltd	29
12	Kiwira Coal Mines	30
13	National Bank of Commerce	30
14	National Microfinance Bank	30
15	TANELEC	30
16	Mbozi Coffee Curing	32
17	Tanzania Development Finance Ltd	32
18	TAZAMA Pipeline Ltd	33
19	Datel Tanzania Ltd	35
20	Celtel Tanzania Ltd (now Airtel)	40
21	Keko Pharmaceutical	40
22	Tanzania Pharmaceutical	40
23	Mbinga Coffee Curing	43
24	Friendship Textile Ltd	49
25	Kariakoo Market Cooperation	49
26	Tanscan Timber Company Ltd	49
27	Usafiri Dar es Salaam (UDA)	49

Chanzo.Hesabu Jumuifu

Kiambatisho 11: Misamaha ya kodi kwa Taasisi mbalimbali

Na.	Taasisi	Idara ya Forodha na Ushuru wa Bidhaa (Sh)	Idara ya Kodi za Ndani (Sh)	Jumla (Shs) 2013/2014	Jumla (Shs) 2012/2013	Misamaha iliyo ongezeka /(kupungua) (Sh)	Asilimia ya ongezeko/ (punguzo)	Asilimia ya misamaha kwa Taasisi
				2013/2014	2012/2013			2013/14
1	Taasisi za Serikali	10,464,177,448		10,464,177,448	6,680,711,987	3,783,465,461	57	0.57
2	Mashirika ya Umma	151,320,063,168		151,320,063,168	25,290,046,478	126,030,016,690	498	8.25
3	Taasis za dini	409,131,392		409,131,392	513,729,447	-104,598,055	-20	0.02
4	Taasisi zisizokuwa za Kiserikali	365,924,795		365,924,795	1,409,421,040	-1,043,496,245	-74	0.02
5	Balozi za Nje/Umoja wa Mataifa	15,125,464,070		15,125,464,070	15,144,779,702	-19,315,632	0	0.82
6	Misamaha ya kodi kwenye maduka ya jeshi	12,245,651,978		12,245,651,978	2,200,383,324	10,045,268,654	457	0.67
7	Miradi ya Wafadhili	124,305,103,132		124,305,103,132	122,461,951,497	1,843,151,635	2	6.78
8	Makampuni na watu binafsi	30,827,470,628		30,827,470,628	72,237,968,263	-41,410,497,635	-57	1.68
9	Sekta za Madini	371,216,680,897		371,216,680,897	351,926,383,883	19,290,297,014	5	20.24
10	Uchimbaji wa mafuta/gesi	103,195,828,832		103,195,828,832	35,809,409,085	67,386,419,747	188	5.63
11	Kituo cha Uwekezaji	330,141,360,717		330,141,360,717	300,398,017,047	29,743,343,670	10	18
12	Misamaha ya Kodi za Ongezeko la Thamani		676,882,527,383	676,882,527,383	571,733,155,336	105,149,372,047	18	36.91
13	Misamaha ya Kodi katika Maduka yasiyotozwa kodi		7,597,975,917	7,597,975,917	9,801,420,712	-2,203,444,795	-22	0.41
	Jumla	**1,149,616,857,056**	**684,480,503,301**	**1,834,097,360,357**	**1,515,607,377,801**	**318,489,982,556**	**21**	**100**

Chanzo: Hesabu za Mamlaka ya Mapato Tanzania kwa mwaka 2013/2014.

Kiambatisho 12: Miradi iliyofadhiliwa na Mikopo ya nje

CREDITOR NAME & NAME OF PROJECT	Kiasi (TZS)
INTERNATIONAL ORGANISATION	
Second Power and Gas Sector	165,939,098,640
Eleventh Poverty Reduction Support Credit	140,510,695,027
Transport Sector Support Project	102,098,831,159
Second Central Transport Corridor	78,375,236,072
Productive Social Safety Net Project	58,348,187,755
Tanzania Strategic Cities Project	57,427,987,168
Basic Health Services Project	45,218,744,270
Water Sector Support Project	44,839,477,281
Second central Transport Corridor Project	40,095,432,249
Backbone Transmission Investment Project	38,151,109,168
Additional Financing Transport Sector Support	35,821,606,512
Urban Local Government Strengthening Program	26,076,075,600
Tanzania Housing Finance Project	23,912,485,524
Sustainable Management of Mineral Resources Project	22,439,958,482
Eastern Africa Agricultural Productivity Program	20,479,090,870
Tanzania Agricultural Sector Development Project	17,789,099,200
Accelerated Food Security Project	15,949,059,500
East Africa Trade and Transport Facilitation project	14,954,936,712
Secondary Education Dev. Program II	14,222,227,820
Tanzania Communications Infrastructure & e-Government Project	11,304,660,907
Energy Dev. & Access Expansion Project	11,112,601,260
Lake Victoria Environmental Mgt. Project-Phase II	9,872,697,724
East Africa Public Health Laboratory Networking Project	8,200,209,332
Energy Sector Capacity Building Project	8,112,921,000
Zanzibar Urban Services Project	6,157,999,586
Zanzibar Basic Education Improvement Project	4,928,325,396
Development of the National Statistical System	2,156,379,567
Financial Sector Support Project	1,160,431,743
Science and Technology Higher Education Project	1,046,558,594
TOTAL IDA	**1,026,702,124,120**

AFRICAN DEVELOPMENT FUND-ADF	
ZANZIBAR WATER AND SANITATION PROJECT	107,738,212,277
POVERTY IV /GOVERNANCE AND ECONOMIC COMPETITIVE SUPPORT PROGRAM - GECSP	99,241,719,943

ADF-SUPPLEMENTAL FINANCING OF THE GOVERNANCE AND ECONOMIC COMPETETITIVENESS SUPPORT PROGRAMME [GECSP]	96,164,539,387
ADF : ROAD SECTOR SUPPORT PROJECT I	76,560,383,769
RURAL WATER SUPPLY AND SANITATION PROGRAM II	57,726,009,256
DISTRICT AGRICULTURE SECTOR INVESTMENT	27,273,522,909
ADF: ROAD SECTOR SUPPORT PROJECT II	27,033,087,232
SUPPORT TO MATERNAL MOTALITY REDUCTION	21,418,034,557
ELECTRICITY V PROJECT	13,725,439,848
IRINGA-SHINYANGA TRANSMISSION LINE PROJECT	13,198,775,317
SINGIDA-BABATI-MINJINGU ROAD UPGRADING PROJECT	10,528,230,374
ADF:MARKETING INFRASTRUCTURE,VALUE ADDITION	9,334,346,000
PROG. D'AMENAG LAC TANGANYIKA	4,940,980,012
ISP FOR GOOD GOVERNANCE II	4,523,473,936
SMALL ENTRENEURS LOAN FACILITY II	1,705,414,652
PHASE II DSM-ISAKA-KIGALI/KEZA-MUSONGATI RAILWAY PROJECT STUDY	912,781,063
ADF: ZANZIBAR URBAN WATER AND SANITATION PROJECT	355,911,605
ADF ALTERNATIVE LEARN AND SKILLSS DEV. PROJECT PHASE II	277,023,081
ARUSHA-NAMANGA-ATHI RIVER ROAD DEVELOPM	91,028,288
POVERTY REDUCTION SUPPORT LOAN III	-
TOTAL AMOUNT IN EQUIVALENT TZS	**572,748,913,504**

The OPEC Fund For International Dev.	
OPEC- POVERTY REDUCTION PROJECT PHASE II	5,969,948,229

DSM-SOMANGA ROAD RECONSTRACTION & REHABILITATION PROJECT II	694,735,765
TOTAL TZS	**6,664,683,994**

International Fund for Agricultural Dev.	
Agricultural Sector Development Programme	7,919,196,904
Marketing Infrastructure, Value Addition & Rural Support	7,835,985,017
Rural Micro, Small and Medium Enterprise Support Programme	3,071,297,575
Agricultural Services Support Programme	137,110
Nordic Development Fund.	
Support Lake Tanganyika Interg. Reg. Dev. Prog	211,630,425
European Investment Bank [E.I.B.].	
Tanzania Backbone Interconnector Project	16,015,521,597
TOTAL MULTILATERAL	**1,641,169,490,247**

BILATERAL PC	
Japan International Cooperation Agency	
Roads Sector Support Project	18,258,121,412
Small Scale Irrigation Development Project	18,224,019,723
Roads Sector Support Project	11,857,190,162
Iringa-Shinyanga Backbone Transmission Investment Project	8,259,868,725
Arusha Namanga Athi River Road Development PJ	5,720,066,410
Government of France.	
Urban Water Supply and Sanitation Bukoba & Musoma Town	22,866,048,742
TOTAL BILATERAL PC	**85,185,315,174**

BILATERAL -NON PC	
Government of Kuwait	
DAR-ES-SALAAM SOMANGA ROAD PJ PHASE II	2,309,818,488
Government of united Arab Emirate	
KIDAHWE - UVINZA ROAD PROJECT	6,443,883,296
TOTAL NON PC	**8,753,701,784**
TOTAL BILATERAL	**93,939,016,957**

EXPORT IMPORT	
Export-Import Bank of Korea	
Improvement of Water Supply System in Dodoma Town	26,428,295,712
Construction of MUHAS Medical Centre Phase I	23,980,436,157
IRINGA - SHINYANGA BACKBONE TRANSMISSION	16,349,065,961
Malagarasi Bridge & Associated Roads Project Phase II	14,795,052,876
Construction of 132kv Line- K'njaro-Arusha & Reh. of the Kiyungi sub-station & Acess Expansion Pj	8,357,075,660
Malagarasi Bridge and Associated Roads Project	5,907,130,826
Export Import Bank of China	
Natural Gas Processing Plant and Pipeline Project	510,774,133,720
Tanzania Mnazi Bay and Songosongo Natural Gas	239,754,217,345
Tanzania Energy Saving and Eco Housing Project	31,914,654,000
Total TZS	**878,260,062,256**
Export Import Bank of India	
Dar Es Salaam and Chalinze Water Supply Scheme	25,011,046,418
Dollar Credit line Agreement - Purchase of 723 Vehicles	15,136,206,217
Total TZS	

	40,147,252,635
TOTAL EXPORT CREDIT	**918,407,314,891**

COMMERCIAL	
Danske Bank A/S Denmark	
Mixed Credit Agreement - Tanzam Highway	12,076,767,838
Total TZS	**12,076,767,838**
HongKong and Shanghai Bank-HSBC	
60 MW POWER PLANT AT NYAKATO MWANZA	12,547,871,289
Credit Suisse AG	
Term Facility Agreement	406,789,951,600
TOTAL COMMERCIAL	**431,414,590,726**

External Disbursements	**3,084,930,412,821**
Domestic disbursements	**3,289,413,787,312**
Total disbursements	**6,374,344,200,132**

Kiambatisho 13: Michango isiyowasilishwa

Tarehe	Na	Mchanganuo	Kiasi(TZS)
12/6/2014	022VC13007118	15% ya Mchango wa Serikali kwenda LAPF	128,124,225
19/06/2014	022VC13007301	15% ya Mchango wa Serikali kwenda LAPF	128,124,225
21/06/2014	022VC13004555	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	16,604,676
18/06/2014	022VC13007297	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	9,617,478
30/10/2013	022VC13002448	15% ya Mchango wa Serikali	5,239,370
29/01/2014	022VC13004758	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	3,797,897
18/09/2013	022VC13001354	15% ya Mchango wa Serikali kwa MIRIAM MASEKO	2,341,923
22/01/2014	022VC13004566	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	1,557,210
10/10/2013	022VC13002005	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	1,471,224
28/11/2013	022VC13003252	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	1,126,920
02/04/2014	022VC13006055	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	596,478
11/12/2013	022VC13003685	15% ya Mchango wa Serikali	534,383
12/09/2013	022VC13001123	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	411,546
24/09/2013	022VC13002280	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	292,836
02/04/2014	022VC13006056	15% ya Mchango wa Serikali kwenda PSPF	146,646

Kiambatisho 14: Orodha ya Mafungu yenye mapungufu ya mifumo ya ndani

Na.	Fungu Na.	Jina la Taasisi	Kamati ya Ukaguzi	Kitengo cha Ukaguzi wa ndani	Mifumo ya kompyuta	Menejimenti ya vihatarishi	Viashiria vya rushwa
1.	6	Ofisi ya Rais Usimamizi na Ufuatiliaji	V	V	V		
2.	13	Kitengo cha Uchunguzi wa Fedha	V	V		V	
3.	14	Idara ya Zimamoto na Uokozi	V				V
4.	23	Idara ya Mhasibu mkuu				V	
5.	26	Ofisi ya makamu wa Rais	V	V			
6.	27	Msajili wa Vyama vya Siasa					
7.	28	Idara ya polisi					
8.	29	Idara ya Huduma za Magereza	V				
9.	34	Wizara ya mambo ya nje na ushirikiano wa kimataifa	V		V	V	
10.	35	Mkurugenzi wa mashitaka wa serikali			V	V	
11.	36	Sekretarieti ya Mkoa Katavi	V	V	V	V	
12.	39	Jeshi la Kujenga Taifa (JKT)				V	
13.	40	Mahakama ya Tanzania	V		V		
14.	42	Bunge		V			
15.	43	Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika	V			V	
16.	44	Wizara ya Viwanada na Biashara	V		V	V	
17.	47	Sekretarieti ya Mkoa Simiyu	V	V	V		V
18.	48	Wizara ya Ardhi na maendeleo ya makazi	V			V	

19.	51	Wizara ya Mambo ya Ndani	V	V	V		
20.	52	Wizara ya Afya a Usitawi wa Jamii					
21.	54	Sekretarieti ya Mkoa Njombe	V	V	V		
22.	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora			V	V	
23.	56	Ofisi ya waziri mkuu tawala za mikoa na serikali za mitaa			V		
24.	57	Wizara ya ulinzi na jeshi la kujenga taifa	V	V			
25.	63	Sekretarieti ya Mkoa Geita	V	V	V	V	V
26.	65	Wizara ya kazi na ajira					
27.	69	Wizara ya maliasili na utalii			V	V	
28.	70	Sekretarieti ya Mkoa Arusha	V	V	V	V	
29.	72	Sekretarieti ya Mkoa Dodoma		V	V	V	V
30.	73	Sekretarieti ya Mkoa Iringa		V	V		
31.	74	Sekretarieti ya Mkoa Kigoma	V	V	V	V	
32.	75	Sekretarieti ya Mkoa Kilimanjaro	V	V	V	V	
33.	76	Sekretarieti ya Mkoa Lindi		V		V	
34.	77	Sekretarieti ya Mkoa Mara		V	V		
35.	78	Sekretarieti ya Mkoa Mbeya		V	V		V
36.	79	Sekretarieti ya Mkoa Morogoro	V	V	V		
37.	81	Sekretarieti ya Mkoa Mwanza		V			V
38.	82	Sekretarieti ya Mkoa Ruvuma	V		V	V	
39.	83	Sekretarieti ya Mkoa Shinyanga	V	V	V	V	V
40.	84	Sekretarieti ya Mkoa Singida	V	V	V	V	
41.	85	Sekretarieti ya Mkoa	V	V	V	V	

		Tabora					
42.	86	Sekretarieti ya Mkoa Tanga	V	V	V		
43.	87	Sekretarieti ya Mkoa Kagera			V		
44.	88	Sekretarieti ya Mkoa Dar es Salaam	V		V		
45.	89	Sekretarieti ya Mkoa Rukwa	V				
46.	91	Tume ya kudhibiti madawa ya kulevya		V	V		
47.	92	Tume ya kudhibiti UKIMWITanzania					
48.	93	Idara ya Huduma za Uhamiaji	V		V		
49.	94	Tume ya utumishi wa Umma					
50.	95	Sekretarieti ya Mkoa Manyara	V	V	V	V	

Kiambatisho 15: Orodha ya Taasisi ambazo zina mapungufu ya mifumo ya ndani

Na.	Jina la Taasisi	Kamati ya Ukaguzi	Kitengo cha ukaguzi wa ndani	Mifumo ya Kompyuta	Menejimenti ya vihatarishi	Viashiria vya rushwa
15	Mfuko wa Pembejeo za Kilimo	V	V			
28	Taasisi ya Mafunzo Serikali za Mitaa Hombolo	V		V	V	
40	Bodi ya Famasia		V			
44	Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake		V		V	

Kiambatisho 16: Orodha ya Wakala wa Serikali ambazo zina mapungufu ya mifumo ya ndani

S/N	Jina la Wakala	Kamati za ukaguzi	Kitengo cha ukaguzi wa ndani	Mifumo ya kompyuta	Menejimenti ya vihatatishi
1.	Wakala wa Serikali Mtandao				
2.	Wakala wa Usajili wa Vizazi, Vifo, na Ufilisi (RITA)	V	V	V	
3.	Wakala wa Mbegu za Miti	V			
4.	Wakala wa Mbegu za Kilimo	V			V
5.	Wakala wa Kuchimba Visima na Mabwawa			V	
6.	Wakala wa Elimu ya Uvuvi na Mafunzo				V
7.	Wakala wa Utafiti wa Miamba			V	
8.	Wakala wa Mafunzo ya Mifugo	V	V		V
9.	Wakala wa Chakula cha Akiba cha Taifa	V		V	V
10	Mamlaka ya Viwanja vya Ndege Tanzania	V			
11	Wakala wa Majengo Tanzania			V	
12	Wakala wa Umeme Mitambo na Huduma za Ufundi	V	V	V	
13	Wakala wa Maabara ya Mifugo Tanzania (TVLA)	V	V		V
14	Wakala wa Vipimo		V		
15	Wakala wa Maendeleo ya Elimu na Usimamizi		V	V	
16	Taasisi ya Sanaa na Utamaduni			V	
17	Wakala wa Huduma za Ajira Tanzania	V			V

Kiambatisho 17: Upungufu wa Idadi ya Watumishi wa Umma

Na.	Fungu	Wizara, idara, balozi na Sekretarieti za Mikoa	Mahitaji 2013/2014	Waliopo	upungufu
1.	36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	232	93	139
2.	47	Sekretarieti ya Mkoa wa Simiyu	810	139	671
3.	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	1028	753	278
4.	72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	393	173	220
5.	73	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	793	569	224
6.	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	262	185	77
7.	77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	738	508	230
8.	79	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	949	771	178
9.	80	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	689	259	430
10.	83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	565	513	52
11.	84	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	783	639	144
12.	85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	740	348	392
13.	88	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es salaam	111	61	50
14.	95	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	817	282	535
15.	16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu	1420	756	664
16.	14	Kitengo cha Zimamoto (Upungufu wa watumishi mikoani)	821	178	643

17.	24	Tume ya Maendeleo na Ushirika	89	65	24
18.	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	504	398	106
19.	42	Ofisi ya Bunge	153	111	42
20.	51	Wizara ya Mambo ya Ndani	317	218	98
21.	53	Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	5513	1141	4372
22.	57	Wizara ya Ulinzi	144	115	29
23.	92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi	118	60	58
24.	2005	Ubalozi wa Tanzania Abuja	5	2	3
25.	2007	Ubalozi wa Tanzania Lusaka Zambia	7	5	2
26.	2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo	7	5	2
27.	2009	Ubalozi wa Tanzania Moscow	4	1	3
28.	2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria	8	6	2
29.	2034	Ubalozi wa Tanzania Moroni Comoro	7	5	2
Jumla			**18027**	**8359**	**9670**

Kiambatisho 18: Nafasi za watumishi zilizoachwa wazi zaidi ya miezi sita

Na.	Fungu	Jina	Nafasi	Muda/kuanzia
1.	6	Taasisi ya Rais ya kusimamia matokeo makubwa sasa (President's Delivery Bureau (PDB)	Meneja kitengo cha manunuzi ya umma	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
			Meneja Utafitina Nyaraka (Research and Documentation)	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
			NaibuAfisa Mtendaji Mkuu - Ufuatiliaji na Tathmini (Monitoring and Evaluation)	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
			Mkurugenziwa Miundombinu	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
			Mkurugenzi waKilimotija(Agricultural Productivity)	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
			Mkurugenzi Mawasiliano naUtetezi (Communication and Advocacy)	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
			Meneja wa Huduma za Kisheria	nafasi imekuwa wazi kwa zaidi ya miezi 16
2.	24	Tume ya Maendeleo na Ushirika	Msajili waVyamavya Ushirika	10Aprili,2013
			Mkurugenzi wa Idara yaMaendeleo ya Ushirika.	18Aprili,2013
3.	30	Ofisi ya Raisi Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	Mkuu wa kitengo cha manunuzi	Zaidi ya miaka mitatu kwa maofisa tofauti
4.	85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	Mhasibu Mkuu	01/07/2013
			Mhasibu Mkuu (Chief Accountant)	18.11.2013
			Mkaguzi Mkuu wa Ndani (Chief Internal auditor)	18.11.2013
5.	79	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	Mkaguzi Mkuu wa Ndani	Tangu, 2012
			Afisa Manunuzi Mkuu - Kitengo cha Manunuzi	Tangu, 2012
			MsaidiziKatibu Tawala (Assistant Administrative Secretary) Utawalana rasilimali za Binadamu	Tangu, 2013
			Mchambuzi mkuu wa masuala ya Kompyuta (Principal Computer System Analyst - Information & Communication Tech Unit)	Tangu, 2011

6.	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	MsaidiziKatibu Tawala	20/02/2014
			Mkuu wa kitengo cha habari na teknolojia ya mawasiliano	01/06/2013
			Mkuu wa kitengo cha manunuzi	01/06/2013
7.	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	MsaidiziKatibu Tawala wa Mkoa, Uchumi na Sehemu yaUzalishaji (Assistant Regional Administrative Secretary, Economic and Productive Section)	02 Januari, 2014
			Mhasibu Mkuu Sekretarieti ya Mkoa	01Julai, 2014
8.	88	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es salaam	MsaidiziKatibu Tawala (Maji)	Miezi sita
			MsaidiziKatibu Tawala	Miezi tisa
			MsaidiziKatibu Tawala	Miezi tisa
9.	2001	Ubalozi wa Tanzania Addis Ababa	Afisa Msaidizi ubalozini (Minister Counselor) & Afisa Msaidizi wa maswala ya siasa ubalozini (Political Counselor Affairs)	Julai, 2010
			Afisa wa huduma za nje (Senior Foreign Service Officer)	Octoba, 2012
			Afisa Tawala (Administrative Attache´) and KatibuMtendaji Msaidizi (Assistant Executive Secretary)	Machi, 2014
10.	2012	Ubalozi wa Tanzania Ottawa, Canada	Mkuu wa Utawala Ubalozini (Head of Chancery	Tangu 1 Februari, 2014

Kiambatisho 19: Mapungufu katika Utekelezaji wa Mikataba na Miradi

Fungu	Jina la Wizara, Idara/Sekretarieti ya Mkoa	Kiasi (Shs)
85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	Kutokamilika kwa ujenzi wa nyumba ya mkuu wa Wilaya Uyui
79	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	Malipo ya awali kwa mkandarisi yaliozidi kiwango cha asilimia 15%
77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	Ujenzi wa Ofisi tarafa ya Ingwe kupewa mkandarisi ambaye hakuomba kazi awali na pia mchakato wake haukupitia bodi ya zabuni.
83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	Mkataba wa Mkandarasi mshauri kwa ajili ya ujenzi wa Hospital ya rufaa shinyanga haukuwepo kwenye mpango wa manunuzi wa mwaka, rejista ya mikataba na muda wa mkataba haukuoneshwa.
83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	Kutokamilika kwa ujenzi wa jengo la utawala katika hospitali ya rufaa Shinyanga kutokana na ucheleweshaji wa malipo kwa mkandarasi
87	Sekretariate ya Mkoa wa Kagera	Kutokamilika wa miradi ya ujenzi.
87	Sekretariate ya Mkoa wa Kagera	Kazi za Miradi hazikutekelezwa licha Mkoa kupokea fedha mapema
75	Sekretariate ya Mkoa wa Kilimanjaro	Ujenzi wa jengo la mkuu wa Wilaya Moshi umechelewa kukamilika na umesimama.
86	Sekretariate ya Mkoa wa Tanga	Ucheleweshaji wa ujenzi wa nyumba ya mapumziko kwa ajili ya afisa tawala wa wilaya ya Kilindi.
95	Sekretariate ya Mkoa wa Manyara	Mkandarasi alilipwa malipo yote ya mkataba kabla ya kufanya kazi yeyote ya katika nyumba ya mapumziko ya viongozi
76	Sekretariate ya Mkoa wa Lindi	Malipo yaliyolipwa zaidi ya makubaliano ya mkataba katika ujenzi wa bweni la Shule ya Sekondari Ilulu
78	Sekretariate ya Mkoa wa Mbeya	Kutokamilika kwa mkataba wa ujenzi wa nyumba ya mkuu wa wilaya Rungwe
82	Sekretariate ya Mkoa wa Ruvuma	Mikataba tisa walipewa wakandarasi bila ya cheti cha mlipa kodi
36	Sekretariate ya Mkoa wa Katavi	Ucheleweshaji wa ujenzi wa nyumba za makazi ya Mkoa
61	Tume ya Uchaguzi	Ucheleweshaji wa ujenzi wa miundombinu na vifaa kwaajili ya uboreshaji wa daftari la kudumu la wapiga kura.
61	Tume ya Uchaguzi	Ucheleweshaji wa malipo kwa mkandarisi
96	Wizara ya Habari,	Miradi haikukamilika kwa wakati

	Vijana,utamaduni na michezo	
42	Ofisi ya Bunge	Ukarabati wa majengo haukukamilika kwa wakati
56	Ofisi ya Waziri Mkuu - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	Malipo ya kazi za ziada ambayo hayakuainishwa kwenye mkataba
29	Idara ya Magereza	Huduma ilitolewa bila ya kuwepo na bima
99	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	Jengo la ''Mvuvi house'' kutokabidhiwa kwa wakati na Mkandarasi CATIC International Engineer.
73	Sekretariate ya Mkoa wa Iringa	Ujenzi wa Ukumbi wa mikutano wa Mkoa kutokamilika kwa wakati kutokana na ukosefu fedha
80	Sekretariate ya Mkoa wa Mtwara	Malipo ya awali kwa mzabuni hayakurejeshwa
79	Sekretariate ya Mkoa wa Morogoro	Tozo ya ucheleweshaji wa kumaliza kazi ilikuwa pungufu.
91	Tume ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	Ucheleweshaji wa Malipo kwa Mkandarasi
43	Wizara ya Kilimo,chakula na Ushirika	Ununuzi waya matrektabilavigezo katika mikataba
49	Wizara ya Maji na Umwagiliaji	Malipo ya kazi za nyongeza ya kwa mkandarisi yaliozidi kiwango cha asilimia 15%
93	Idara ya Uhamiaji	Ucheleweshaji wa ujenzi na kutokatwa kwa tozo ya ucheleweshaji kazi
2011	Mwakilishi wa Tanzania wa kudumu NEWYORK	Ucheleweshaji wa hatua za awali za ujenzi wa makazi ya mahakama ya kesi za mauwaji ya kimbari mkoani arusha.
23	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	Ucheleweshaji wa kukabidhi vifaa vilivyonunuliwa
23	Idara ya Mhasibu Mkuu wa Serikali	Uagizaji na Ufungaji wa vifaa kwaajili ya Mfumo wa malipo haukukatiwa bima
28	Idara ya Polisi	Mradi wa ujenzi wa jengo la utawala katika chuo cha maafisa Polisi kitovu cha uchunguzi wa makosa ya jinai umetelekezwa
28	Idara ya Polisi	Ujenzi usioridhisha wa jengo la Kamanda wa Polisi Mkoa wa Dodoma
28	Idara ya Polisi	Ujenzi wa jengo la polisi Mtwara haujakamilika
86	Sekretariate ya Mkoa wa Tanga	Jengo la Ofisi tarafa limekamilika lakini halitumiki
2008	Ubalozi wa Tanzania Maputo,Msumbiji	Kutokamilika kwa ukarabati wa jengo la Ubalozi

Kiambatisho 20: Taarifa ya Mhakiki Mali 2013/2014

Fungu		Wizara/Idara/Sekretariati ya Mkoa	Kiasi (Shs.)
	(I)	**Manunuzi ya Vifaa vya Bohari bila kuhesabiwa**	
14		Idara ya Zima Moto na Uokoaji	8,082,240.00
28		Jeshi la Polisi	133,748,558.00
29		Jeshi la Magereza	61,975,781.00
46		Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi	36,446,803.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	29,703,700.00
70		Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	109,752,982.00
77		Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	6,211,000.00
78		Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	3,647,990.00
90		Mahakama ya Ardhi	3,962,000.00
40		Mahakama Kuu	154,976,682.65
41		Wizara ya Sheria na Katiba	60,214,156.00
49		Wizara ya Maji	30,476,959.00
65		Wizara ya Kazi na Ajira	5,246,480.00
98		Wizara ya Ujenzi	237,535,887.68
89		Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	1,201,000.00
48		Wizara ya Ardhi,Nyumba na Maendeleo ya Makazi	32,061,837.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	24,242,000.00
84		Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	8,225,000.00
95		Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	1,227,000.00
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	70,507,000.00
93		Idara ya Uhamiaji	135,733,721.00
96		Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	19,764,500.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	45,847,353.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	283,715,109.78
43		Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika	101,514,298.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	135,861,223.00
		Jumla	**1,741,881,261**
	(II)	**Vifaa vyenye mapungufu**	
28		Jeshi la Polisi	3,888,600.00
29		Jeshi la Magereza	1,070,900.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	1,455,400.00
75		Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	4,385,400.00
40		Mahakama Kuu	73,463,400.00
41		Wizara ya Katiba na Sheria	13,597,200.00
65		Wizara ya Kazi na Ajira	3,400,000.00
98		Wizara ya Ujenzi	20,794,050.00
82		Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	5,073,810.00
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	2,009,000.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	2,985,500.00

Fungu		Wizara/Idara/Sekretariati ya Mkoa	Kiasi (Shs.)
44		Wizara ya viwanda na Biashara	1,350,000.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	3,804,400.00
		Jumla	**137,277,660.00**
	(III)	**Mapokezi ya Vifaa vya Bohari bila kuhesabiwa**	
28		Jeshi la Polisi	68,121,070.00
29		Jeshi la Magereza	7,180,206.00
46		Wizara ya Elimu na mafunzo ya Ufundi stadi	15,023,267.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	10,656,240.00
70		Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	4,470,000.00
78		Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	1,761,000.00
40		Mahakama Kuu	3,233,626.00
65		Wizara ya Kazi na Ajira	2,035,000.00
98		Wizara ya Ujenzi	40,523,840.00
84		Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	4,583,200.00
93		Idara ya Uhamiaji	119,452,000.00
96		Wizara ya Habari, Utamaduni, Vijana na Michezo	36,455,000.00
		Jumla	**313,494,449.00**
	(IV)	**Uuzaji wa magari wenye mashaka**	
72		Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	11,600,000.00
		Jumla	**11,600,000.00**
	(V)	**Mafuta ambayo hayajaingizwa katika leja**	
28		Jeshi la Polisi	49,178,195.00
29		Jeshi la Magereza	11,892,213.00
70		Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	7,492,000.00
75		Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	1,880,000.00
90		Mahakama ya Ardhi	1,080,000.00
40		Mahakama Kuu	149,945,899.83
98		Wizara ya Ujenzi	68,435,136.00
48		Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	48,446,086.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	3,540,000.00
84		Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	5,529,320.00
95		Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	2,406,144.00
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	12,322,425.00
93		Idara ya Magereza	13,710,550.00
96		Wizara ya Habari, Utamaduni, Vijana na Michezo	13,753,339.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	3,147,985.00
69		Wizara ya Maliasili na Utaliii	22,518,460.00
		Jumla	**415,277,752.83**
	(VI)	**Vifaa ambavyo havikuingizwa kwa**	

Fungu		Wizara/Idara/Sekretariati ya Mkoa	Kiasi (Shs.)
		usahihi kwenye leja	
89		Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	1,300,000.00
		Jumla	1,300,000.00
	(VII)	**Bakaa ya vifaa isiyohesabiwa**	
28		Jeshi la Polisi	76,547,000.00
46		Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi stadi	142,173,000.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	29,102,100.00
90		Mahakama ya Ardhi	25,270,000.00
82		Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	13,399,000.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	33,245,500.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	5,611,560.00
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	75,276,000.00
93		Idara ya Uhamiaji	20,440,000.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	5,500,000.00
		Jumla	**426,564,160.00**
	(VIII)	**Ukarabati na matengenezo ya magari ya Serikali kwa Karakana Binafsi bila kibali kutoka Idara ya matengenezo**	
98		Wizara ya Ujenzi	5,128,860.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	2,980,000.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	35,353,712.06
		Jumla	**43,462,572.06**
	(IX)	**Manunuzi bila ushindanishi wa bei**	
98		Wizara ya Ujenzi	10,802,500.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	7,728,200.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	51,622,067.00
		Jumla	**70,152,767.00**
	(X)	**Vifaa ambavyo vimekwisha muda wake**	
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	22,500,000.00
96		Wizara ya Habari, Utamaduni, Vijana na Michezo	7,750,000.00
		Jumla	**30,250,000.00**
	(XI)	**Vifaa ambavyo vimekopeshwa**	
28		Jeshi la Polisi	1,744,530.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	1,809,500.00
99		Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi	28,174,000.00
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	3,674,000.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	1,500,000.00

Fungu		Wizara/Idara/Sekretariati ya Mkoa	Kiasi (Shs.)
48		Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	17,887,500.00
43		Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika	49,736,000.00
		Jumla	**104,525,530.00**
	(XII)	**Vifaa vimegawiwa bila kuhesabiwa**	
28		Jeshi la Polisi Tanzania	17,804,900.00
46		Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi	1,164,900.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa jamii	1,307,074.00
53		Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsi na Watoto	14,300,000.00
93		Uhamiaji	4,610,000.00
		Jumla	**39,186,874.00**
	(XIII)	**Vifaa vimenunuliwa lakini havijapokelewa**	
98		Wizara ya Ujenzi	2,720,000.00
48		Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	5,310,000.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	57,755,420.00
		Jumla	**65,785,420.00**
	(XIV)	**Ugawaji wa Vifaabila kuingizwakatika leja**	
40		Mahakama	12,302,905.00
41		Wizara ya Katiba na Sheria	56,283,000.00
98		Wizara ya Ujenzi	32,742,784.64
93		Uhamiaji	4,805,500.00
96		Wizara ya Habari, Utamaduni, Vijana na Michezo	3,964,000.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	1,724,000.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	46,018,740.00
48		Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	15,591,200.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	22,969,002.00
		Jumla	**196,401,131.64**
	(XV)	**Mapokezi ya Vifaa bila kuingizwa katika leja**	
93		Uhamiaji	5,694,800.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	4,483,000.00
		Jumla	**10,177,800.00**
	(XVI)	**Vifaa vimegawiwa lakini havikupokelewa**	
28		Jeshi la Polisi	937,250,674.00

Fungu		Wizara/Idara/Sekretariati ya Mkoa	Kiasi (Shs.)
29		Jeshi la Magereza	24,350,000.00
46		Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi stadi	227,346,626.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	32,408,152.00
70		Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	41,099,457.00
75		Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	1,791,500.00
99		Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi	2,145,000.00
40		Mahakama	37,618,600.00
49		Wizara ya Maji	628,695.00
65		Wizara ya Kazi na Ajira	5,614,500.00
98		Wizara ya Ujenzi	56,892,335.64
48		Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	3,004,500.00
82		Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	2,781,700.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	43,489,500.00
95		Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	30, 340,712.72
93		Uhamiaji	5,651,000.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	149,518,970.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	176,919,114.00
43		Wizara ya Kilimo Chakula na Ushirika	14,093,500.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	104,804,750.00
		Jumla	**1,867,408,573**
	(XVII)	**Upotevi wa komputa haukutolewa taarifa**	
78		Sekretarieti ya Mkoa wa Mbeya	2,520,000.00
		Jumla	**2,520,000.00**
	(XVIII)	**Ugawaji wa Vifaa na mafuta usio na nyaraka za kutosha**	
28		Jeshi la Polisi	124,004,130.00
29		Jeshi la Magereza	14,771,501.00
46		Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi	14,738,977.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	4,653,690.00
70		Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	13,317,000.00
75		Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	960,000.00
77		Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	30,459,500.00
99		Wizara ya Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi	2,027,920.00
40		Mahakama Kuu	7,216,907.00
41		Wizara ya Katiba na Sheria	18,275,020.00
49		Wizara ya Maji	3,480,000.00
65		Wizara ya Kazi na Ajira	2,928,500.00
98		Wizara ya Ujenzi	6,856,800.00
89		Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	4,963,500.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	120,948,852.00
53		Wizara ya maendeleo ya Jamii, Jinsia	3,823,000.00

Fungu		Wizara/Idara/Sekretariati ya Mkoa	Kiasi (Shs.)
		na Watoto	
93		Uhamiaji	6,955,000.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	7,330,520.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	14,089,900.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	151,056,980.00
		Jumla	**552,857,697.00**
	(XIX)	**Upokeaji wa Vifaa vya Bohari wenye mapungufu ya nyaraka**	
28		Jeshi la Polisi	818,468,346.00
29		Jeshi la Magereza	2,533,000.00
46		Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi stadi	3,096,000.00
52		Wizara ya Afya na Ustawi wa jamiii	54,603,880.00
75		Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	1,305,500.00
77		Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	2,578,000.00
99		Wizara ya Mifugo na Maendeleo ya Uvuvi	23,197,900.00
40		Mahakama	151,099,184.00
41		Wizara ya Sheria na Katiba	42,740,640.00
49		Wizara ya Maji	2,458,400.00
65		Wizara ya Kazi na Ajira	1,988,140.00
98		Wizara ya Ujenzi	7,192,000.00
48		Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	18,984,600.00
82		Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	11,152,080.00
83		Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	28,154,576.00
93		Uhamiaji	73,295,135.00
58		Wizara ya Nishati na Madini	30,578,141.00
44		Wizara ya Viwanda na Biashara	48,627,516.00
69		Wizara ya Maliasili na Utalii	137,184,500.00
		Jumla	**1,459,237,538.**
	(XX)	**Bakaa ya vifaa ambayo haijahamishwa**	
40		Mahakama Kuu	5,965,400.00
82		Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	780,000.00
		Jumla	**6,745,400.00**
		Jumla Kuu	**7,496,106,586**

Kiambatisho 21: Hati za malipo zenye nyaraka pungufu- TZS.7,154,790,996

Na.	Fungu Na.	Maelezo	Kiasi (TZS)
1	Fungu 82	Sekretarieti ya Mkoa-Ruvuma	58,771,040
2	Fungu 12	Tume ya sheria	17,051,563
3	Fungu 63	Sekretarieti ya Mkoa-Geita	11,800,000
4	Fungu 73	Sekretarieti ya Mkoa-Iringa	86,968,500
5	Fungu 77	Sekretarieti ya Mkoa-Mara	11,539,125
6	Fungu 89	Sekretarieti ya Mkoa-Rukwa	39,376,266
7	Fungu 85	Sekretarieti ya Mkoa-Tabora	12,197,980
8	Fungu 95	Sekretarieti ya Mkoa-Manyara	4,682,960
9	Fungu 83	Sekretarieti ya Mkoa-Shinyanga	2,112,019
10	Fungu 47	Sekretarieti ya Mkoa-Simiyu	10,308,430
11	Fungu 32	Ofisi ya Raisi Menejimenti ya Utumishi Wa Umma	11,128,205
12	Fungu 33	Sekretarieti ya Maadili ya Umma	28,512,000
13	Fungu 34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	5,162,311
14	Fungu 38	Ulinzi	786,525,503
15	Fungu 39	Jeshi la Kujenga Taifa	266,586,138
16	Fungu 40	Mahakama ya Tanzania	238,880,400
17	Fungu 42	Ofisi ya Bunge	199,107,816
18	Fungu 42	Ofisi ya Bunge	61,058,855
19	Fungu 46	Wiara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	1,600,069,266
20	Fungu 51	Wizara ya Mambo ya Ndani	786,652
21	Fungu 52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	156,856,816
22	Fungu 52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	93,316,362
23	Fungu 94	Tume ya Utumishi wa Umma	568,820,761
24	Fungu 49	Wizara ya Maji na Umwagiliaji	346,917,770
25	Fungu 57	Wizara ya Ulinzi	2,040,750,944
26	Fungu 57	Wizara ya Ulinzi	428,696,744
27	Fungu 81	Sekretarieti ya Mkoa-Mwanza	66,806,571
	Jumla		**7,154,790,996**

Kiambatisho 22: Malipo katika vifungu vya bajeti visivyostahili-TZS.1,833,544,597

Na.	Fungu Na.	Maelezo	Kiasi (TZS)
1	Fungu 70	Sekretarieti ya Mkoa-Arusha	15,359,100
2	Fungu 74	Sekretarieti ya Mkoa-Kigoma	13,723,030
3	Fungu 71	Sekretarieti ya Mkoa-Coast	2,140,000
4	Fungu 85	Sekretarieti ya Mkoa-Tabora	57,373,100
5	Fungu 86	Sekretarieti ya Mkoa-Tanga	11,369,500
6	Fungu 36	Sekretarieti ya Mkoa-Katavi	46,284,643
7	Fungu 87	Sekretarieti ya Mkoa-Kagera	22,006,500
8	Fungu 83	Sekretarieti ya Mkoa-Shinyanga	24,816,941
9	Fungu 06	Presidential Delivery Bureau	30,847,548
10	Fungu 27	Registrar of Political Parties	9,724,534
11	Fungu 29	Prisons Service Depatment	21,697,120
12	Fungu 32	Ofisi ya Raisi Menejimenti ya Utumishi Wa Umma	123,541,000
13	Fungu 34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	228,271,765
14	Fungu 39	Jeshi la Kujenga Taifa	293,070,974
15	Fungu 52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	370,910,923
16	Fungu 65	Wizara ya Kazi na Maendeleo ya Vijana	51,623,769
17	Kasma 2025	Ubalozi wa Tanzania-Pretoria-South Africa	97,113,476
18	Fungu 10	Tume ya Fedha ya pamoja	4,307,300
19	Fungu 57	Wizara ya Ulinzi	273,377,780
20	Fungu 92	Tume ya Kudhibiti UKIMWI	45,029,498
21	Fungu 25	Ofisi ya Waziri Mkuu	7,149,397
22	Kasma 2008	Ubalozi wa Tanzania-Maputo-Mozambique	12,776,424
23	Kasma 2006	Ubalozi wa Tanzania-London-UK	71,030,276
	Jumla		**1,833,544,597**

Kiambatisho 23: Matumizi yaliyofanyika nje ya bajeti iliyoidhinishwa TZS.4,956,081,490

Na.	Fungu Na.	Maelezo	Kiasi (TZS)
1	Fungu 75	Sekretarieti ya Mkoa-Kilimanjaro	13,902,000
2	Fungu 80	Sekretarieti ya Mkoa-Mtwara	36,192,806
3	Fungu 36	Sekretarieti ya Mkoa-Katavi	27,651,000
4	Fungu 87	Sekretarieti ya Mkoa-Kagera	48,999,952
5	Kasma 2001	Ubalozi wa Tanzania-Addis Ababa-Ethiopia	155,690,889
6	Kasma 2022	Ubalozi wa Tanzania-Harare-Zimbabwe	30,433,242
7	Kasma 2034	Ubalozi wa Moroni-Comoros	304,808,168
8	Kasma 2029	Ubalozi wa Muscat-Oman	241,933,715
9	Kasma 2010	Ubalozi wa Tanzania-New Delhi	101,780,035
10	Kasma 2025	Ubalozi wa Tanzania-Pretoria-South Africa	311,877,629
11	Kasma 2024	Ubalozi wa Tanzania-Riyadh-Saudi Arabia	26,918,912
12	Kasma 2002	Embassy In Berlin – German	88,941,162
13	Kasma 2003	Ubalozi wa Tanzania-Cairo	72,234,482
14	Kasma 2007	Ubalozi wa Lusaka-Zambia	23,667,483
15	Kasma 2008	Ubalozi wa Tanzania-Maputo-Mozambique	68,572,196
16	Kasma 2015	Ubalozi wa Tanzania-Rome-Italy	312,418,710
17	Fungu 81	Sekretarieti ya Mkoa-Mwanza	38,727,547
18	SV 2006	Ubalozi wa Tanzania-London-UK	2,001,036,920
19	Kasma 2013	Ubalozi wa Tanzania-Paris-France	719,275,411
20	Kasma 2016	Ubalozi wa Tanzania-Stockholm-Sweden	34,044,810
21	Kasma 2009	Ubalozi wa Tanzania-Moscow-Russia	296,974,421
	Jumla		**4,956,081,490**

Kiambatisho 24: Matumizi yasiyokuwa na manufaa – TZS.1,698,741,394

Na.	Fungu Na.	Maelezo	Kiasi (TZS)
1	Fungu 89	Sekretarieti ya Mkoa-Rukwa	8,703,200
2	Fungu 36	Sekretarieti ya Mkoa-Katavi	1,200,000
3	Fungu 38	Ulinzi	231,561,608
4	Fungu 39	Jeshi la Kujenga Taifa	136,303,000
5	Fungu 46	Wiara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	27,410,000
6	Fungu 50	Wizara ya Fedha	354,671,304
7	Fungu 61	Tume ya Uchaguzi	15,084,000
8	Fungu 62	Wizara ya Usafirishaji	5,400,000
9	Fungu 98	Wizara ya Ujenzi	9,265,724
10	Kasma 2018	Ubalozi wa Tanzania-Washington DC	134,959,193
11	Fungu 57	Wizara ya Ulinzi	579,689,703
	Sub Vote 2011	Tanzania Permanent Mission to The United Nations - New York-USA	194,493,662
	Jumla		**1,698,741,394**

Kiambatisho 25: Fedha kutumika kwa shughuli zisizokusudiwa TZS. 1,562,946,574

Na	Fungu Na.	Maelezo	Kiasi (TZS)
	Fungu 82	Sekretarieti ya Mkoa-	57,883,346
1	Fungu 70	Sekretarieti ya Mkoa-Arusha	99,196,398
2	Fungu 74	Sekretarieti ya Mkoa-Kigoma	265,419,274
3	Fungu 76	Sekretarieti ya Mkoa-Lindi	29,465,032
4	Fungu 80	Sekretarieti ya Mkoa-Mtwara	207,285,500
5	Fungu 85	Sekretarieti ya Mkoa-Tabora	22,075,683
6	Fungu 86	Sekretarieti ya Mkoa-Tanga	84,939,983
8	Fungu 95	Sekretarieti ya Mkoa-Manyara	7,228,000
9	Fungu 87	Sekretarieti ya Mkoa-Kagera	129,300,175
10	Fungu 84	Sekretarieti ya Mkoa-Singida	244,534,517
11	Fungu 28	Idara ya Polisi	119,200,000
12	Fungu 98	Wizara ya Ujenzi	19,325,667
	Fungu 81	Sekretarieti ya Mkoa-Mwanza	152,309,679
	Fungu 78	Sekretarieti ya Mkoa-Mbeya	1,855,000
5	Fungu 89	Sekretarieti ya Mkoa-Rukwa	25,023,238
	Fungu 40	Mahakama ya Tanzania	11,797,402
8	Fungu 85	Sekretarieti ya Mkoa-Tabora	86,107,680
	Jumla		**1,562,946,574**

Kiambatisho 26: Orodha ya madeni kwa miaka miwili 2012/2013 na 2013/2014

Na.	Fungu	Jina	Madeni (TZS)	
			Mwaka wa Fedha	
			2013/2014	2012/2013
1.	10	Tume ya Pamoja ya Fedha)	21,996,673.81	39,341,082.02
2.	13	Kitengo cha Kudhibiti fedha Haramu	121,780,433.64	6,097,397.96
3.	14	Kitengo cha Zimamoto	1,001,435,628	845,822,628
4.	15	Tume ya Usuluhishi na Upatanishi	265,629,173.28	85,696,025
5.	16	Ofisi ya Mwanasheria Mkuu	1,019,407,695	650,471,593
6.	21	Hazina	47,542,812,933.3	49,851,681,202.9
7.	24	Tume ya Maendeleo na Ushirika	66,565,454.85	19,619,534.85
8.	25	Ofisi ya Waziri Mkuu	227,250,617	397,472,107
9.	26	Ofisi ya Makamu wa Rais	262,896,266.66	210,850,220
10.	27	Msajili wa Vyama vya Siasa	1,257,068,558.35	662,122,266
11.	28	Idara ya Polisi	162,496,146,920.19	123,707,877,058
12.	29	Huduma za Magereza	66,540,175,152	46,559,702,987
13.	30	Ofisi ya Rasi Sekretarieti ya Baraza la Mawaziri	2,175,827,500	1,386,821,720
14.	31	Ofisi ya Makamu wa Rais	1,920,395,061.95	723,500,261
15.	32	Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma	3,284,284,201	2,782,667,533
16.	33	Sekretarieti ya Maadili ya Umma	385,982,884.10	246,596,073.60
17.	34	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa	20,171,577,633.88	9,148,124,533
18.	35	Kurugenzi ya Mashtaka ya Umma	268,505,717.38	173,292,904.03
19.	37	Ofisi ya Waziri Mkuu	1,699,977,994	571,878,238
20.	38	Jeshi la Ulinzi	76,612,953,704.40	47,263,538,901.51
21.	39	Jeshi la Kujenga Taifa	50,554,126,861.46	16,941,427,457
22.	40	Mahakama ya Tanzania	1,533,014,764	1,926,178,000
23.	41	Wizara ya Katiba na Sheria	3,753,924,808	556,648,611
24.	42	Ofisi ya Bunge	15,620,747,550	1,729,151,629
25.	43	Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika	21,333,361,532.55	44,739,685,558.75
26.	44	Wizara ya Viwanda na Biashara	712,397,226	129,621,270
27.	46	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi	16,633,246,121	10,702,195,484
28.	48	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi	6,000,804,000	18,546,000
29.	49	Wizara ya Maji	36,145,793,277.31	6,445,307,102
30.	50	Wizara ya Fedha	5,038,041,453.03	7,139,166,980.52
31.	51	Wizara ya Mambo ya Ndani	1,187,336,242	1,484,902,352
32.	52	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii	135,383,445,977.96	56,895,229,484.68

33.	53	Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto	2,384,687,796.45	**2,908,325,030.66**
34.	55	Tume ya Haki za Binadamu na Utawala Bora	387,301,834.59	79,073,762
35.	56	Ofisi ya Waziri Mkuu - Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa	2,145,580,420	1,898,621,259
36.	57	Wizara ya Ulinzi	37,322,302,770	32,747,841,278.57
37.	58	Wizara ya Nishati na Madini	4,912,318,149	127,173,636
38.	59	Tume ya Marekebisho ya Sheria	268,553,380	**150,453,200**
39.	61	Tume ya Taifa ya Uchaguzi	2,642,771,177	2,851,094,820
40.	62	Wizara ya Uchukuzi	2,605,263,392	2,255,736,806
41.	65	Wizara ya Kazi na Ajira	1,114,529,692.56	683,831,493
42.	66	Ofisi ya Rais - Tume ya Mipango	1,432,556,653.42	732,157,036
43.	68	Wizara na Mawasiliano Sayansi na Teknolojia	345,619,569	162,073,744
44.	69	Wizara ya Maliasili na Utalii	1,189,578,257.74	567,186,430.55
45.	91	Tume ya Kudhibiti Madawa ya Kulevya	308,917,576.91	43,011,832
46.	92	Tume ya Kudhibiti Ukimwi	270,197,822.06	160,542,700
47.	93	Idara ya Uhamiaji	1,767,007,299	456,498,496
48.	94	Ofisi ya Rais Tume ya Utumishi wa Umma	620,596,982	432,610,713
49.	96	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo	1,635,593,517	946,159,302.7
50.	97	Wizara ya Ushirikiano wa Afrika Mashariki	618,776,689	290,225,622
51.	98	Wizara ya Ujenzi	3,565,687,839	2,873,864,166
52.	99	Wizara ya Maendeleo ya Mifugo na Uvuvi	1,732,142,292.4	716,596,340.93
53.	36	Sekretarieti ya Mkoa wa Katavi	434,091,345	307,342,508
54.	54	Sekretarieti ya Mkoa wa Njombe	428,123,757	164,424,716
55.	63	Sekretarieti ya Mkoa wa Geita	606,118,777.24	155,958,170.40
56.	70	Sekretarieti ya Mkoa wa Arusha	1,160,349,516.09	617,865,810.37
57.	71	Sekretarieti ya Mkoa wa Pwani	514,036,983	303,331,969
58.	72	Sekretarieti ya Mkoa wa Dodoma	5,183,007,850	1,749,791,442
59.	73	Sekretarieti ya Mkoa wa Iringa	346,264,581	144,940,736.66
60.	74	Sekretarieti ya Mkoa wa Kigoma	760,489,309	642,704,900
61.	75	Sekretarieti ya Mkoa wa Kilimanjaro	1,041,665,940.72	735,716,000
62.	76	Sekretarieti ya Mkoa wa Lindi	82,428,306	82,428,306
63.	77	Sekretarieti ya Mkoa wa Mara	1,050,494,435.67	752,083,766.05
64.	78	Sekretarieti ya Mkoa wa	422,523,416	243,032,603

		Mbeya		
65.	79	Sekretarieti ya Mkoa wa Morogoro	1,302,116,719	997,921,336
66.	80	Sekretarieti ya Mkoa wa Mtwara	488,676,061.62	560,666,064
67.	82	Sekretarieti ya Mkoa wa Ruvuma	1,059,245,233	687,324,501
68.	83	Sekretarieti ya Mkoa wa Shinyanga	249,954,459	253,930,045
69.	84	Sekretarieti ya Mkoa wa Singida	784,744,417.69	637,482,696.03
70.	85	Sekretarieti ya Mkoa wa Tabora	1,142,125,212	684,820,669
71.	86	Sekretarieti ya Mkoa wa Tanga	1,551,260,068.87	1,139,615,661
72.	87	Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera	1,513,679,151	778,972,533
73.	88	Sekretarieti ya Mkoa wa Dar es salaam	408,245,684	182,882,717
74.	89	Sekretarieti ya Mkoa wa Rukwa	840,624,099	356,771,074
75.	95	Sekretarieti ya Mkoa wa Manyara	348,341,258.3	277,245,314
76.	2003	Ubalozi wa Tanzaniain Cairo	91,201,600	136,944,490
77.	2007	Ubalozi wa Tanzania Lusaka	167,453,431	107,028,794
78.	2015	Ubalozi wa Tanzania Rome	669,398,276.14	750,957,216.32
79.	2020	Ubalozi wa Kudumu katika Umoja wa Mataifa- Geneva.	1,125,580,153	692,262,928
80.	2021	Ubalozi wa Tanzania Kampala	11,110,533	14,470,233
81.	2022	Ubalozi wa Tanzania Harare	63,017,394	126,896,880
82.	2025	Ubalozi wa Tanzania Pretoria	153,029,068	118,650,637
		Jumla	**772,508,290,160.57**	**499,528,776,579.06**

Chanzo: Taarifa za fedha za mwaka 2013 /2014 na 2012/2013

Kiambatisho 27: Orodha ya taasisi zilizopata hati zenye shaka pamoja na sababu za msingi za kupata hati hizo kwa mwaka 2013/14

Na.	Taasisi	Sababu zilizopelekea kutolewa hati yenye Shaka
1	Sekretarieti ya Mkoa-Kagera	• **Mali iliyobaki mwisho wa mwaka kutoripotiwa katika Taarifa za Fedha TZS.88,752,123** Mapitio ya vielelezo vya taarifa za fedha yalibaini kuwa kiasi cha mali iliyoripotiwa katika taarifa hizo kilikuwa pungufu ya thamani halisi ya mali iliyokuwa imebaki mwisho wa mwaka kwa TZS.88,752,123 . • **Kutoandaliwa kwa taarifa za usuluhishi wa fedha- TZS.2,918,219,331** Kiasi cha fedha taslim kilichoripotiwa kubaki mwisho wa mwaka TZS.2,918,219,331 hakikufanyiwa usuluhisho dhidi ya kiasi halisi kilichopo benki kama muongozo Na. 56 wa IPSAS 2 unavyoagiza. • **Madeni yaliyokosa viambatisho vya kuhakiki uhalali wake- TZS.471,069,150** Ukaguzi wa Madeni ulibaini kuwa deni kiasi cha TZS.471,069,150 kati ya deni lote la TZS.1,513,679,151 lililoripotiwa katika taarifa za fedha lilikosa nyaraka za kuthibitisha uhalali wake. • **Malipo yaliyolipwa kutoka katika vifungu vya bajeti visivyostahili- TZS 22,006,500** Mapitio ya vocha za malipo yalibaini kuwa Menejimenti-Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera ililipa malipo ya kiasi cha TZS 22,006,500 ambayo yalillipiwa kutoka kwenye vifungu visivyostahili. • **Mapungufu kwenye uandaaji wa taarifa ya mtiririko wa fedha** Aya ya 18 ya IPSAS Na. 2 inaelekeza kuwa taarifa ya mtiririko wa fedha inapaswa kutoa kuonesha mtiririko wa fedha katika kipindi kinachohusika katika makundi ya uendeshaji, uwekezaji na fedha zilizoongeza/kupunguza mtaji. Hata hivyo, mapitio ya taarifa za Sekretarieti ya Mkoa wa Kagera kwa mwaka uliomalizika Juni 30, 2014 zinaonyesha kwamba, fedha za maendeleo kiasi cha TZS.739,177,667 kwa shughuli za maendeleo ambazo zilipaswa kuongeza mtaji hazikuripotiwa kwenye taarifa ya mtiririko wa fedha (cash flow) kama fedha za zilizoongeza mtaji (financing activities). • **Kukosekana kwa maelezo na mchanganuo wa marekebisho ya mtaji- TZS.7,944,231,057** Katika ukaguzi wa taarifa ya fedha ya Sekretarieti ya mkoa wa Kagera kwa mwaka huu nimebaini kuwa, kiasi cha TZS.9,636,884,772 katika tanbihi na. 90 ya taarifa ya mizania ya hesabu kiliripotiwa kama mtaji kwa mwaka unaoishia tarehe 30 Juni, 2014. Kiasi hicho kinahusisha TZS 7,944,231,057 ambazo maelezo ya kutosha na mchanganuo wake haukuwasilishwa kwa ajili ya uhakiki. • **Kutoripotiwa fedha za MSD kwenyeTaarifa za fedha- TZS.191,740,161** Taarifa ya mizania ya hesabu kwa mwaka unaoishia Juni 30, 2014 ziliripoti kiasi cha TZS.2,929,035,141 kuwa mali isiyo ya kudumu iliyokuwepo mwisho wa mwaka. Hata hivyo, kiasi cha TZS.191,740,161 zilizobaki kama salio ishia la fedha za MSD hazikuripotiwa kuwa sehemu ya fedha hizo.

Na.	Taasisi	Sababu zilizopelekea kutolewa hati yenye Shaka
2	Sekretarieti ya Mkoa-Geita	• **Kukosekana Mchanganuo au Jedwali linaloonesha Mali isiyohamishika (intangible asset) iliyoongezeka- 15,962,000** Taarifa ya fedha kwa mwaka unaoishia 30th June, 2014 haikuambatishwa na Jedwali la kuonesha ni mali ipi isiyohamishika yenye thamani ya TZS 15,962,000 iliongezeka mwaka huu hivyo kushindwa kufanya uhakiki wake. • **Kukosekana nyaraka za kuhakiki wa mali ya kudumu- TZS.2,012,781,204** Wakati wa nikichunguza taarifa za fedha nilibaini kuwa mali ya kudumu yenye thamani ya TZS.2,012,781,204 iliyooneshwa kwenye tanbihi na. 59 ya taarifa za fedha ilikosa nyaraka za kuniwezesha kuhakiki na kuthibitisha uwepo wake. • **Malipo yaliyokosa viambatisho sahihi-TZS.11,800,000** Ukaguzi wa hati za malipo na nyaraka umebaini kuwa, matumizi kiasi cha TZS.11, 800,000 yalikosa viambatisho sahihi kinyume na Kanuni ya 95 (4) ya Kanuni za Fedha za Umma, 2001
3	Sekretarieti ya Mkoa-Iringa	• **Kukosekana kwa jedwali lenye mchanganuo unaonesha mali isiyoshikika- TZS.74,980,870** Wakati wa nikichunguza taarifa za fedha za Sekretarieti ya Mkoa-Iringa nilibaini kuwa mali isiyoshikika yenye thamani ya TZS.74,980,870 iliyooneshwa kwenye tanbihi na. 61 ya taarifa ya mizania ya hesabu ilikosa nyaraka za kuniwezesha kuhakiki na kuthibitisha uwepo wake. • **Kukosekana mchanganuo wa salio ishia la fedha za amana- TZS.89,743,099** Taarifa ya fedha ya Sekretarieti ya Mkoa-Iringa iliripoti kwenye tanbihi na. 72 ya taarifa za fedha kuwa salio ishia la mwisho wa mwaka la fedha za amana ni TZS TZS.89,743,099. Aidha, kiasi hicho kilichoripotiwa hakikuambatishwa na jedwali la kuainisha mchanganuo wake hivyo nilipata ugumu kuthibitisha usahihi wa salio hilo. • **MSD kutowasilisha dawa ilizotoaza kwenye akaunti ya Hospitali ya Rufaa-Iringa** Ukaguzi wa akaunti ya hospitali ya Rufaa ya Iringa kwenye taarifa za MSD umebaini MSD ilitoza kiasi cha TZS 150,312,900 kwa ajili ya kuipatia hospitali hiyo madawa lakini hadi mwisho wa mwaka hazikuwasilishwa. Pia usuluhishi wa akaunti ya MSD kwa Hospitali ya Rufaa-Iringa haufanyiki ambao ungewezesha kubaini kasoro hizo.
4	Sekretarieti ya Mkoa-Mwanza	• **Hati za malipo zinazokosekana- TZS.89,142,188** Ukaguzi wa vitabu vya fedha umebaini kuwa malipo ya jumla ya kiasi cha TZS89,142,188 yalikosekana kwa ajili ya ukaguzi kupelekea usahihi, uhalali na ukweli wa matumizi hayo kutobanika. • **Fedha za ununuzi wa madawa MSD ambayo hayakuripotiwa kwenye taarifa ya fedha-TZS.940,868,824.60** Ukaguzi kwenye taarifa za MSD zinazoishia tarehe 30 Juni, 2014 zinaonesha Sekretarieti ya Mkoa-Mwanza haikuripoti kama mapato fedha ilizotengewa kiasi cha TZS 940,868,825 kwa ajili ya ununuzi wa dawa MSD.

Na.	Taasisi	Sababu zilizopelekea kutolewa hati yenye Shaka
5	Wizara ya Afya	• **Mapato yasiyooneshwa kwenye hesabu za mwaka TZS 771,185,805** Katika ukaguzi nilibaini makusanyo ya mapato yenye thamani ya TZS 771,185,805 hayakuingiziwa kwenye hesabu za mwaka. • **Malipo ya Mishahara kwa wafanyakazi wasiokuwepo kazini TZS 74,475,500** Katika ukaguzi wa mishahara ilibainika kuwa kiasi cha TZS 74,475,500 kililipwa kwa wafanyakazi waliokwisha kustaafu, waliofariki au kuacha kazi. • **Matumizi yasiyokuwa na viambatanisho TZS 156,856,815** Nilibaini kiasi cha TZS 156,856,815 kililipwa ikijumuisha kiasi cha TZS 2,393,251 ya vocha za malipo zilizokosekana wakati wa ukaguzi pamoja na vocha zisizokuwa na viambatanisho zenye thamani ya TZS 154,463,564. • **Malipo ya matibabu yasiokuwa na Viambatanisho TZS 93,316,362** Nilibaini malipo yenye thamani ya TZS 93,316,362 yalilipwa kwa hospitali mbalimbali nje ya nchi kwa ajili ya matibabu ya watu mbalimbali bila ya kuwepo na viambatanisho vya kutosha. • **Madeni yasiyokuwa na viambatanisho TZS 135,383,445,977** Wizara ya Afya ilionesha katika hesabu zake Madeni yenye thamani ya TZS 135,383,445,997 kwa mwaka wa fedha 2013/2014 hata hivyo madeni haya hayakuwa na viambatanisho vya kutosha.
6	Wizara ya Mambo ya Ndani	Wizara ya Mambo ya Ndani ilionyesha katika hesabu zake za Mwaka wa fedha 2013/2014 Wadiiwa wenye thamani ya TZS 333,715,785 lakini wadaiwa hawa hawakuonyeshwa kwenye viambatanisho vya hesabu.Pia wadaiwa hawa hawakuchanganuliwa katika muda hivyo kushindwa kujiridhisha uhalali wa wadaiwa hawa.
7	Idara ya Deni la Taifa	Malipo ya wastaafu kulipwa kutoka mfuko mkuu wa Serikali lakini Serikali haitambua mafao ya baadaye ya wafanyakazi katika hesabu zake.Wafanyakazi hawa huwa hawachangii kwenye mfuko mkuu na serikali hata hivyo serikali kushindwa kufanya tathmini (Actuarial valuation) ya deni ambalo serikali inatakiwa kulipa au itatakiwa kulipa mafao ya wafanyakazi hii ni kinyume na aya ya 166 Viwango vya Kimataifa vya hesabu za serikali (Para 166 of IPSAS 25).
8	Chuo cha wanyama Pori Pasiansi	• Katika hesabu za mwaka 2013/2014 taarifa ya usuluhishi wa kibenki haikuandaliwa hivyo nilishindwa kujiridhisha na kiasi cha TZS 48,713,081 kilichoonyeshwa kwenye hesabu za mwaka husika. • Mali zilizobaki mwisho wa mwaka(Inventory) zenye thamani ya TZS 26,911,990 zilionyeshwa kwenye hesabu za mwaka lakini hazikuwa na viambatanisho, nilishindwa kujiridhisha na thamani halisi ya mali hizo

Na.	Taasisi	Sababu zilizopelekea kutolewa hati yenye Shaka
9	Baraza la famasia Tanzania	• **Vitabu vya Mapato 50 havikuwasilishwa wakati wa Ukaguzi** Vitabu vya kukusanya mapato 50 havikupatikana wakati wa ukaguzi hivyo kushindwa kujiridhisha kama mapato yatokanayo na vitabu hivyo yaliingizwa kwenye hesabu za Mwaka 2013/2014 • **Mapungufu katika utunzaji wa mali za Kudumu TZS 215,148,817** Nilishindwa kujiridhisha na umiliki wa mali za kudumu zenye thamani ya TZS 215,148,817 Kutokana na kukosekana kwa nyaraka halali za umiliki wa mali za kudumu • **Malipo yaliofanyika bila ya kuwepo na viambatanisho vya kutosha TZS 256,710,580** Nilibaini malipo yenye thamani ya TZS 256,710,580 yalifanyika bila ya kuwepo na viambatanisho vya kutosha. • **Taarifa ya usuluhishi wa benki haikuandaliwa** Nilibaini taarifa ya usuluhishi wa benki haikuandaliwa hivyo nilishindwa kujiridhisha na kiasi cha fedha TZS 676,921,794 kwenye taarifa za fedha.

Kiambatisho 28: Utegemezi wa Wakala katika Ruzuku ya Serikali

Utegemezi wa Ruzuku ya Serikali				
Na	Jina la Wakala	Mapato ya Ndani (TZS)	Ruzuku (TZS)	Jumla ya Fedha (TZS)
1	Wakala wa serikali Mtandao	788,350,000	9,150,000,000	9,938,350,000
2	Wakala wa vizazi, vifo na ufilisi	2,983,648,800	5,859,686,200	8,843,335,000
3	Wakala wa huduma za misitu Tanzania	73,122,670,271	-	73,122,670,271
4	Wakala wa mafunzo ya kimataifa	1,242,690,000	-	1,242,690,000
5	Chuo cha utumishi wa umma	13,252,400,000	2,925,000,000	16,177,400,000
6	Wakala wa mbegu za miti	326,300,000	887,133,200	1,213,433,200
7	Wakala wa mbegu za kilimo	4,078,500,000	6,279,771,118	10,358,271,118
9	Wakala wa kuchimba visima na mabwawa	7,473,462,000	7,639,691,394	15,113,153,394
10	Wakala wa elimu ya uvuvi na mafunzo	4,351,009,800	4,351,009,800	8,702,019,600
11	Wakala wa utafiti wa miamba	653,700,000	8,910,945,200	9,564,645,200
12	Chuo cha mafunzo ya mifugo	4,013,207,760	2,788,271,800	6,801,479,560
13	Wakala wa akiba ya chakula taifa (NFRA)	66,070,000,000	112,399,921,000	178,469,921,000
14	Mamlaka ya viwanja vya ndege Tanzania	66,970,074,651	202,668,684,000	269,638,758,651
15	Wakala wa majengo tanzania	24,105,017,023	2,602,599,853	26,707,616,876
16	Wakala wa umeme, mitambo na ufundi	28,091,513,064	21,525,053,730	49,616,566,794
17	Wakala wa ndege za serikali	7,269,500,000	16,739,489,844	24,008,989,844
18	Wakala wa utabiri wa hali ya hewa	-	-	0
19	Wakala wa barabara Tanzania	10,010,303,000	1,174,120,043,000	1,184,130,346,000
20	Wakala wa maabara za mifugo (TVLA)	768,500,000	2,911,290,200	3,679,790,200
21	Chuo cha maendeleo ya na usimamizi wa maji (WDMI)	889,740,000	10,569,822,692	11,459,562,692
22	Wakala wa vipimo	14,787,848,214	3,384,230,752	18,172,078,966
23	Wakala wa nyumba na utafiti wa majengo (NHBRA)	1,057,956,954	4,714,880,800	5,772,837,754
24	wakala wa maendeleo ya elimu na usimamizi (ADEM)	1,461,100,000	1,258,000,000	2,719,100,000
25	wakala wa maabara za serikali (GCLA)	8,231,869,849	2,684,489,000	10,916,358,849
26	Taasisi ya sanaa na utamaduni - Bagamoyo	189,990,000	1,134,623,505	1,324,613,505
27	Wala wa usalama na Afya Kazini (OSHA)	4,084,035,000	2,350,140,956	6,434,175,956
28	wakala wa huduma za ajira (TAESA)	80,000,000	1,499,455,200	1,579,455,200
29	Wakala wa ukaguzi wa uchimbaji madiniTanzania	-	11,247,282,000	11,247,282,000

	(TMAA)			
30	Wakala wa mabasi yaendayo kasi Dar es salaam (DART)	-	905,650,000	905,650,000
31	Wakala wa ugavi na huduma za manunuzi (GPSA)	8,008,776,000	2,636,340,000	10,645,116,000
32	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	14,526,440,000	2,781,189,000	17,307,629,000
	Jumla	**368,888,602,386**	**1,626,924,694,244**	**1,995,813,296,630**
	Kwango cha utegemezi (kwa asilimia)	**18%**	**82%**	**100%**

Kiambatisho 29: Bajeti na Mapato halisi ya ndani ya Wakala

Na.	Jina la Wakala	Bajeti (TZS)	Halisi (TZS)	Tofauti (TZS)
1	Wakala wa serikali Mtandao	788,350,000	724,170,928	- 64,179,072
2	Wakala wa vizazi, vifo na ufilisi	2,983,648,800	3,732,499,975.00	748,851,175
3	Wakala wa huduma za misitu Tanzania	73,122,670,271	78,517,439,885	5,394,769,614
4	Wakala wa mafunzo ya kimataifa	1,242,690,000	968,286,563	- 274,403,437
5	Chuo cha utumishi wa umma	13,252,400,000	15,096,311,857	1,843,911,857
6	Wakala wa mbegu za miti	326,300,000	558,140,084	231,840,084
7	Wakala wa mbegu za kilimo	4,078,500,000	6,265,588,275	2,187,088,275
8		-	-	-
9	Wakala wa kuchimba visima na mabwawa	7,473,462,000	4,346,105,541	- 3,127,356,459
10	Wakala wa elimu ya uvuvi na mafunzo	4,351,009,800	1,665,424,102	- 2,685,585,698
11	Wakala wa utafiti wa miamba	653,700,000	183,597,719	- 470,102,281
12	Chuo cha mafunzo ya mifugo	4,013,207,760	3,966,850,760	- 46,357,000
13	Wakala wa akiba ya chakula taifa (NFRA)	66,070,000,000	10,647,974,848	- 55,422,025,152
14	Mamlaka ya viwanja vya ndege Tanzania	66,970,074,651	52,416,233,155	- 14,553,841,496
15	Wakala wa majengo tanzania	24,105,017,023	17,033,254,566	- 7,071,762,457
16	Wakala wa umeme, mitambo na ufundi	28,091,513,064	24,574,291,209	- 3,517,221,855
17	Wakala wa ndege za serikali	7,269,500,000	4,673,301,638	- 2,596,198,362
	Wakala wa utabiri wa hali ya hewa	-	13,621,617,837	13,621,617,837
19	Wakala wa barabara Tanzania	10,010,303,000	9,060,425,721	- 949,877,279
20	Wakala wa maabara za mifugo (TVLA)	768,500,000	513,053,228	- 255,446,772
21	Chuo cha maendeleo ya na usimamizi wa maji (WDMI)	889,740,000	859,703,274	- 30,036,726
22	Wakala wa vipimo	14,787,848,214	13,621,617,837	- 1,166,230,377
23	Wakala wa nyumba na utafiti wa majengo (NHBRA)	1,057,956,954	1,057,856,955	- 99,999

24	wakala wa maendeleo ya elimu na usimamizi (ADEM)	1,461,100,000	1,248,375,645	- 212,724,355
25	wakala wa maabara za serikali (GCLA)	8,231,869,849	6,716,013,943	- 1,515,855,906
26	Taasisi ya sanaa na utamaduni - Bagamoyo	189,990,000	305,254,642	115,264,642
27	Wala wa usalama na Afya Kazini (OSHA)	4,084,035,000	5,358,184,769	1,274,149,769
28	wakala wa huduma za ajira (TAESA)	80,000,000	123,186,989	43,186,989
29	Wakala wa ukaguzi wa uchimbaji madiniTanzania (TMAA)	-	-	-
30	Wakala wa mabasi yaendayo kasi Dar es salaam (DART)	-	69,105,000	69,105,000
31		-	-	-
32	Wakala wa ugavi na huduma za manunuzi (GPSA)	8,008,776,000	4,538,932,269	- 3,469,843,731
33		-	-	-
34	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	14,526,440,000	14,239,306,007	- 287,133,993
	Jumla	**368,888,602,386**	**296,702,105,221**	**- 72,186,497,165**

Kiambatisho 30: Ruzuku ya Matumizi Mengineyo

Na.	Jina la Wakala	Bajeti (TZS)	Halisi (TZS)	Tofauti (TZS)
1	Wakala wa serikali Mtandao	3,040,000,000	1,284,741,761	- 1,755,258,239
2	Wakala wa vizazi, vifo na ufilisi	2,091,686,200	5,044,724,783	2,953,038,583
3	Wakala wa huduma za misitu Tanzania	-	-	-
4	Wakala wa mafunzo ya kimataifa	-	-	-
5	Chuo cha utumishi wa umma	2,925,000,000	2,924,652,878	- 347,122
6	Wakala wa mbegu za miti	887,133,200	513,701,300	- 373,431,900
7	Wakala wa mbegu za kilimo	968,592,468	340,133,500	- 628,458,968
8		-	-	-
9	Wakala wa kuchimba visima na mabwawa	1,439,691,394	1,443,468,200	3,776,806
10	Wakala wa elimu ya uvuvi na mafunzo	2,788,059,800	1,515,424,102	- 1,272,635,698
11	Wakala wa utafiti wa miamba	7,910,945,200	6,866,867,294	- 1,044,077,906
12	Chuo cha mafunzo ya mifugo	1,888,271,800	1,843,539,800	- 44,732,000
13	Wakala wa akiba ya chakula taifa (NFRA)	110,399,921,000	107,046,978,462	- 3,352,942,538
14	Mamlaka ya viwanja vya ndege Tanzania	2,049,684,000	1,067,224,200	- 982,459,800
15	Wakala wa majengo tanzania	2,602,599,853	2,686,901,530	84,301,677
16	Wakala wa umeme, mitambo na ufundi	5,842,323,730	5,620,866,160	- 221,457,570
17	Wakala wa ndege za serikali	7,060,669,500	5,944,182,350	- 1,116,487,150
18	Wakala wa utabiri wa hali ya hewa	-	2,705,618,388	2,705,618,388
19	Wakala wa barabara Tanzania	324,394,064,000	325,776,835,235	1,382,771,235
20	Wakala wa maabara za mifugo (TVLA)	1,635,872,200	875,614,100	- 760,258,100
21	Chuo cha maendeleo ya na usimamizi wa maji (WDMI)	7,360,247,000	4,516,373,668	- 2,843,873,332
22	Wakala wa vipimo	3,384,230,752	2,705,618,388	- 678,612,364
23	Wakala wa nyumba na utafiti wa majengo (NHBRA)	4,314,880,800	1,457,463,240	- 2,857,417,560
24	wakala wa maendeleo ya elimu na usimamizi (ADEM)	1,258,000,000	986,928,900	- 271,071,100
25	wakala wa maabara za serikali (GCLA)	2,572,489,000	2,047,715,470	- 524,773,530
26	Taasisi ya sanaa na utamaduni - Bagamoyo	1,134,623,505	659,521,000	- 475,102,505
27	Wala wa usalama na Afya Kazini (OSHA)	2,350,140,956	1,238,700,000	- 1,111,440,956

28	wakala wa huduma za ajira (TAESA)	1,499,455,200	925,622,900	- 573,832,300
29	Wakala wa ukaguzi wa uchimbaji madiniTanzania (TMAA)	11,247,282,000	11,247,282,000	-
30	Wakala wa mabasi yaendayo kasi Dar es salaam (DART)	905,650,000	873,252,300	- 32,397,700
31	Wakala wa ugavi na huduma za manunuzi (GPSA)	2,636,340,000	2,311,100,000	- 325,240,000
32	Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA)	2,781,189,000	2,978,322,993	197,133,993
	Jumla	**519,369,042,558**	**505,449,374,902**	- 13,919,667,656

Kiambatisho 31: Ruzuku ya Maendeleo ya Wakala

Na.	Jina la Wakala	Bajeti (TZS)	Halisi (TZS)	Tofauti (TZS)
1	Wakala wa serikali Mtandao	6,110,000,000	5,300,000,000	- 810,000,000
2	Wakala wa vizazi, vifo na ufilisi	3,768,000,000	92,665,703	- 3,675,334,297
3	Wakala wa huduma za misitu Tanzania	-	-	-
4	Wakala wa mafunzo ya kimataifa	-	-	-
5	Chuo cha utumishi wa umma	-	230,813,874	230,813,874
6	Wakala wa mbegu za miti	-	-	-
7	Wakala wa mbegu za kilimo	5,311,178,650	2,848,716,264	- 2,462,462,386
8		-	-	-
9	Wakala wa kuchimba visima na mabwawa	6,200,000,000	1,208,164,500	- 4,991,835,500
10	Wakala wa elimu ya uvuvi na mafunzo	1,562,950,000	150,000,000	- 1,412,950,000
11	Wakala wa utafiti wa miamba	1,000,000,000	250,000,000	- 750,000,000
12	Chuo cha mafunzo ya mifugo	900,000,000	150,000,000	- 750,000,000
13	Wakala wa akiba ya chakula taifa (NFRA)	2,000,000,000	1,200,000,000	- 800,000,000
14	Mamlaka ya viwanja vya ndege Tanzania	200,619,000,000	118,003,970,812	- 82,615,029,188
15	Wakala wa majengo tanzania	-	-	-
16	Wakala wa umeme, mitambo na ufundi	15,682,730,000	3,970,097,629	- 11,712,632,371
17	Wakala wa ndege za serikali	9,678,820,344	9,678,820,344	-
	Wakala wa utabiri wa hali ya hewa	-	-	-
19	Wakala wa barabara Tanzania	849,725,979,000	413,275,972,755	- 436,450,006,245
20	Wakala wa maabara za mifugo (TVLA)	1,275,418,000	597,323,200	- 678,094,800
21	Chuo cha maendeleo ya na usimamizi wa maji (WDMI)	3,209,575,692	846,200,000	- 2,363,375,692
22	Wakala wa vipimo	-	-	-
23	Wakala wa nyumba na utafiti wa majengo (NHBRA)	400,000,000	400,000,000	-
24	wakala wa maendeleo ya elimu na usimamizi (ADEM)	-	-	-
25	wakala wa maabara za serikali (GCLA)	112,000,000	70,000,000	- 42,000,000
	Jumla	1,107,555,651,686	5.58273E+11	- 549,282,906,605